

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการสร้างเมือง มรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีงบประมาณพ.ศ. ๒๕๕๐

(Short Term Pilot Project on Database Development

for

Living Heritage City,Maehongson Province)

เล่มที่ 2

โดย

นายโยธิน บุญเฉลย

นายจีรัง คำนวนตา

นายวิธี เทอดชูสกุลไพร

๓๑ มกราคม ๒๕๕๑

สัญญาเลขที่ PPG50O0002

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

คณะผู้วิจัย สังกัด

1. นายโยธิน บุญเฉลย วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน
2. นายจีรัง คำนวนตา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
3. นายวิธี เทอดชูสกุลไพร วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

ชุดโครงการเครือข่ายงานวิจัยเชิงพื้นที่-ภาคเหนือตอนบน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รหัสโครงการ : **PPG50O0002**

ชื่อโครงการ : **โครงการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน**

ชื่อนักวิจัย : **นายโยธิน บุญเฉลย**

E-mail address: **yotin_b@yahoo.com**

ระยะเวลาโครงการ : **สิงหาคม 2550 ถึง มกราคม 2551**

บทคัดย่อ

โครงการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์ 1)เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต คติความเชื่อ การแต่งกาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารพื้นเมือง อุปกรณ์เครื่องใช้ การละเล่นพื้นเมือง งานประเพณี ดนตรี/เครื่องดนตรี ภาษาและการสื่อสาร ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน 2)เพื่อหาแนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และ 3)เพื่อพัฒนาโครงการวิจัยเต็มรูปแบบเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือคือการสัมภาษณ์ระดับลึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การจัดสนทนากลุ่ม การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต และการประชุม การเก็บข้อมูลสถานที่สำคัญต่างๆ ได้กำหนดจุดพิกัดโดยใช้เครื่องกำหนดพิกัดหรือ GPS

ผลการศึกษาพบว่าในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียงมีสิ่งที่ทรงคุณค่าทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ การละเล่นพื้นบ้าน อาหารการกินของชาวไทใหญ่ ประกอบกับมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก กล่าวคือ ประวัติความเป็นมาของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประวัติสงครามโลกครั้ง 2 ประวัติการค้าไม้สัก แนวคูเมืองเก่า บุคคลสำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โครงสร้างชุมชนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน การแต่งกายของชาวไทใหญ่ เครื่องมือเครื่องใช้โบราณ เครื่องดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน ประเพณีสำคัญในรอบปี พิธีกรรมของชาวไทใหญ่ อาหารคาว/หวาน สัตว์พื้นบ้าน พืชพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ถนน ภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายและการบริการนักท่องเที่ยว ศาลเจ้าเมือง หลุมหลบภัยสงครามโลกครั้งที่ 2 สถานที่ออกกำลังกาย ร้านของที่ระลึก สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ บ้านไทใหญ่ วัด และหน่วยงานราชการที่สำคัญ

Project Code: PPG50O0002

Project Title: Short Term Pilot Project on Database Development for Living Heritage City, Maehongson Province

Investigators: MR. YOTIN BOONCHALAY

E-mail Address: yotin_b@yahoo.com

Project Duration: August 2007 to January 2008

Abstract

The objectives of the research entitled "Short Term Pilot Project on Database Development for Living Heritage City, Maehongson Province" were 1) to study and gather the data about histories, cultural tourism attractions, architectures, cultures, traditions, ways of life, believes, clothes, folk wisdom, local food, local appliances, folk amusements, music instruments and dialect of Maehongson municipality 2) to find the way to link with the government sector, the private sector, the community and 3) the educational institution in Maehongson municipality to develop the tourist attractions on architectures, cultures and traditions

The researcher studied from academic literature and other related research and conducting field research by using questionnaire, sample group interview (both formal and informal), observation and meeting with the knowledgeable people. The researcher surveyed for the historical places and cultural tourism attractions by using Global Positioning System (GPS).

The study revealed that in Maehongson municipality and surrounded area have many valuable things in historical field of Shan people. Moreover, there are many cultural tourism attractions too. There found history of Maehongson, World war II, teak trading, ancient moat, famous people in Maehongson, infrastructure of Maehongson community, Shan clothes, local appliances, music instruments, folk amusements, Shan rite and wisdom. Moreover, those data collected were include souvenir shops, natural attractions and important government sector.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดขึ้นได้เพราะการชี้แนะทางวิชาการ และแหล่งทุนวิจัยจาก อาจารย์อำนาจ คอวณิช ผู้ซึ่งได้จากไปแล้ว ผลงานนี้เป็นผลงานหนึ่งซึ่งมีคุณค่าสมดังเจตนาของอาจารย์คาดหวังให้เกิดขึ้นในช่วงที่อาจารย์ยังมีชีวิตอยู่ คณะวิจัยและทีมงานทุกคนจึงขอขอบคุณและระลึกถึงอาจารย์เสมอ

งานวิจัยนี้จะไม่สามารถสำเร็จลงได้หากไม่ได้รับความสนับสนุนจากหน่วยงานและบุคคลจำนวนมาก ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้ความสนับสนุนในการวิจัย และขอกราบขอบพระคุณทุกท่านทุกฝ่ายดังนี้

งานวิจัยเล่มนี้มีคณะที่ปรึกษา ที่ได้เมตตาสละเวลาในการให้คำปรึกษา คอยให้คำแนะนำข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องจนทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. ดร.จรูญ คำนวนตา	ประธานคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน
2. นายฉนัด สินอนันต์วณิช	รองประธานคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน
3. รศ.ดร. ศักดิ์ดา จงแก้ววัฒนา	ผู้จัดการ ABC-UN สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย
4. นายคมสัน คูสินทรัพย์	ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน
5. นายบุญยืน คงเพชรศักดิ์	หัวหน้าโครงการฟื้นฟูชีวิตและวัฒนธรรม
6. นางสาวอรุณี เวียงแสง	ที่ปรึกษาศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน
7. นายธนทัย คำกลาง	ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน
8. นายธวัชชัย น้านิพากร	ผู้จัดการร้านใบเฟิร์น
9. รศ.ดร. รัศมี ชูทรงเดช	มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขอขอบพระคุณ อาจารย์สุรพล เทพบุญ อาจารย์ประเสริฐ ประดิษฐ์ อาจารย์สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ อาจารย์บุญเลิศ วิรัตนาภรณ์ อาจารย์วัฒนา กวีวัฒน์ คุณทนันชัย มุ่งจิต

และคุณเทพินท์ พงษ์วดี ประธานชุมชนเขตเมือง ที่กรุณาให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยและเป็นผู้ตรวจสอบข้อมูล ให้คำแนะนำเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง

ขอขอบพระคุณนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและคณะที่ให้การสนับสนุนโครงการวิจัยนี้มาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณท่านเจ้าอาวาสวัดทุกวัดในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนที่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติวัดมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ทางภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนป๊อกทั้ง 6 ป๊อกในเขตเทศบาลเมือง ตลอดจนผู้ประกอบการ ที่คอยให้ข้อมูลและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จนทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณทีมงานวิจัย และทีมผู้ช่วยนักวิจัยที่ทุ่มเทกับการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง พร้อมทีมงานวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนทุกท่านที่ให้การสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ตลอด

คณะวิจัย

29 มกราคม 2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	จ
บทที่ 4 ผลการศึกษา (ต่อเล่ม 1)	
17. สถานที่สำคัญ	
17.1 คำคล้องจองเกี่ยวกับวัด	819
17.2 วัด	820
17.3 ศาลเจ้าเมือง	950
17.4 บ้านไทใหญ่	960
17.5 หลุมหลบภัย	1047
17.6 ถนน	1050
17.7 สถานที่ออกกำลังกาย	1069
17.8 สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	1078
17.9 ภาคธุรกิจ	1182
17.10 แหล่งเรียนรู้	1282
17.11 หน่วยงาน	1287
18. แนวทางการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนา	1352
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา	
1. สรุปผลการศึกษา	1359
2. ข้อเสนอแนะ	1371

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	1376
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ภาพโบราณ	1385
ภาคผนวก ข ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์	1410
ภาคผนวก ค ภาพการประชุม	1451

คำคล้องจองเกี่ยวกับวัด

1. จองเจ้าจองขุน	จองม่วยต่อ
2. จองหม่าน	จองก้ำก่อ
3. จองแป่วจองจ่อ	จองพระนอน
4. จองไก้ยอน	จองป๋ายหล๋อย
5. จองไก้ยะ ไก้ก๋อย	จองไม้ฮุง
6. จองอยู่เหนอกุง	จองจ่าตี่
7. จองคิดถี่	จองป๋างล้อ
8. จองไก้ป๊อ	จองก๋างโต้ง
9. จองลูกอ่อนเหจิกเล่นอี่โจ้ง	จองคำ
10. จองเจ้าหวุนเหจิกอ่านธรรม	จองก๋าง
11. จองอยู่มะโห มะหาง	จองโหเวง

เป็นคำพูดให้สอดคล้องกัน และจะมีความหมายเพียงบางส่วน หากกระทบความรู้สึกของประชาชนท่านใด ขอโปรดอภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย เพราะเป็นเพียงคำที่แต่งขึ้นให้คล้องจองกันเท่านั้น (สุรพล เทพบุญ: 31/10/2550)

วัดกลางทุ่ง

สถานที่ตั้ง

วัดกลางทุ่ง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

อาณาเขตภายในวัด มีเนื้อที่ 1 ไร่ 1 งาน โดยมีทิศเหนือติดกับบริเวณสนามบินและทางทิศใต้ติดกับทางเดินเท้า ทิศตะวันออกติดกับบริเวณสนามบิน ส่วนทางทิศตะวันตกติดกับถนนสิงหนาทบำรุง

พิกัด X = 392530 **พิกัด Y = 2134065**

ประตูทางเข้าวัด

ศาลาสร้างใหม่

ศาลาการเปรียญ

ประวัติความเป็นมา

วัดกลางทุ่ง สร้างเมื่อพ.ศ. 2448 แรกเริ่มมีการสร้างเจดีย์ขึ้น ผู้สร้างคือจองอูพะก่าแวง กวีวัฒน์ (คุณทวดอาจารย์วัฒนา กวีวัฒน์) บริเวณที่สร้างวัดเป็นสวนกล้วย ก่อนสร้างอูพะก่าแวง กวีวัฒน์ ได้ฝันถึงภรรยาที่เสียชีวิต(จิ่ง) ฝันว่านางต้องการให้สร้างเจดีย์บริเวณสวนกล้วยแห่งนี้ อูพะก่าแวง กวีวัฒน์ จึงนิมนต์พระที่วัดนาบอน (ปัจจุบันไม่มีแล้ว) มาจำพรรษา โดยการสร้างกุฏิหลังเล็กให้แล้วตั้งชื่อว่า จองป๊กป่าโหย่ง (วัดบุปผาราม) ต่อมามีศรัทธาหลายคนดำเนินการขยายวัดให้ใหญ่ขึ้น ในพ.ศ. 2458 นายอูป่อ นางส่วยวิมาละ มีศรัทธาในการสร้างพระพุทธรูป (เจ้าพาราเหม่ป๊อก) หมายถึงพระพุทธรูปที่สร้างโดยมีฐานพระพุทธรูปติดกับพื้นดิน แล้วสร้างอาคารครอบตอนหลัง ซึ่งปัจจุบันเป็นพระประธานของศาลาการเปรียญ เนื่องจากวัดแห่งนี้ตั้งอยู่กลางทุ่งนาชาวบ้านจึงเรียกติดปากต่อกันมาว่า วัดกลางทุ่ง (วัฒนา กวีวัฒน์:03/01/2551)

เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ได้รับพระราชทานเป็นวิสุงคามสีมา เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร ตัวอาคารศาลาการเปรียญเดิมสร้างด้วยเสาไม้ พื้นกระดาน หลังคามุงสังกะสี มีสภาพทรุดโทรม ต่อมาเมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2521 จึงมีการรื้อถอนอาคารเดิมแล้วปลูกสร้างศาลาการเปรียญขึ้นใหม่ได้วางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2521 ใช้เวลาก่อสร้าง 1 ปี 6 เดือน ประกอบพิธีฉลองเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2523 ตัวอาคารศาลาการเปรียญมีขนาดกว้าง 34 เมตร ยาว 34 เมตร มีรูปทรงเป็นศิลปะแบบจีนผสมไทใหญ่ เสาคอนกรีตเสริมเหล็ก พื้นกระดาน หลังคามุงกระเบื้องลอนคู่ สีแดง เขียว ขาว หน้าต่างบานกระจก เสาประดับลวดลายดอกทำด้วยกระจกใสและกระจกเงามีสีสันต่างๆ มองดูเป็นเงางามน่าเลื่อมใส และก่อสร้างอุโบสถวัดกลางทุ่ง หอระฆังวัดกลางทุ่ง และศาลาจำศีลวัดกลางทุ่ง เจ้าอาวาสวัด ตั้งแต่ พ.ศ.2546 จนถึงปัจจุบันวัดกลางทุ่งมีเจ้าอาวาสทั้งหมด 7 รูป ประกอบด้วย ดังนี้คือ (พระเสรี : 20/08/2550)

รูปที่ 1 พระครูวิริยมคล	พ.ศ. 2456 – 2482
รูปที่ 2 พระต่าย	พ.ศ. 2482 – 2484
รูปที่ 3 พระยุ้น	พ.ศ. 2484 – 2485

รูปที่ 4 พระสุมนวรคณ	พ.ศ. 2486 – 2538
รูปที่ 5 พระสมุหทองสุข	พ.ศ. 2538 – 2542(รักษาการแทน)
รูปที่ 6 พระใบฎีกาสมพงษ์	พ.ศ. 2542 – 2550
รูปที่ 7 พระเสรี ธีรปญโญ	7 มิถุนายน 2550 (รักษาการแทน)

ลักษณะของสถาปัตยกรรม

ลักษณะของวัดกลางทุ่ง จะเป็นวัดที่มีสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมไทใหญ่ สภาพแวดล้อมโดยรอบเหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรม สิ่งที่สำคัญที่อยู่ในวัดจะเป็นพวกอุโบสถ ศาลาการเปรียญเป็นสถาปัตยกรรมพม่าผสมไทใหญ่ที่สวยงามมาก มีหอสวดมนต์ และศาลาบำเพ็ญกุศล ในทุกวันพระของแต่ละเดือนจะมีผู้คนมาทำบุญที่วัดมาก พระพุทธรูป และ พระประธานเป็นแบบสถาปัตยกรรมพม่าผสมไทใหญ่ และเจดีย์จะอยู่คู่กับระฆังซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์ที่สำคัญมากของวัด เนื่องจากองค์เจดีย์นี้สร้างมานาน เล่าว่ามีการบรรจุพระบรมสารีริกธาตุพระพุทธเจ้าและพระสารีไว้ในเจดีย์ (พระเสรี ธีรปญโญ : 20/08/2550)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย

1. องค์พระเจดีย์ สร้างมานานประมาณ 100 กว่าปี บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า และพระธาตุพระสารีบุตรอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธเจ้า องค์เจดีย์มีลักษณะประติมากรรมแบบของไทใหญ่เป็นประติมากรรมที่สวยงาม (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ.:15)

องค์พระเจดีย์

2. โบสถ์ ลักษณะของโบสถ์จะเป็นประติมากรรมของไทใหญ่และทางภาคเหนือผสมกันออกมาในลักษณะที่ดูแล้วสวยงามมาก (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ.:15)

โบสถ์

3. หอระฆัง ซึ่งพระอาจารย์โสภา โสภโณ ได้สร้างขึ้นมา ลักษณะของหอระฆังจะเป็นทรงไทใหญ่ ตัวของระฆังจะอยู่ข้างบนของหอซึ่งอยู่ติดกับเจดีย์ คานที่ห้อยของระฆังจะมีการตกแต่งอย่าง

สวยงามด้วยลายปานซอย ซึ่งเป็นศิลปะของไทใหญ่ที่หาดูได้ยาก ภายในหอระฆังก็จะมีพระประธานที่มีการตกแต่งด้วยลวดลายที่สวยงาม (พระเสรี ธีรปญโญ : 20/08/2550)

หอระฆัง

พระประธาน

วัดก้ำก่อ

สถานที่ตั้ง

ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย) หมาเลขโทรศัพท์ 053 – 611225-6

วัดก้ำก่อมีอาณาเขตติดต่อกับสถานที่ต่าง ๆ คือ ทิศเหนือติดต่อกับถนนผดุงม่วยต่อ บ้านเรือนของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น ทิศใต้ติดต่อกับอนุสาวรีย์พญาสิงหนาทราชา ทิศตะวันออกติดกับลานวัฒนธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ทิศตะวันตกติดต่อกับถนนผดุงม่วยต่อหรืออยู่ตรงข้ามวัดพระนอน ทางขึ้นวัดพรธาตุดอยกองมู (อธิวโรภิกขุ 2535 : 21-22) วัดก้ำก่อมีพระ 4 รูป เณร 8 รูป (พระราชวีรคม: 20/08/2550)

พิกัดX = 391462 **พิกัดY = 2133838**

วัดก้ำก่อก่อนการพัฒนา

วัดก้ำก่อปัจจุบัน

เจดีย์วัดก้ำก่อ

ประวัติความเป็นมา

วัดก้ำก่อ (เป็นภาษาไต แปลว่า ดอกบุญนาค) เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองแม่ฮ่องสอน เดิมตั้งอยู่บริเวณเชิงพระธาตุดอยกองมูทางทิศใต้ ต่อมาได้ย้ายมาตั้งทางทิศตะวันออกเพื่อให้ใกล้แหล่งชุมชน และเพื่อความสะดวกสบายในการไปมาหาสู่มากกว่าเดิม เดิมบริเวณที่ตั้งวัดเป็นสวนกล้วยของเจ้าหลวงเฮินต๊กซึ่งเป็น ผู้กำกับการตำรวจสมัยนั้น ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามวัดพระนอน วัดก้ำก่อถูกสร้างขึ้นเมื่อ วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2433 มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบไทใหญ่ (อธิวโรภิกขุ 2535 : 7, 10; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:378; ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว 2550:3)

เจ้าอาวาสองค์แรกของวัดนี้ชื่อ ครูบาเฒ่า เป็นชาวไทใหญ่ที่บวชมาจากเมืองเชียงทอง (เจียงตอง) ชาวบ้านทั่วไปขนานนามว่า “ตุ๊เจ้าเจียงตอง” ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนเป็นอันมาก เนื่องจากท่านมี “วัตรปฏิบัติที่ดีงาม” จึงเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวไทใหญ่ ที่อพยพมาอยู่ในประเทศไทย ต่อมาเกิดความไม่สงบขึ้นในประเทศพม่า ท่านจึงอพยพเข้ามาอยู่ในเขตเมืองแม่ฮ่องสอน และท่านได้เป็นศูนย์รวม เมื่อท่านออกธุดงค์ท่านได้พบที่กว้างราบเรียบอยู่ท่ามกลางต้นไม้ต้นใหญ่ ๆ และมีป่าล้อมรอบหนาทึบ เป็นพื้นที่ที่มีสภาพเหมาะสมสามารถที่สร้างวัดได้โดยไม่ต้องตัดไม้ทำลายป่าหรือลำบากในการปรับพื้นที่ ท่านจึงชวนชาวบ้านเข้ามาสำรวจ และตัดสินใจสร้างวัดขึ้น ณ ที่นั้น โดยชาวบ้านผู้ศรัทธาเป็นผู้หาวัสดุก่อสร้างมา และระดมแรงงานมาสร้างวัด และครูบาเฒ่าได้มรณภาพลงในช่วงพ.ศ. 2451-2453 (อธิวโรภิกขุ 2535 : 7-10)

ต่อมามีพระสงฆ์รูปหนึ่งชื่อพระอาจารย์หม่อง เป็นเจ้าอาวาสองค์ที่สองซึ่งเป็นพระที่บวชมาจากรัฐไทใหญ่ ได้เข้ามาอาศัยอยู่และเป็นเจ้าอาวาสวัด โดยทำการเผยแพร่หลักธรรมต่าง ๆ เจริญรอยตามครูบาเฒ่าทำให้การศึกษาเจริญเป็นลำดับ (อธิวโรภิกขุ 2535 : 10)

สมัยครูบาแดง หรือ ครูบาอูแลง เจ้าอาวาสองค์ที่สาม นับเป็นช่วงที่วัดก้ำก่อมีการพัฒนาอย่างเจริญมากในทุก ๆ ด้าน เพราะท่านจะเน้นหนักด้านธุดงค์วัตร แต่ยังให้การศึกษาและการพัฒนาควบคู่

กันไปด้วย เมื่อรับการนิมนต์ไปที่ใด หรือธุดงค์ไปที่ใดท่านจะใส่ใจทำนุทั้งการศาสนาและการศึกษาและพัฒนาทุก ๆด้านควบคู่กันไปด้วย (อธิวโรภิกขุ 2535 : 11)

สมัยพระวิมล วิมโล เจ้าอาวาสองค์ที่สี่ ได้ให้การทำนุบำรุงศาสนา และการศึกษาเช่นกัน แต่ท่านเป็นผู้สนใจในด้านความอยู่ยงคงกะพัน คาถาอาคม (อธิวโรภิกขุ 2535 : 12)

สมัยพระสุนทร สุนทโร เจ้าอาวาสองค์ที่ห้า สภาพการศึกษาและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของวัดเริ่มตกต่ำลง ในช่วงเวลาดังกล่าวจะมีการส่งเสริมการศึกษาจากรัฐบาลกลาง การเรียนการสอนเน้นภาษา “ไทยกลาง” ที่ได้เริ่มต้นทำเป็นครั้งแรก จึงทำให้เกิดการสับสนไม่เป็นที่ยอบรับของคนในท้องถิ่นที่เคยชินกับภาษาไทใหญ่ ที่มีการปลูกฝังกันมาแต่อดีต (อธิวโรภิกขุ 2535 : 12)

สมัยครูบาอุตตะมะ เจ้าอาวาสองค์ที่หก เป็นช่วงที่การศึกษาและการพัฒนาวัดตกต่ำที่สุด แม้จะมีโรงเรียนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา (อธิวโรภิกขุ 2535 : 12)

จากสภาพปัญหาของวัดก้ำก่อข้างต้นพระราชวีรากรเจ้าคณะจังหวัดในขณะนั้น ท่านจึงได้แต่งตั้งให้พระมหาบุญรักษ์ สุปันโญมารักษาการเจ้าอาวาสวัดก้ำก่อและต่อมาได้เลื่อนเป็นเจ้าคณะจังหวัดซึ่งมีนามว่า พระสุมณฑ์ศาสนกิตติ์ ปัจจุบันมีนามว่า “พระราชวีราคม” ปัจจุบันพระราชวีราคมเป็นเจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอนและเป็นเจ้าอาวาสวัดก้ำก่อ (อธิวโรภิกขุ 2535 : 14-20)

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

วัดก้ำก่อมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบไทใหญ่ คือมีการสร้างวัดโดยฝีมือของช่างชาวไทใหญ่ที่ได้เข้ามาอาศัยและได้ศรัทธาในวัดนี้ วัดก้ำก่อมีสิ่งปลูกสร้างที่โดดเด่น คือมีซุ้มประตูทางเข้าไปสู่ศาลาการเปรียญ หรือที่เรียกว่า “ส่างหว่าง” เป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของอาคารทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดแม่ฮ่องสอนตามแบบสถาปัตยกรรมไต(ไทใหญ่) จะมีเฉพาะอาคารวัดเท่านั้นไม่มีในอาคารบ้านเรือนของชาวบ้านทั่ว ๆไป ในสมัยก่อนเมื่อจะเข้าไปในวัดชาวบ้านจะนิยมถอดรองเท้าไว้แล้วเดินเข้าวัดทาง “ส่างหว่าง” เนื่องจากเชื่อกันว่าถ้าสวมรองเท้าเข้าไปในวัดนอกจากจะไม่เคารพสถานที่แล้ว เวลาเดินออกจากวัดนั้นยังจะมีดินมีทรายติดรองเท้าไปด้วยถือว่าเป็นบาปมาก และเพื่อไม่ให้นำสิ่งสกปรก สิ่งไม่ดีไม่งามทั้งหลายเข้าไปในวัดและในขณะเดียวกันก็จะไม่เอาอะไรออกจากวัดไป ดังนั้นเมื่อเรายืมสิ่งของจากวัดเช่น ถ้วย จาน ฯลฯ ของวัดไปใช้ในงานบุญต่าง ๆแล้วเวลาส่งคืนวัดหากสิ่งของใดขาดไปต้องรีบเอาสิ่งนั้นในบ้านมาใช้แทนหรือไม่ก็ซื้อใหม่มาใช้แทนทันที โดยจะถือว่าสิ่งของของตนไปอยู่ในวัดดีกว่าสิ่งของในวัดมาอยู่ในบ้านของตน ส่างหว่างเป็นสถาปัตยกรรมไต (ไทใหญ่) ซึ่งสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2484 โดยนายส่วยจิ่ง นางยุ้น ตรีทอง เป็นเจ้าศรัทธาสร้างถวาย (อธิวโรภิกขุ 2535 : 23; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:337)

ส่างหว่าง (ซุ้มประตูทางเข้าวัด)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย

1. พระประธาน พระสังฆราชองค์ปัจจุบันเป็นผู้ประทานให้วัด (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ. :5)

2. พระมัณฑะเลย์ ย้ายมาจากอุโบสถหลังวิหารวัดพระนอน จเรหม่องเจ้าศรัทธาและได้นำมาประดิษฐ์ไว้ที่วัดก้ำก่อเมื่อ ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 8 พ.ศ. 2509 โดยมีหลวงพ่อกุงหม่า (กมล)กุสโลภิกขุและพระมหารักษ์ สุภิญโญ ได้อัญเชิญนำมาประดิษฐ์ไว้ ณ วัดก้ำก่อ รวมอายุประมาณ 80 ปี (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ. : 5)

3. พระสาน (อายุประมาณ 114 ปี) ศรัทธาแม่เฒ่าจางย้อย เช่าบูชามาจากมัณฑะเลย์ประเทศพม่านำมาถวายเป็นองค์ประธาน ณ วัดก้ำก่อ ตั้งแต่เริ่มสร้างวัด (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ. : 5)

4. พระหินอ่อนทรงเครื่อง ศรัทธา คุณบุญชู คุณปริศนา ตรีทอง นำมาจากประเทศพม่าเพื่อถวายให้ประดิษฐ์อยู่ที่วัดก้ำก่อเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2533 (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ. : 5)

5. ธรรมาสน์เก่าแก่ ศรัทธาพ่อเฒ่าจองติยะ นางโหย่ง ถวายเมื่อเริ่มสร้างวัด รวมอายุประมาณ 114 ปี (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ. : 5)

6. พระหินดำ เป็นศิลปกรรมมาจากอังวะ (เอว่า) เช่ามาจากร้านขายของเก่าบริสุทธิ์แอนติกอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2539(ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ. : 5)

7. โบสถ์ สร้างขึ้นเมื่อ 8 มกราคม พ.ศ. 2533 ใช้ในการประกอบศาสนพิธีของคณะสงฆ์ เป็นโบสถ์ที่ผสมผสานศิลปแบบไทใหญ่ และพม่า (อธิวโรภิกขุ 2535:21)

8. ศาลาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ขนาดบรรจุ ผู้ปฏิบัติธรรมได้ไม่น้อยกว่าครั้งละ 100 คน สร้างเมื่อ 10 มีนาคม 2519 (อธิวโรภิกขุ 2535:21)

9. ศาลาสุวรรณสมบูรณ์ สร้างขึ้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2516 ใช้ประกอบพิธีทางศาสนา รวมทั้งใช้เก็บศพ และสวดพระอภิธรรม (อธิวโรภิกขุ 2535 :21)

10. โรงครัว สร้างเมื่อ 19 ธันวาคม 2529 ใช้ในการทำอาหารเพื่อนำมาเลี้ยงในงานหรือพิธีต่าง ๆ (อธิวโรภิกขุ 2535:22)

11. กุฏิรับรองหลังใหญ่ ใช้บรรจุผู้มาเยือน และพักอาศัยได้ครั้งละไม้น้อยกว่า 50 คน (อธิวโรภิกขุ 2535:22)

12. กุฏิรับรองหลังเล็ก ใช้บรรจุผู้มาเยือน และพักอาศัย (อธิวโรภิกขุ 2535:22)

13. กุฏิพระครูปัญญาวราภรณ์ ลักษณะเป็นตึกแถว มีห้องนอนห้องน้ำห้องส้วมเป็นสัดเป็นส่วน สร้างเมื่อ 17 สิงหาคม 2531(อธิวโรภิกขุ 2535:22)

14. กุฏิสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ท่านเคยเสด็จมาพำนักและนำพระประธาน ขนาดหน้าตัก 60 นิ้ว ปาง “มารวิชัย” ไปประธานให้เป็นมิ่งขวัญแก่วัด เมื่อ 14 พ.ย. 2520 และ 14 ก.พ. 2532 (อธิวโรภิกขุ 2535 : 22)

15. ศาลาหลวงปู่โต เป็นที่ประดิษฐ์สถานรูปเหมือนสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังษี) และรูปเหมือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปิยมหาราช สร้างเมื่อ 16 มีนาคม 2532 (อธิวโรภิกขุ 2535:22)

พระประธาน

ธรรมาสน์เก่าแก่

เจดีย์

โบสถ์

พระหินดำ/พระหินอ่อนทรงเครื่อง

ศาลาหลวงปู่โต

ศาลาสุวรรณสมบูรณ์

โรงครัว

กิจกรรมและผลงานที่สำคัญประกอบด้วย

การพัฒนาด้านการศึกษา จัดหาทุนเรียนให้เด็ก ชาวเขาที่เรียนดีส่งเสริมให้เรียนจบ และกลับไปพัฒนาชนบทจำนวนหลายรุ่น รุ่นละหลาย ๆ คน จัดให้มีโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2518 จนถึงปัจจุบันก็ยังมีการเปิดการเรียนการสอน (อธิวโรภิกขุ 2535 : 20)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม

วัดจองกลาง

สถานที่ตั้ง

วัดจองกลาง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 หมายเลขโทรศัพท์ 053 -611-752

พิกัด X = 391829 **พิกัด Y = 2133893**

ศาลาการเปรียญวัด

พระอุปคุต

องค์พระธาตุเจดีย์

วิหารใหญ่

ด้านในพระวิหาร

เจดีย์วิหารเล็ก

ห้องพิพิธภัณฑ์

หุ่นไม้แกะสลัก

จิตกรรมฝาผนัง

ประวัติความเป็นมา

วัดจองกลาง เรียกชื่อตามสถานที่ตั้งอยู่ระหว่างวัดจองคำ และวัดจองใหม่ (โรงเรียนพระปริยัติธรรม)เดิมเป็นศาลาที่พักคนมาจำศีลในวันพระ วัดจองกลางหลังนี้ ซึ่งผู้เฒ่าผู้แก่เครือญาติพี่น้องที่ยังมีชีวิตอยู่ได้เล่าต่อๆกันมาว่า เดิมเป็นศาลาเย็นของวัดจองใหม่มีผู้คนท้องถิ่นมาพักอาศัยอยู่เป็นประจำ เมื่อเจ้าอาวาสวัดจองใหม่องค์สุดท้ายได้มรณภาพไป มีพระภิกษุจากเมืองหมอกใหม่มาร่วมงานศพเจ้าอาวาสวัดจองใหม่ และเข้ามาพักอาศัยในศาลาเย็นดังกล่าว คณะศรัทธาเคารพนับถือพระภิกษุองค์นี้เป็นอย่างมาก จึงพร้อมใจกันนิมนต์ท่านมาประจำศาลาต่อไป ต่อมาในปี พ.ศ. 2410 มีศรัทธาคือ ลุงจองจายหล่อ ,ลุงพหะจ่า ,ลุงจองตุ๊ก, และพ่อเลี้ยงจางนุ (ขุนเพียร),ลุงจองจ่อ ได้ร่วมกันสร้างวัดหลังคามุงด้วยสังกะสีฉลุลวดลาย แบบสถาปัตยกรรม โดยช่างฝีมือชาวไทใหญ่ โดยเฉพาะห้องทางด้านหลังทิศตะวันออก ตามฝาผนังประดับภาพรวม 180 ภาพ โดยมีช่างฝีมือช่างพม่า ลุงจองตุ๊ก แม่จองโอ่ง นำมาจากเมืองมะละแหม่งประเทศพม่า มาติดถวายไว้ และเมื่อทำการสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงตั้งชื่อว่า “ วัดจองกลาง” เพราะอยู่ระหว่างวัดจองคำกับวัดจองใหม่ และปีต่อมาพ่อเลี้ยงจางนุ (ขุนเพียร) แม่จองเฮือน มีจิตศรัทธาสร้างพระธาตุเจดีย์ ฐานสี่เหลี่ยม มุขสี่ด้าน แต่ละด้านสร้างสิงห์ไว้ 1 ตัว พร้อมกับสร้างศาลาวิปัสสนาติดองค์พระธาตุเจดีย์ ทิศตะวันออกหลังคาทรงปราสาททำด้วยสังกะสีฉลุลวดลาย เริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ.2456 แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ.2545 ส่วนพระธาตุเจดีย์องค์เล็กตรงข้ามทิศตะวันออกวัดจองกลาง ลุงจองตุ๊ก แม่จองโอ่ง เป็นเจ้าคณะศรัทธาสร้างขึ้น ก่อนวัดจองกลางประมาณ 20 กว่าปี (ไม่ปรากฏ พ.ศ. สร้าง) และวัดจองกลางรวมเป็นพระอารามหลวง เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2527 โดยวัดจองกลางเป็นคณะ 2 ปัจจุบันมีพระภิกษุ 6 รูป และสามเณร 14 รูป (พระใบฎีกาจิตต๊ะ ฐานะธรรมโม: 25/08/2550; ป้ายประชาสัมพันธ์:2536)

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในวัดจองกลาง

มีการซ่อมเปลี่ยนสังกะสีหลังคา กลอนประตูและหน้าต่าง แป้ น้ำย้อย สังกะสีฉลุลวดลายตามรูปทรงแบบสองคอ สามชาย มุขด้านหน้าและด้านหลัง รวม 8 หลังคา เมื่อ พ.ศ.2532 - 2537 สร้างศาลาจำศีล 1 หลังทรงไม้ผสมปูน บริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้วัด หลังคามุงด้วยกระเบื้อง เมื่อ พ.ศ.2535-

2536 สร้างรั้วอลูมีเนียมรอบองค์พระธาตุเจดีย์พร้อมปูพื้นกระเบื้องรอบพระธาตุและทาสีทอง เมื่อ พ.ศ.2534 - 2535 ทำการซ่อมวิหารวิปัสสนา เปลี่ยนหลังคาเป็นสังกะสี หลังคารักษาไว้ทรงรูปสถาปัตยกรรมเดิม พร้อมปูกระเบื้องในห้องวิหารรอบเมื่อพ.ศ.2534 -2535 สร้างห้องตุ๊กตาไม้แกะสลัก (พระเวสสันดรชาดก) ยาว 20 เมตร กว้าง 6 เมตร หลังคาสังกะสีรูปทรง (สองคอ - สามชาย)สังกะสีฉลุลวดลายสถาปัตยกรรม ควบคุมโดยนายประพันธ์ ฟองแก้ว ฝีมือของนายช่างส่าง ฟองแก้ว พ.ศ.2539 ทำการสร้างหนองน้ำสร้างพระอุปคุตทำหอในสระน้ำบริเวณทิศเหนือ โดยช่างฝีมือไทใหญ่ท่านเจ้าอาวาสวัด พระจิตต๊ะ นาถธรรมโม เป็นผู้ควบคุมและออกแบบ พ.ศ.2533สร้างประตูรับบริจาคในบาตรตามวันเกิดขึ้นเหยียบตู้จะหมุนตามเสียงเพลงไทย – พม่า ไทใหญ่ ประดิษฐานโดยพระจิตต๊ะ นาถธรรมโม เจ้าอาวาสวัดจองกลางคณะ2 พ.ศ.2536 (พระใบฎีกาจิตต๊ะ นาถธรรมโม:25/08/2550;ป้ายประชาสัมพันธ์:2536)

ความเชื่อเกี่ยวกับวัดจองกลาง

ชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพระอุปคุตที่ประดิษฐานอยู่ที่ทางเข้าหน้าวัดจองกลางเชื่อกันว่าเมื่อมีการจัดงานเทศกาลหรือทำบุญต่างๆจะต้องมีการบวงสรวงพระอุปคุตเสียก่อนเพื่อเป็น ศิริมงคลแก่ตนเองและญาติพี่น้องจะทำให้เจริญก้าวหน้าและจะไม่เกิดอุบัติเหตุเพศภัยใดๆทำให้ชีวิตราบรื่นจึงยึดถือและปฏิบัติต่อๆกันมาจนถึงทุกวันนี้ (พระใบฎีกาจิตต๊ะ นาถธรรมโม: 25/08/2550)

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป

ตั้งอยู่ด้านข้างวัดจองคำ ภายในวิหารมีแท่นบูชาตั้งพระพุทธสิหิงค์จำลอง ปิดทองเหลืองอร่ามไปทั้งองค์ วัดจองกลางตั้งอยู่ในพื้นที่ติดกันกับวัดจองคำและติดกับหนองจองคำ มีเจดีย์ทรงเครื่องแบบมอญ ส่วนยอดประดับด้วยฉัตรสามชั้น องค์เจดีย์ก่ออิฐถือปูนทาสีขาว ประดับตกแต่ง ด้วยลายปูนปั้นสีทอง มีความงดงามมากจนเป็นอีกจุดหนึ่งที่นักท่องเที่ยวจะมาชมความงามกัน ไม่ว่าจะเป็นความงามในยามเช้าที่มีหมอกปกคลุม หรือในเวลากลางวันที่หมอกเลือนหายไปแล้ว ก็จะเห็นภาพเจดีย์ วัดจองกลางและวัดจองคำสะท้อนอยู่ในหนองจองคำ ส่วนในยามค่ำคืนนั้นก็จะมีการประดับไฟสว่างไสวเป็นที่

ประทับใจผู้มาเยือน นอกจากนี้บนศาลาการเปรียญ ยังมีห้องพิพิธภัณฑ์ ที่รวบรวมตุ๊กตาไม้แกะสลักฝีมือช่างชาวพม่า เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระเวสสันดรชาดก ซึ่งนำมาจากประเทศพม่าในราว พ.ศ. 2400 อีกทั้งยังเป็นที่รวบรวมวัตถุโบราณอีกหลายอย่าง ใกล้ๆกันนั้นจะเป็นกุฏิเจ้าอาวาส ที่ผนังหน้ากุฏิจะมีแผ่นกระจกเขียนสีฝีมือช่างไทใหญ่จากมัณฑะเลย์ เกี่ยวกับพุทธประวัติ พระเวสสันดรชาดกและภาพแสดงวิถีชีวิตของคนในสมัยก่อน ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปเยี่ยมชม (พระใบฎีกาจิตต๊ะ นาถธรรมโม: 25/08/2550)

รายนามเจ้าอาวาสวัดจองกลางองค์แรกจนถึงองค์ปัจจุบันมีดั้งต่อไปนี้

1. พระภิกษุหมอกใหม่ เจ้าอาวาส(ไทใหญ่)	ตั้งแต่พ.ศ. 2410 – 2436
2. พระภิกษุนีเขียว เจ้าอาวาส (รางเครือ)	ตั้งแต่พ.ศ. 2436 – 2475
3. พระภิกษุอาจารย์ โก่งหม่า(พม่า)	ตั้งแต่พ.ศ. 2475 – 2482
4. พระภิกษุอนันท์ อาจินโน (พระครูอนันต์)	ตั้งแต่พ.ศ. 2482 – 2502
5. พระภิกษุบุญยืน ปุญโย	ตั้งแต่พ.ศ. 2502 - 2506
6. พระภิกษุประจิต ไพบูลย์	ตั้งแต่พ.ศ. 2506 – 2510
7. พรพระภิกษุเปลี่ยน ปุญโย	ตั้งแต่พ.ศ. 2510 – 2516
8. พระภิกษุมหาโสภา	ตั้งแต่พ.ศ. 2516 - 2518
9. พระภิกษุอธิการศาสน์ ศาสโน	ตั้งแต่พ.ศ. 2518 - 2519
10. พระภิกษุ(วัดจองคำ)รักษาการ	ตั้งแต่พ.ศ. 2519 -2520
11. พระภิกษุเต็ง สุเมโท	ตั้งแต่พ.ศ. 2521 -2525
12. พระใบฎีกาพระใบฎีกาจิตต๊ะ ฐานะธรรมโม (เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน)	ตั้งแต่พ.ศ. 2525 – 2550

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย

1. เจดีย์วิหารเล็ก

ด้านหน้าศาลาการเปรียญติดหนองจองคำจัดเป็นเจดีย์ที่มีความสวยงาม โดดเด่นสันนิษฐานว่าสร้างพร้อมกับการสร้างวัดจองกลางวิหารเล็ก มีหลังคาเรือนยอดทรงปราสาทซ้อนถึงห้าชั้น ส่วนยอดของหลังคาที่สูงที่สุดประดับด้วยฉัตรทองสามชั้น หลังคามุงสังกะสี มีโลหะฉลุลายตกแต่งตามส่วนต่าง ๆ ของหลังคาและเชิงชาย (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ.: 11)

2. วิหารใหญ่

เป็นอาคารอเนกประสงค์ คือเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ใช้ประกอบพิธีกรรมงานบุญประเพณี จัดแสดงพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งเป็นหอฉันและกุฏิของเจ้าอาวาสด้วย ลักษณะเด่นของอาคารคือ มีหลังคาซ้อนกันหลายชั้น ที่ชายคาตกแต่งด้วยโลหะฉลุลายอย่างหรูหราตามสไตล์ของวัดไทใหญ่(ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ.: 11)

3. ศาลาการเปรียญวัด

อาคารไม้หลังคามุงสังกะสีสูงเป็นชั้น เรียกว่า “สองคอสามชาย”ศาลาหลังนี้เป็นของเดิมทั้งหมดมีต่อเติมบางส่วนเฉพาะด้านตะวันออก(ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ.: 11)

4. จิตกรรมหลังกระจก

นำมาจากเมืองมัณฑะเลย์เมื่อราว พ.ศ.2400 ขนาด 30×30 เซนติเมตรผนึกอยู่ใน กรอบไม้ติดผนังมีจำนวน 180 ภาพเป็นเรื่องราวประวัติของพระพุทธเจ้า พระเวสสันดรชาดก (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ. : 11)

5. ห้องพิพิธภัณฑ์

ตั้งอยู่บนจองวัดจองกลาง จัดแสดงตุ๊กตาไม้แกะสลักที่นำมาจากพม่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2400 จำนวน 33 ตัว มีทั้งรูปคนและสัตว์เกี่ยวกับเรื่องพระเวสสันดรชาดก นอกจากนี้ยังมีคัมภีร์โบราณ พระพุทธรูปหินอ่อนองค์เล็กฝีมือประณีตงดงาม ถ้วยโถโอชาม และเครื่องใช้โบราณอีกหลายชิ้น (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ.:11)

กิจกรรมผลงานสำคัญ

1. กิจกรรมวันเข้าพรรษา จะมีการต่างซอมต่อหลวงซึ่งเป็นประเพณีที่ทำสืบต่อกันมาเป็นประจำทุกปีเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแก่พระพุทธเจ้า

2. กิจกรรมในวันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา คือการเวียนเทียนรอบองค์พระเจดีย์ของวัดจองกลาง

(พระใบฎีกาจิตต๊ะ นาถธรรมโม: 25/8/2550)

วัดจองคำ

สถานที่ตั้ง

วัดจองคำ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-611-237,053-611-238

พิกัด X =391889 **พิกัด Y = 2133884**

ด้านหน้าและด้านข้างพระอารามหลวงจองคำ

พระอุโบสถด้านตะวันตก **ด้านในพระอารามหลวงจองคำ** **ด้านในวิหารหลวงพ่อโต**

รูปหลวงพ่อโต **ด้านหน้าพระวิหารหลวงพ่อโต** **รูปปั้นตุ๊กตาตรงทางเข้า**

ประวัติความเป็นมา

จากบันทึกของวัดกล่าวว่า วัดจองคำเป็นวัดที่สร้างขึ้นเป็นวัดแรกของเมืองแม่ฮ่องสอน โดยระบุไว้ในหลักฐานแผ่นเงินซึ่งขุดได้บริเวณหลุมเสาเดิมของวัด ส่วนปีพ.ศ. ที่สร้างวัดไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัดเนื่องจากยังเกิดข้อขัดแย้งระหว่างเรื่องผู้สร้างวัด และหลักฐานแผ่นเงินที่ขุดพบ แต่ปัจจุบันแผ่นเงินดังกล่าวไม่ทราบชัดว่าอยู่ที่ใด จากการค้นคว้าพบว่าผู้ที่สร้างวัดจองคำคือ พญาสิงหนาทราชา ซึ่งเป็นชาวไทใหญ่ นามเดิมว่า ชานกะเล เป็นบุตรเขยพะกาหม่องที่บ้านโป่งหมู (บ้านปางหมูในปัจจุบัน) ก่อนที่จะเข้ามาครองเมืองแม่ฮ่องสอนได้ครองเมืองขุนยวม ในปีพ.ศ.2416 มีบรรดาศักดิ์เป็นพญาสิงหนาท และต่อมาพญาสิงหนาทได้สร้างความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากในปี พ.ศ. 2417 จึงได้รับพระราชทานเลื่อนบรรดาศักดิ์ เป็น “พญาสิงหนาทราชา” และได้ย้ายเข้ามาครองเมืองแม่ฮ่องสอน (พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ์ มปพ.:2-3)

วัดจองคำ เมื่อแรกสร้างมีลักษณะเป็นแบบสถาปัตยกรรมพม่าโดยทั่วไป เรียกว่า ปราสาทเรือนไม้ หลังคาสร้างด้วยสังกะสีแกะสลักลวดลายเป็นซุ้มปราสาท มีมุขบันได 2 ข้าง ภายในอาคารแบ่งเป็นส่วนที่เป็นวิหารประดิษฐานพระประธานมุข 2 ข้างเป็นเสนาสนะและด้านหน้าเป็นส่วนที่ใช้ประโยชน์อย่างศาลาการเปรียญอาคารวัดจองคำ ซึ่งพญาสิงหนาทราชา และเจ้านางเมี๊ยะสร้างไว้ ต่อมาวัดเกิดชำรุดทรุดโทรมลง ในพุทธศักราช 2496 ลุงจองคำส่วย ฝั้นอุตะมะ คหบดีชาวแม่ฮ่องสอน จึงทำการรื้อถอนอาคารเดิมแล้วปลูกสร้างขึ้นใหม่ เป็นรูปแบบศิลปะพม่าผสมผสานศิลปะไทใหญ่ หลังคามุงด้วยไม้เกล็ด มียอดปราสาท 7 ชั้น กว้าง 20 เมตร ยาว 24 เมตร การปฏิสังขรณ์วัดจองคำ ในพุทธศักราช 2496 นี้ ได้ใช้ประโยชน์ต่อมาเพียง 17 ปี เกิดอัคคีภัยไฟไหม้ทั้งหลัง เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2513 เวลาประมาณ 21.00 น. (พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ์ มปพ:2-3)

หลังจากวัดจองคำต้องพบกับความสูญเสียครั้งใหญ่ในคราวนั้นแล้ว ท่านพระครูอนุสุตศาสนจักร เจ้าอาวาสในขณะนั้น พร้อมด้วยคณะศรัทธา พ่อค้า ประชาชนทั้งหลาย ได้ร่วมแรงร่วมใจกันบริจาคทรัพย์รวมเงินทุนอุดหนุนของกรมการศาสนาและเงินพัฒนาภาคเหนือฟื้นฟูปฏิสังขรณ์วัดจองคำ

ขึ้นมาใหม่ ได้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พุทธศักราช 2514 ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2514 อาคารวัดจองคำหลังใหม่นี้มีนายทุนส่า วงศ์ไพฑูรย์ เป็นนายช่างออกแบบ และก่อสร้างให้มีลักษณะสถาปัตยกรรมภาคกลางผสมผสานภาคเหนือและยังเป็นรูปทรงเดิมไว้ให้มากที่สุด เป็นยอดปราสาท 7 ชั้น แบ่งเป็นส่วนที่เป็นพระวิหารประดิษฐานพระปฏิมาประธาน ยกพื้นขึ้นสูงกว่าอาคารทั่วไป ส่วนนี้ภาษาไทใหญ่เรียกว่า “ขปาน” และมีส่วนที่เป็นศาลาการเปรียญ ต่อมาในด้านหน้า และด้านข้างเป็นกุฏิเจ้าอาวาส ภาษาไทใหญ่เรียกว่า “ลุกหวุนเจ้า” และกุฏิพระลูกวัด ภาษาไทใหญ่เรียกว่า “ลุกหวุนจาง” และมีส่วนที่เป็นโรงครัว และหอฉันด้วย วัดพระอารามหลวงจองคำในปัจจุบันจึงเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอน และเป็นสัญลักษณ์แห่งความงาม และความเงียบสงบของเมืองสามหมอกแห่งนี้ ที่ผู้คนยังดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย (พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ์ มปพ.:2-3)

เจ้าอาวาสวัดจองคำ ประกอบด้วย ดังนี้ คือ (พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ์ มปพ.:2-3)

1. เจ้าอู่หน่าก๊ะ	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2470-2481
2. เจ้าอุหน่อง	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2470-2481
3. พระต่อปี่ต๊ะ	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2481-2485
4. พระก่ำ	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2485-2488
5. พระครูอนุสุตศาสนจักร	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2485-2526
6. พระมหากฤษณะ ฐิติญาโณ	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 22526-2527
7. พระครูอนสารศาสณกรณ์	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2527-2529
8. พระอนุกุลธรรมโชติ	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2489-2527
9. พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ์	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2535-ปัจจุบัน

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น

ในปี พ.ศ. 2513 เกิดไฟไหม้วัดจองคำ และวัดจองคำจึงขุดพบเสาเป็นแผ่นเงิน ต่อมาในปี 2514 มีการสร้างศาลาการเปรียญวัดขึ้นมาใหม่ โดย ลุงจองคำส่วย ฝั้นอุตะมะ คหบดีชาวแม่ฮ่องสอน และพระครูอนุสุตศาสนจักรเจ้าอาวาสวัดสมัยนั้นร่วมกันสร้างขึ้นมาใหม่จนได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และยกย่องเป็นพระอารามหลวงชั้นตรีสามัญ และเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองแห่งแรกของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอน (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ.: 9)

ความเชื่อ

วัดจองคำเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน ชาวแม่ฮ่องสอนจึงให้ความเคารพนับถือและเชื่อกันว่าหลังคาวัดที่สร้างขึ้นที่เป็นรูปปราสาทเป็นของสูง ผู้ที่จะประทับอยู่ในปราสาทควรเป็นพระมหากษัตริย์ หรือตัวแทนพระพุทธศาสนาเท่านั้น บุคลธรรมดาจะไม่สามารถเข้าไปอาศัยอยู่ได้ชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงให้ความเคารพนับถือวัดจองคำเป็นอย่างมากจวบจนถึงทุกวันนี้ (พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ: 25/08/2550)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย

1. วิหารหลวงพ่อโต (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2529 : 379)

สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2475 เสร็จเมื่อ พ.ศ.2479 โดยพระอูหน่าก๊ะ เป็นประธาน ลุงจองคำส่วย ฝั้นอุตตะมะ คหบดีชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นศรัทธาในการสร้างแบบๆละ12 ศอก หลังคามุงสังกะสี ศิลปะแบบไทใหญ่ภายในพระวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปหลวงพ่อโต หน้าตักกว้าง 4.9 เมตร สูง5.6 เมตร พระวิหารสร้างขึ้นโดยช่างฝีมือ นายช่างสล่าโพอ่อง พระพุทธรูปหลวงพ่อโต ฝีมือโดยนายสล่าโพโต่ง เตชะโกเมนต์ สถานที่ก่อสร้างเดิมเป็นที่ก่อสร้างองค์พระเจดีย์ ซึ่งได้สร้างขึ้นคู่กับวัดเดิมองค์พระเจดีย์ได้ชำรุดทรุดโทรม ต่อมาพระอูหน่าก๊ะได้ทำพิธีบวงสรวงขอรื้อถอนและสร้างพระวิหาร พร้อมกับสร้างพระพุทธรูปหลวงพ่อโตถวาย

2. พระอุโบสถด้านตะวันตกของศาลาการเปรียญ

พระอุโบสถวัดจองคำ เป็นพระอุโบสถสร้างขึ้นใหม่ เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ.2521แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2522 ในสมัยที่พระครูอนุสุตสาสนจักรดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาส และร่วมเป็นประธานกับคณะศรัทธาพ่อค้าประชาชน ร่วมแรงร่วมใจกันก่อสร้างพระอุโบสถหลังนี้ขึ้นมาโดยมีพ่อเลี้ยง สุวรรณ พานิชยานนท์ เป็นนายช่างออกแบบ และคุมการก่อสร้างเป็นอาคารทรงมณฑป รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 6 เมตร ยาง 12 เมตร หลังคาเป็นคอนกรีต หน้าต่างทำด้วยไม้แกะสลักส่วนพระประธานในพระอุโบสถ ทางวัดได้ประกอบ พิธีเททองหล่อขึ้นเมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2522 เบิกพระเนตร เมื่อวันที่14 มีนาคม พ.ศ.2523 พระอุโบสถเป็นสถานที่ประกอบพิธีทำสังฆกรรมของพระภิกษุสงฆ์ (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป : 9)

3. วิหารพระมหากัจจายน์ 2528

มีเรื่องเล่ากันว่า พระมหากัจจายนะ เป็นเทพเจ้าแห่งเสน่หา ปัญญาเลิศ และโชคลาภ กัจจายนะเป็นบุตรพราหณ์ ปุโรหิตแห่งกรุงอุชาเชนี เมื่อเจริญวัย และเรียนจบไตเพท ครั้นบิดาถึงแก่กรรมจึงดำรงตำแหน่งแทนบิดา และอุปสมบทในบวรพุทธศาสนา มีฉายาว่า “พระกัจจายนะ” พระองค์ทรงได้รับคำยกย่องจากพระบรมศาสดาว่าเป็นเอกทัคคะในการอธิบายเนื้อความอย่างย่อได้พิสดาร พระมหากัจจายนะเป็นผู้ซึ่งมีผิวพรรณผุดผ่องดังทองคำ และมีบุคลิกลักษณะอันงดงาม เป็นเสน่หาแก่ผู้พบเห็นโดยทั่วกัน และทำให้ผู้พบเห็นเข้าใจผิดคิดว่าท่านคือพระพุทธองค์จึงเรียกขานท่านอีกชื่อหนึ่งว่า “พระภควัม หรือพระภควา” แปลความตามพระบาลีว่า ผู้มีความงามละม้ายเหมือนพระผู้มีพระภาคเจ้า ท่านจึงได้เนรมิตกายให้อ้วนล่ำ และลงพุงจนดูไม่ได้ และเรียกชื่อของท่านจากพระกัจจายนะเป็น “พระสังกระจาย” (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป : 9)

4. ตุ๊กตาปูนยืนบนขอบหน้าต่าง

ตุ๊กตาปูนยืนบนขอบหน้าต่าง และขอบประตูวิหาร เป็นของเก่าแก่ที่มีการสร้างมาพร้อมๆกับการสร้างวัดและพระพุทธรูป (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ. : 9; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2529:379)

กิจกรรมหรือผลงานที่สำคัญ

1. กิจกรรมวันเข้าพรรษา จะมีการต่างซอมต่อหลวงซึ่งเป็นประเพณีที่ทำสืบต่อกันมาเป็นประจำทุกปีเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแก่พระพุทธเจ้า

2. มีศาลาที่เป็นที่พักเพื่อให้ผู้ที่ต้องการชมความงามและต้องการศึกษาพระธรรมคำสอนนั้นสะดวกสบายได้รับความรู้อย่างเต็มที่ และมีการให้บูชาพระพุทธรูปองค์เล็กๆ เพื่อให้เป็นศิริมงคลแก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมวัดจองคำ อีกทั้งจะได้นำเงินรายได้ส่วนนี้มาช่วยในเรื่องค่าใช้จ่ายของวัด

วัดดอนเจดีย์

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 24 ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 (สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย) วัดมีเนื้อที่ 7 ไร่ 2 งาน 67.6 ตารางวา โฉนดเลขที่ 609 อาณาเขต ทิศเหนือจรดทางสาธารณะ และลำน้ำปุ๊ ทิศใต้จรดถนนขุนลมประพาสและถนนสาธารณะ ทิศตะวันออกจรดทางสาธารณะและลำน้ำปุ๊ ทิศตะวันตกจรดถนนสาธารณะ และทางสาธารณะ อาคารเสนาสนะประกอบด้วยอุโบสถ ศาลาการเปรียบกุฏิสงฆ์ ศาลาอาคารอเนกประสงค์ ศาลาบำเพ็ญกุศลและศาลาจำศีลของอุบาสิกา

พิกัด X = 391202 **พิกัด Y = 2134852**

ประวัติความเป็นมา

วัดดอนเจดีย์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2481 เดิมตั้งอยู่บนภูเขาทิศตะวันตกของตัวเมืองแม่ฮ่องสอน เรียกตามภาษาชาวบ้านว่า “วัดกุงเปา” ต่อมาย้ายมาตั้งอยู่ที่ปัจจุบันนี้ ชาวบ้านเรียกว่า “วัดกุงจาตี่” ทางราชการเรียกว่า “วัดดอนเจดีย์” ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 50 เมตร ยาว 80 เมตร

เจ้าอาวาสวัด

1. พระญาณวีราคม พ.ศ. 2493-2532 (พระครูอนุรักษ์ธรรมาเจดีย์: 21/08/2550)

เป็นเจ้าอาวาสวัดรูปแรก ที่บุกเบิกสร้างวัดร่วมกับชาวบ้าน โดยระดมงบประมาณจากการจัดงานประเพณีวัด เช่น งานเขาวงกตและ งานทอดกฐิน เพื่อนำเงินที่ทำบุญก่อสร้างวัดขึ้นมา แทนหลังเก่าที่ทรุดโทรม มีชาวบ้านและสล่าเจ่ง (นายไพฑูทรย์ ปราณีตศิลป์) เป็นช่างไม้ช่วยสร้างวัด การสร้างวัดเป็นศิลปะพม่า มีลวดลายแบบลายไตหรือลายพม่า ทั้งหมดเป็นแบบชาวไตที่ดั้งเดิมแท้ๆ หลังคาวัดทำด้วยสังกะสี แกะสังกะสีตามแบบลายไตหรือลายพม่า 4 ชั้น มีพระพุทธรูปทองเหลือง 3 องค์ โดยศรัทธาจากลุงจ่ายนิด แม่เฒ่าติ้น และลุงประจวบถวาย โดยการนำพระพุทธรูปทองเหลืองบรรทุกรถยนต์มาจากกรุงเทพฯมาถึงแม่ฮ่องสอน เป็นเวลา 1 คืน 2 วัน แล้วนำพระพุทธรูปทองเหลืองมาประดิษฐานอยู่ในวัดดอนเจดีย์ พร้อมสร้างเจดีย์และโบสถ์ในบริเวณวัด นอกจากนี้ยังจัดตั้งห้องสมุดไว้ให้บริการแก่ผู้สนใจ

2. พระครูอนุรักษ์ธรรมเจดีย์ เป็นเจ้าอาวาส ตั้งแต่ พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา ถึงปัจจุบัน มีเจ้าอาวาส 1 รูป พระสงฆ์ 4 รูป และสามเณรทั้งหมด 9 รูป (พระครูอนุรักษ์ธรรมาเจดีย์ : 21/08/2550)

ความเชื่อเกี่ยวสถานที่

มีเรื่องเล่าว่ามีผีสองนางที่เฝ้าต้นโพธิ์ในวัดดอนเจดีย์ (บริเวณหลังวัด) คอยดูแลวัดไม่ให้คนที่คิดร้ายมาทำลายหรือขโมยสิ่งของต่างๆของ วัดไป และชาวบ้านมักจะมาบนบานอยู่เสมอให้อยู่เย็นเป็นสุขปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ พอชาวบ้านบนบานได้สำเร็จแล้วก็จะมาเลี้ยง (แก้บน) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละคนว่าจะเลี้ยงอะไรตอนที่ตนเองบน ถือได้ว่าเป็นต้นโพธิ์ที่ชาวบ้านให้การเคารพนับถือมากที่สุด (ศิริวัฒน์ ศรีวิชัย : 21/08/2550)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย (พระครูอนุรักษ์ธรรมาเจดีย์ : 21/08/2550)

1. หุ่นขี้ผึ้งของเจ้าอาวาสคนแรก (พระญาณวีราคม) อดีตเจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2535-2536 หลังจากเจ้าอาวาสองค์แรกมรณภาพได้ 1 ปี เริ่มสร้างโดยติดต่อจากทาง

กรุงเทพฯให้มาช่วยเรื่องงบประมาณ ในการทำหุ่นขี้ผึ้งติดต่อทางกรมศิลปากรให้อาจารย์กรมศิลปากรช่วยสร้าง ใช้เวลาประมาณ 5 เดือน งบประมาณ 50,000 บาท ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดดอนเจดีย์

2. พระพุทธรูปทองเหลือง โดยศรัทธาจาก จ.ร.ต.นิตย์ จันทร์กวนิช (ลุงจ่ายนิด) แม่เฒ่าส่วย ติ้น แม้นมาส (แม่เฒ่าติ้น) และลุงประจวบถวาย โดยนำพระพุทธรูปทองเหลือง มาจากกรุงเทพฯ ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดดอนเจดีย์

กิจกรรมผลงานสำคัญ ประกอบด้วย (พระครูอนุรักษ์ธรรมาเจดีย์ : 21/08/2550)

1. ส่งเสริมการศึกษา มีการส่งเสริมการศึกษาทั้งสายปริยัติธรรมและสายสามัญ จนลูกศิษย์หลายรูปได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะผู้ปกครองบางท่านที่ลาสิกขาไป ก็ไปรับราชการก็อยู่ในระดับหัวหน้าหลายท่าน

2. งานเผยแพร่ศาสนา มีการนำพระภิกษุสามเณรในปกครองออกไปเยี่ยมประชาชนต่างๆ ในชนบทห่างไกลอย่างไม่กลัวความลำบาก และไม่เคยย่อท้อยังคงปฏิบัติหน้าที่ นำพระภิกษุสามเณรออกไปเผยแพร่หลักธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้า ให้แก่ประชาชนตามท้องถิ่นทุรกันดารมิได้ขาด

วัดปางล้อ

สถานที่ตั้ง

วัดปางล้อ ตั้งอยู่เลขที่ 28 บ้านปางล้อ ถนนปางล้อนิคม ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 หมายเลขโทรศัพท์ 053-611236 (สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย)

วัดมีเนื้อที่ 5 ไร่ 2 งาน 14 ตารางวา โฉนด เลขที่ 13 อาณาเขต ทิศเหนือประมาณ 85 เมตร ถึงถนนปางล้อนิคม ทิศใต้ประมาณ 75 เมตร จรดถนนสาธารณะ ทิศตะวันตกประมาณ 65 เมตร จรดที่ดินเอกชน อาคารเสนาสนะ

พิกัด X = 392003 **พิกัด Y = 2134661**

ประวัติความเป็นมา

วัดปางล้อ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2433 โดยพระครูเมธาเจ้าอาวาสวัดปางล้อ และศรัทธาประชาชนในชุมชนที่ใกล้เคียงมาร่วม ที่มาของชื่อวัดปางล้อมีว่าเมื่อก่อนมีประชาชนบรรทุกเกวียน มาขออาศัยพักพิงวัดอยู่หลายครั้งเป็นเวลานานๆ ชาวบ้านก็เลยตั้งชื่อ ว่า “วัดปางล้อ” มาจนถึงปัจจุบัน สถาปัตยกรรมของวัดเป็นศิลปะพม่า หรือลายไต โดยแกะสลักลายไตจากสังกะสีทำเป็นหลังคาวัดและสร้างประมาณ 5 ชั้น ที่เป็นยอดของหลังคาวัด มีพระพุทธรูปประดิษฐานเป็นพระพุทธรูปจากพม่า โดยลำเลียงจากพม่าล่องแม่น้ำปายมา 1 องค์ ต่อมาศรัทธาชาวบ้านจึงอัญเชิญพระพุทธรูปองค์ใหญ่ 1 องค์ และพระพุทธรูปองค์กลาง 6 องค์ พระพุทธรูปองค์เล็ก 4 องค์ จากกรุงเทพมหานครมาประดิษฐานที่วัดปางล้อ (พระอาจารย์เล็ก ปัญโย : 22/08/2550)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2528 มีการสร้างเจดีย์ศิลปะแบบลายไตหรือพม่าขึ้น ซึ่งมียอดเจดีย์ประมาณ 7 ชั้นปี พ.ศ. 2539 มีการสร้างโบสถ์และ ปี พ.ศ. 2548 มีการสร้างที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปประจำวันเกิดที่ซุ้มประตูทางเข้าวัด ปัจจุบันในวัดประกอบด้วย พระทั้งหมด 7 รูป และมีสามเณร 10 รูป และโดยมี **รายนามเจ้าอาวาส** ดังนี้(พระอาจารย์เล็ก ปัญโย : 22/08/2550) รูปที่ 1 พระเมธา,รูปที่ 2 พระทองสุข,รูปที่ 3 พระจินตา,รูปที่ 4 พระอ่อง,รูปที่ 5 พระจิ่งต่า,รูปที่ 6 พระครูอนุสิฐวัชรธรรม,รูปที่ 7 พระอาจารย์เล็ก ปัญโย องค์ปัจจุบัน

ความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่

ภายในเจดีย์ของวัด ต้องประกอบด้วยธาตุ 4 อย่าง คือ ธาตุเจดีย์ ธรรมเจดีย์ ปโพธิ์กะ วุฒิเจดีย์ เพื่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ถึงจะสร้างเจดีย์ได้สำเร็จ (พระอาจารย์เล็ก ปัญโย : 22/08/2550)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย (พระอาจารย์เล็ก ปัญโย : 22/08/2550)

1. เจดีย์ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2528 เป็นศิลปะแบบไทใหญ่ผสมพม่า สร้างมาประมาณ 22 ปีแล้ว และมียอดเจดีย์ 7 ชั้น สร้างโดยพระอาจารย์เล็ก ปัญโย และศรัทธาชาวบ้านช่วยกันสร้างเจดีย์

2. โบสถ์ สร้างเมื่อปี พ.ศ.2539 เป็นศิลปะแบบไทใหญ่ผสมพม่า สร้างโดยเจ้าอาวาสพระครูอนุสิต วัชระธรรม

3. พระพุทธรูป เป็นแบบศิลปะพม่า

4. พระพุทธรูปประจำวันเกิด ประดิษฐานอยู่บริเวณประตูทางเข้าวัด สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2548 และมีลานบริเวณวัดสะอาดอยู่ตลอดเวลา ลักษณะศิลปะการสร้างแบบพม่าทั้งหมด และมียอดทั้งหมด 5 ชั้น

วัดป่าบ้านใหม่

สถานที่ตั้ง

หมู่ที่ 5 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612937 ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

พิกัด X = 393858 **พิกัดY= 2133937**

ประวัติความเป็นมา

วัดป่าบ้านใหม่สร้างเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2514 โดยมีนายสันติ มณีกาญจ์ เป็นผู้บริจาคที่ดินให้แก่วัดและขออนุญาตสร้าง ได้รับการแต่งตั้งเป็นวัดเมื่อ เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2520 และได้รับพระราชทานวิสุคามสีมา เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2521 เขตวิสุคามสีมา กว้าง 20 เมตร ยาว 40 เมตร วัดมีเนื้อที่ 31 ไร่ 1 งาน 60 ตารางวา วัดป่าบ้านใหม่เป็นวัดปฏิบัติวิปัสสนา

โดยเฉพาะ เน้นทางด้านจิตใจและการบำเพ็ญธรรม (พระครูปัญญาศิลวัตร:20/08/2550;สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน:20/08/2550)

วัดป่าบ้านใหม่จะมีพระธุดงค์มาพักในบางครั้ง เป็นวัดสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโภ (สายธรรมยุต) ในปัจจุบันมีพระภิกษุจำพรรษาจำนวน 12 รูป สามเณร 3 รูป ในวัดยังไม่มีเจดีย์ วัดป่าบ้านใหม่มีเจ้าอาวาสจำนวน 4 รูปได้แก่ (พระครูปัญญาศิลวัตร,นุ๊ คำผง: 20/08/2550)

1. หลวงปู่ บุญริส
2. หลวงพ่อ ทองใส
3. พระอาจารย์ สริส
4. พระอาจารย์ ทองปาน (ปัจจุบัน)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย(พระครูปัญญาศิลวัตร,นุ๊ คำผง: 20/08/2550)

1. พระพุทธรูปองค์ใหญ่ ขนาดหน้าตักประมาณ 200 ซ.ม. ความสูงประมาณ 300 ซ.ม. เป็นศิลปะแบบไทยภาคกลาง

2. รูปหล่อหลวงพ่อโต ขนาดหน้าตัก 80 ซ.ม. สูง 100 ซ.ม. นายสันติ มณีกาญจ์ เป็นผู้นำมาถวายโดยอัญเชิญมาจากกรุงเทพมหานคร

3. ศาลาสำหรับบุคคลภายนอกมาปฏิบัติธรรม จำนวน 7 หลัง และมีห้องน้ำ 5 หลัง

วัดผาอ่าง

สถานที่ตั้ง

ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 วัดผาอ่างอยู่ห่างจากตัวเมืองแม่ฮ่องสอนประมาณ 1 กิโลเมตร ตั้งริมถนนหมายเลข 1095 แม่ฮ่องสอน-ปาย สภาพแวดล้อมทั่วไปของวัดนี้ติดกับป่าสัก ส่วนทางด้านทิศตะวันออกติดกับถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1095 วัดผาอ่างสร้างขึ้นหลังจากที่มีการสร้างเมืองแม่ฮ่องสอน ต่อมาถูกปล่อยร้างจนกระทั่งพ.ศ. 2519 จึงมีการบูรณะขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่งพร้อมกับมีพระมาจำพรรษาที่วัดนี้จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ปัจจุบันวัดประกอบด้วยพระ 2 องค์ และเณร 7 องค์ (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ:19; ททท. ภาคเหนือเขต 1 มปพ: 5, พระครูอนุชิตสุตาธร: 21/08/2550)

พิกัด X = 391695 **พิกัด Y = 2136056**

กำลังบูรณะใหม่

ศาลาภายในวัด

หลังการบูรณะ

พระพุทธรูปในวัด

ความเป็นมา

ตำนานประวัติวัดผาอ่างและพระพุทธไสยาสน์ ในราวๆปีพ.ศ. 2399 ตรงกับรัชสมัยของ พระเจ้ากาวิโรรสสุริยวงศ์ เกิดการสู้รบกันในรัฐฉาน ทำให้ชาวไทใหญ่พากันอพยพข้ามฝั่งแม่น้ำสาละวินเข้ามาอาศัยอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆเช่น บ้านปางหมู บ้านแม่ฮ่องสอน บ้านขุนยวม และเมืองปาย ในการอพยพเข้ามาครั้งนี้มีชายหนุ่มชาวไทใหญ่ชื่อ “ชานกะเล” เป็นยอดทหารฝีมือเอก ของเจ้าฟ้าโกหล่านผู้ครองนครหมอกใหม่ เจ้านางเมวดีหลานของเจ้าฟ้าโกหล่านเป็นคู่รักของชานกะเล เจ้าฟ้าโกหล่านต้องการให้ชานกะเลยกทัพไปตีเมืองแสนหวี เชียงรุ้งและเชียงของ แต่ชานกะเลไม่เห็นด้วยเพราะราษฎรชาวเมืองเหล่านั้นล้วนเป็นชนเผ่าเดียวกัน มีสายเลือดไทใหญ่อันเดียวกันกับชาวหมอกใหม่ แต่ชานกะเลก็จำใจต้องยกทัพออกเดินทางไปตามความประสงค์ของเจ้าฟ้าโกหล่าน (หนังสือพิมพ์เสียงแม่ฮ่องสอน 2550:11)

ระหว่างการเดินทางชานกะเลพร้อมกับอ่องละและอ่องปานคนสนิท ได้หยุดพักกลางป่า(ตรงบริเวณวัดผาอ่างในปัจจุบัน)ขณะที่อ่องละและอ่องปานไปหาผลไม้และอาหารป่าชานกะเลนั่งพักแล้วหลับไปด้วยความอ่อนเพลีย และมีเสือโคร่งตัวใหญ่ตะครุบจากด้านหลังของชานกะเล บังเอิญลูกสาวพะก่าหม่องชื่อ “นางคำใส” เดินทางผ่านมาเห็นจึงเข้าช่วยได้ทัน นางคำใสลูกสาวพะก่าหม่องเป็นผู้หญิงแต่แต่งกายเป็นชาย เป็นคนที่มีจิตใจกล้าหาญใช้อาวุธแทบทุกชนิดได้เมื่อนางสู้ขับไล่เสือไปได้ชานกะเลซึ่งได้รับบาดเจ็บและเข้าใจว่านางเป็นชายจึงขอเกาะบ่าเดินเพราะขาเจ็บนางลังเลใจแต่ก็พยุงไป ประเพณีของชาวโป่งหมูในยุคนั้นถือว่า ผู้หญิงใดที่ถูกชายอันมิใช่ญาติสนิทถูกเนื้อต้องตัวจะถือว่านางเสียพรหมจรรย์ให้แก่ชายผู้นั้นแล้วจึงไม่สามารถแต่งงานกับชายอื่นได้จนกว่าชายนั้นจะตาย ทั้งสองจึงจำต้องแต่งงานกัน หลังจากแต่งงานแล้วชานกะเลยังคิดถึงเจ้านางเมวดีจึงออกเดินทางไปหานาง (หนังสือพิมพ์เสียงแม่ฮ่องสอน 2550: 11)

ในขณะนั้นเจ้าฟ้าโกหล่านได้ทำพิธีบวงสรวงเทวรูปพระมหากาฬการบวงสรวง อย่างโหดร้ายโดยจับผู้หญิงมีครรภ์มาชำแหละเอาทารกเป็นเครื่องสังเวย เมื่อเจ้านางเมวดีทราบข่าวก็ได้ไปยังลานพิธี

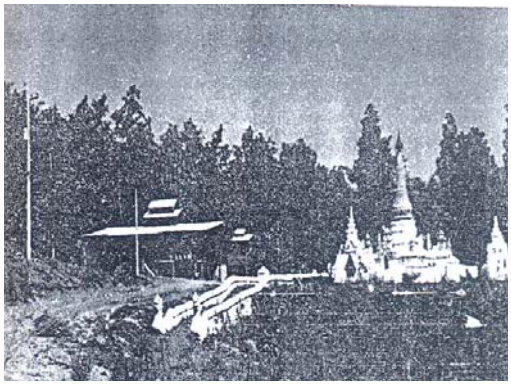
เพื่อไปขัดขวาง ทำให้เจ้าฟ้าโกหล่านโกรธและทำร้ายเจ้านาง ชานกะเลทนดูไม่ไหวจึงเข้าไปช่วยเหลือเจ้าฟ้าโกหล่านจึงลอบทำร้ายชานกะเล และนางคำใสจึงเอาตัวเองเข้าไปเป็นเกราะกำบังจนทำให้นางคำใสได้รับบาดเจ็บจนเสียชีวิต (หนังสือพิมพ์เสียงแม่ฮ่องสอน 2550: 11)

ในปีพ.ศ. 2416 เจ้าอินทรวิชยานนท์ได้ขึ้นครองเมืองเชียงใหม่แทนได้ทรงแต่งตั้งให้ชานกะเลเป็น พญาสิงหนาท เป็นพ่อเมืองขุนยวมคนแรก ได้สร้างความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก พ.ศ.2417 ได้รับพระราชทานเลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น “พญาสิงหนาทราชา” มาปกครองเมืองฮ่องสอน โดยยกฐานะเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองหน้าด่าน มีเมืองขุนยวมและเมืองปาย เป็นเขตแดน มีเมืองยวม (แม่สะเรียง) เป็นเมืองรอง พญาสิงหนาทราชาได้พัฒนาบ้านเมืองจนเจริญรุ่งเรืองขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้มีการขุดคูเมืองและสร้างประตูเมืองขึ้นอย่างมั่นคงและได้สร้างเจดีย์ขึ้นเป็นอนุสรณ์ความรักของนางคำใส(ชาวเมืองแม่ฮ่องสอนเรียกว่า “ปิยะเจดีย์” เจดีย์แห่งความรัก) ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณวัดผาอ่างปัจจุบัน และสร้างพระนอน(พระพุทธไสยาสน์) เมื่อพ.ศ. 2469 ซึ่งเป็นพระประจำวันเกิดของพญาสิงหนาทราชาอุทิศให้แก่นางคำใส ที่ได้ช่วยชีวิตท่านถึงสองครั้ง (หนังสือพิมพ์เสียงแม่ฮ่องสอน 2550: 11)

มหาวิทยาลัยบูรพา โดยวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ ได้อัญเชิญพระพุทธรูปหลวงพ่อโสธรจำลองนำมาประดิษฐานเพื่อเป็นศิริมงคลแก่ชาวแม่ฮ่องสอนและพุทธศาสนิกชนทั่วไปสักการพบูชา (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ:19; ททท. ภาคเหนือเขต 1 มปพ: 5)

รายชื่อเจ้าอาวาสตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย พระอธิการผาย วิมะโร. พระอุทัย อุธโย (รักษาการแทน) และพระครูอนุชิต สุตาธร ปัจจุบัน (พระครูอนุชิต สุตาธร : 21/08/2550)

วัดมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบพม่า

วัดผาอ่างในอดีต

ความเชื่อเกี่ยวกับวัดผาอ่าง

เมื่อครั้งสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีคำบอกเล่าจากผู้เฒ่าผู้แก่ว่าในวันเพ็ญหรือวันพระจะพบแสงไฟหรือดวงประทีปลอยลงมาจากวัดพระธาตุดอยกองมูไปยังวัดกิ่วขมิ้นบ้างไปยังวัดทางทิศตะวันออกคือ วัดน้ำปุ๋ และมายังวัดผาอ่างบ้าง ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นพระธาตุของพระอรหันต์ (พระครูอนุชิต สุตาธร: 21/08/2550)

เหตุการณ์สำคัญ

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เกิดเหตุการณ์ไฟไหม้ขึ้น จึงทำให้กลายเป็นวัดร้าง เพราะพระสงฆ์ย้ายออกไปจำพรรษาที่วัดอื่นหมด ในพ.ศ. 2521 บริเวณวัดผาอ่างปัจจุบันเคยเป็นที่พักทัพของกองทัพทหารญี่ปุ่น และหลังจากนั้น พระอธิการผาย วิมะโรได้บูรณปฏิสังขรณ์วัดขึ้นใหม่ มีการยกวัดร้างขึ้นมาใหม่ทำให้เริ่มมีพระสงฆ์เดินทางเข้ามาจำพรรษาอยู่ (พระครูอนุชิต สุตาธร: 21/08/2550)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย

1. พระพุทธไสยาสน์ (พระนอน) ซึ่งเจ้านางเมี๊ยะผู้ครองนครแม่ฮ่องสอนองค์ที่ 2 สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2469 สร้างเป็นที่ระลึกและอุทิศส่วนกุศลแด่นางคำใส ผู้มีจิตใจสูงและได้เคยช่วยชีวิตพญาสิง

หนาทราชาจากการถูกเสือตะปบ ณ บริเวณวัดผาอ่างแห่งนี้ที่ว่าได้ชื่อว่าวัดผาอ่างเพราะมีพระภิกษุจากเมืองผาอ่าง รัฐฉาน สหภาพพม่าได้มาอยู่และได้สร้างวัดขึ้น จึงเรียกชื่อตามชื่อเมืองเดิมของพระภิกษุองค์นั้น (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ:19)

พระพุทธไสยาสน์(พระนอน)

2. ซุ้มพระพุทธรูป เป็นซุ้มก่ออิฐฉาบปูนด้านหน้า ทำบันไดทางขึ้นสู่ภายในแท่นประดิษฐานพระพุทธรูป ราวบันไดทำเป็นรูปสิงห์หมอบ โดยชูหัวขึ้นบนพนักบันได ชั้นสูงสุดรองรับด้วยประติมากรรมรูปคน อาจสร้างขึ้นตามนิยายเรื่องสิงห์ตามความเชื่อของชาวลาว ที่กล่าวถึงกุมารองค์หนึ่งได้ฆ่าราชสีห์หรือสิงห์ที่มีบุญคุณเลี้ยงตนและแม่กับน้องสาวของตน ต่อมาเกิดรำลึกถึงบุญคุณจึงได้สร้างประติมากรรมรูปสิงห์ขึ้นตาม ศาสนสถานต่างๆเพื่อเป็นการบูชา (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ:19)

บันไดทางขึ้นเจดีย์

3. ผนังด้านข้างของซุ้มทั้ง 2 ข้าง ประดับด้วยประติมากรรมปูนปั้นรูปเทวดา ในท่ากำลังเหาะ หมายถึงเหล่าเทวดาที่กำลังเหาะมาเพื่อเฝ้าสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือเหาะมาเพื่อบูชาพระธาตุแห่งนี้นั่นเอง (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ.:19)

4. หลังคาซุ้มพระพุทธรูปทั้ง 4 ด้าน ทำส่วนยอดต่อชั้นลดหลั่นขึ้นไปคล้ายกับพระธาตุ ซึ่งได้รับการประดับประดาเป็นลวดลายดอกไม้และลายพันธุ์พฤกษา ส่วนยอดสุดประดับด้วยประติมากรรมรูปบุคคล (เทวดา) (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ:19)

5. กรอบซุ้มทางด้านหน้า ทำกรอบซุ้มแหลมเหนือกรอบประดับด้วยลวดลายพันธุ์พฤกษา ส่วนบนสุดเป็นรูปเทวดาในท่านั่ง (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ:19)

6. ลักษณะพระพุทธรูปภายในซุ้มทั้ง 4 ด้าน เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นประทับนั่งปางมารศรีวิชัย อิทธิพลศิลปะพม่าแต่ได้รับอิทธิพลศิลปะไทยเข้ามาผสมด้วย (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ:19)

เจดีย์

ภายในศาลาการเปรียญปัจจุบันกำลังบูรณะ

7. เจดีย์ประธานวัดผาอ่าง สร้างโดยศรัทธาเจ้าพ่อคำหยี (พระยาพิษดคชสงคราม) และเจ้าแม่จันทร์คำและศรัทธาร่วมกันสร้างเมื่อ พ.ศ. 2449 เป็นเจดีย์ศิลปะพม่า ซึ่งลักษณะเจดีย์ทำทรงเพรียวสูง ที่มุมฐานทั้ง 4 ประดับด้วยเจดีย์จำลองขนาดเล็ก ส่วนฐานด้านหน้าทำซุ้มแยกออกมาจากเจดีย์ สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปภายใน(ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ:19)

เจดีย์ประธาน

8. พระพุทธรูปหินหยก อัญเชิญมาจากมัณฑะเลย์ ประเทศพม่านำมาประดิษฐานเมื่อปี พ.ศ. 2549 (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ:19)

พระพุทธรูปหินหยก

9. หลวงพ่อโสธร หล่อมาจากฉะเชิงเทรานำมาประดิษฐานเมื่อปี พ.ศ. 2549 (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ:19)

หลวงพ่อโสธร

กิจกรรมผลงานที่สำคัญ

กิจกรรมผลงานที่สำคัญ ของวัดผาอ่างนี้ไม่ปรากฏเพราะเดิมเป็นวัดป่า และอยู่ห่างจากตัวเมือง ซึ่งตอนนี้ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์อยู่จึงทำให้ไม่มีกิจกรรมใดเด่น นอกจากจะมีกิจกรรมในวันพระตามปกติ (พระครูอนุชิต สุตาธร: 21/08/2550)

วัดพระธาตุดอยกองมู

สถานที่ตั้ง

วัดพระธาตุดอยกองมู ตั้งอยู่บนภูเขาที่มีชื่อว่าดอยกองมู ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนห่างจากใจกลางเมืองประมาณ 1.6 กิโลเมตรอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1,300 เมตรจากทางหลวงหมายเลข 108 ทางขึ้นพระธาตุดอยกองมูมีระยะทาง 1.6 กิโลเมตร นับเป็นวัดที่สำคัญและศักดิ์สิทธิ์วัดหนึ่งในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่นกุฏิ พระและพระเจดีย์ จะถูกสร้างขึ้นในแบบสถาปัตยกรรมของพม่า (ประวิทย์ ตันตลานุกูล 2542: 11)

พิกัด X = 391035 **พิกัด Y = 2134089**

วัดพระธาตุดอยกองมู

องค์พระธาตุ

ประวัติความเป็นมา

มีความเชื่อว่าภูเขาลูกนี้เหมือนพระเจดีย์ จึงเรียกติดปากกันมาว่า พระธาตุดอยกองมูแต่สมัยก่อนเคยเป็นที่ส้องสุมกองโจร ภายหลังได้สร้างเป็นวัดพระธาตุดอยกองมู สร้างในปีพ.ศ.2403 จองต่องสู่และภรรยาชื่อนางเล็กเป็นผู้สร้างพระธาตุดอยกองมู โดยครั้งแรกสร้างกุฏิและพระเจดีย์ (องค์ใหญ่) สำหรับพระเจดีย์นั้นบรรจุพระธาตุของพระมหาโมคคัลลานะเถระที่ พระอู่ปั่นเต๊กต๊ะชาวเมืองตองกี ประเทศพม่าได้นำมาจากเมืองมะละแหม่งประเทศพม่าและพระอู่ปั่นเต๊กต๊ะก็รับนิมนต์เป็นเจ้าอาวาสองค์แรกของวัดนี้ตลอดมา จนนายจองต่องสู่เสียชีวิตลง พระอู่ปั่นเต๊กต๊ะจึงกลับไปเมืองตองกีประเทศพม่าบ้านเกิดของตนเอง จากนั้นมาเจ้าอาวาสก็ว่างลง ช่วงนั้น “ชานกะเล”ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าเมืองเชียงใหม่ให้เป็นเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอนคนแรกและได้รับ

สถาปนาขึ้นเป็น “พญาสิงหนาทราชา” เมื่อปีพ.ศ.2417 เพื่อเป็นการฉลองและเป็นอนุสรณ์ของพญาสิงหนาทราชาที่เป็นเจ้าเมืองคนแรกท่านจึงสร้างพระเจดีย์ขึ้นอีกองค์หนึ่งซึ่งมีขนาดเล็กกว่าโดยบรรจุพระธาตุของพระสารีบุตรเถระที่พระอู่เอ่งต๊ะก๊ะนำมาจากเมืองมัณฑะเลย์สหภาพพม่า แล้วนิมนต์พระอู่เอ่งต๊ะก๊ะเป็นเจ้าอาวาสองค์ที่สองต่อจากพระอู่ปั่นเต็กต๊ะ วิหารวัดอยู่ติดกับพระธาตุองค์ใหญ่ และสร้างขึ้นมาพร้อมกันมีลักษณะเป็นอาคารเปิดโล่ง เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหลังคาซ้อนกันสามชั้นเป็นศิลปะแบบพม่ามุงด้วยกระเบื้องไม้และตกแต่งโลหะฉลุลวดลายประณีตงดงามมากตามศิลปะ ไทใหญ่และพม่า ยอดของวัดพระธาตุดอยกองมูเป็นหลังคาสองคอสามชาย (ประวิทย์ ตันตลานุกุล 2542: 12-13)

ลักษณะภายในวัดเป็นศิลปะแบบพม่า ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธรูปและภาพวาดฝาผนังของวัดซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า ด้านหน้าวัดมีสิงห์คู่ สร้างโดยช่างชาวพม่า และมีระฆังเก่าอยู่หน้าวัดเป็นระฆังที่มีความเชื่อว่า หากบุคคลใดตีระฆังแล้วจะได้กลับมายังแม่ฮ่องสอนอีกครั้ง เมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังได้ใช้ระฆังนี้ตีเพื่อส่งสัญญาณบ่งบอกว่าฝ่ายสัมพันธมิตรกำลังจะปล่อยระเบิดให้ทุกคนลงหลุมหลบภัย และยังมีเจดีย์องค์ใหญ่ที่จองต่องสู่เป็นผู้สร้าง ซึ่งเคยพังทลายไปแล้ว ชาวบ้านจึงช่วยกันซ่อมแซมองค์พระเจดีย์ขึ้นใหม่ ส่วนด้านหน้าวัดพระธาตุดอยกองมู เดิมมีสระน้ำอยู่หน้าวัดมีน้ำไหลตลอดทั้งปี สามารถดื่มและบริโภคได้ เชื่อว่าเป็นสระน้ำศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้หลังวัดพระธาตุดอยกองมูยังมีวัดอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งในวัดนั้นประกอบด้วยพระพุทธรูปปางสมาธิ รูปปั้นพระศรีอริยะเมตตรัย เป็นศิลปะแบบพม่า ศาลฤาษีศาลเจ้า และต้นพระศรีมหาโพธิ์ และเชิงวัดพระธาตุดอยกองมูยังมีถ้ำที่ศักดิ์สิทธิ์อีกด้วย (หลวงพ่อใบฎีกาศาสน์ สาสโน 2541: 16-18)

ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่ามีถ้ำศักดิ์สิทธ์ มีความยาวประมาณ 1.5 กิโลเมตร กว้างประมาณครึ่งกิโลเมตร สูงประมาณ 2 เมตรเศษ ปากถ้ำอยู่เชิงวัดพระธาตุดอยกองมู มีพระพุทธรูปยืนปางห้ามญาติ (ซึ่งเป็นพระประจำวันเกิดของคนที่เกิดวันจันทร์ สร้างโดยเจ้านางเมี๊ยะ เจ้าผู้ครองเมืององค์ที่ 2 (เพราะท่านเกิดวันจันทร์) ซึ่งทำการฉลองวันเดียวกันกับองค์พระนอนที่วัดพระนอน) ทางออกอยู่บริเวณบึงใกล้กับบ้านสวนกลางเมืองรีสอร์ท ตามคำพูดของคนเฒ่าคนแก่ปากถ้ำถูกปิดเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2459 ซึ่งภายในถ้ำมีของมีค่าอยู่มากมาย เช่น แก้ว แหวน เพชร พลอย เงิน ทองคำ

และของใช้ต่างๆ เช่นถ้วยโถโอชาม ในสมัยที่ปากถ้ำยังเปิดอยู่ หากชาวบ้านมีการจัดงานใหญ่โต เช่นงานปอยส่างลอง จะเข้าไปในถ้ำจุดธูปเทียนบูชา และขอยืมของ เช่น ถ้วย จาน ชาม แก้วแหวน ยืมออกมาใช้งาน เมื่อเสร็จงานแล้วก็จะนำไปส่งไว้ยังที่เดิม พอนานเข้ามีชาวบ้านที่ยืมของไปแล้วไม่ยอมส่งคืน หรือบางรายก็จัดส่งของปลอมกลับคืนถ้ำทำให้เจ้าของถ้ำ (เทวดารักษาถ้ำ) ไม่พอใจ จึงทำการปิดปากถ้ำไว้ทั้งด้านบนและด้านล่าง ตั้งแต่ พ.ศ. 2459 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน และจองส่วยจิ่ง ตรีทองเล่าว่า เมื่อ พ.ศ. 2524 คุณลุง เห็นคนเข้าออกถ้ำนี้อยู่หลายครั้ง และประมาณ 1 ปี ก่อนที่ถ้ำจะปิด มีงูจงอางตัวใหญ่เลื้อยเข้าๆ ออกๆถ้ำนี้ ไม่นานถ้ำก็ถูกปิดไป โดยมีก้อนหินลูกใหญ่ปิดขวางไว้ปัจจุบันไม่มีแล้ว (พระครูอนุสิฐธรรมสาร : 20/08/2550)

รายชื่อเจ้าอาวาสตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีดังนี้ คือ (ประวิทย์ ตันตลานุกูล 2542: 19-20)

1. พระอู่ปั่นเต๊กต๊ะ พ.ศ.2403-2416
2. พระอู่เอ่งต๊ะก๊ะ พ.ศ.2417-2429
3. ครูบา เมืองโม พ.ศ.2430-2462
4. ว่าง พ.ศ.2463-2474
5. ครูบา อู่แหล่ง พ.ศ.2475-2478
6. เจ้าส่างหลง พ.ศ.2478-2482
7. พระอู่ปั่นตี้ พ.ศ.2482-2489
8. พระอู่กะวิ พ.ศ.2489-2495
9. พระสุภัทธา พ.ศ.2495-2498
10. ว่าง พ.ศ.2499-2501
11. พระครูอนุสารสาสนกรณ์ พ.ศ.2502-2529
12. พระครูอนุสิฐธรรมสาร (พระมหาอนันต์) พ.ศ.2529-ปัจจุบัน

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น ประกอบด้วยดังนี้

1. เมื่อปี พ.ศ.2496 เกิดไฟไหม้วัดขึ้นครั้งแรกจึงได้สร้างวัดขึ้นใหม่ในปี พ.ศ.2497 หลังจากการสร้างวัดได้ไม่นาน ใน พ.ศ.2498 ก็เกิดไฟไหม้ขึ้นเป็นครั้งที่ 2 จึงมีการสร้างวัดขึ้นใหม่อีกครั้งเมื่อปีพ.ศ.2502 และทางวัดได้มีการบูรณะใหม่ในปีพ.ศ.2507 และทำการบูรณะอีกครั้งในปี พ.ศ.2514 (ประวิทย์ ตันตลานุกุล 2542:17)

2. เมื่อปีพ.ศ.2491 บูรณะเจดีย์องค์ใหญ่ (องค์ที่จองต่องสู่สร้าง) และหลังจากนั้นในปีพ.ศ. 2507บูรณะเจดีย์องค์เล็ก (พญาสิงหนาทราชาสร้าง) ปีพ.ศ.2509 ได้บูรณะเจดีย์องค์ใหญ่อีกครั้งเป็นครั้งที่ 2เสร็จในปีพ.ศ.2511 และปีพ.ศ.2515 ได้บูรณะพระเจดีย์ใหญ่เป็นครั้งที่ 3 แล้วเสร็จในปีพ.ศ.2518

การพัฒนาวัดพระธาตุดอยกองมู

ในการพัฒนาวัดมีเจ้าอาวาสพระครูอนุสารสาสนกรณ์ ได้มีการพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่องเมื่อถึงในปีพ.ศ.2506 สร้างศาลาการเปรียญจากนั้นในปีพ.ศ.2516 สร้างพระวิหารจากนั้นจนถึงปี พ.ศ. 2527 สร้างพระอุโบสถภายในวัดอีกหนึ่งหลัง (ประวิทย์ ตันตลานุกุล 2542:17)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วยดังนี้

ภาพวาดฝาผนังวัดพระธาตุดอยกองมู

ภาพที่ 1. ตอนทรงรับหญ้าของคนหาบหญ้า ชื่อโสตติยะตอนที่พระองค์ทรงหาบหญ้าต่างบัลลังก์

ภาพที่ 2. ตอนพระยามารยกทัพมาชิงวัตนะบัลลังและตอนพระยามารพ่ายยกกองทัพกลับพร้อมความเสียใจ

ภาพที่ 3. ตอนที่อาฬวกยักษ์เอาถ่านไฟทิ้งแล้วเอาหน้าไม้ยิงพระพุทธองค์ตอนอาฬวกยักษ์ยอมพร้อมรับฟังพระธรรม

ภาพที่ 4. ตอนพระองค์ตรัสรู้กับพระเทวทัตเอาสุรา 16 หม้อให้ช้างนาฬาคีรีกินแล้วบังคับทำร้ายพระพุทธองค์ในตอนเช้า

ภาพที่ 5. ตอนองค์คุลิมาลไล่ฟันมารดาและตอนพระพุทธองค์โปรดองค์คุลิมาล

ภาพที่ 6. ตอนจิญจะมาณวิภาเดินออกวิหารของพระพุทธองค์ในตอนเช้าและตอนที่ใส่ความพระพุทธองค์ว่านางตั้งครรภ์เพราะพุทธองค์

ภาพที่ 7. ตอนสัจจะกะมิครนท้าตอนแก้ปัญหากับพระพุทธองค์ 1,000 ข้อและตอนสัจจะกะมิครนยอมแพ้รับฟังธรรม

ภาพที่ 8. ตอนโปรดพระยานาคชื่อนันโทปะนันทะและตอนโปรดพระยานาคยอมแพ้รับฟังธรรมเทศนา

ภาพที่ 9. ตอนโปรดพราหมณ์ชื่อปะกะในเมืองพรหมและตอนรับฟังธรรมเทศนา

ต้นโพธิ์ทอง ถวายพระพรสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

ระฆังใหญ่

อุโบสถ์

พระพุทธรูปปางห้ามญาติ

พระพุทธรูป

อัฐิศพ

อัฐิเจ้าเมือง

พระฤาษี

สิงห์ด้านซ้าย

สิงห์ด้านขวา

นาค

ปากถ้ำบ้านคุณสุเทพ นุชทรวง

ด้านในของถ้ำ

ถ้ำเชิงวัดพระธาตุดอยกองมู

กิจกรรมและผลงานสำคัญ ประกอบด้วยดังนี้

ในปัจจุบันงานประเพณีวัดพระธาตุดอยกองมูยังถือเป็นงานประจำปีของจังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งเป็นการบูชาพระธาตุ ถือปฏิบัติตามความเชื่อของชาวไทใหญ่ มีการปล่อยโคมลอยที่เรียกว่า กระทงสวรรค์ การตักบาตรดอกไม้บูชาพระธาตุ เป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ทำบุญสะเดาะเคราะห์ตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และจัดให้มีการประกวดดอกไม้ไฟ การละเล่นต่าง ๆ เช่น รำกิ่งนะหรี่ (กินรี) รำกิ่งกะหล่า (กินนร) รำโต ก้าลาย รำไต รำกลองมองเชิง ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมให้งานมีความครึกครื้น มากยิ่งขึ้น (พระครูอนุสิฐธรรมสาร : 20/08/2550)

วัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้น

สถานที่ตั้ง

บ้านไม้แงะ หมู่ที่ 8 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 392404 **พิกัด Y = 2133333**

สภาพแวดล้อม

วัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้นมีสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปเต็มไปด้วยธรรมชาติ โดยเฉพาะทางขึ้นไปวัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้นจะมีต้นไม้ตลอดข้างทางตั้งแต่ทางขึ้นไปจนถึงวัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้น บริเวณโดยรอบของวัดจะเต็มไปด้วยป่าไม้และธรรมชาติ บนวัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้นถ้ามองลงมาจะเห็นวิวทิวทัศน์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนบางส่วน ถ้าได้มาเที่ยวช่วงฤดูหนาวจะเห็นแม่คะนิ้งที่ติดอยู่ตามใบไม้ ดอกไม้ และปลายหญ้า ที่อยู่บริเวณใกล้กับวัด และทะเลหมอกซึ่งเป็นภาพที่สวยงามมาก ส่วนเรื่องของบรรยากาศนั้นเป็นบรรยากาศที่บริสุทธิ์ที่ใครได้มาเที่ยวแล้วต้องอยากกลับมาเที่ยวอีกแน่นอน และถ้าใครชอบในเรื่องของพระพุทธศาสนาและสถาปัตยกรรม ก็จะมีในเรื่องของเจดีย์ พระพุทธรูปในซุ้มทิศเป็นศิลปะแบบพม่า สมัยมัณฑะเลย์ ที่สร้างขึ้นสมัยหลัง พ.ศ.2378 เป็นสถาปัตยกรรมที่ไม่เหมือนใครและหาดูได้ยาก ส่วนในเรื่องของพระพุทธศาสนานั้นได้มีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคือ มีแสงสีแดงซึ่งลอยออกมาจากกลางพระธาตุดอยกองมู มายังวัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้นในวันเพ็ญ ซึ่งได้มีชาวบ้านที่พบเห็น จึงเป็นเหตุผลอย่างหนึ่งที่ทำให้มีผู้คนเกิดความศรัทธาในวัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้น ถ้ามีใครที่สนใจที่อยากที่จะมาเที่ยว วัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้นสามารถมาเข้าชมได้ทุกช่วงแต่ถ้ามาในช่วงฤดูหนาวจะเป็นช่วงที่บรรยากาศดีที่สุด (พระกิตติชัย สุจิโต : 21/08/2550)

องค์พระเจดีย์

วิวด้านล่างมองจากบนวัด

รูปปั้นฤาษี **รูปปั้น**

พระพุทธรูปยืน

ประวัติความเป็นมา

วัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้น ตั้งอยู่บนยอดเขา ห่างจากบ้านใหม่หัวสนามบิน ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ 1, 200 เมตร วัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้นเดิมเป็นวัดร้าง เป็นวัดร้างที่เคยขึ้นทะเบียนในปี พ.ศ. 2483 ในช่วงปี พ.ศ. 2527 พระอาจารย์มหาณรงค์ เป็นพระรูปแรกที่ขึ้นมาประจำอยู่ที่วัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้น ซึ่งวัดนั้นมีสภาพเป็นป่า และมีองค์เจดีย์ที่อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม และมีเศษอิฐแตกหัก มีโบราณวัตถุ เช่น ถ้วยชามเก่าแตกหัก ซึ่งในตอนนั้นท่านได้สร้างศาลาเพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของท่านไว้หนึ่งหลัง ในเวลาต่อมาพระกิตติชัย สุจิโต มาจำวัดอยู่ ณ พระธาตุดอยกิ่วขมิ้น ในปี พ.ศ. 2528 จึงบูรณะบำรุงวัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้นขึ้นใหม่ (พระกิตติชัย สุจิโต : 21/08/2550)

ในเวลาต่อมาได้ยกฐานะเป็นวัดเมื่อ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2547 สภาพองค์เจดีย์เดิมหักพังเสียหาย แต่โครงสร้างอื่นเช่น กำแพงแก้ว และลานประทักษิณ ยังคงอยู่ในสภาพที่สามารถศึกษาองค์ประกอบ และรูปแบบสถาปัตยกรรม คือ องค์เจดีย์ตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีสิงห์ประดับที่มุมทั้งสี่ องค์เจดีย์มีฐานย่อเกตสามชั้น และฐานแปดเหลี่ยมรองรับชั้นมาลัยเถาที่ทำเป็นลายกลีบบัวซ้อนกันสองชั้น บัวปากระฆังและองค์ระฆังกลม ตกแต่งด้วยลายหน้ามาร (หน้ากาล) ส่วนยอด อันได้แก่

ปล้องไฉน และปลียอด หักหายไป พบแต่ชิ้นส่วนโลหะประดับยอดฉัตรตกอยู่รอบฐาน ฐานย่อเกตชั้นล่างสุดประดับแจกันดอกไม้ หรือหม้อบูรณะ บนมุมทั้งสี่ และตกแต่งผนังด้วยลายลูกฟัก ที่ซุ้มทิศ ฐานทั้งสี่ด้าน มีลักษณะเป็นมุขยื่นออกมาด้านหน้า (พระกิตติชัย สุจิโต :21/08/2550)

ภายในเป็นคูหาประดิษฐานพระพุทธรูปปั้นศิลปะพม่าแบบมัณฑะเลย์ ส่วนยอดซุ้มเป็นทรงปราสาทซ้อนลดหลั่นเป็นชั้น ๆ ด้านหน้าเป็นบันไดทางขึ้น ราวบันไดประดับด้วยมังกรหมอบทอดตัวยาวตามแนวบันได ซุ้มทิศเหล่านี้ก่อทับฐานย่อเกตชั้นล่างที่ฉาบปูน และตกแต่งลวดลายไว้แล้ว น่าจะสร้างขึ้นหลังจากสร้างเจดีย์เสร็จแล้ว องค์เจดีย์มีลานประทักษิณ และกำแพงแก้วรูปห้าเหลี่ยมล้อมรอบ และมีช่องบันไดที่กึ่งกลางทุกด้าน ทำให้มีแผนผังเป็นรูปห้าเหลี่ยม ยาวตามแนวทิศเหนือ - ใต้ จากการสำรวจพบโบราณวัตถุ ทั้งสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เช่น เครื่องมือหินกะเทาะ กับขวานหินขัด และโบราณวัตถุสมัยประวัติศาสตร์ เช่น ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยลายครามของจีน สมัยราชวงศ์เช็ง เครื่องเคลือบจีนพิมพ์ลายต่าง ๆ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา เตาขุนยวม เศษเหล็กและแผ่นทองแดง ลายประดับฉัตรจากรูปแบบเจดีย์ พระพุทธรูปในซุ้มทิศเป็นศิลปะแบบพม่า สมัยมัณฑะเลย์ ที่มักสร้างขึ้นสมัยหลัง พ.ศ.2378 จากเศษภาชนะดินเผา จากเตาขุนยวมที่ผลิตในช่วงเดียวกันนี้ สันนิษฐานได้ว่า วัดดอยกิ่วขมิ้น สร้างขึ้นเมื่อประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ 24 ถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 25 วัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้นได้เข้าร่วมในโครงการพัฒนาป่าไม้ร่วมกับสถาบันศาสนา โดยมีการส่งเสริมให้ทางวัดกิ่วขมิ้นมีส่วนร่วมในการช่วยงานทางด้านป่าไม้ เพราะว่าวัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้นเป็นวัดที่มีสภาพของป่าไม้และธรรมชาติที่อยู่ใกล้วัด (พระกิตติชัย สุจิโต :21/08/2550;สืบค้นจาก www.forest.go.th/com_participate)

ก่อนการบูรณะ

สิ่งสำคัญที่อยู่ในวัด

องค์เจดีย์ที่มีศิลปะแบบพม่า ซึ่งเป็นองค์เจดีย์ที่มีศิลปะที่เก่าแก่และสวยงามมาก

ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ในวันเพ็ญที่วัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้นได้ปรากฏแสงสีแดงซึ่งลอยออกมาจากกลางองค์พระธาตุดอยกองมู มายังวัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้น ซึ่งได้มีชาวบ้านที่พบเห็นและได้เล่าต่อๆกันมา และ เมื่อเดือนห้า (เมษายน) เวลาประมาณ 21.00 น. คุณพรรณณี ได้ออกมานั่งเล่นที่หน้าบ้าน ได้มองเห็นแสงรูปทรงกลมสีเขียว แสงนั้นสว่างมากได้ลอยข้ามบ้าน โดยระดับความสูงของแสงนั้นไม่สูงมากนัก คือพ้นหลังคาบ้านไปนิดเดียว แสงที่ลอยมานั้นเห็นลอยมาจากวัดร้างน้ำปุ๋ และแสงนั้นจะลอยไปยังวัดพระธาตุดอยกองมู ซึ่งมีความเชื่อกันว่าเป็นพระธาตุที่เดินทางไปหากัน (สวาท อายายุทร: 21/08/2550; พรรณณี: 15/09/2550)

สถานที่ของวัดร้างน้ำปุ๋

อิฐเก่าและถ้วยชามเก่าที่แตกหัก

เจดีย์เก่าที่มีการเล่าขานว่ามีแสงลอยออกมาแล้วลอยไปหาวัดพระธาตุดอยกองมู

ช่องกลางของเจดีย์มีสภาพเป็นหลุมเกิดจากการขุดเอาของมีค่าไป

วัดพระนอน

สถานที่ตั้ง

วัดพระนอน ตั้งอยู่เลขที่ 22 ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 หมายเลขโทรศัพท์ 053 -611221 หมายเลขโทรเลข 053-620681

ตั้งอยู่ใต้เชิงเขาของวัดพระธาตุดอยกองมูด้านหน้าติดถนนผดุงม่วยต่อตรงข้ามวัดก้ำก่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนด้านหลังติดเชิงดอยกองมูทิศเหนือติดวัดม่วยต่อ ด้านทิศใต้ติดสนามกีฬากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน(หลวงพ่อใบฎีกาศาสน์ สาสโน: 21/08/ 2550)

พิกัด X = 391411 **พิกัด Y = 2133930**

วัดพระนอน

พระนอน

พระบัวเข็ม

พระพุทธรูปวัดพระนอน

รูปปั้นคนหาบจีเจ่

ระฆังโบราณ

ประวัติ

วัดพระนอนสร้างเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2418 โดยพญาสิงหนาทราชา (นามเดิมว่า ชานกะเล เป็นชาวไทใหญ่) เจ้าเมืององค์แรกของแม่ฮ่องสอนตรงกับรัชสมัยราชกาลที่ 5 มูลเหตุที่สร้างองค์พระนอน มี 2 ประการคือ (หลวงพ่อใบฎีกาศาสน์ สาสโน 2541: 3-4)

1. เพื่อเป็นอนุสรณ์ ที่ท่านได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอน ท่านได้รับพระราชทานนามว่า “พญาสิงหนาทราชา” เมื่อ พ.ศ. 2417 อีกทั้งเป็นการเฉลิมฉลองในวาระที่หมู่บ้านแม่ฮ่องสอนได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเมือง

2. ท่านเป็นผู้เกิดวันอังคารจึงสร้างองค์ไสยาสน์ (พระนอน) ขึ้นให้เป็นพระประธานคู่บ้านคู่เมืองให้เป็นที่สักการะกราบไหว้บูชา ของชาวเมืองแม่ฮ่องสอน แต่ก็สร้างไม่แล้วเสร็จเพราะเหตุการณ์บ้านเมืองแถวชายแดนไม่คอยสงบเจ้าเมืององค์แรกท่านถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. 2427 สมัยต่อมาชายาของท่านมีนามว่า เจ้านางเมี๊ยะ ขึ้นครองเมือง เป็นเจ้าเมืององค์ที่ 2 ซึ่ง

ท่านจึงสร้างองค์พระนอนยาว 11 เมตร 90เซนติเมตร ต่อจนสำเร็จเรียบร้อย และจัดงานฉลองครั้งยิ่งใหญ่ พร้อมกันทั้ง 3 อย่าง คือ 1. องค์พระนอน 2. พระยืนปางห้ามญาติกลาง ภูเขาอยู่ทิศตะวันตกวัดพระนอน 3. ศาลา 9 ห้อง (ปัจจุบันชำรุดแล้ว) ตรงกับวันเพ็ญเดือน 4 วันที่ 15 เดือน มีนาคม พ.ศ.2430 ได้นิมนต์พระสงฆ์ทั้งหมด 50 วัดมารับไทยทานในงานฉลองมีการถวายปัจจัยไทยทานแด่ท่านเจ้าอาวาสทั้งหมด 50 วัดมารับไทยทานและถวายให้ วัดละ 50 รูปี และทองคำหนัก 2 สลึง เทียบกับค่าของเงินในปัจจุบันนี้วัดละประมาณ 100,000 บาทถ้วน (หนึ่งแสนบาทถ้วน)โดยเชิญคณะศรัทธาในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาร่วมในงาน 1,500 คน มีการแจกคู่มือทำวัดภาษาพม่าคนละ 1 เล่ม ในปีเดียวกันช่วงเดือนพฤษภาคมในวันวิสาขบูชาได้นำชาวบ้านก่อเจดีย์ทรายมิ่งเมืองเพื่อเป็นการขอให้ฟ้าฝนตกตามฤดูกาล นับเป็นปีแรก ปี พ.ศ. 2541 เมื่อเสร็จงานเจดีย์ทราย วันวิสาขบูชาแล้ว เจ้าเมืององค์ที่ 2โดยจัดตั้งชื่อว่าวัดพระนอนตามสถานที่องค์พระนอนตั้งประดิษฐานไว้ก่อนแล้ว เจ้าเมืององค์ที่ 2 จึงนิมนต์ครูบาชมภู ซึ่งเดินทางมาจาก วัดม่วยต่อ อำเภอหมอกใหม่ จังหวัดหลอยแหลม ในรัฐฉาน ประเทศสหภาพพม่า มาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรกของวัดพระนอน

เจ้าอาวาสวัดพระนอนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีเจ้าอาวาสรวมกันทั้งหมด 7 องค์ ดังนี้ (หลวงพ่อใบฎีกาศาสน์ สาสโน 2541:5)

1. ครูบาชมพู จนังทวังโส	พ.ศ. 2430-2446	รวม 16 ปี
2. ครูบาปัญญา ปญังญาวโร	พ.ศ. 2446-2471	รวม 25 ปี
3. ครูบาศีละ สีลวโรใ	พ.ศ. 2471-2472	รวม 1 ปี
4. ครูบาหว่าหร่ำมะ	พ.ศ. 2472-2491	รวม 19 ปี
5. ครูบาวิสุทโธ (ปานนุ)	พ.ศ. 2491-2502	รวม 11 ปี
6. เจ้าอธิการชาลี ชาลมุตังโต	พ.ศ. 2502-2520	รวม 18 ปี
7. พระใบฎีกาศาสน์ สาสโน	พ.ศ. 2523 –ถึงปัจจุบัน	

รูปพระนอน

อภินิหารองค์พระนอน

เมื่อพ.ศ. 2477 หลังคาวิหารพระนอนมุงด้วยสังกะสี เก่าพอสมควร ในฤดูฝนเวลาฝนตกหลังคารั่วไปหมด องค์พระนอนเปียกด้วยน้ำฝนอยู่ตลอดมา ช่วงนั้นข้าวยากหมากแพงชาวบ้านก็ไม่ค่อยสนใจทางวัดเท่าไรนัก เพราะมัวหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ในวิหารจึงเป็นที่พักและที่เล่นของเด็กเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย อยู่มาวันหนึ่งเด็กเลี้ยงวัวเลี้ยงควายมางีบหลับในวิหารขณะที่ครึ่งหลับครึ่งตื่นได้เห็นว่าองค์พระนอนกำลังจะลุกหนีเพราะฝนตกหนักทนน้ำฝนไม่ไหวเด็กเลี้ยงวัวจึงพากันวิ่งเข้าไปในหมู่บ้านและบอกกับชาวบ้านว่าให้ไปดูพระนอนเร็วๆ พระนอนจะลุกหนีแล้วกำลังงอขาขึ้น เมื่อชาวบ้านได้ยินก็แห่กันมาที่วัดก็แปลกใจเหมือนพระบาททั้ง 2 ข้างกำลังงอขึ้นจริงไม่เท่ากันเหลื่อมล้ำกันนิดหน่อยพระบาทข้างซ้ายที่ทับข้างขวาสั่นกว่า ถามคนแก่ที่เขามาดูก็พูดว่าเมื่อก่อนพระบาททั้ง 2 ข้างเสมอกันทำไมเดี๋ยวนี้พระบาททั้ง 2 ข้างไม่เสมอกันดังนั้นคระศรัทธาในเมืองพากันหลั่งไหลเข้ามาดูและนมัสการพร้อมได้บริจาคปัจจัยคนละเล็กคนละน้อยคณะกรรมการวัดได้รวบรวมจตุปัจจัยซื้อสังกะสีใหม่มามุงวิหารแทนสังกะสีเก่า ตามที่เล่าเหตุการณ์มานี้ทั้งหมดย่อมเป็นอภินิหารองค์พระนอนนั้นเอง พ.ศ. 2481คณะศรัทธาทุกคนในเขตเทศบาลและนอกเขตพากันหลั่งไหลมาดูและนมัสการ พระนอนมีน้ำตาไหลออกมาจากพระเนตรคล้ายกับร้องไห้ เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นประมาณ 6 เดือนเศษ ต่อมาไม่กี่ปีก็เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 เดือดร้อนทั่วโลกนี้ก็คืออภินิหารดีองค์พระนอนเตือนสติให้คนเราอย่าให้มีความประมาท พ.ศ. 2486 ประมาณเดือนกันยายนในกลางดึกประมาณ 6 ทุ่มกว่าๆหลังสงครามโลกเกิดขึ้น มีขโมยกลุ่มหนึ่งมาเจาะตรงด้านหลังองค์พระนอนซึ่งประสงค์จะเอาของดีจากองค์พระนอนที่เจ้าเมืององค์ที่ 1 บรรจุไว้มีแก้ว, แหวน, เงิน,ทอง เพราะทราบตามประวัติหรือลายแทงปรากฏว่าของทั้งหมดที่บรรจุตรงหน้าอกพระนอนนั้นขโมยขนไปหมด ซึ่งชาวบ้านได้บรรจุใหม่และปิดไว้เหมือนเดิมปัจจุบันรอยเจาะด้านหลัง

ยังมีปรากฏอยู่ ต่อมาประมาณ 1 ปี พวกขโมยและเครือญาติของเขามีอันเป็นไปหมด (พระใบฎีกาศาสน์ สาสโน 2541: 11-16)

พระพุทธรูปวัดพระนอน

ความศักดิ์สิทธิ์

คุณลุงจ่องส่วยจิ่งเล่าว่าก่อนสงครามโลกจะเกิดขึ้น เมื่อคนมานอนวัดที่วัดพระนอนมารักษา อุโบสถ์ในวันธรรมะสวนะ ตอนดึกๆ มักจะได้ยินเสียง ฆ้อง เสียงกลองใต้ดินใต้วัดพระนอนเหมือนกันหมด หรือเสียงไหว้พระสวดมนต์ บางครั้งหลังวันพระได้ยินเสียงเกวียนคล้ายๆ บรรทุกของไปที่อื่น ในบริเวณวัด คนมานอนรักษาศีลที่วัดได้ยินเสียงแบบเดียวกันหมด แต่หลังจากสงครามโลกเป็นต้นมาไม่ได้ยินเสียงอะไรทั้งสิ้น จึงเชิญคนที่นั่งทางในมานั่งดูหลายคนหลายครั้งแล้ว เขาจะบอกทุกคนว่าในถ้ำใต้วัดนี้ มีเมืองอีกเมืองหนึ่งมีคนเยอะ นับเป็นพันๆ คน มีของดีมีค่าเยอะมีตลาดมีวัดวาอาราม มีไร่นา มีเจ้าปกครองต่างๆ ซึ่งน่าจะเป็นที่อยู่ของเทวดาที่รักษาพระศาสนา (เจ้าของถ้ำที่อยู่บริเวณเชิงดอยกองมู) หรือคล้ายเมืองลับแลซึ่งมีบันไดอยู่ทางทิศตะวันตกสิงห์ 2 ตัว เป็นทางขึ้นนมัสการพระปางห้ามญาติและยืนกลางภูเขาใกล้ปากถ้ำดังกล่าว (พระใบฎีกาศาสน์ สาสโน 2541: 16-18)

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

วัดพระนอนเป็นสถาปัตยกรรมแบบพม่าและผสมผสานวัฒนธรรมชาวไทใหญ่รูปทรงหลังคาวัดเป็นแบบ สองคอ สามชายและทรงปานซอยเหมือนวัดพระธาตุดอยกองมู ภายในวัดจะมีองค์พระนอนมีขนาดความยาว 11 เมตร 90 เซนติเมตร และจะมีรูปปั้นพระพุทธรูปปางนั่งสมาธิและ

พระทรงเครื่องต่างๆ มีพระบัวเข็ม พระสิวลี รูปปั้นเจ้าแม่กวนอิม ภายในห้องเก็บของโบราณก็จะมีหนังสือพระไตรปิฎกและวัตถุโบราณ ถ้วย,โถ,ชามและของใช้สอยของชาวญี่ปุ่นสงครามโลกครั้งที่ 2 รอบๆมีพระพุทธรูปและของเก่าต่างๆ ภายในวัดจะปูพื้นด้วยไม้ หลังคามุงด้วยสังกะสี สีเขียว รอบบริเวณวัดมีศาลาและอ่างน้ำหน้าวัด ข้างวัดเป็นบ่อบัวในสระข้างหน้าวัดจัดกระถางดอกไม้อย่างสวยงามและดอกกล้วยไม้และพื้นสมุนไพร ด้านหลังวัดมีสิงห์คู่สองตัวยืนคู่กัน เชื่อกันว่าชานกะเลและเจ้านางเมี๊ยะเป็นผู้สร้างและตรงกันข้ามจะมีเจดีย์ 2 หลังเป็นศิลปะแบบพม่าข้างในเจดีย์หลังแรกมีพระพุทธรูป 1 องค์และเจดีย์ หลังที่ 2 มีพระพุทธรูปแบบพม่า 4 องค์ ตรงหน้าเจดีย์หลังที่ 2 มีพระพุทธรูปองค์ใหญ่นั่งสมาธิอยู่กลางแจ้งไม่มีที่กำบัง (สุวิทย์ กุลประดิษฐ์: 21 /08 /2550)

กิจกรรมผลงานที่สำคัญ

กิจกรรมที่ดำเนินงานภายในวัดพระนอน

1. พ.ศ. 2430-2482 เป็นโรงเรียนชั้นประถมศึกษา และเป็นศาลตัดสินคดีความ
2. พ.ศ.2430-2474 เป็นที่ดื่มน้ำพิพัฒสัตยา
3. เป็นที่จัดงานประเพณี เช่น งานประเพณีปอยส่างลอง ประเพณีเดือน 4 ประเพณีถวายข้าวมธุปายาสในเทศกาลเข้าพรรษา ปัจจุบันถือขึ้น 8 ค่ำ เดือน 10 ทุกๆ ปีเป็นประจำ ประเพณีถวายกองหลัวในวันเพ็ญเดือน 3 มาฆบูชา (ถวายกองฟืน) จุดไฟถวายเป็น พุทธบูชา ประเพณีถวายก่อเจดีย์ทราย (ปอยจ่าตี่) ในวันวิสาขบูชา วันเพ็ญเดือน 6
4. พ.ศ.2482-2485 เป็นที่พักทหารชาวญี่ปุ่น (สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) ประมาณ 300 นาย ได้ล้มป่วยเสียชีวิตไปประมาณ 108 นาย ทางวัดได้รับภาระจัดพิธีงานศพทางศาสนาพุทธให้ เมื่อ พ.ศ. 2533 คุณหมอนากะโน๊ะ ญาติผู้ตาย ประเทศญี่ปุ่นได้มาสร้าง เสาหิน 2 เสา พ.ศ.2519 เจ้าอาวาสองค์ที่ 6 พร้อมคณะกรรมการวัดได้รื้อศาลากลางเปรียญหลังเก่าและกุฏิพระเณรมารวมกับวิหารองค์พระนอนให้เป็นส่วนเดียวกันเจ้าอาวาส พระอันดับ สามเณร เด็กวัดและสถานที่ทำพิธีกรรมต่างๆ รวมเป็นแห่งเดียวกัน ซึ่งเป็นธรรมเนียมแบบไทใหญ่ เป็นการสะดวกเป็นระเบียบดีง่ายแก่การดูแลรักษาลูกวัดและสิ่งต่างๆในบริเวณวัดพระนอนในสมัย นั้นยังไม่สะอาดสวยงามเรียบร้อยไม่มีรั่วกำแพงกั้นเขต ไม่มีขอบเขตของวัด บางส่วนก็เป็นบ่อเป็นหลุมมากอยู่ข้างนอกมองดูก็เหมือนกับวัดร้างหลายปี ไม่มีความเจริญแต่ประการใดทั้งสิ้น เสื่อมโทรมมากดังนั้นพระใบฎีกาศาสน์ สาสโน ได้ทำการบูรณะขึ้นใหม่ (พระใบฎีกาศาสน์ สาสโน 2541: 6-8)

เมื่อได้รับตำแหน่งเจ้าอาวาสองค์ที่ 7 แล้วพร้อมด้วยคณะกรรมการไวยาวัจกรวัดพระนอนและคณะศรัทธาทั้งหลาย ร่วมกันพัฒนาวัดให้สะอาดสวยงาม ร่มรื่นเรียบร้อยเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น สร้างกำแพงวัดปรับพื้นที่ถมดิน ปลูกหญ้า ปลูกต้นไม้ สร้างกุฏิสร้างสวนสมุนไพร ซ่อมแซมองค์พระนอนและวิหารสร้างห้องน้ำจำนวน 247 ห้องสร้าง ห้องพิพิธภัณฑ์เป็นต้น พ.ศ. 2533 สร้างห้องพิพิธภัณฑ์พร้อมหาของโบราณต่างๆ หลายพันชิ้นงบประมาณสร้าง 1,569,999 บาท พ.ศ. 2536 สร้างกุฏิ 50 ปี สามัคคีล้ำลึก งบประมาณสร้าง 2,500,000 บาท ได้สร้างถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวราชกาลที่ 9 ทรงครองราชย์ครบ 50 ปีได้ฉลองเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2539 เป็นประธาน พ่อจางจรูญ แม่จางปุ๊ สง่าพานิชญ์ พร้อมครอบครัวสร้างพระพุทธรูปสง่าสามัคคี ปางมารวิชัยงบประมาณในการสร้าง 599,999 บาทพ.ศ.2537 เป็นประทานพ่อจางอินทองมณีธร แม่จางศรีทุนเขื่อนรัตน์ พร้อมคณะครอบครัวญาติร้านทับทิมและพ่อจางหยวนและแม่จางทุนติ่น หลิ่นแสง อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สร้างเจดีย์ทรงไทใหญ่ 1 องค์ งบประมาณการสร้าง 379,999 บาทเจดีย์และองค์พระพุทธรูปปางมารวิชัยอยู่ด้านหลังวิหารวัดพระนอน พ.ศ. 2541 วัดพระนอนได้รับคัดเลือกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างประจำปี 2541ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ พ.ศ.2524-ปัจจุบันมีคณะศรัทธาในประเทศและต่างประเทศหลั่งไหลเข้ามาเยี่ยมเยี่ยมวัดพระนอนคู่เมืองและปางคณะก็ทอดผ้าป่าทอดกฐินทุกปีมิได้ขาดสาย (พระใบฎีกาศาสน์ สาสโน 2541: 6-8)

บุคคลสำคัญเยี่ยมเยือนวัดพระนอน

1. วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2532 อะยะโน๊ะมิยะ มกุฎราชกุมารเจ้าฟ้าชายประเทศญี่ปุ่นเสด็จนมัสการองค์พระนอนเป็นการส่วนพระองค์ (มกุฎราชกุมารประสูติวันอังคาร)ได้สนทนาดู ดวงชะตากับเจ้าอาวาสองค์ที่ 7 เป็นเวลา 49 นาที

2. วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ.2536 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารีทรงเสด็จนมัสการองค์พระนอนเป็นการส่วนพระองค์ได้ถวาย ปัจจัยไทยธรรมกับพระใบฎีกาศาสน์ สาสโน เจ้าอาวาสองค์ที่ 7และทรงสนทนาธรรมและประวัติวัดพระนอนเป็นเวลา 1 ชั่วโมง 49 นาที ตั้งแต่ พ.ศ. 2524 เป็นต้นมาชาวต่างประเทศหลั่งไหลเข้ามาเยือนวัดพระนอนมิได้ขาดจำนวนทั้งหมด 69

ประเทศแล้วได้ทราบจากการบันทึกไว้ในสมุดเยี่ยมวัดพระนอน (หลวงพ่อใบฎีกาศาสน์ สาสโน 2550:10-11)

การพัฒนาวัดพระนอน

ในบริเวณรอบข้างของวัดพระนอนเป็นแหล่งโบราณวัตถุที่สำคัญมากมายเช่นเจดีย์ที่เก็บกระดูกเจ้านางเมี๊ยะและพญาสิงหนาทราชาและบุคคลสำคัญที่เป็นเครือญาติของทั้งสองท่านและเจดีย์ที่สำคัญด้านหลังวัดสร้างมานานแล้วเชื่อกันว่าพระเจ้าต่องสู่เป็นคนสร้าง มีสิงห์ตัวใหญ่ที่พญาสิงหนาทราชาเป็นผู้สร้างและสิงห์ตัวเล็กเจ้านางเมี๊ยะเป็นผู้สร้างบริเวณรอบ ๆวัดเป็นต้นไม้ที่เป็นไม้ดอกและบรรยากาศเย็นสบายเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยวและประดับประดาด้วยดอกไม้และพืชพรรณที่สวยงามภายในวัดรวมไปถึงสวนสมุนไพรไทใหญ่ด้วย (สุวิทย์ กุลประดิษฐ์: 21/08/2550)

สิ่งสำคัญภายในวัดพระนอน

พระบัวเข็มวัดพระนอน

1. พระบัวเข็มไทใหญ่

เป็นมีสิ่งประดิษฐ์ภายในวัดที่สำคัญเป็นพระบัวเข็มทำจากรัฐฉานประเทศพม่า รุ่น พ.ศ. 2500 พระบัวเข็มศักดิ์สิทธิ์ทำด้วยผลไม้ดอกไม้ทุกชนิดว่าน108ชนิดและกิ่งศรีมหาโพธิ์ ผง

ศักดิ์สิทธิ์ของโบราณ พร้อมด้วยพระธาตุของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ลงรักปิดทองคำเปลว 100% เหมาะสำหรับบูชาไว้ตามร้านค้าและตามบ้านตามสำนักงานต่างๆ

1.1. อนิสงค์การบูชา (หลวงพ่อใบฎีกาศาสน์ สาสโน: 21/08/2550)

เมื่อได้บูชาพระบัวเข็มแล้วทำให้ผู้บูชาแคล้วคลาดอันตราย และอุบัติเหตุทุกอย่าง และจะทำให้ผู้บูชาอยู่เย็นเป็นสุขเจริญก้าวหน้าในการดำรงชีวิตจะทำให้ผู้บูชามีโชคลาภสิ่งที่ตนต้องการไม่ขาดสายและจะทำให้ผู้บูชาหมดหนี้สินที่กู้ยืมเขามา

1.2. วิธีบูชาพระบัวเข็ม (หลวงพ่อใบฎีกาศาสน์ สาสโน:21/08/2550)

เมื่อท่านได้เอาพระบัวเข็มใส่ในพาน 2 พาน พานที่ 1 ข้างในใส่องค์พระบัวเข็ม พานที่ 2 ข้างนอกใส่น้ำหรือจะบูชาด้วยดอกมะลิหอมหรือดอกอะไรก็ได้หรืออาจถวายข้าวกับกล้วย ขนม อย่าถวายเนื้อ ปลาเป็นอันขาดบูชาในตอนเช้าทุกเช้าหรือในวันพระและผู้บูชาต้องเป็นผู้ มีศีลและสัจจะ(หากว่าผู้บูชาไม่มีเวลาทำตามดังที่กล่าวก็ไม่เป็นโทษเป็นภัย)

1.3. คาถาที่ควรบูชาพระบัวเข็ม(หลวงพ่อใบฎีกาศาสน์ สาสโน:21/08/2550)

จิตติ จิตติ ริตติ มิตถิ มิตถิ เอหิมะมะ ปทุมมะ พุทโธนานา ปรามีสัมปันโน อิติปิโส ภะคะวา อิติปิโส ภะคะวา มะอะอุ เมตตาจะมหาราชา สำพพะสิเนหา จะปูชาติ สัพพะสุขัง มหาลาภัง สัพพะโกธัง วินัย

1.4. วัตถุที่นิยมสร้างพระบัวเข็มบูชา (หลวงพ่อใบฎีกาศาสน์ สาสโน:21/08/2550)

วัตถุที่สร้าง (1) กิ่งไม้โพธิ์ทั่วไป (2) กิ่งไม้บุญนาค (3) ผงว่าน ผงเกสรดอกไม้ทุกชนิด ปั้นหรือแกะ ข้างในเป็นผง หรือไม้ ข้างนอกลงรักปิดทองคำเปลวแท้ 100 % ส่วนมากจะนิยมทำด้วยผงว่านและเกสรดอกไม้พระบัวเข็มของวัดพระนอนนี้อยู่นานๆจะมีจุดๆ เพาะยางรัดกัดเนื้อทอง ถ้าอายุ 50 ปีขึ้นไป จะมีรอยลายตามตัวและตามคอ เพราะเป็นการหดตัวของเนื้อผง แต่คนไทใหญ่ไม่ถือรอยลายของพระบัวเข็ม

1.5. รูปร่างลักษณะของพระบัวเข็ม (หลวงพ่อใบฎีกาศาสน์ สาสโน:21/08/2550)

(1)พระบัวเค็มคู่ (2)พระบัวเข็มเดี่ยว (3) พระบัวเข็มคู่ชุดละ 5 องค์ ทำตามพระเจ้า 5 องค์ การวางพระบัวเข็มตามทิศทั้ง 4 สี่รอบหนึ่งไม่มีหูมีตาปิดหน้าทั้ง 5 องค์เรียกว่าพระบัวเข็ม

ปิดหน้ามหาเสน่ห์นิยมบูชาเป็นคู่ไม่แยกกัน (2) พระบัวเข็มเดี่ยวเป็นรูปพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิหรือนั่งเอามือวางบนเข่าข้างหนึ่ง (1) มีหูมีตาชัดเจน (2)ไม่มีหูมีตาชัดเจน เป็นรูปทรงเครื่องและหลายแบบแล้วแต่ศิลปะผู้ทำ

1.6. พระบัวเข็มสมบูรณ์ (หลวงพ่อใบฎีกาศาสน์ สาสโน:21/08/2550)

(1)บนเศียรมีบัวคว่ำ (2) ฐานข้างล่างมีบัวหงาย (3) มีจุดเล็กๆ เรียกว่าเข็มที่หน้าผาก และตามตัวมี 5-6-7-8-9 เข็มใต้ฐานที่วางมีรูปเปลว รูปหอย อย่างน้อยที่สุดต้องมีบัวคว่ำบนเศียร ถ้าไม่มีอะไรก็ถือว่าไม่ใช้พระบัวเข็ม พระบัวเข็มมี 2 แบบดังนี้

1) พระบัวเข็มเดี่ยวมี 1 องค์

2) พระบัวเข็มแบบคู่มี 5 องค์

พระบัวเข็มขนาดเล็ก ราคา 100 – 500 บาท

พระบัวเข็มขนาดใหญ่ราคา 500 – 10,000 บาท

2. สิงห์คู่วัดพระนอน

3. โบสถ์เก่า

4. ที่บรรจุอัฐิเจ้าเมือง

5. ทางขึ้นบันไดนาค

เดิมบันไดนาคมีเพียง 11 ชั้นได้รับการซ่อมแซมบูรณะในปี 1961 (พ.ศ. 2504) ทั้งหมดแต่ไม่ได้ขยายขั้นบันไดลงมา ในปี 1963 (พ.ศ. 2506)ประชาชนได้ช่วยกันขยายขั้นบันไดลงมาอีก 30 ขั้น แต่ไม่ได้ขยายลงมาถึงชั้นล่าง ในปี 1965 (พ.ศ. 2508)ชาวกรุงเทพ ฯ ที่มาทำงานอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ช่วยกันบริจาคเงินเพื่อขยายบันไดลงมาอีก 23 ขั้น แต่ก็ยังไม่ถึงชั้นล่างถึงแค่บริเวณที่จอดรถเท่านั้นรวมแล้วบันไดนาควัดพระนอนมีทั้งหมด 64 ขั้น (ประวิทย์ ตันตลานุกุล 2542: 18)

6. เจดีย์

7. ศาลเจ้าแม่นางเมี๊ยะ

วัดม่วยต่อ

สถานที่ตั้ง

วัดม่วยต่อ ตั้งอยู่เลขที่ 21 ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย วัดมีเนื้อที่ 13 ไร่ 38 ตารางวา โฉนดที่ดินเลขที่ 664 อาณาเขต ทิศเหนือ ประมาณ 1 เส้น 15 วา จรดถนนสาธารณะ ทิศใต้ประมาณ 3 เส้น 10 วา จรดวัดพระนอน ทิศตะวันออกประมาณ 3 เส้น 13 วา ถึงถนนผดุงม่วยต่อ ทิศตะวันตกประมาณ 5 เส้น 11 วา 2 ศอก ถึงวัดพระธาตุดอยกองมู มีที่ธรณีสงฆ์จำนวน 3 แปลง เนื้อที่ 8 ไร่ 3 งาน 95 /7-10ตารางวา โฉนดเลขที่ 454 456 1993 (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2548: 2-3) หมาเลขโทรศัพท์ 053 - 611316

พิกัด X = 391415 **พิกัด Y = 2134074**

วัดม่วยต่อในอดีต

วัดม่วยต่อปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมา

วัดม่วยต่อ แปลว่า วัดแห่งเจดีย์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2432 โดยเจ้านางเมี๊ยะ ซึ่งเป็นเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอนในสมัยนั้น ได้สร้างศาลาการเปรียญแบบไทใหญ่ คณะศรัทธาจึงร่วมมือกันสร้างเจดีย์ 6 องค์ ชื่อวัดได้มาโดยเจ้าอาวาสรูปแรกซึ่งย้ายมาจากวัดม่วยต่อ อำเภอหมอกใหม่ รัฐฉานในประเทศพม่า จึงนำเอาชื่อวัดม่วยต่อมาใช้ด้วย ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า “จองหม่วยต่อ”และเรียกกันมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อ ปี พ.ศ. 2466 มีการขึ้นทะเบียนเป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเมื่อ ปี พ.ศ. 2498 วัดม่วยต่อได้ทรุดโทรมลงมาก พระราชวีรกรเจ้าอาวาสวัดม่วยต่อ และเจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงสร้างศาลาการเปรียญทรงไทใหญ่ขึ้นใหม่ซึ่งเป็นศาลาการเปรียญที่ใช้อยู่ในปัจจุบันและเป็นสถาปัตยกรรมแบบไทใหญ่ (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2548: 2-3;ดิเรก ก้อนกลีบ มปป.: 7)

วัดม่วยต่อประกอบด้วย อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ศาลาบำเพ็ญกุศล โรงครัว เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร และปูชนียวัตถุ ได้แก่ พระประธานในอุโบสถเป็นพระพุทธรูปทองเหลือง พระประธานที่ศาลาการเปรียญ เป็นพระพุทธรูปเนื้อสัมฤทธิ์ซึ่งเป็นศิลปะพม่า พระพุทธรูป สิงห์ 1 สิงห์ 3 งาช้างแกะสลักรูป พระพุทธรูป 2 คู่ แท่นพระแบบปราสาทยอดแหลมเจดีย์และระฆังแบบกระดิ่งลูกใหญ่ นอกจากนี้ภายในบริเวณวัดยังประกอบด้วยสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน อาคารผู้สูงอายุ และประกอบด้วย พระ 6 รูป สามเณร 42 รูป

และศิษย์วัด 1 คน (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2548: 2-3; ดิเรก ก้อนกลีบ: 7; พระครูอนุศาสน์โสภณ:21/08/2550)

รายนามเจ้าอาวาสของวัด มีดังนี้ คือ (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2548: 2-3; ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 7)

1. พระคำภีระ คมฺภีโร	พ.ศ. 2432-2459
2. พระครูวิริยะมงคล สังฆะวาหะ	พ.ศ. 2459-2472
3. พระครูวิริยะมงคล ศาสนธาดา	พ.ศ. 2472-2476
4. พระครูโสภณสวัสดิการ	พ.ศ. 2476-2484
5. พระราชวีรากร	พ.ศ.2484-2510
6. พระมหาธรรมศร ฐานิสฺสโร	พ.ศ. 2510-2519
7. พระอธิการเอนก นาถธมฺโม	พ.ศ. 2520-2530
8. พระครูอนุศาสน์โสภณ	พ.ศ. 2531 จนถึงปัจจุบัน

สิ่งสำคัญภายในวัด

ในวัดจะประกอบด้วยพระประธานในอุโบสถ พระประธานในศาลาการเปรียญ พระพุทธรูปสิงห์ 1 สิงห์ 3 งาช้างแกะสลัก และแท่นพระแบบปราสาทยอดแหลมและระฆังแบบกระดิ่งลูกใหญ่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. พระประธานในอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปทองเหลือง นำมาจากประเทศพม่าในปี พ.ศ.2466 (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2548: 2-3;ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 7)

2. พระประธานในศาลาการเปรียญ เป็นพระพุทธรูปเนื้อสัมฤทธิ์ ศิลปะแบบพม่า (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2548: 2-3; ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 7)

3. พระพุทธรูปสิงห์ 1 สิงห์ 3 อยู่ภายในวัดอยู่หน้าพระประธานในศาลาการเปรียญ ซึ่งวางไว้ดังนี้คือด้านขวาเป็นสิงห์ 1 ด้านซ้ายเป็นสิงห์ 2 และด้านบนเป็นสิงห์ 1 (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2548: 2-3; ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 7)

4. งาช้างแกะสลักเป็นพระพุทธรูป 2 คู่ อยู่ภายในศาลการเปรียญ นำมาจากประเทศพม่าในปี พ .ศ. 2466 (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2548: 2-3; ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 7)

5. แท่นพระแบบปราสาทยอดแหลม เจดีย์และระฆังแบบกระดิ่งรูปใหญ่ ได้ทรุดโทรมไปแล้ว (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2548: 2-3; ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 7)

ทางขึ้นเจดีย์ 6 องค์

พระราชวีรากร (อดีตเจ้าอาวาส)

โบสถ์ที่กำลังปรับปรุง

งาช้างแกะสลักเป็นพระพุทธรูป 2 คู่

กิจกรรมและผลงานที่สำคัญประกอบด้วย

1. ด้านการศึกษา มีการเปิดโรงเรียนปริยัติธรรม ในแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา (ม.ต้น) และมีการจัดตั้งศูนย์การเรียน (ศนช.) (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)

2. ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2468 (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)

3. ได้รับการคัดเลือกจากกรมศาสนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างประจำปี พ.ศ. 2507 (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)

4. ได้รับคัดเลือกให้เป็นวัดพัฒนาที่มีผลงานดีเด่น ปีพ.ศ. 2534 (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)

5. ได้รับการคัดเลือกให้เป็นวัดที่มีการส่งเสริมสุขภาพประจำปี พ.ศ. 2549 (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)

6. ได้รับคัดเลือกให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา ปี พ.ศ. 2549 (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)

7. ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นวัดที่มีมาตรฐานในการพัฒนาประจำปี พ.ศ. 2550 (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศาลาเอนกประสงค์วัดม่วยต่อ/ที่ตั้งของวัดไม้ฮุงในอดีต)

นอกจากนี้ในวัดจะมีการจัดงานประเพณีต่างๆเช่น ประเพณีต่างซอมต่อโหลง(ถวายข้าวมธุปายาส) และมีการจัดงานตามเทศกาลต่างๆ ขึ้น เช่นเทศกาลเข้าพรรษา เทศกาลออกพรรษา งานสงกรานต์ และการแฮนซอมโก่จา (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)

วัดหัวเวียง

สถานที่ตั้ง

ตั้งอยู่ที่เลขที่ 15 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อยู่ติดกับตลาดเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน หมายเลขโทรศัพท์ 053-612003 (จิตฺตสำวโร ภิกขุ มปพ : 14-16)

พิกัด X = 391694 **พิกัด Y = 2134395**

ศาลาการเปรียญหลังใหม่

ประวัติความเป็นมา

วัดหัวเวียงสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2406 รวมอายุมาแล้วหนึ่งร้อยกว่าปีวัดหัวเวียงแห่งนี้เป็นวัดหลังที่สองของเมืองแม่ฮ่องสอน คำว่า หัวเวียงก็คือ หัวเมืองนั่นเอง ในสมัยก่อนโน้นทางทิศเหนือของวัดเป็นป่าเป็นเขา เสาศาลาการเปรียญของวัดก็ยังไปตัดเอาไม้ตามป่าตามเขา แต่ว่าบัดนี้บริเวณดังกล่าวเป็นบ้านเรือนไปหมดแล้ว วัดหัวเวียงตั้งอยู่ใจกลางเมืองแม่ฮ่องสอนมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบไทใหญ่ ในวัดเป็นที่ประดิษฐานพระมหามุนี หรือพระเจ้าพลาละแข่ง ภายในวัดมีศาลาการเปรียญหลังใหญ่ ตั้งตระหง่านอยู่ใจกลางเมืองแม่ฮ่องสอน วัดหัวเวียงหลังแรกสร้างขึ้นมาโดยคนสมัยนั้นสร้างขึ้นเป็นหลังๆ รวม 7 หลัง ศาลาทั้ง 7 หลังนี้ได้รับศรัทธาจากหลายๆคนสร้างถวายต่อเติมออกไปทีละหลัง แต่ละหลังก็มีศรัทธาคนหนึ่งสร้างถวาย และสร้างพระพุทธรูปขึ้น ไว้ที่ศาลาการเปรียญรวม 5 องค์

มีพระประธานองค์ใหญ่ตั้งอยู่ หน้าตักกว้าง 3 เมตร สูง 3.25 เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2420 วัดนี้สร้างเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองแม่ฮ่องสอนมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล ศาลาการเปรียญหลังเก่า 7 หลังได้รื้อถอนไปหมดแล้วเมื่อปีพ.ศ. 2515 และพอต้นปี พ.ศ. 2516 ในเดือนมกราคม ก็ได้เริ่มสร้างศาลาการเปรียญหลังปัจจุบันขึ้นมาใหม่ และสร้างเสร็จเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2517 รวมการก่อสร้างเป็นเวลา 1 ปี 8 เดือน และได้จัดงานฉลองเมื่อวันที่ 22 - 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 การก่อสร้างศาลาการเปรียญหลังนี้สิ้นทุนทรัพย์รวมทั้งสิ้น 996,965.35 บาท ทุนทรัพย์ทั้งหมดอาศัยแรงศรัทธาของประชาชนทั้งใกล้และไกลช่วยกันบริจาค และได้มาจากการจัดนมัสการพระมุนีหรือเจ้าพลาละแข่ง ได้รับเงินสนับสนุนจากกรมศาสนา ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2526 ได้ต่อเติมอาคารหลังนี้ออกไปทางทิศเหนืออีก 1 ห้อง กว้าง 4 เมตร ยาว 32 เมตรหมดทุนทรัพย์ไปแล้วประมาณ 200,000 กว่าบาท วัดนี้เป็นศูนย์กลางของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นที่ชุมนุมของพ่อค้า ประชาชนที่มาใช้ประโยชน์ เช่นว่า เป็นหน่วยเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตลอดทั้งยังเป็นที่ชุมนุมของลูกเสือชาวบ้านทุกเดือน แม้กระทั่งการประชุมพระสังฆาธิการในอำเภอและต่างอำเภอ ในจังหวัดและต่างจังหวัดที่มีส่วนร่วมก็มาประชุมกันที่วัดนี้ตลอดมาไม่มีขาด (จิตฺตสโร ภิกขุ มปพ : 14-16; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 378)

เหตุการณ์สำคัญ ของวัดหัวเวียง คือการนำพระมหามุนี หรือเจ้าพลาละแข่งที่หล่อจำลอง จากเมืองมัณฑะเลย์ ประเทศพม่า มาประดิษฐานที่วัดหัวเวียงโดยลุงจองโพหย่า และลุงจองหวุ่นนะ เดินทางไปนิมนต์มาพระเจ้าพลาละแข่งองค์นี้หล่อเป็นท่อนๆทั้งหมด 9 ท่อน บรรทุกเรือมาตามแม่น้ำปาย แล้วมาประกอบที่วัดพระนอนนำมาประดิษฐานที่วัดหัวเวียงชาวแม่ฮ่องสอนถือว่าพระเจ้าพลาละแข่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืององค์หนึ่ง (ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปพ : 4) ปัจจุบันวัดหัวเวียงประกอบด้วย พระ 4 รูป และเณร 9 รูป

รายนามเจ้าอาวาสวัดหัวเวียง ประกอบด้วยดังนี้ (พระครูอนุศาสน์ ธรรมกิจ : 20/08/2550)

1. พระอู น่าก๊ะ

2. พระอู พอก๊ะ
3. พระครูศิลวราจารย์ พ.ศ. 2490 - 2498
4. พระมหานันตา ธมมธีโร พ.ศ. 2498 - 2513
5. พระครูอนุศาสน์ ธรรมกิจ พ.ศ. 2513 -ปัจจุบัน

ความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้าพลาละแข่ง

ความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้าพลาละแข่งเมื่อศรัทธาวัดหัวเวียงอัญเชิญพระพุทธรูปมาไว้วัดหัวเวียงนั้น พอนำออกมาจากวัดพระนอนก็มีผึ้งรังใหญ่บินไปพร้อมกับขบวนแห่ ผึ้งทั้งหลายได้บินขยายเป็นตาข่ายมุงไปบนพระเศียรขององค์พระพุทธรูป และบินไปมาในระหว่างที่คนเดินขบวนแห่นั้น ผึ้งเหล่านั้นไม่ได้กัดต่อยผู้ใดเลย นับว่าเป็นสิ่งอัศจรรย์อย่างยิ่งใน ปฏิหาริย์ของพระพุทธรูปองค์นี้ เมื่อขบวนแห่ถึงวัดหัวเวียงฝูงผึ้งได้บินขึ้นไปทำรังอยู่ที่เพดานพระวิหารนานถึง 7 วันแล้วก็พากันบินไป และอีกเหตุการณ์หนึ่งคือ การจัดงานฉลองสมโภช 4 วัน 3 คืน มีการถวายอาหาร จตุปัจจัยไทยทานแก่พระภิกษุสงฆ์ ในขณะนั้นได้เกิดมีลมบ้าหมูพัดขึ้นมาอย่างแรง ทำให้ต้นจตุปัจจัยล้มระเนระนาด ลมพัดเฉพาะในวิหารเท่านั้น ส่วนนอกวิหารไม่มีลม และในสมัยก่อนเมืองแม่ฮ่องสอนไม่มีไฟฟ้าใช้ เมื่อถึงวันเพ็ญเดือนสิบเอ็ด และวันเพ็ญเดือนสิบสอง พระพุทธรูปองค์นี้เปล่งรัศมีจากองค์พระทำให้พระวิหารสว่างไสวไปหมด ชาวบ้านเห็นอยู่อย่างนี้หลายครั้ง จึงเป็นที่นับถือของชาวบ้านอย่างยิ่ง ถือได้ว่าเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองแม่ฮ่องสอนในบริเวณรั้วเหล็กจึงห้ามผู้หญิงเข้า (จิตฺตสำโร ภิกขุ มปพ : 4)

สิ่งสำคัญของวัดหัวเวียง

1. พระพุทธรูป 5 องค์ เป็นพระพุทธรูปโบราณ องค์ใหญ่อยู่ตรงกลางหันพระพักตร์อยู่ทางทิศตะวันออก สร้างเมื่อ พ.ศ. 2406 องค์รองลงมาอยู่ด้านหน้าขององค์ใหญ่หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออกส่วนองค์เล็กอีก 3 องค์สร้างเรียงไว้ทางทิศเหนือ จำนวน 2 องค์สร้างไว้ทางทิศใต้หันพระ

พักตร์ไปทางทิศเหนือ 1 องค์ (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ : 13, คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ 2542: 13)

พระพุทธรูป 5 องค์

2. วิหารพลาละแข่ง สร้างขึ้นเพื่อประดิษฐาน พลาละแข่งคู่บ้านคู่เมืองแม่ฮ่องสอนวิหารทรงปราสาท 2 องค์ โดยองค์ใหญ่เป็นเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสมีความกว้างและยาวเท่ากัน คือ 1,850 เมตร สูงจากพื้นประมาณ 15 เมตร ตัวอาคารสร้างด้วยไม้ พื้นล่างเป็นคอนกรีตเฉพาะพื้นด้านในปูด้วยกระเบื้องลายต่างๆ ผนังคอนกรีตขึ้นรับกับฝาลูกกรงไม้ หลังคาเป็นชั้นๆ รวมสามชั้น ส่วนยอดเป็นยอดโดม มุงด้วยสังกะสี และสลักลวดลายสังกะสีประกอบทุกชั้นไป สำหรับวิหารหลังเล็กซึ่งตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออก ก่อสร้างแบบเดียวกับวิหารหลังใหญ่ และสันนิษฐานว่าคงจะสร้างขึ้นพร้อมกันแต่มีความละเอียดกว่า โดยมีหลังคา 5 ชั้น ไม่รวมยอดโดมและฉัตร ตัววิหารมีความกว้าง 6.40 เมตร ยาว 8.30 เมตร ภาษาไทใหญ่เรียกวิหารเล็กนี้ว่า “อะโหย่งข่าม” ซึ่ง หมายถึงที่รับแขก อนึ่ง วิหารหลังนี้ได้รับการบริจาคไม้ก่อสร้างจากลุงส่างวิสะและมีลุงจองหวุ่นนะเป็นผู้ออกค่าแรงงานก่อสร้างผู้ก่อสร้าง คือลุงหม่องหง่วย ประณีตศิลป์ การก่อสร้างใช้เวลาราว 2 ปี จึงเสร็จเรียบร้อย วัสดุในการก่อสร้างจำพวกสังกะสีกระจกสี และกระเบื้องปูพื้น ได้นำมาจากเมืองพม่า (ดิเรก ก้อนกลีบมปพ: 13, คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ 2542: 13)

วิหารพลาละแข่ง

พระเจ้าพลาละแข่ง หรือพระมหามุนี พระพุทธรูปองค์นี้มีประวัติเล่าว่า สมัยเมื่อ 90 ปี ก่อนที่จะนำมาจำลองไว้ที่แม่ฮ่องสอน มีประวัติเล่าว่า มีพ่อค้าคนหนึ่งชื่อว่า ลุงจองโพหย่าเป็นพ่อค้าวัวต่าง การคมนาคมสมัยนั้นลำบากมาก เวลาจะไปทำการค้าขายต้องใช้วัวต่างม้าต่างหรือช้างต่าง บรรทุกสิ่งของไปขาย อยู่มาวันหนึ่งพ่อลุงจองโพหย่าได้นำวัวต่างออกจากบ้านเพื่อไปค้าขายในต่างอำเภอ ในระหว่างเดินทางนั้นต้องรอนแรมไปในป่าตลอดทาง มีอยู่วันหนึ่งพ่อลุงจองโพหย่าพร้อมด้วยพรรคพวกได้พักแรมในป่าดังกล่าว พอตกเวลาเย็นกินข้าวกันเรียบร้อยแล้ว ก็เอาหมากมาเคี้ยวกิน เพราะคนสมัยนั้นชอบกินหมาก พ่อลุงโพหย่ากินหมากเสร็จเรียบร้อยก็ไม่ได้เก็บเชี่ยนหมากไม่ได้ปิดฝาแล้วเข้านอน พอตื่นตอนเช้าก็พบมีพระบรมธาตุ 1 องค์ใหญ่ขนาดเม็ดข้าวโพดอยู่ในเชี่ยนหมาก ลุงจองโพหย่าจึงได้บอกแก่เพื่อนฝูงที่เป็นพ่อค้าด้วยกันทราบแล้วจึงเดินทางเข้าไปในเมือง เพื่อจะทำผอบทองคำมาใส่พระบรมธาตุนี้เมื่อได้ผอบทองคำแล้วก็นำไปใส่พระบรมธาตุมาไว้ที่บ้านปางหมูก่อน แล้วกลับเข้าไปในเมืองแม่ฮ่องสอนอีกครั้งเพื่อเข้าไปบอกข่าวให้กับชาวเมืองแม่ฮ่องสอนทั้งหลายที่มีศรัทธาได้ทราบ คณะศรัทธาบ้านปางหมูพร้อมด้วยประชาชนทั้งหลายก็นำเอาฆ้องกลองไปแห่พระบรมธาตุเข้ายังเมืองแม่ฮ่องสอนและนำไปไว้ที่บ้านลุงจองโพหย่า วันรุ่งขึ้นได้มีการถวายอาหารบิณฑบาตและบอกเพื่อนบ้านมาร่วมอนุโมทนาเพื่อเป็นสิริมงคล ลุงจองโพหย่าได้ทำการค้าตามปรกติและรู้สึกว่าติดต่อค้าขายคล่องเป็นพิเศษมีกำไรมาก (จิตฺตสำโร ภิกขุ มปพ : 1-6)

อยู่มาวันหนึ่ง ลุงจองจองโพหย่าเรียกเพื่อนบ้านที่เป็นพ่อค้าด้วยกัน พร้อมกับลุงจองหวุ่นนะและพรรคพวกอีกหลายคนมาปรึกษากัน ว่าพระบรมธาตุที่ได้มานี้จะนำไปบรรจุไว้ในองค์พระเจดีย์ที่

วัดพระธาตุดอยกองมูดีกว่า เพื่อให้ประชาชนได้กราบไหว้ สักการบูชา แต่ในที่ประชุมนั้นมีเสียงคัดค้านว่าเจดีย์นั้นเป็นเจดีย์เก่าจึงได้ตกลงกันว่า จะติดต่อจำลองพระมหามุนีหรือพระเจ้าพลาละแข่งจากเมืองมัณฑเลย์ ประเทศพม่า เอามาไว้ที่เมืองแม่ฮ่องสอนโดยให้ลุงจองโพหย่ากับลุงจองหวุ่นนะไปติดต่อ (จิตฺตสำโร ภิกขุ มปพ : 1-6)

พระเจ้าพลาละแข่ง สร้างขึ้นเมื่อ จ.ศ. 1279 ตรงกับปี พ.ศ. 2416 การนำเอาพระพุทธรูปนี้มาจากเมืองพม่าโดยบรรทุกลงเรือลงมาตามแม่น้ำสาละวิน(น้ำคง) เรื่อยมาจนถึงน้ำปายถึงท่าเรือบ้านท่าโป่งแดงก็อัญเชิญขึ้นฝั่งแล้วนำมาไว้ที่วัดพระนอน เรือที่บรรทุกเป็นเรือถ่อ ใช้เรือทั้งหมด 9 ลำ เพราะถอดพระพุทธรูปออกเป็น 9 ชิ้น ซึ่งมีน้ำหนัก 999 กก. เมื่อทางวัดหัวเวียงสร้างพระวิหารเสร็จเรียบร้อยจึงได้อัญเชิญพระเจ้าพลาละแข่งมาประดิษฐานไว้ที่นี่ (จิตฺตสำโร ภิกขุ มปพ : 1-6)

3. ศาลาจำศีลอาคารไม้ หลังคามุงสังกะสีประดับลายเจาะสังกะสี รูปทรงสวยงาม ศาลาไม้แบบไทใหญ่ซึ่งสร้างขึ้นสมัยรัตนโกสินทร์ โดยได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนและกำหนดขอบเขตในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 98 ตอนที่ 177 ลงวันที่ ตุลาคม พ . ศ . 2524 ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานโดยกรมศิลปากรแล้ว (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป : 13; คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ 2542: 13)

ศาลาจำศีลอาคารไม้

ประตูศาลา

หิ้งพระ ภายในศาลา

ภายในศาลา

4. อุโบสถวัดหลังใหม่ สร้างตามแบบอย่างสถาปัตยกรรมไทใหญ่ผสมผสานพม่า เป็นอาคารคอนกรีตหลังคายกชั้นสูงเป็นชั้นๆมุงกระเบื้องประดับลายเจาะสังกะสี (ดิเรก ก้อนกลีบมปป :13; คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ 2542 : 13)

อุโบสถวัดหลังใหม่

5. เจดีย์

5. หอระฆัง

6. โรงเรียนพระปริยัติธรรม

โรงเรียนพระปริยัติธรรม

กิจกรรมผลงานที่สำคัญและงานประเพณีเกี่ยวกับวัด (พระครูอนุศาสน์ ธรรมกิจ: 20/08/2550)

1. วัดหัวเวียง ใช้เป็นหน่วยเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตลอดทั้งยังเป็นที่ชุมนุมของลูกเสือชาวบ้านทุกเดือน แม้กระทั่งการประชุมพระสังฆาธิการในอำเภอและต่างอำเภอ ในจังหวัดและต่างจังหวัดที่มีส่วนร่วมก็มาประชุมกันที่วัดนี้ตลอดมาไม่มีขาด

2. ช่วงที่มีการจัดงาน การเวียนเทียน เทศกาลต่างๆ การแห่จองพารา ในช่วงที่มีการท่องเที่ยวมากนักท่องเที่ยวจะต้องจองไว้ก่อน เพราะอาจจะทำให้วัดเต็มได้ และมีประเพณีถวายข้าวมธุปายาส ในวันที่ 10 แต่งดา วันที่ 11 ถวาย วันที่ 12 หลู่ (จ่าก้าคนนอนวัด) ของเดือนกันยายน

3. ประเพณีแฮนซอมโก่จา (งานทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้วายชน)ในช่วงเดือนตุลาคม

กองมูสี่สู่

สถานที่ตั้ง

ตั้งอยู่ ทางขึ้นวัดพระธาตุดอยกองมู ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 0390863 พิกัด Y = 2134064

ประวัติ

กองมู หมายถึง เจดีย์ สี่สู่ หมายถึง สี่องค์ รวมความจึงหมายถึง เจดีย์สี่องค์ กองมูสี่สู่เป็นโบราณสถานที่มีอายุยาวนานราว 200 กว่าปี ถูกทำลายลงเมื่อคราวสร้างทางขึ้นวัดพระธาตุดอยกองมู ผู้สูงอายุเล่าว่าในอดีตนานมาแล้วมีถ้ำที่ยาวมากยาว อุโมงค์ของถ้ำลอดผ่านมาทางผ่านวัดก้ำก่อ และบริเวณลานวัฒนธรรมมีปากถ้ำอยู่ ณ บริเวณบึงน้ำใกล้กับบ้านสวนกลางเมืองรีสอร์ท ถ้ำแห่งนี้มีผู้คนเชื่อว่าเป็นที่เก็บสมบัติโบราณของเหล่าคนธรรพ์ เช่น ถ้วยชาม ช้อน กำไล แหวนซึ่งทำด้วยทองคำ เวลาชาวเมืองมีงานประเพณีปอหรือแขกบ้านแขกเมืองมาเยี่ยมเยียน ชาวเมืองมักไปขอยืมสมบัติเหล่านั้นมาต้อนรับแขก ตอนหลังผู้คนมักง่ายยืมของมาแล้ว ไม่ส่งคืนทำให้คนธรรพ์ที่เป็นเจ้าของสมบัติเกิดความไม่พอใจ จึงเนรมิตรให้ปากถ้ำแห่งนี้ปิดลง ส่วนกองมูสี่สู่ที่ตั้งอยู่บริเวณปากถ้ำ ก็เสื่อมสลายลงตามกาลเวลา และต่อมากับมีการสร้างถนนขึ้นวัดพระธาตุดอยกองมูจึงทำให้กองมูหรือเจดีย์ถูกทำลายไปบางส่วน (ทองดี กิติพันธ์ : 02/11/2550)

กองมูสี่สู่ ถือเป็นโบราณสถานอันเก่าแก่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนอีกแห่งหนึ่ง ปัจจุบันเหลือเพียงซากอิฐของกองมูและเนินดินที่พอจะรู้ว่าเป็นสถานที่สร้างเจดีย์เก่าแก่ที่ชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอนเรียกว่า “กองมูสี่สู่” หรือเจดีย์สี่องค์ (ทองดี กิติพันธ์ : 02/11/2550)

บริเวณกองมูสี่สู่

ทางผ่านเข้ากองมูสี่สู่

บริเวณกองมูด้านขวา

บริเวณกองมูด้านซ้าย

ฐานกองมู

อิฐมอญกองมูสี่สู่

ฐานกองมูสี่สู่

อิฐมอญกองมูสี่สู่

กำแพงกองมู

อิฐมอญเก่า

ที่ตั้งกองมูสี่สู่

ลานหน้ากองมู

อุโบสถสิ่มคำ

สถานที่ตั้ง

อุโบสถสิ่มคำ ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตกใต้เชิงเขาดอยกองมู ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X= 0391270 **พิกัด Y= 2134055**

ประวัติ

อุโบสถสิ่มคำตั้งมานานแล้วสันนิฐานว่าอายุประมาณ 150 กว่าปี สร้างก่อนวัดพระธาตุดอยกองมูวัดนี้สร้างตอนทหารพม่าเกณฑ์พวกมอญที่อยู่เมืองพุกามที่เกณฑ์ชาวมอญเหล่านี้ไปเป็นทาสและเดินทางมาถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในอดีตนั้นยังเป็นเขตพม่าอยู่ชาวมอญได้อาศัยอยู่ภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและทำอิฐมอญในการสร้างวัดและองค์พระเจดีย์โบราณเหล่านี้ ปัจจุบันเหลือเพียงร่องรอยของโบราณสถานเท่านั้น เนื่องจากมีอายุราวๆ 150 ปีบริเวณรอบวัดจะมีสระน้ำเอาไว้ใช้ภายในวัด เนื่องจากเป็นช่วงฤดูฝนชาวบ้านจึงสร้างอ่างเก็บน้ำฝนคล้ายบ่อเลี้ยงปลาพอที่จะเก็บน้ำฝนไว้ใช้ภายในวัด เหตุที่เรียกว่า “อุโบสถสิ่มคำ” เพราะทั้งภายในและนอกวัด จะติดด้วยทองคำเปลวตลอดทั้งหลัง ชาวบ้านในสมัยนั้นจึงตั้งชื่อวัดนี้ว่า เรียกว่า “อุโบสถสิ่มคำ” (พระราชวีราคม : 01/11/2550)

อุโบสถสิ่มคำเป็นอุโบสถโบราณและเป็นส่วนหนึ่งของ วัดตู้ป่าหรือวัดที่พระธุดงค์มาจำศีลประจำพรรษาอยู่ที่อุโบสถนี้ ทางไปอุโบสถจะอยู่ทางขึ้นวัดพระธาตุดอยกองมูหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่หน้าอุโบสถสิ่มคำนั้นจะเป็นบ่อน้ำคล้ายบ่อปลาหรือเหมือนบ่อน้ำที่อยู่ด้านหน้าอุโบสถน้ำในบ่อนี้จะไหลออกมาจากอุโบสถตลอดทั้งปี น้ำนี้จะนำมาอุปโภคหรือบริโภคได้ พอถึงวันขึ้น 15 ค่ำเดือนมีดหรือ 15 ค่ำเดือนเพ็ญพระสงฆ์จะมาจำพรรษาที่อุโบสถสิ่มคำ (ทองดี กิติพันธ์: 02/11/2550)

ทางขึ้นอุโบสถสิ่มคำ

กำแพงทางเดิน

ศาลเจ้า

บ่อน้ำ

บริเวณอุโบสถ

ฐานอุโบสถ

หน้าอุโบสถ

สำนักสงฆ์ยอดดอยกุงตึง (วัดตู้ป่า)

สถานที่ตั้ง

ตั้งอยู่เลขที่ 303/5 บ้านขุนกลาง หมู่11 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X= 391110 **พิกัด Y= 2133132**

ประวัติ

สำนักสงฆ์ยอดดอยกุงตึง มีอายุประมาณ 100 กว่าปี สร้างขึ้นก่อนวัดพระธาตุดอยกองมูวัดนี้สร้างตอนที่ทหารพม่าเกณฑ์พวกมอญที่อยู่เมืองพุกาม โดยเกณฑ์ชาวมอญเหล่านี้ไปเป็นทาสในประเทศพม่าและเดินทางมาถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในอดีตชาวมอญได้อาศัยอยู่ภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอนทำอิฐมอญเพื่อใช้ในการสร้างอุโบสถสิ่มคำ เมื่อสร้างเสร็จแล้วสันนิฐานว่าน่าจะไปสร้างวัดดอยกุงตึงต่อ เพราะพบร่องรอยของโบราณสถานซึ่งมีอายุราวๆ 100 ปี บริเวณรอบวัดพบอิฐมอญเป็นฐานวัด และลักษณะองค์พระเจดีย์ฐานมีขนาดใหญ่เนื่องจากอยู่บนยอดดอย บริเวณบนยอดดอยแห่งนี้ สมัยก่อนจะมีวัดและศาลาการเปรียญและเจดีย์ 1 องค์ แต่วัดแห่งนี้เกิดการล่มสลายลงนานแล้ว ในสมัยก่อนจะมี ถ้วย จาน ชาม และของอื่นอีกมากมายแต่หลังจากวัดล่มสลายลงของเหล่านี้ก็หายไปหมด (พระราชวีราคม : 01/11/2550; ทองดี กิติพันธ์: 02/11/2550)

บริเวณกำแพง

กำแพง

กลางวัด

สถานที่ก่อสร้าง

ขอบด้านขวาวัด

ศาลา

พระเจดีย์

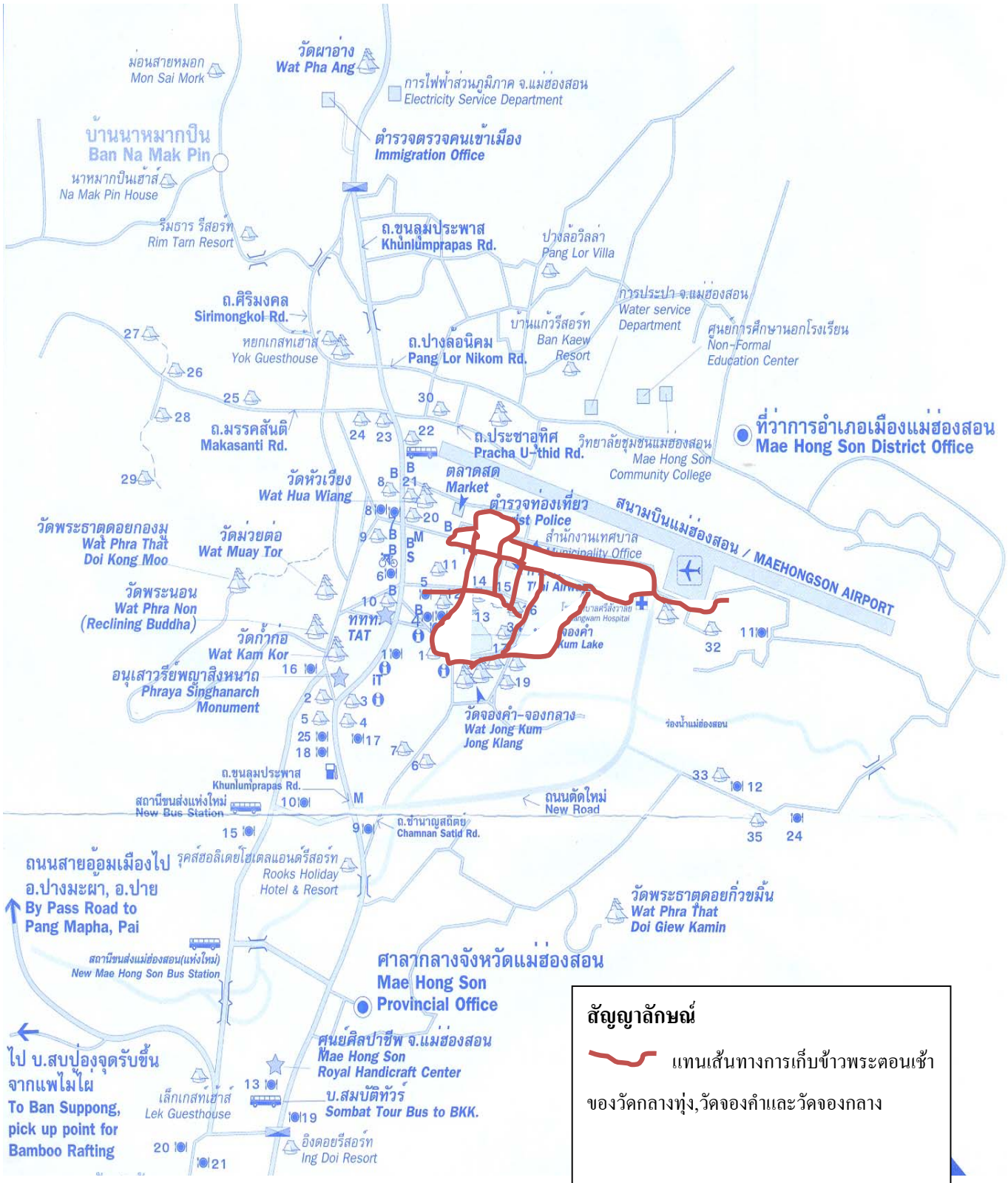
กำแพงด้านซ้าย

ปู่จอง(คนเก็บข้าวพระตอนเช้า)

ปู่จอง(คนเก็บข้าวพระ)

ปู่จองหรือคนที่ออกไปเก็บข้าวพระ(ข้าวซอม)ในตอนเช้าจากชาวบ้านที่ต้องการถวายอาหารแก่พระภิกษุ แต่ไม่มีเวลาไปถวายที่วัด ชาวบ้านจึงจัดเตรียมอาหารคาวหวานใส่ปิ่นโต หรือ สำรับไว้บริเวณหน้าบ้าน พอได้เวลาประมาณ 08.00 น. – 10.30 น. (ยกเว้นวันพระ) ปู่จองก็จะเดินด้วยเท้าพร้อมรถเข็นหรือหาบถาดอาหารมารับอาหารคาวหวานไปถวายพระในแต่ละวัดที่ปู่จองอาศัยอยู่ ปู่จองแต่ละวัดจะรับผิดชอบในการเก็บอาหารคาวหวานตามป๊อกต่าง ๆ เดิมจะมีการตีจีเจ่ (กังสดาล) เพื่อเป็นสัญญาณบอกว่าใกล้มาถึงแล้วให้เตรียมอาหารหรือสำรับไว้ เส้นทางในการเก็บข้าวพระ(ข้าวซอม)ของแต่ละวัดอาจเดินไปในเส้นทางเดียวกันแต่ขึ้นอยู่กันคณะศรัทธาของแต่ละวัด ปัจจุบันมีปู่จอง (คนเก็บข้าวพระ)ที่วัดกลางทุ่ง วัดจองคำ และวัดจองกลาง ตามรายละเอียดดังนี้

ผังการเก็บข้าวพระในตอนเช้าของปู่จอง

สัญญาลักษณ์

แทนเส้นทางการเก็บข้าวพระตอนเช้าของวัดกลางทุ่ง,วัดจองคำและวัดจองกลาง

1. วัดกลางทุ่ง มีปู่จอง (คนเก็บข้าวพระ)

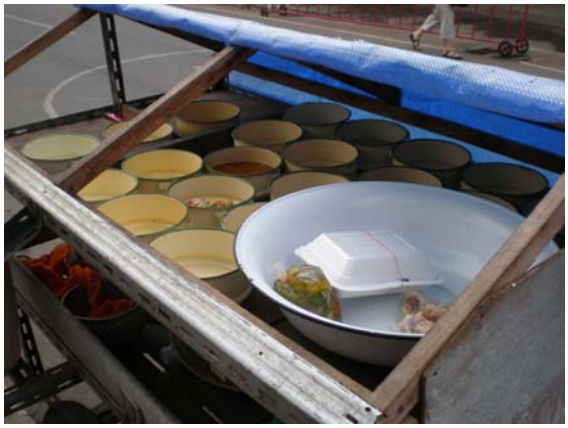

1) ประวัติส่วนตัว (จอตีก๊ะ ไม่มีสกุล: 27/12/2550) ชื่อนายจอตีก๊ะ ไม่มีสกุล อายุ 50 ปี ที่อยู่ 56 ถนนนิเวศพิศาล ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เบอร์โทรศัพท์ 053-612001 เดิมอาศัยอยู่ที่อำเภอปาย ทำสวนผัก ปลูกหอม และกระเทียม ขณะที่อยู่เมืองปาย รู้สึกไม่ค่อยสบายและเป็นไส้ติ่งด้วย จึงได้เดินทางมารักษาตัวที่โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ ไม่สามารถทำงานหนักได้เนื่องจากทำการผ่าตัดไส้ติ่ง จึงได้มาอาศัยอยู่ที่วัดกลางทุ่งเมื่อปีพ.ศ. 2543 มีภรรยาชื่อนางยอด มีลูกติดภรรยา 2 คน ได้มาช่วยทำความสะอาดวัด ดูแลความเรียบร้อยภายในวัด นายจอตีก๊ะมีรายได้จากการเลี้ยงหมู ทำนา และปลูกกระเทียม และค่าตอบแทนจากวัดประมาณเดือนละ 1,000 บาท

2) วิธีการออกเก็บข้าวซอมในตอนเช้า ในตอนเช้าของทุกวันในเวลาประมาณ 08.00 น.- 09.30 น. จะเดินทางออกจากวัดพร้อมรถเข็นบรรทุกปิ่นโต กระติกใส่ข้าว และกะละมัง เพื่อรับอาหารจากบ้านของศรัทธาวัดกลางทุ่งที่ต้องการเตรียมไว้ถวายพระของวัดโดยตามถนนสายต่าง ๆ ได้แก่ ถนนนิเวศพิศาล ถนนราชธรรมพิทักษ์ ถนนพาณิชย์วัฒนา ถนนสิงหนาทบำรุง ถนนประดิษฐ์จองคำ แล้วเดินทางกลับไปยังวัดกลางทุ่ง การเก็บข้าวจะเก็บเฉพาะบ้านที่เคยถวายเป็นประจำ มีประมาณ 35 หลังคาเรือน (จอตีก๊ะ ไม่มีสกุล: 07/12/2550, 27/12/2550)

การเก็บข้าวพระตอนข้าว(ข้าวซอม)

การเก็บข้าวพระตอนข้าว(ข้าวซอม)

2. วัดจองคำ มีปู่จอง (คนเก็บข้าวพระ)

1) ประวัติส่วนตัว (พระมงคล สุจิณฺ ณธรรมโม:26/12/2550)

ชื่อ นายแดง ไม่มีสกุล อายุ 53 ปี ที่อยู่ วัดจองคำ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เดิมเป็นคนบ้านในสอย บิดาเสียชีวิตแล้ว มารดาชื่อนางอุ๊ ได้เข้ามาเที่ยวงานในเมือง และมาพักอาศัยอยู่กับพระที่วัด ภายหลังทางวัดแต่งตั้งให้เป็นปู่จองของวัด มีหน้าที่เป็นผู้ดูแลความสะอาดภายในวัดจองคำ เป็นคนที่ชอบการตีกลองก้นยาว มีน้องสาวชื่อนางศรีไพร

2) การออกเก็บข้าวซอมในตอนเช้า (พระมงคล สุจิณฺ ณธรรมโม:26/12/2550)ในตอนเช้าของ

ทุกวันในเวลาประมาณ 08.00 น. - 09.30 น. นายแดงจะเดินทางออกจากวัดพร้อมรถเข็นบรรทุกปิ่นโต กระติกใส่ข้าว และกะละมัง เพื่อรับอาหารจากบ้านของศรัทธาที่เตรียมอาหารเพื่อถวายพระวัดจองคำ การเก็บข้างพระของนายแดงใช้วิธีการเดินไปตามถนนสายต่างๆ ได้แก่ ถนนชำนาญสถิตย์ ถนนสิงหนาทบำรุง ถนนประดิษฐ์จองคำ และเดินทางกลับไปยังวัด การเก็บข้าวซอมจะไปตามซอยต่างๆที่เป็นบ้านของผู้มีจิตศรัทธาถวายข้าวซอม การเก็บข้าวจะเก็บเฉพาะบ้านที่เคยถวายเป็นประจำ มีประมาณ 25-45 หลังคาเรือน

การเก็บข้าวพระตอนข้าว(ข้าวซอม)

การเก็บข้าวพระตอนข้าว(ข้าวซอม)

3. วัดจองกลาง มีปู่จอง (คนเก็บข้าวพระ)

1) ประวัติส่วนตัว

ชื่อนายจิต สมพร อายุ 22 ปี อยู่ วัดจองกลาง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เดิมเป็นคนบ้านป่าลาน บิดาเสียชีวิตแล้ว มารดาเป็นตาเป็นต้อหิน เดิมมีรายได้จากการเป็นลูกจ้างของนายประวัติหรือพ่อเฒ่าประวัติ ก่อนมาเป็นปู่จองได้มาทำงานให้กับวัด เช่น ตัดหญ้า ทำความสะอาดบริเวณวัด ต่อมาคณะกรรมการวัด เป็นปู่จองอยู่ที่วัดจองกลาง ซึ่งหลังจากที่มาเป็นปู่จองได้มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการทำความสะอาด เก็บโต๊ะเก้าอี้ในงานถนนคนเดิน และหากมีเวลาว่างจะออกไปรับจ้างทั่วไป การทำงานให้กับวัดนายจิต (ปู่จอง)ได้ค่าตอบแทนเดือนละ 500 บาท และทางวัดได้ให้การเลี้ยงดูมารดาของนายจิตด้วย(พระสมพร จนฺทวฺโร: 26/12/2550,จิต สมพร:26/12/2550)

2) การออกเก็บข้าวซอมในตอนเช้า ปู่จองจะเดินทางออกจากวัดพร้อมรถเข็นและปิ่นโต กระติกใส่ข้าว และกะละมัง ในเวลาประมาณ 08.00 น. - 09.00 น. ไปตามถนนสายต่างๆ ได้แก่ ถนนชำนาญสถิตย์ ถนนนิเวศพิศาล ถนนสิงหนาทบำรุง ถนนประดิษฐ์จองคำ เพื่อเก็บข้าวพระที่ศรัทธาเตรียมไว้ถวายพระวัดจองกลาง โดยจะเก็บเฉพาะบ้านที่เคยถวายเป็นประจำ เท่านั้น มีประมาณ 45 หลังคาเรือน ในบางครั้งอาจมีผู้มีจิตศรัทธานำมาถวายนอกเหนือจากผู้ที่ถวายเป็นประจำ (พระสมพร จนฺทวฺโร:26/12/2550,จิต สมพร:26/12/2550)

การเก็บข้าวพระตอนข้าว(ข้าวซอม)

การเก็บข้าวพระตอนข้าว(ข้าวซอม)

วัดกุงเปา

สถานที่ตั้ง

ตั้งอยู่ หมู่ 11 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 390542 **พิกัด Y = 2134749**

สภาพแวดล้อม

วัดกุงเปา รอบ ๆวัดจะเต็มไปด้วยป่าไม้และธรรมชาติ เจดีย์ที่สร้างเป็นศิลปกรรมแบบพม่าผสมไทใหญ่ ภายในวัดยังไม่ค่อยมีอะไรมากนักเนื่องจากเป็นวัดที่ได้สร้างและบูรณะขึ้นมาใหม่ (พระสมชาย สุภาจาโร : 09/12/2550)

ภายในศาลาการเปรียญ

บรรยากาศภายในวัด

ประวัติความเป็นมา

วัดกุงเปาเป็นวัดเก่าแก่ในอดีตที่มีอายุประมาณ 90 ปี ล่วงมาแล้ว มีซากปรักหักพังของโบราณสถานคือ เจดีย์และสิงห์คู่ที่หันหน้าเข้าหากันที่สวยงาม ซึ่งเป็นศิลปกรรมแบบพม่า แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ศิลปกรรมอันเก่าแก่นี้ได้ถูกพวกมารศาสนา ทำลายเพื่อหวังประโยชน์ส่วนตนอันไม่รู้คุณค่า ของศิลปกรรมอันควรค่าแก่การศึกษาในประวัติศาสตร์ เหลือเพียงร่องลอยเดิมไว้เท่านั้น วัดกุงเปา ในสมัยก่อนตอนที่เจ้าฟ้าโกหล่านมาเมืองแม่ฮ่องสอน มีการสร้างวัดไว้ 4 มุม ได้แก่ วัดผาอ่าง(ทิศเหนือ) วัดกุงเปา(ทิศตะวันตก) วัดกุงตึง(ทิศใต้) และวัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้น (ทิศตะวันออก) (พระสมชาย สุภาจาโร : 09/12/2550)

วัดกุงเปามีประวัติการค้นพบตามประวัติของพระเดชพระคุณท่าน (พระญาณวีราคม) อดีตเจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน มาเป็นบางส่วนเท่านั้น ส่วนหลักฐานการก่อตั้งเริ่มแรกนั้นไม่ปรากฏแน่ชัดจึงไม่อาจกล่าวในที่นี้ได้ เท่าที่ค้นพบนั้นประมาณ พ.ศ. 2451 ซึ่งในขณะนั้นพระชัยวงศ์เป็นเจ้าอาวาสและเป็นอุปัชฌาย์ของพระเดชพระคุณท่าน พระญาณวีราคม ในขณะนั้นยังเป็นภิกษุที่ยังไม่ได้รับพระราชทานนาม ชื่อตามฉายาว่า “พระสีลวโร” เมื่อพระชัยวงศ์ได้มรณภาพลงทางคณะสงฆ์และประชาชนได้ไปนิมนต์เอาพระสีลวโร จากวัดปางล้อมาเป็นเจ้าอาวาสสืบต่อจากพระชัยวงศ์และในขณะนั้นได้มีหลวงปู่แหวน สุจินโน วัดดอยแม่ปั๋ง จังหวัดเชียงใหม่ และหลวงปู่ตื้อวัดน้ำริน อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้เดินธุดงค์มาร่วมจำพรรษาด้วย 1 พรรษา ต่อมาได้เกิดไฟป่าอันรุนแรงขึ้น ไฟป่าได้เผาผลาญวัดกุงเปาจนเกือบหมดสิ้น พระสีลวโร พร้อมด้วยลูกศิษย์ได้ย้ายมาก่อตั้งวัดขึ้นใหม่ เป็นวัดจ่าตี่ (วัดดอนเจดีย์)ปัจจุบัน เพราะว่าสมัยนั้นการคมนาคมลำบากมากไปมาไม่สะดวก และห่างไกลจากผู้คนการบิณฑบาตก็ลำบาก จึงย้ายมาอยู่ใกล้กับตัวเมือง วัดกุงเปาจึงกลายเป็นวัดร้างตั้งแต่นั้นมา จนถึง พ.ศ. 2533 พระจินละจิตตสุโภ มาจำพรรษา

ชาวบ้านกุงเปาและบ้านนาหมากปินจึงได้ช่วยกันพัฒนาวัดจนถึงพ.ศ. 2540 พระจินละจิตตสุโภ ได้มรณภาพลง ชาวบ้านจึงได้นิมนต์พระจากวัดจองคำคือพระปันทุละ มาเป็นเจ้าอาวาสในเวลาต่อมา พระปันทุละได้ลาสิขาใน พ.ศ. 2542 จึงได้มีการนิมนต์พระหง่วยมาเป็นเจ้าอาวาสได้ประมาณหนึ่งปีท่านก็ได้มรณภาพ ต่อมามีพระสมชาย สุภาจาโร ที่ได้นิมนต์มาจากวัดปางหมู ท่านได้พัฒนาวัดขึ้นใหม่มาจนถึงปัจจุบันนี้ และพัฒนาที่ปฏิบัติสาสนกิจทางพระพุทธศาสนาให้เป็นที่พึ่งทางใจของชาวบ้านในแถบนั้น และเพื่อเป็นการจรรโลงไว้ซึ่งบวรพุทธศาสนา สืบไป (เอกสารเผยแพร่ ประวัติวัดกุงเปา: 1-2)

รายนามเจ้าอาวาส ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ประกอบด้วยดังนี้ (พระสมชาย สุภาจาโร: 09/12/2550)

1. พระคำ พ.ศ. 2020
2. พระญาณวีราคม พ.ศ. 2451
3. พระจินละจิตตสุโภ พ.ศ. 2540
4. พระปันทุละ พ.ศ. 2542
5. พระหง่วย พ.ศ. 2542
6. พระสมชาย สุภาจาโร พ.ศ. 2543 จนถึงปัจจุบัน

ลักษณะของสถาปัตยกรรม

ลักษณะสถาปัตยกรรมเป็นแบบพม่าผสมไทใหญ่ สิ่งที่อยู่ในวัดที่เห็นได้ชัดก็จะมีศาลาการเปรียญและเจดีย์ที่มีศิลปะไทใหญ่ที่สวยงาม (พระสมชาย สุภาจาโร : 09/12/2550)

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในวัด

เกิดไฟป่าอันรุนแรงขึ้น ไฟป่าได้เผาผลาญวัดกุงเปาจนเกือบหมดสิ้น พระสีลวโร พร้อมด้วยลูกศิษย์ได้ย้ายมาก่อตั้งวัดขึ้นใหม่ เป็นวัดจ่าตี่ (วัดดอนเจดีย์)ปัจจุบัน (พระสมชาย สุภาจาโร: 09/12/2550)

วัดปางหมู

สถานที่ตั้ง

วัดปางหมู ตั้งอยู่เลขที่ 162 บ้านปางหมู ถนนสายแม่ฮ่องสอน - ปาย หมู่ที่ 1 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย วัดมีเนื้อที่ 6 ไร่ 2 งาน ส.ค.1 เลขที่ 357 และ 1479

พิกัด X = 391227 **พิกัด Y = 2140460**

สภาพแวดล้อม

ลักษณะของสภาพแวดล้อมทั่วไปของวัดปางหมู ประตูทางเข้าของวัดปางหมูจะเป็นประตูที่มีการสร้างด้วยศิลปะแบบไทใหญ่ โดยมีการสร้างเสาทางเข้าวัดทั้งสองข้างเป็นรูปกลองก้นยาว ฐานข้างบนจะมีการปั้นรูปผู้ชายสองคนแต่งกายชุดไทใหญ่ แบกฆ้องใบใหญ่แสดงท่าทางกำลังตีฆ้อง ส่วนทางด้านข้าง มีหญิงไทใหญ่กำลังรำและชายไทใหญ่กำลังตีฉาบ ข้างหน้าเสาทางเข้าวัดจะมีเสาสี่เหลี่ยมสองเสา เสาแรกจะปั้นเป็นรูปชาย ไทใหญ่ ก้าลายส่วนเสาที่สองปั้นเป็นรูปหญิงไทใหญ่ถือขันดอก ภายในวัดยังมีสถูปโบราณที่เก่าแก่ที่สร้างมานาน ถัดจากนั้นก็มีโบสถ์โบราณที่มีการสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2500 ซึ่งเป็นโบสถ์ที่เก่าแก่ที่สุดในวัดและโบสถ์หลังนี้ยังคงสภาพเดิมอยู่ เมื่อขึ้นไปถึงบนวัดก็จะเห็นพระประธาน เป็นพระพุทธรูปศิลปะไทใหญ่ที่มีความงดงามและมีความเก่าแก่มาก

เสาวัดปางหมูจะมีอยู่หนึ่งเสาที่สร้างไม่เหมือนวัดอื่นๆ คือสร้างเป็นรูปทรงของกลองก้นยาวที่สวยงาม มีความสูงขึ้นถึงเพดานของวัด ซึ่งน่าจะเป็นวัดที่มีแห่งเดียวในโลกก็ได้ (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2533: 1,009)

นอกจากนี้ทางวัดยังได้มีการสอนศีลธรรม โดยมีการเขียนกลอนธรรมะไว้ตามเพดานวัด เพื่อเตือนสติของคนที่มาทำบุญที่วัด วัดปางหมูนั้นเป็นวัดที่เก่าแก่และคงความเป็นไทใหญ่ไว้มาก เป็นวัดที่ควรมาศึกษาธรรมะและศึกษาถึงความเป็นอยู่ของชาวไทใหญ่ ซึ่งจะเห็นจากการที่วัดมีการสร้างบ้านไทใหญ่แบบโบราณให้ผู้คนได้มาศึกษาถึงความเป็นอยู่ของชาวไทใหญ่ในสมัยก่อน (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2533:1009)

ประวัติวัดปางหมู

วัดปางหมู สร้างเมื่อ พ.ศ. 2101 รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2500 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 40 เมตร ยาว 80เมตร (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2533: 1,009)

รายนามเจ้าอาวาส ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2533: 1,009)

รูปที่ 1 พระจิ๊กตะ	
รูปที่ 2 พระมะซ้า	พ.ศ.2405 - 2420
รูปที่ 3 พระคำ	พ.ศ. 2420 - 2431
รูปที่ 4 พระลื้อ	พ.ศ. 2431 - 2452
รูปที่ 5 พระพงษ์	พ.ศ.2453 - 2479
รูปที่ 6 พระเต่หวิ่งต๊ะ	พ.ศ.2478 - 2492
รูปที่ 7 พระสุวรรณ	พ.ศ. 2492 - 2507
รูปที่ 8 พระกมล โกมโล	พ.ศ.2507 - 2508
รูปที่ 9 พระอธิการเล็ก ยุตฺตธมฺโม	พ.ศ. 2508 - 2510
รูปที่ 10 เจ้าอธิการคำอู๋ โกวิโท	พ.ศ. 2516 – 2534
รูปที่ 11 พระครูอนุยุตสังฆกิจ	พ.ศ. 2534 – ปัจจุบัน

ลักษณะของสถาปัตยกรรม

ศิลปะทางสถาปัตยกรรมของวัดปางหมูจะเป็นศิลปะแบบไทใหญ่ ซึ่งจะสังเกตได้จากประตูทางเข้าวัดเสาปั้นเป็นกลองก้นยาวและ ป้ายวัดปางหมูก็มีชายสองคนถือฆ้อง และผู้หญิงไทใหญ่รำอยู่ข้างๆ ถัดมาด้านของศาลาการเปรียญ โบสถ์และเจดีย์ ก็มีศิลปะเป็นของไทใหญ่ซึ่งมีความเก่าแก่และความโบราณซึ่งอยู่คู่กับวัดปางหมูมานานมากแล้ว ภายในศาลาการเปรียญจะมีพระประธานที่มีศิลปะออกมาทางไทใหญ่ผสมกับพม่าที่สวยงามและเก่าแก่ของวัด (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2533: 1,009)

สิ่งสำคัญที่อยู่ในวัด (พระครูอนุยุตสังฆกิจ : 08/12/2550)

1. พระประธาน เป็นพระประธานที่สร้างมานานมีลักษณะรูปทรงในการสร้างแบบไทใหญ่
2. สถูป เป็นสถูปที่เก่าแก่ที่สุดและสร้างมานานแล้ว
3. โบสถ์โบราณ ถูกสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2500 เป็นโบสถ์ที่เก่าแก่มาก

รูปปั้นประตูทางเข้าวัด

รูปปั้นกลองก้นยาว

สถูป

โบสถ์

ศาลาจำศีล

เจดีย์เก่า

พระพุทธรูปแบบไทใหญ่

พระสังฆะจาย

เสารูปกลองก้นยาว

กลอนธรรมะสอนใจ

วัดป่าปุ๊

สถานที่ตั้ง

ตั้งอยู่บ้านป่าปุ๊ หมู่ที่ 2 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ 5 ไร่ 2 งาน 70 ตารางวา น.ส.3 อาคารเสนาสนะประกอบด้วย ศาลาการเปรียญและศาลาบำเพ็ญกุศล

พิกัด X = 391749 **พิกัด Y = 2125298**

สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของวัดป่าปุ๊ เป็นพื้นที่กว้างขวางมีต้นไม้ให้ความร่มรื่น และสนามหญ้า สวนดอกไม้ จัดไว้เพื่อให้ความผ่อนคลายสำหรับผู้ที่มาเยือน ส่วนโบสถ์ วิหาร และเจดีย์ สร้างออกมาในศิลปะแบบไทใหญ่ที่สวยงาม ทางด้านของพระพุทธรูปจะออกไปทางศิลปะแบบพม่าผสมไทใหญ่ ซึ่งน่าจะกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีจังหวัดไหนที่มีวัดที่มีศิลปะที่เหมือนจังหวัดแม่ฮ่องสอน (พระเพิ่มผล ฐานิสฺสโร: 08/12/2550)

ศาลาการเปรียญ

โบสถ์

พระพุทธรูป

ประตูทางเข้าวัด

ภายในศาลาการเปรียญ

เจดีย์

โบสถ์

ลูกนิมิต **ตู้หนังสือธรรมะ**

ประวัติความเป็นมา

วัดป่าปุ๊ สร้างเมื่อประมาณ พ.ศ. 2276 เดิมชื่อว่า วัดป่าตึง (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2533: 1,003-1,004)

รายนามเจ้าอาวาส ในอดีตถึงปัจจุบัน ประกอบด้วยดังนี้ (พระเพิ่มผล ฐานิสฺสโร: 08/12/2550)

1. พระอิ่งต๊ะ	พ.ศ. 2407 – 2429
2. พระเหม่โจ	พ.ศ. 2429 – 2440
3. พระกูนะ	พ.ศ. 2440 – 2447
4. พระเหม่ถะ	พ.ศ. 2447 – 2450
5. พระทุน	พ.ศ. 2450 – 2462
6. พระทิพชัย ธมฺมิโก	พ.ศ. 2462 – 2477
7. พระทุนอ่อน	พ.ศ. 2477 – 2482
8. พระอธิการเกษม เขมจาโร	พ.ศ. 2492 – 2507
9. พระสนั่น	พ.ศ. 2507 – 2509
10. พระตี๊ยะ	พ.ศ. 2509 – 2512
11. พระมหากฤษณ์	พ.ศ. 2512 – 2516
12. พระอธิการป๊ะ อภิปุณฺโญ	พ.ศ. 2516 - 2526
13. พระจอละ สุวณฺโณ	พ.ศ. 2526 - 2530
14. เจ้าอธิการอำพล อตฺถโกวิโท	พ.ศ. 2530 - 2534
15. พระอธิการยุ้น นภาโร	พ.ศ. 2537 – 2545
16. พระเพิ่มผล ฐานิสฺสโร	พ.ศ. 2545 – จนถึงปัจจุบัน

ลักษณะของสถาปัตยกรรม

ลักษณะสถาปัตยกรรมของวัดป่าปุ๊ โดยรวมจะเป็นแบบศิลปะของไทใหญ่ จะเห็นได้จากลายปานซอยที่ทำประดับไว้ตรงหลังคาวัดและโบสถ์ ส่วนทางพระพุทธรูปจะออกในแนวผสมระหว่างไทใหญ่และพม่า ซึ่งเมื่อมองในลักษณะของภาพรวมแล้ววัดป่าปุ๊จะเป็นวัดที่สวยงามและยังเป็นศูนย์รวมของชาวพุทธที่ต้องการมาปฏิบัติธรรม (พระเพิ่มผล ฐานิสฺสโร : 08/12/2550)

สิ่งสำคัญที่อยู่ในวัด

คำสอนของพระพุทธเจ้า และความศักดิ์สิทธิ์ของวัดซึ่งทำให้คนภายในหมู่บ้านมาปฏิบัติธรรมกันมาก ยังเป็นที่เคารพของคนในหมู่บ้านมากอีกด้วย (พระเพิ่มผล ฐานิสฺสโร : 08/12/2550)

กิจกรรมที่สำคัญ

1. ปอยหลู่ข้าวหย่ากู้ เดือน 3 (มีนาคม) ของทุกปี
2. ปอยส่างลอง เดือน 3 ถึงเดือน 4 (เดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน) ของทูกปี
3. ปอยจ่าตี่ เดือน 5 (เดือนพฤษภาคม) ของทูกปี
4. ปอยอ่องจ๊อดหรือปอยก๋อยจ๊อด (เทศกาลดับไฟเทียน) เดือน10 (เดือนตุลาคม) ของทูกปี

หมายเหตุ โดยวันและเวลาจะมีการจัดการประชุมกันในหมู่บ้านกันอีกที (พระเพิ่มผล ฐานิสฺสโร : 08/12/2550)

วัดป่าอุดมพร

สถานที่ตั้ง

วัดป่าอุดมพร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านทุ่งกองมู หมู่ที่ 3 ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 0389932 **พิกัด Y = 2137590**

สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปจะเป็นสถานที่เงียบสงบเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม บริเวณโดยรอบวัดจะเป็นลานกว้าง ปกคลุมไปด้วยต้นไม้จึงทำให้มีอากาศที่ร่มรื่น เศษอิฐโบราณที่เรียงเป็นกำแพงก็ยังมีให้เห็นเป็นแนว อาคารของวัดก็จะเป็นอาคารไม้มีลานกว้าง ๆตรงกลาง และยังมีกุฏิของพระซึ่งกำลังมีการก่อสร้างอยู่ (พระเติมพงษ์ อตฺตทีโป : 08/12/2550)

ภายในบริเวณวัด

ภายในบริเวณวัด

ประวัติความเป็นมา

จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุในระแวกนั้นว่า เดิมสถานที่แห่งนี้เป็นป่ารกทึบขึ้นปกคลุมมีซากปรักหักพังของแผ่นอิฐดินเผา ซึ่งเป็นลักษณะเนินยาวประมาณ 12 เมตร กว้างประมาณ 5 เมตร จำนวน 2 เนินและแนวกำแพงโบราณยาวประมาณ 100 เมตร มานานแล้ว ชาวบ้านละแวกนั้นเชื่อกันว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และให้ความเคารพต่อสถานที่แห่งนี้จึงไม่มีผู้ใดเข้ามาทำลาย ปี พ.ศ. 2526 เมื่อความเจริญเริ่มเข้าสู่เมืองแม่ฮ่องสอน จึงมีการตัดไม้สักออกไปเป็นจำนวนมาก โดยสันนิษฐานจากตอไม้ที่เหลืออยู่ ปีพ.ศ. 2540 คุณลุงอุปนันท์ เรือนคำ อดีตผู้ใหญ่บ้านทุ่งกองมูและชาวบ้าน จึงร้องขอทางราชการให้ทำการสำรวจและออกเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนดที่ดินธรณีสงฆ์ จำนวน 4.3 ไร่ ตามโฉนดเลขที่ 4380 โดยได้ลงทะเบียนวัดร้างไว้ในนาม “วัดจองโท้งร้าง” (เอกสาร ประวัติวัดป่าอุดมพร มปป: 1-2)

ปีพ.ศ. 2542 จึงได้นิมนต์พระพรเทพ ซึ่งจาริกธุดงค์มาจากจังหวัดเชียงรายจำพรรษาอยู่จนถึงเดือนพฤศจิกายน ปีพ.ศ. 2544 จึงได้จาริกต่อไป เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2545 คุณอุปนันท์ เรือน

คำ พร้อมชาวบ้านทุ่งกองมูจำนวนหนึ่ง ได้เดินทางไปจังหวัดราชบุรี เพื่อขอนิมนต์พระอาจารย์เติมพงษ์ อตฺตทีโปจากวัดหนองเสือ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มาจำพรรษา ณ วัดป่าอุดมพร ซึ่งเดิมทีพระอาจารย์เติมพงษ์ อตฺตทีโป นั้นสืบเชื้อสายมาจากตระกูล พงศ์ศิริ ซึ่งเป็นตระกูลเก่าแก่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนตระกูลหนึ่ง (เอกสาร ประวัติวัดป่าอุดมพร:1-2)

รายนามเจ้าอาวาสตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน คือพระพรเทพ พ.ศ. 2542 – 2544 และพระอาจารย์เติมพงษ์ อตฺตทีโป ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน (พระเติมพงษ์ อตฺตทีโป : 08/12/2550)

ลักษณะของสถาปัตยกรรม

ลักษณะสถาปัตยกรรมจะเป็นศิลปะแบบไทย โดยจะมีการตกแต่งลายที่หลังคาเป็นลายไทย ลักษณะที่โดดเด่นที่สุดคือ มีลานกว้างตรงกลางวัดซึ่งดูแล้วเป็นลักษณะของลานปฏิบัติธรรม (พระเติมพงษ์ อตฺตทีโป: 08/12/2550)

รูปปั้นภายในศาลาการเปรียญ

ศาลาการเปรียญ

ภายในศาลาการเปรียญ

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น

ในตอนที่พระเติมพงษ์ ได้มาประจำอยู่ที่วัด ซึ่งตอนนั้นยังไม่ได้สร้างวัดยังเป็นศาลาหลังเล็ก ๆ ในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2544 เวลาประมาณ 04.10 น. ท่านได้ยินเสียงพระสวดมนต์เมื่อท่านออกมาจากกุฏิเพื่อตามหาเสียงว่า เสียงนั้นมาจากไหนแต่ก็หาไม่เจอ และเมื่อช่วงปลายเดือนธันวาคมในปีเดียวกัน ตอนเที่ยงคืนกว่าๆท่านก็ได้เห็นแสงไฟกลม ๆลูกเล็ก ๆ มีแสงคล้าย ๆ แสงไฟนีออนสีขาวนวล ลอยออกจากเนินอิฐกำแพงเก่า ลอยออกไปทางสะพานแขวนหมู่บ้านสบสอย พอถึงตอนเช้าท่านก็ได้เดินทางไปที่สะพานแขวนและสอบถามชาวบ้านว่ามีเจดีย์เก่าหรือวัดเก่าอยู่แถวนี้หรือไม่ ชาวบ้านบอกกับท่านว่า ข้างสะพานแขวนมีเจดีย์อยู่บนยอดดอย จากนั้นท่านจึงได้ขึ้นไปดู จึงเกิดความเชื่อว่า น่าจะมีพระธาตุอยู่ที่วัดป่าอุดมพร และลอยไปหาที่เจดีย์เก่าที่ข้างสะพานแขวนทางไปบ้านสบสอย (พระเติมพงษ์ อตฺตทีโป : 08/12/2550)

ที่ตั้งของเจดีย์เก่า

สิ่งสำคัญที่อยู่ในวัด

วัตถุโบราณซึ่งได้พบในช่วงที่ทำการสร้างวัด เป็นของโบราณที่เก่าแก่มาก (พระเดิมพงษ์ อตฺตทีโป : 08/12/2550)

วัตถุโบราณที่ค้นพบภายในบริเวณวัด

วัดผาบ่องใต้

สถานที่ตั้ง

วัดผาบ่องใต้ ตั้งอยู่เลขที่ 165 บ้านผาบ่องใต้ ถนนสายเชียงใหม่ - แม่ฮ่องสอน หมู่ 1 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 อยู่ในสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย วัดมีเนื้อที่ 2 ไร่ 1 งาน 3 ตารางวา โฉนด เลขที่ 847 อาณาเขตทิศเหนือจดกับลำเหมืองสาธารณะ ทิศตะวันออกจดทางสาธารณะ ทิศตะวันตกจดกับที่ดินเอกชน

พิกัด X = 393390 **พิกัด Y = 2123075**

สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมภายในวัดจะมีลำน้ำไหลผ่านวัด รอบๆวัดจะมีต้นไม้เพื่อให้ความร่มรื่นและความสงบ สวนหย่อมจัดไว้อย่างสวยงาม ภายในวัดมีพระพุทธรูปศิลปะแบบไทใหญ่ที่ดูสวยงาม

ภายในบริเวณวัด

ศาลาการเปรียญ

เจดีย์

ภายในศาลการเปรียญ

ประวัติความเป็นมา

วัดผาบ่องใต้สร้างเมื่อ พ.ศ. 2477 เดิมวัดผาบ่อง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเขื่อนน้ำล้น แต่ก่อนที่ตั้งเขื่อนน้ำล้นเป็นช่องผา เป็นทางลำน้ำ ชาวไทใหญ่เรียกว่า “ช่องผาหว่อง” จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านผาบ่อง ต่อมามีสามเณรผู้เฒ่าองค์หนึ่งเป็นชาวรัฐฉาน มาจำพรรษาอยู่ในถ้ำบนภูเขา มีอุบาสกท่านหนึ่งนามว่า “พะกาหม่อง” เห็นท่านลงมาบิณฑบาตด้วยความยากลำบาก เนื่องจากท่านชราภาพมากแล้ว จึงบริจาคทรัพย์สร้างกุฏิให้ท่านที่เชิงดอย ท่านอยู่จำพรรษาได้สองพรรษาก็ลากลับประเทศพม่า (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2533: 1,008)

รายนามเจ้าอาวาส ในอดีตถึงปัจจุบันประกอบด้วยดังนี้

1. พระอูจ่าเหน่ยะ	พ.ศ. 2462 – 2475
2. พระพงษ์	พ.ศ. 2475 – 2479
3. พระอูเก่ต่ายะ	พ.ศ. 2479 – 2486
4. พระตอนะ	พ.ศ. 2486 – 2492
5. พระอธิการตาคำ ธมฺมสาโร	พ.ศ. 2494 – 2511
6. พระเจริญ ชุตินฺธโร	พ.ศ. 2511 – 2513
7. พระจำรัส ฐิตธมฺโม	พ.ศ. 2513 – 2514
8. พระอนุกูลธรรมโชติ	พ.ศ. 2514 – 2529
9. พระศิริ สีลสงฺวโร	ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบัน

(พระศิริ สีลสงฺวโร: 08/12/2550)

ลักษณะของสถาปัตยกรรม

ลักษณะของสถาปัตยกรรมของวัดผาบ่องใต้ เป็นแบบศิลปะแบบไทใหญ่ผสมกับพม่า โดยจะเห็นได้จากรูปทรงของศาลาการเปรียญ โบสถ์และเจดีย์ ที่มีลักษณะการทำลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทใหญ่ ซึ่งเป็นผลงานที่สวยงามมีที่เดียวที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน (พระศิริ สีลสงฺวโร: 08/12/2550)

กิจกรรมที่สำคัญ

1. ปอยจ่าตี่ มีงานในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุกปี
2. ปอยโบกไฟ (งานบุญบั้งไฟ) จัดขึ้นในเดือนมกราคมของทุกปี (ไม่กำหนดวันเวลาแน่นอน)

(พระศิริ สีลสงฺวโร: 08/12/2550)

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น

ตอนที่มีการสร้างเจดีย์เสร็จนั้นได้มีงานเฉลิมฉลองเจดีย์ พอตกเวลาเที่ยงคืน พระศิริ ศีลสงฺวโร ก็ได้เห็นพระธาตุลอยมาลงที่เจดีย์ของวัด ท่านได้เห็นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ปี พ.ศ.2542 (พระศิริ สีลสงฺวโร: 08/12/2550)

วัดผาบ่องเหนือ

สถานที่ตั้ง

ตั้งอยู่เลขที่ 166 บ้านผาบ่องเหนือ หมู่ 1 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ 5 ไร่ 3 งาน 91 ตารางวา น.ส.3 เลขที่ 842

พิกัด X = 393225 **พิกัด Y = 2124049**

สภาพแวดล้อม

รอบๆวัดจะมีต้นไม้เพื่อให้ความร่มรื่นและความสงบ สวนย่อมจัดเพื่อดูสวยงาม มีอาคารอุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์และศาลาเอนกประสงค์ ปูชนียวัตถุมีพระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะแบบพม่า และองค์พระเจดีย์

ประตูทางเข้าวัดบันได

ทางขึ้นศาลาการเปรียญ

ศาลาการเปรียญ

องค์พระเจดีย์

พระประธานภายในวัด

ประวัติความเป็นมา

วัดผาบ่องเหนือ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2418 โดยมีกำนันอูดีถ่าง พร้อมด้วยคณะศรัทธาชาวบ้านร่วมใจกันสร้างขึ้นเป็นวัด เดิมชื่อว่า วัดจองผาบ่องเหนือ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2491 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 50 เมตร ยาว 60 เมตร (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2533:1,009)

รายนามเจ้าอาวาสตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

1 .พระครูอูหว่าโส	พ.ศ. 2418 – 2438
2. พระครูส่าตี่	พ.ศ. 2438 – 2450
3. พระครูอินตา	พ.ศ. 2450 – 2471
4. พระครูนันทิยะ วรคุณ	พ.ศ. 2471 – 2520
5. พระอธิการป๊อก สุนฺทโร	พ.ศ. 2527 – 2528
6. พระทองดี เตชปญฺโญ	พ.ศ. 2527 - 2544

7. พระแก้ว ปัญญาพันโน พ.ศ. 2544 – จนถึงปัจจุบัน(รักษาการแทน) (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2533: 1,009; พระแก้ว ปัญญาพันโน: 08/12/2550)

ลักษณะของสถาปัตยกรรม

ลักษณะของศิลปะของวัดผาบ่องเหนือจะเป็นลักษณะศิลปะแบบไทใหญ่เป็นส่วนมาก เนื่องจากจะสังเกตเห็นศาลาการเปรียญ และเจดีย์ที่มีศิลปะแบบไทใหญ่ พระประธานในศาลาการเปรียญจะเห็นได้ชัดว่าจะมีลักษณะที่แตกต่างจากพระประธานของไทย คือเป็นพระประธานศิลปะของไทใหญ่ (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2533: 1,009)

ศาลาการเปรียญ

องค์พระเจดีย์

พระประธาน

กิจกรรมที่สำคัญ ประกอบด้วยดังนี้

1. ปอยจ่าตี่ มีงานในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุกปี
2. ปอยโบกไฟ (งานบุญบั้งไฟ) จัดขึ้นในเดือนมกราคมของทุกปี (พระแก้ว ปัญญาพันโน: 08/12/2550)

วัดสบป่อง

สถานที่ตั้ง

ตั้งอยู่เลขที่ 30 บ้านสบป่อง หมู่ที่ 6 ต.ปางหมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย วัดมีเนื้อที่ 5 ไร่ 2 งาน 93 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือประมาณ 148 เมตร ถึงทางสาธารณะ ทิศใต้ประมาณ 40 เมตร ถึงถนนสาธารณะ มีที่ธรณีสงฆ์จำนวน 1 แปลง เนื้อที่ 1 ไร่

พิกัด X = 388621 **พิกัด Y = 2133098**

สภาพแวดล้อม

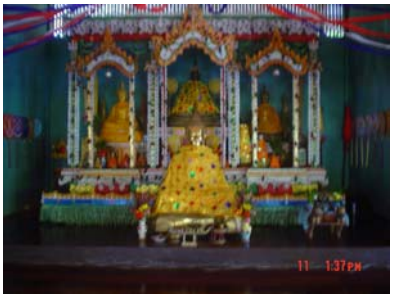
ลักษณะภายในวัด จะมีลักษณะโล่ง มีลานกีฬาเพื่อให้เยาวชนในหมู่บ้านมาเล่นกีฬา และยังมีธนาคารข้าวของชาวบ้านซึ่งอยู่ถัดจากลานกีฬา ส่วนศาลาการเปรียญจะเป็นศิลปะแบบไทใหญ่จะอยู่ตรงกับศาลาจำศีล องค์พระเจดีย์อยู่ด้านหลังวัดซึ่งได้มีการจัดสร้างขึ้นใหม่ในศิลปะแบบพม่าผสมไทใหญ่ที่มีความสวยงามมาก

ทางขึ้นศาลาการเปรียญ

ธนาคารข้าวและลานกีฬา

พระประธาน

องค์เจดีย์

ประวัติวัดสบป่อง

วัดสบป่องสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2462 เนื่องจากบริเวณพื้นที่ตั้งวัดเดิมได้ถูกน้ำท่วม จึงได้ทำการย้ายวัดมาตั้ง ณ ที่ปัจจุบัน เมื่อ ปี พ.ศ. 2524 ชาวบ้านเรียกว่า “วัดสบป่องใต้” นอกจากนี้วัดสบป่องใต้ยังมีธนาคารข้าวตั้งอยู่ในวัด และให้ความอนุเคราะห์ให้ใช้สถานที่ในการประชุมของชาวบ้าน การประชุม อบรมและสัมมนาชองทางราชการ (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2533: 1,031)

รายนามเจ้าอาวาส จากอดีตถึงปัจจุบัน (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2533: 1,031; พระสงน สมาจาโร: 08/12/2550)

1. พระอธิการสวัสดิ์ พ.ศ. 2462
2. พระอธิการสีละ สิลวโร พ.ศ. 2463 – 2464
3. พระอธิการสุริยา สุริโย พ.ศ. 2468 – 2499
4. พระอธิการคำ พ.ศ. 2478 – 2483
5. พระเนวิราช พ.ศ. 2483 – 2484
6. พระกั่นนะ พ.ศ. 2485 – 2487
7. พระอินสอน อติสุนฺทโร พ.ศ. 2488 – 2493
8. พระวีระ วีระธมฺโม พ.ศ. 2493 – 2499
9. พระระมิน พ.ศ. 2499 – 2503
10. พระอธิการอินทร์ อินฺทวีโร พ.ศ. 2504 – 2507
11. พระผาย วิมโล พ.ศ. 2508 – 2520
12. พระจันทร์ พ.ศ. 2521 – 2522
13. พระปัณฑุละ ปณฺญาพโล พ.ศ. 2522 – 2540
14. พระสงน สมาจาโร พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน

สิ่งสำคัญที่มีอยู่ในวัด

ศาลาการเปรียญ ศาลาจำศีล โรงครัว ปูชนียวัตถุ พระพุทธรูปสร้างด้วยผงคลุดรัด (ซาโล) ศิลปะไทใหญ่ และพระพุทธรูปเนื้อโลหะ (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2533: 1,031; พระสงน สมาจาโร: 08/12/2550)

วัดห้วยเดื่อ

สถานที่ตั้ง

วัดห้วยเดื่อ ตั้งอยู่เลขที่ 45 บ้านห้วยเดื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแฮ่องสอน 58000 สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ 15 ไร่ อาณาเขต ทิศเหนือจรดลำห้วย ทิศใต้จรดป่าช้า ทิศตะวันออกจดป่าไม้ ทิศตะวันตกจรดหมู่บ้าน

พิกัด X = 389112 **พิกัด Y = 2127704**

บันไดทางขึ้นศาลาการเปรียญ

สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของวัดเป็นบริเวณที่กว้างขวาง ติดกับภูเขามีสวนหย่อมที่สวยงาม บรรยากาศเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม มีศาลาสำหรับนั่งสมาธิและไหว้พระ ลักษณะของศาลาการเปรียญจะเป็นแบบศิลปะแบบไทใหญ่ (พระครูอนุกิจ ญาณิวิทย์: 08/12/50)

ศาลาการเปรียญ

ศาลาไหว้พระ

ภายในศาลาการเปรียญ

ประวัติวัดห้วยเดื่อ

วัดห้วยเดื่อ สร้างเมื่อ พ.ศ.2443 เดิมบ้านห้วยเดื่อไม่มีวัดที่จะประกอบศาสนกิจ พ่อเฒ่าก่าลน ได้นำชาวบ้านมาช่วยกันสร้างวัดขึ้นมา ในปี พ.ศ. 2516 ได้เกิดน้ำท่วมทำให้วัดทรุดโทรมและเอียง ผู้ใหญ่ทองพร้อมด้วยศรัทธาประชาชนจึงได้ปลูกสร้างวัดขึ้น โดยได้ย้ายจากที่เดิมมาปลูกสร้างในที่ใหม่ มีพ่อจองจเรซอ พร้อมด้วยศรัทธาได้ยกที่ดินที่ใช้ปลูกไร่ให้สร้างวัด (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2533: 1,036)

รายนามเจ้าอาวาส ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2533: 1,036; พระครูอนุกิจ ญาณิวิทย์ : 08/12/50)

รูปที่ 1 พระหว่าหล่ำมะ วรธมฺโม	พ.ศ. 2476 – 2489
รูปที่ 2 พระกาวีระ กนฺตสีโล	พ.ศ. 2498 – 2508

รูปที่ 3 พระอุ่นเรือน	พ.ศ. 2508 – 2510
รูปที่ 4 พระกุงหม่า กุสโล	พ.ศ. 2510 – 2512
รูปที่ 5 พระศาสน	พ.ศ. 2512 – 2516
รูปที่ 6 พระเนวิราช เนวิโล	พ.ศ. 2516 – 2517
รูปที่ 7 พระอิ่งตะ อุตฺตโม	พ.ศ. 2517 – 2519
รูปที่ 8 พระจอละ สุสรโณ	พ.ศ. 2519 – 2523
รูปที่ 9 พระทุนติน ถาวโร	พ.ศ. 2523 – 2525
รูปที่ 10 พระอ่องทุน อุตฺตโร	พ.ศ. 2525 – 2536
รูปที่ 11 พระอธิการสวาท วิสุโธ	พ.ศ. 2536 – 2538
รูปที่ 12 พระอธิการบุญยง ถาวโร	พ.ศ. 2538 – 2541
รูปที่ 13 พระครูอนุกิจ ญาณิวิทย์	พ.ศ. 2541 – ปัจจุบัน

ลักษณะของสถาปัตยกรรม

ลักษณะของสถาปัตยกรรมของวัดจะมีศาลาการเปรียญที่มีศิลปะของไทใหญ่ และพระประธาน เป็นพระจำลองมาจากพระพุทธชินราช (พระครูอนุกิจ ญาณิวิทย์: 08/12/50)

สิ่งสำคัญที่อยู่ในวัด ได้แก่ พระประธานบนวัด พระพุทธชินราช (พระครูอนุกิจ ญาณิวิทย์ : 08/12/50)

พระพุทธชินราช

กิจกรรมที่สำคัญ ประกอบด้วยดังนี้

1. ประเพณีปอยจ่าตี่ เดือน 5 ถึง เดือน 6 (เดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน) ของทุกปี
2. ประเพณีออกพรรษา เดือน 11 ถึง เดือน 12 (พฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม) ของทุกปี
3. ประเพณีต่างซอมต่อหลวง ช่วงเทศกาลเข้าพรรษา เดือน สิบมน

(พระครูอนุกิจ ญาณิวิทย์ : 08/12/50)

ศาลเจ้าพ่อข้อมือเหล็ก

สถานที่ตั้ง

ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 392030 **พิกัด Y = 2134170**

บริเวณศาลเจ้าพ่อข้อมือเหล็ก

ต้นมะม่วงโบราณอายุหลายร้อยปี

ต้นมะม่วงโบราณอายุหลายร้อยปี

ลักษณะสถาปัตยกรรม

เป็นสถาปัตยกรรมแบบไทใหญ่ 2 คอ 3 ชาย ในศาลจะประกอบด้วย ที่นอน หมอน มุ้ง ผ้าห่ม ซึ่งตัดเย็บเป็นพิเศษ (มีขนาดเล็กกว่าของจริง) มีเชี่ยนหมาก มีผ้าม่าน รูปปั้นจำลอง แจกันดอกไม้ เครื่องใช้ต่าง ๆ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ :30/08/2550;ต่าเอ ติยะวงศ์ :30/08/2550)

สองคอ สามชาย หมายถึง อาคารที่มีหลังคาซ้อนขึ้นอีกสองชั้น จึงนับคอจั่วได้สองคอ และหลังคานับรวมกับชายหลังใหญ่ล่างสุดที่ครอบอาคารอยู่ด้วยรวมเป็นสามชาย ตามหน้าจั่วหลังคาและคอที่ซ้อนไปแต่ละชั้น ก็มีการเขียนลวดลายตกแต่งอย่างสวยงาม นอกจากนี้ตามชั้นหลังคา ชายขอบจั่วและชายหลังคาจะนำลูกไม้ หรือชายไม้ฉลุ หรือสังกะสีปรุลวดลายที่เรียกว่า “ปานซอย” มาติดประดับไว้โดยรอบอย่างสวยงาม (ประเสริฐ ประดิษฐ์ มปพ:1)

ประวัติความเป็นมา

สันนิษฐานว่าสร้างพร้อมหอเจ้าฟ้าในสมัยพญาสิงหนาทราชา ซึ่งตั้งอยู่ที่ป๊อกตะวันออก บริเวณตรงข้ามเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองที่มีผู้คนสักการะบูชานับถือมานาน เป็นความเชื่อของชาวไทใหญ่โบราณว่าเป็นเทพเจ้า แต่ตามจริงแล้วเป็นศาลของสิ่งศักดิ์สิทธ์ที่ปกปักษ์รักษาบ้านเมือง ประชาชนจึงนับถือเป็นศูนย์รวมจิตใจและช่วยปกป้องคุ้มครองคนที่สักการะบูชา

ในศาลเป็นที่สิงสถิตย์ของเจ้าพ่อข้อมือเหล็ก คาดว่าเจ้าพ่อข้อมือเหล็กเป็นผู้มีเชิงดาบที่เก่งกล้า (การสนทนากลุ่มชุมชนป๊อกตะวันออกและป๊อกกาด:03/01/2551)

สร้างเมื่อปีพ.ศ. 2417 สมัยพญาสิงหนาทราชาเจ้าเมืองคนแรก **ชาวไทใหญ่** มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตมาช้านาน การรวมตัวกันก่อสร้างบ้านเรือน ชุมชน จะมีการอัญเชิญผีบรรพบุรุษที่เรียกว่า**" เจ้าเมือง "** มาคอยปกป้องรักษา ดูแลบ้านเมืองหรือชุมชนนั้น ๆ ให้อยู่เย็นเป็นสุข เป็นที่พึ่งและยึดเหนี่ยวทางจิตใจของผู้คน โดยการกำหนดสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อสร้างเป็น **" ศาลเจ้าเมือง"** แล้วอัญเชิญเจ้าเมืองที่ตนเคารพนับถือมาสิงสถิตย์ที่ศาลแห่งนั้น ชุมชนคนไตในจังหวัดแม่ฮ่องสอน แทบทุกหมู่บ้านจะนับถือ **" เจ้าพ่อข้อมือเหล็ก"** ซึ่งมีตำนานเล่าว่า ในอดีตสมัยเริ่มสร้างเมืองแม่ฮ่องสอน บริเวณพื้นที่แห่งนี้อยู่ในเขตแดนและอยู่ในความปกครองของล้านนา การสร้างบ้านสร้างเมืองจะต้องแจ้งให้เจ้ามหาชีวิตแห่งเมืองเชียงใหม่ทราบเสียก่อน แม้กระทั่ง การสร้างศาลเจ้าเมือง ซึ่งได้รับคำแนะนำว่าควรอัญเชิญผีบรรพบุรุษที่ชาวล้านนาเคารพนับถือมากราบไว้บูชา นั่นก็คือ **" เจ้าพ่อข้อมือเหล็ก "** ซึ่งเป็นที่เคารพ นับถือของชาวล้านนาโดยทั่วไป จรดถึงจังหวัดเชียงราย ซึ่งเจ้าพ่อนั้นมีแหล่งพำนักอยู่ ณ ถ้ำเชียงดาว ทั้งนี้ ในอดีตเป็นเจ้าพ่อที่ ชาวอำเภอปายเคารพนับถือและอัญเชิญมาสิงสถิตย์ ณ ศาลเจ้าของชุมชนมาก่อนแล้วเพราะตามประวัติศาสตร์ ชาวแม่ฮ่องสอนได้อัญเชิญเจ้าพ่อมาจากอำเภอปาย โดยมีที่นั่ง (ร่างทรง) อยู่ที่อำเภอปางมะผ้าในปัจจุบัน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ มปพ:1)

หลังจากสร้างศาลเจ้าเมืองและอัญเชิญเจ้าพ่อข้อมือเหล็กมาสิงสถิตย์จนถึงปัจจุบัน มีที่นั่ง (ร่างทรง) จำนวนหลายคน เช่น แม่เฒ่าลุงสย่าปิน ป้าวัน ป้าจิ่งปุ๊ ปัจจุบันแม่เฒ่าซื้อและป้านวลทำหน้าที่ร่างทรง เพราะเหตุว่าในหนึ่งปีจะมีการ **" เลี้ยงเมือง "** หนึ่งครั้ง คือจะถือเอาวันที่ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 7 หรือก่อนวันเข้าพรรษา เป็นวันเลี้ยงเมือง ยกเว้นวันม้วยตามตำราโหราศาสตร์ที่ยึดถือกันอยู่ในปัจจุบัน เหตุที่ต้องเลือกเอาวันขึ้น 13 ค่ำ เพราะเหตุว่าตามตำราวันขึ้น 13 ค่ำ เป็นวันผีกินไก่ การเลี้ยงเมืองนั้นจะต้องมีเครื่องสังเวยที่เรียกว่า **" เหล้าไหไก่คู่ "** เป็นหลัก จึงต้องเลือกเอาวันผีกินไก่เป็นวันเลี้ยงเมืองนั่นเอง ส่วนใหญ่จะทำพร้อม ๆ กันทุกหมู่บ้าน ยกเว้นมีเหตุจำเป็นจริง ๆ ก็อาจจะเลื่อนเป็นวันอื่นที่

เป็นวันผีกินไก่เท่านั้น ในวันเลี้ยงเมืองดังกล่าว จะมีการอัญเชิญผี หรือวิญญาณเจ้าพ่อเข้าร่างทรง พร้อมทั้งมีผู้อาวุโส หรือผู้ดูแลศาลเจ้า เป็นผู้สอบถามเรื่องสารทุกข์ สุก ดิบ เหตุการณ์บ้านเมือง คำสอนหรือข้อตักเตือนของเจ้าพ่อที่มีต่อคนในชุมชน ข้อห้ามต่าง ๆ หลังจากนั้นชาวบ้านจะบอกต่อ ๆ กัน ไปให้เป็นที่รู้กันทั้งเมือง สำหรับผู้ที่เชื่อถือก็จะปฏิบัติตามคำสั่งสอนเหล่านั้น (ประเสริฐ ประดิษฐ์ มปพ:1)

ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่า ในอดีตนั้น ชุมชนในละแวกนี้ต่างนับถือ **“ เจ้าชูลาย ”** ซึ่งถือเป็นบรรพบุรุษของเจ้าพ่อข้อมือเหล็กอีกรุ่นหนึ่ง ช่วงหลังแก่ชราภาพ ขาดกำลังวังชา จึงรับมอบหมายให้เจ้าข้อมือเหล็กมาทำการแทน นอกจากนี้ ที่ศาลเจ้าพ่อข้อมือเหล็กในเมืองแม่ฮ่องสอน มี **“ เจ้าไข่คำ ”** บริวารเจ้าพ่อข้อมือเหล็กเป็นผู้รักษาศาลเจ้า มี **“เจ้าหน่อคำแหลง”** ร่วมสิงสถิตย์อยู่อีกหนึ่งองค์ เป็นที่เคารพสักการะของชาวแม่ฮ่องสอนโดยทั่วไป ปัจจุบันลุงต่าเอ ติยะวงศ์ เป็นผู้ดูแลศาลเจ้าพ่อข้อมือเหล็กซึ่งจะไปทำการเปลี่ยนดอกไม้ทุกๆวันพระ การเปลี่ยนส่วนใหญ่จะมีชาวบ้านซื้อดอกมาถวาย และจะทำการปัดกวาด ในการซ่อมแซมทางเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจะมีงบประมาณในการดูแลซ่อมแซมให้ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ มปพ:1)

ชาวแม่ฮ่องสอนมีความเชื่อในศาลเจ้าแห่งนี้เป็นที่พึ่งทางใจ เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ จะไม่ลบหลู่พึ่งพาในยามทุกข์ยาก ขอความคุ้มครองในการเดินทางไกล การไปศึกษาต่อของบุตรหลาน แม้กระทั่งบนบานขอให้ฝนหยุดตกในพิธีสำคัญ ๆ ของเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีผลต่อการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีของชุมชน การละเว้นความชั่ว เป็นที่เคารพสักการะของชาวแม่ฮ่องสอนตลอดมา (ประเสริฐ ประดิษฐ์ มปพ:1)

พิธีเลี้ยงเมือง

ในตอนเช้าทุกคนในหมู่บ้านจะเตรียม ข้าว ไก่ต้ม หัวหมู ขนมหวาน สุรา ผลไม้ และดอกไม้ จัดใส่ถาดนำไปวางไว้ที่หอหรือศาลเจ้าหรือจัดโต๊ะวางหน้าศาลเจ้า เมื่อได้เวลาผู้ทำพิธีเชิญจะประกอบพิธีชั่วครู่ เจ้าเมืองก็จะลงเข้าทรงที่ร่างทรง ซึ่งแต่งตัวตามแบบเจ้าองค์นั้น ท่านจะรับประทาน

อาหาร ขนมหวาน ผลไม้ ดื่มสุรา พักผ่อน ฟ้อนรำ แล้วเปิดโอกาสให้ผู้ที่มาร่วมพิธีซักถามและทำนายทายทักเหตุการณ์ต่าง ๆของหมู่บ้านและทำการรักษาผู้ที่ป่วยไข้เสร็จแล้ว ก็เปลี่ยนให้เจ้าองค์อื่นๆ ลงจนครบ (ต่าเอ ติยะวงศ์:30/08/2550)

ของที่เตรียมไว้

อาหารคาว หวาน

ทำพิธีเลี้ยงเมือง

ร่างทรง

ร่างทรงของเจ้าพ่อข้อมือเหล็ก คือ แม่เฒ่าครีนวล เมืองคำ อายุ 64 ปี อาชีพ แม่บ้าน อยู่บ้านเลขที่ 6 ถนนประดิษฐ์จองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เบอร์โทรศัพท์ 053-611881 (ครีนวล เมืองคำ:10/09/2550)

ศาลเจ้าพ่อเมืองแช่

สถานที่ตั้ง

ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391511 **พิกัด Y = 2135052**

ด้านหน้าของศาล

ภายในศาลเจ้าพ่อ

การปรับปรุงศาล(ที่เดิม)

ลักษณะสถาปัตยกรรม

เป็นสถาปัตยกรรมแบบไทใหญ่ 2 คอ 3 ชาย ในศาลจะประกอบด้วย ที่นอน หมอน มุ้ง ผ้าห่ม ซึ่งตัดเย็บเป็นพิเศษ (มีขนาดเล็กกว่าของจริง) มีเชี่ยนหมาก มีผ้าม่าน รูปปั้นจำลอง แจกัน ดอกไม้ เครื่องใช้ต่าง ๆ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ :30/08/2550;จิ่น ทุวตระกูลวงศ์ :30/08/2550)

สองคอ สามชาย หมายถึง อาคารที่มีหลังคาซ้อนขึ้นอีกสองชั้น จึงนับคอจั่วได้สองคอ และหลังคานับรวมกับชายหลังใหญ่ล่างสุดที่ครอบอาคารอยู่ด้วยรวมเป็นสามชาย ตามหน้าจั่วหลังคาและคอที่ซ้อนไปแต่ละชั้น ก็มีการเขียนลวดลายตกแต่งอย่างสวยงาม นอกจากนี้ตามชั้นหลังคา ชายขอบจั่วและชายหลังคาจะนำลูกไม้ หรือชายไม้ฉลุ หรือสังกะสีปรุลวดลายที่เรียกว่า “ปานซอย” มาติดประดับไว้โดยรอบอย่างสวยงาม (ประเสริฐ ประดิษฐ์ มปพ :2)

ประวัติความเป็นมา

อีกฟากหนึ่งของเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งอยู่ทางด้านทิศเหนือ มีศาลเจ้าอีกแห่งหนึ่งที่ชาวแม่ฮ่องสอนเคารพนับถือเป็นอย่างมากเช่นกัน โดยเฉพาะชุมชนป๊อกขัวแดงและป๊อกปางล้อ ได้แก่ ศาลเจ้าเมือง **“ เจ้าพ่อเมืองแช่ ”** โดยปกติชุมชนไตที่อยู่รวมกันเป็นบ้านหรือหมู่บ้าน จะมีศาลเจ้าเมืองที่เป็นศูนย์รวมเพียงแห่งเดียว แต่เนื่องจากมีเหตุการณ์ที่เหนือความคาดคิดเกิดขึ้นในอดีต ประจวบกับความห่างไกลของชุมชนระแวกนั้น คงไม่สะดวกใน การเดินทางไปสักการะเจ้าพ่อข้อมือเหล็ก จึงได้เกิดศาลเจ้าขึ้นมาอีกแห่งหนึ่งโดยไม่ได้ตั้งใจ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ มปพ.: 2)

มีเรื่องเล่า เมื่อประมาณ 70 - 80 ปีที่ผ่านมา ได้มีชายคนหนึ่งชื่อ ลุงส่วยคำ เป็นชาวจีนฮ่อคนไตเรียกชาวจีนว่า “ เข่ ” ถ้าเป็นจีนฮ่อจะเรียกว่า “ เข่ไตโหลง ” หรือ “ เข่ไตเหนือ ” ลุงส่วยคำได้เดินทางมาจากรัฐฉานตอนเหนือ มาปักหลักทำมาหากินอยู่ในเมืองแม่ฮ่องสอนโดยปลูกบ้านอยู่บริเวณริมฝั่งห้วยน้ำปุ๊ติดกับสะพานขัวแดง ตอนหลังได้ย้ายมาอยู่บริเวณบ้านแม่เฒ่าลาป๊อกขัวแดงในปัจจุบัน ลุงส่วยคำมีภรรยาชื่อ ป้ากั่นโหย่ง และมีบุตรด้วยกัน 1 คนชื่อ จายเล็ก (เสียชีวิตตั้งแต่เยาว์) ลุงส่วยคำมีอาชีพเป็นสล่า (หมอไสยศาสตร์และหมอสมุนไพร) มีอาชีพในการไปรักษาเยียวยาชาวบ้าน ยามว่างก็จะตีมีดตี

เหล็กหารายได้เสริม ที่บริเวณบ้านของลุงส่วยคำเยื้องมาทางด้านทิศเหนือ (บริเวณศาลเจ้าเมืองแข่ในปัจจุบัน) ลุงส่วยคำได้สร้าง **“ เข่งครู ”** หรือหอครูไว้หนึ่งหลัง และจะไม่ให้ใครตัดไม้บริเวณนั้นเป็นอันขาด เวลาจะออกเดินทางจากบ้านเพื่อไปรักษาชาวบ้าน ก็จะทำการจุดธูปเทียนบูชาเข่งครูเสียก่อนทุกครั้งไป เป็นที่รู้กันในระแวกนั้น ด้วยความศรัทธาเชื่อถือตอนหลังพอชาวบ้านมีปัญหาของหายสัตว์เลี้ยงหาย หรือเจ็บไข้ได้ป่วยเรื้อรัง ก็จะขอให้ลุงส่วยคำบนบานต่อเข่งครูขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์พลังอำนาจแห่งวิชาครูดังกล่าวช่วยเหลือ พอได้สิ่งของหรือสัตว์เลี้ยงกลับคืนมา หรือหายจากการเจ็บป่วยชาวบ้านเหล่านั้นก็จะมาเลี้ยงแก้บนที่เข่งครูตามที่ได้บนบานไว้ เป็นอยู่เช่นนี้เรื่อยมา ปรากฏว่ามีผู้คนศรัทธาเชื่อถือเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ หลังจากลุงส่วยคำเสียชีวิต ป้ากั่นโหย่งก็ได้ทำหน้าที่เป็นสล่าแทนลุงส่วยคำผู้เป็นสามี มีเรื่องเล่าว่าป้ากั่นโหย่งมีความรู้ความสามารถทางด้านไสยศาสตร์มากพอ ๆ กับลุงส่วยคำเลยทีเดียว สามารถสะกดผีน้ำ ผีป่า ผีโป่งได้ ต่อมาป้ากั่นโหย่งก็เสียชีวิตลง หลังจากนั้นชาวบ้านได้ร่วมใจกันสร้างเข่งครูขนาดใหญ่ขึ้นเรียกว่า **“ หอ ”** หรือศาลเจ้ายกย่องขึ้นเป็นศาลเจ้าเมืองแล้วเรียกชื่อตามลุงส่วยคำซึ่งเป็น “ เข่ ” ว่า **“ เจ้าเมืองเข่ ”** ตอนหลังเพี้ยนตามสำนวนล้านนาว่า **“เจ้าเมืองแข่ ”** อีกประการหนึ่งเกิดจากพิธีกรรมในการเลี้ยงเข่งครูของลุงส่วยคำ ที่มักจะต้องมีตะเกียบ (อุปกรณ์การกินของเข่) เสียบไว้ที่เครื่องเซ่นทุกครั้งนั่นเอง (ประเสริฐ ประดิษฐ์ มปพ: 2)

ความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อเมืองแข่ได้แพร่กระจายไปทั่วเมือง ทั้งพ่อค้านักเดินทางต่างไปสักการะขอพร บนบานศาลกล่าวประสบความสำเร็จและความสมหวังกันทั่วหน้า ต่อมามีศรัทธาช่วยกัน ปลูกสร้าง ซ่อมแซมศาลเจ้า มีรั้วรอบขอบชิด มีผู้ดูแลประจำ การเปลี่ยนดอกไม้จะเปลี่ยนเดือนละ 2 ครั้ง และมีการเลี้ยงเมืองก่อนวันเข้าพรรษา หรือ เดือน 7 ทุกปีพร้อมทั้งมีพิธีการทำบุญหมู่บ้านชุมชน (การวานปาลึก) ชาวแม่ฮ่องสอนมีความเชื่อว่าหากต้องเดินทางไกลไปต่างจังหวัดให้ไปจุดธูปเทียนบอกกล่าว ณ ศาลเจ้า ก่อนการเดินทางแล้วจะปลอดภัยทุกครั้ง (ประเสริฐ ประดิษฐ์ มปพ: 2)

ชาวแม่ฮ่องสอนมีความเชื่อว่าศาลเจ้าเป็นที่พึ่งทางใจเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ จะไม่ลบหลู่และจะพึ่งพาในยามทุกข์ยาก ขอความคุ้มครองในการเดินทางไกล การเดินทางศึกษาต่อของบุตรหลาน แม้กระทั่งบนบานขอให้ฝนหยุดตกในพิธีสำคัญ ๆ ของเมืองแม่ฮ่องสอน และเป็นที่เคารพสักการะของชาวแม่ฮ่องสอน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ :30/08/2550;ขิ่น ทุวตระกูลวงศ์ :30/08/2550)

นายทรงพล ใจดี (ร่างทรง)

ร่างทรง

ในการประกอบพิธีการเลี้ยงเมืองจะมีร่างทรง ซึ่งร่างทรงของเจ้าเมืองแข่ คือ นายทรงพล ใจดี อายุ 43 ปีอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว อยู่บ้านเลขที่ 109/1 หมู่บ้านไม้แงะ หมู่ 8 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612074 (ทรงพล ใจดี :10/09/2550)

เฮินไต (บ้านตามแบบสถาปัตยกรรมไทใหญ่)

ลักษณะทั่วไป

เฮินไตหรือบ้านแบบสถาปัตยกรรมไทใหญ่พบมากในบริเวณหมู่บ้านของเขตอำเภอเมือง และอำเภอขุนยวม ซึ่งเป็นแหล่งที่ชาวไทใหญ่อาศัยอยู่จำนวนมาก จำแนกตามลักษณะเป็น 2 ประเภทคือ (สืบค้นจาก http://gotoknow.org/blog/khinla/51920)

ประเภทของเฮินไต

1. เรือนพักอาศัย หมายถึงอาคารที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อการใช้สอยประกอบกิจที่เกี่ยวเนื่องกับ การเข้าอยู่อาศัยแต่ละครัวเรือน โดยมีขนาดของพื้นที่อาคารและรูปแบบลักษณะเรือนแปรไปตามปัจจัยและฐานะของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจแยกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1.1 เรือนจั่วเดียว หมายถึงเรือนไม้ขนาดเล็กหลังคาเดียว เป็นเรือนแคบๆ ใต้ถุนเตี้ย มักเป็นเรือนของผู้มีฐานะไม่ค่อยจะสู้ดีนัก หรือผู้ที่เริ่มต้นตั้งครอบครัวใหม่ โดยใช้เป็นเรือนชั่วคราว ตัวเรือนมักเป็น 3 ห้องเสา ด้านหลังกั้นฝาใช้เป็นส่วนห้องนอน ส่วนด้านหน้าใช้เป็นเติ๋น (ไทใหญ่เรียกว่า ฮ้าน) ต่อจากเติ๋นลดระดับลงเล็กน้อยต่อยื่นออกเป็นชานแคบๆ ทำบันไดพาดขึ้นเรือนใต้ชายคาที่ยื่นคลุมลงมาถึงส่วนของพื้นที่ชานทั้งหมด ด้านข้างเรือนด้านหนึ่งมักต่อชานโอบยาวไปถึงสุดอาคารเพื่อใช้ทำเป็นห้องครัว โดยชักปีกหลังคายื่นคลุมลงมาเป็นผืนเดียว ผนังห้องครัวจะต่อเป็นชั้นเล็กๆ ยื่นเลยออกมาภายนอกอาคารเพื่อใช้เป็นที่วางของและทำเป็นร้านน้ำ (เข่งน้ำ) ซึ่งเช่นเดียวกับส่วนของผนังห้องนอนอีกด้านหนึ่งที่ทำเป็นหิ้งพระพุทธรูป (เข่งเจ้าพะรา) เรือนประเภทนี้ โครงสร้างเรือนจะเป็นไม้เนื้อแข็ง ส่วนฝาผนังมักจะใช้ไม้ไผ่สานเป็นแผงขัดแตะ พื้นเรือนบ้างก็ใช้ไม้แป้นหรือแผ่นกระดาน บ้างก็ใช้ไม้ฟาก หลังคามุงด้วยใบตองตึง

(สืบค้นจาก http://gotoknow.org/blog/khinla/51920)

1.2 เรือนแฝด หมายถึงเรือนไม้ขนาดใหญ่ที่ทำเป็นเรือนแฝดคู่กัน โดยทำหลังคาจั่วติดกัน 2 ตัว คลุมพื้นที่ใช้สอย ซึ่งประกอบด้วยเรือนนอนหลังหนึ่งและเรือนครัวหลังหนึ่ง ตัวเรือนมักทำเป็นเรือนขนาด 5 ห้องเสา ยกพื้นเรือนสูง ใต้ถุนเรือนใช้เป็นที่นั่งพักผ่อน ทำงาน เก็บของต่างๆ เช่น เก็บข้าว เครื่องมือทำนา พาหนะ รวมทั้งเป็นที่พักของสัตว์เลี้ยง ความสูงของใต้ถุนจะอยู่ราว 2.50 เมตร ตัวเรือนมักจะหันด้านสกัดอยู่ในแนวทิศเหนือใต้ เพื่อให้เรือนนั้นสามารถรับแสงแดดอันจะสร้างความอบอุ่นแก่ตัวเรือนยิ่งขึ้นนั่นเอง เรือนประธาน (เรือนนอน) ขนาดใหญ่กว่าเรือนรอง (เรือนครัว) ทั้งนี้เป็นไปตามความเชื่อของชาวล้านนาที่จะไม่ทำจั่วเรือน 2 หลังให้มีขนาดเท่ากัน เรือน 2 หลังแฝดนี้เชื่อมต่อกันด้วยฮ่อมริน ซึ่งมักจะทำระดับให้ลดต่ำลงกว่าพื้นห้องนอน และเติ๋นให้เพียงพอสำหรับศีรษะคนที่จะเดินลอดผ่านได้ พื้นที่ส่วนหลังใช้เป็นห้องนอน มีเติ๋นอยู่ด้านหน้า เติ๋นส่วนนี้ใช้ประโยชน์หลายอย่างทั้งเป็นที่นั่งกินข้าว รับแขก เลี้ยงพระ นอนเล่น รวมไปถึงจัดตั้งศพเมื่อสมาชิกในครอบครัวได้เสียชีวิตลง (สืบค้นจาก http://gotoknow.org/blog/khinla/51920)

2. เรือนพักอาศัยกึ่งร้านค้า หมายถึงอาคารเดิมที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ต่อการอยู่อาศัยเป็นหลัก ต่อมาได้ปรับปรุงบางส่วนของอาคารเพื่อใช้ประโยชน์ต่อการประกอบกิจการทางการค้าที่ทำขึ้น เรือนประเภทนี้เป็นแบบเรือนจั่วเดียวและเรือนแฝด การต่อส่วนของอาคารออกมาเพื่อกั้นเป็นห้องสำหรับวางเก็บสินค้านั้น ส่วนใหญ่มักอาศัยด้านข้างของเรือนเป็นเกณฑ์ เพราะไม่ติดขัดกับส่วนของชานเรือน โดยต่อปีกหลังคาคลุมลงมาเช่นเดียวกับการยื่นคลุมห้องครัว หากทางสัญจรอยู่ด้านสกัดของเรือน ก็มักทำเป็นเรือนจั่วยกพื้นเตี้ย ๆ อีกหลังหนึ่งต่อชิดกับด้านข้างของเรือนใหญ่นั้น เมื่อบ้านเมืองได้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว พร้อมกับการหลั่งไหลของวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามาสู่สังคมของชาวไทใหญ่ ส่งผลทำให้ลักษณะและรูปแบบของเรือนพักอาศัยของชาวไทใหญ่ในอำเภอเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพดั้งเดิมค่อนข้างมาก เหลือแต่บางส่วนที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น นอกนั้นพบว่าเรือนพักอาศัยจะเปลี่ยนไปเป็นแบบร่วมสมัย หลังคาเปลี่ยนจากใบตองตึงเป็นมุงด้วยสังกะสีหรือกระเบื้อง พร้อมทั้งโครงสร้างตัวเรือนไม่ว่าจะเป็นโครงหลังคา เสา ฝาผนังและพื้นเรือนก็จะทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นไม้สัก หรือก่อด้วยอิฐและปูนซีเมนต์ ทั้งนี้เรือน

ไตในอำเภอเมืองปัจจุบันแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะบางอย่างไป แต่ส่วนใหญ่ก็พอมองเห็นเค้าโครงลักษณะเดิมของเฮินไตอยู่ เฮินไตดูจากภายนอก บ่งบอกถึงผู้อยู่อาศัยว่ามีจิตใจเอื้ออารี มีความเป็นมิตรกับทุกคน ความโล่งโปร่งเปิดกว้าง เหมือนกับพร้อมจะต้อนรับทุกท่านที่มาเยือนตลอดเวลา (สืบค้นจาก http://gotoknow.org/blog/khinla/51920)

ลักษณะสถาปัตยกรรมของเฮินไต

"เฮินไต" หรือบ้านไต มีเอกลักษณ์พิเศษคือ มุงหลังคาด้วยใบตองตึง (ใบพลวง) มีฝาไม้ไผ่สานเป็นลวดลายต่างๆส่วนของหลังคานั้นจะมีทั้งรูปแบบหลังคาเดี่ยว และหลังคา 2 ยอดเชื่อมต่อกันโดยมีรางริน(รางรับน้ำฝน) และมีส่วนประกอบอื่นๆคือ ชานบ้าน ห้องครัว บ้านไตแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทใหญ่ที่เรียบง่าย ยึดมั่นในประเพณีและนับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด เฮินไตสามารถใช้ประโยชน์ได้แบบอเนกประสงค์ เช่นใช้จัดงานปอยส่างลอง เก็บพืชพันธ์ธัญญาหาร เป็นคอกสัตว์ เป็นต้น ในฤดูหนาวหรือฤดูฝนจะเป็นบ้านที่ให้ความอบอุ่นเป็นอย่างดี ส่วนในฤดูร้อนก็โล่งโปร่งเย็นสบาย โดยใช้ชานบ้านเป็นที่นั่งเล่นหรือรับแขก รับประทานอาหาร หรือใช้ประโยชน์อื่นๆตามโอกาส (คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปพ. : 69)

การสร้างบ้านที่อยู่อาศัย เป็นไปตามฐานะของเจ้าของบ้าน ถ้าฐานะยากจนจะเป็นบ้านแบบชั่วคราว มักสร้างเป็นกระต๊อบที่เรียกว่า "ซุ้มหมาแหงน" เป็นบ้านไม้ไผ่มุงด้วยใบตองตึง หรือคาใส ฝาไม้ไผ่เหมือนเรือนเครื่องผูกของภาคกลาง แต่ถ้าเป็นบ้านกึ่งถาวร เสาทำด้วยไม้เนื้อแข็งใต้ถุนสูง หลังคามุงด้วยใบตองตึง ทำแบบทรงไทยสองหลัง ต่อกันมีรางรินระหว่างชายคาต่อกัน ปูด้วยไม้ไผ่สับเรียกว่า "ไม้ฟาก" ฝาไม้ไผ่ ข้างนอกเป็นห้องโถง มีฝาต้นลมกั้นระหว่างห้องนอนกับข้างนอก อีกหลังหนึ่งเป็นโรงครัวมีอุปกรณ์ทำครัวถัดจากห้องโถงข้างนอกจะมีชานและมีหิ้งหรือเข่งน้ำ ซึ่งยกพื้นเป็นที่ตั้งหม้อน้ำดื่มน้ำใช้ ตรงประตูทางลงบ้านจะมีโข่งหมาบนหัวบันได มีบันไดลงไปก่อนถึงพื้นดินจะทำขั้นรองรับไว้ เรียกว่า "โข่งบันได"

บ้านคนที่มีฐานะค่อนข้างดี หรือ มีฐานะร่ำรวยจะสร้างบ้านแบบถาวร เสาทำด้วยไม้เนื้อแข็ง หรือไม้สัก ใช้มีดอีโต้ตกแต่งเป็นเสากลม สี่เหลี่ยม หรือหกเหลี่ยม เป็นเสาจ๋อม 3 ต้น เสาข้าง 6 ต้น และมีเสาสั้น เรียกว่าเสาป๊อกคั่นระหว่างเสาจ๋อม มีขื่อ แป๋ จ๋อม แป๋ปู ไม้นู๋ไน่ ไม้แปดแล้ง โย ไม้ลูกกลอน แป้น น้ำย้อย แวง ตง แป้นปูพื้น เรียกว่า แป้นเสื่อ แมงโหม่ ฝาประตู หน้าต่าง ฝาต้นลม เพดาน หิ้งพระ ชาน โข่งหมา และบันได เป็นบ้านใต้ถุนสูง สร้างเป็นสองหลังติดกัน เรียกว่า “เรือนไตสองส่อง” มีรางรินไม้ หรือสังกะสีอยู่ระหว่างบ้านสองหลัง ตรงชายคามุงด้วยแป้นเกล็ด หรือดินขอ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2542:195)

โครงสร้างและอุปกรณ์ของบ้านแบบเฮินไตสองส่อง

เสาจ๋อม 3 ต้น เสาข้าง 6 ต้น ใช้ไม้เนื้อแข็งที่เลื่อยเป็นสี่เหลี่ยม หกเหลี่ยม หรือแปดเหลี่ยม หรือเสากลม นอกจากเสาดังกล่าวแล้วก็จะมีเสาเป็นไม้ตีเปลือกค้ำระหว่างกลางเสาดังกล่าวมากน้อยตามความต้องการและขนาดของห้องเพื่อความแข็งแรงทนทาน และรับน้ำหนักโดยเสาค้ำนี้ จะเป็นเสาสั้นคอยค้ำตงไว้ 2 ขื่อ 3 แป๋จ๋อม 4 แป๋พู่ 5 ไม้หนูไต่ 6 ไม้แปดแล้ง 7 แป๋ข้าง 8 โย 9 ไม้ดัดกลอน 10 ไม้กลอน 11 แป้นน้ำย้อย 12 แวง 13 ต๋ง 14 แป้นเสื่อ 15 แมงโหม่ 16 ฝา 17 พักตู๋ 18 ฮูปะแตงป๊อก 19 คู่ไหล 20 เทิง 21 โข่งหมา 22 เข่งน้ำ 23จาน เฮินไตสองส่องนั้น ส่องหนึ่งเป็นห้องนอนและฝากั้นห้องนอนเรียกว่า “ฝาต้นลม” อีกห้องหนึ่งจะเป็นห้องรับแขกซึ่งเป็นห้องโถงข้างบน ฝาด้านทิศตะวันออกหรือทิศตะวันตกของห้องจะทำเป็นเข่งพารา (หิ้งพระ) ตกแต่งประดับด้วยแจกันดอกไม้มีน้ำเต้า (คนโท) ขนาดเล็ก ซึ่งจะทำการเปลี่ยนทั้งน้ำและดอกไม้สดทุกวันพระสำหรับไหว้บูชาพระ “ไหว้โกกไหว้พารา” (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549 : 260)

ส่วนส่องที่สองนั้นจะทำเป็นห้องครัวเรียกว่า “ครัวไฟ หรือ ส่องไฟ” โดยจะมีกระบะไม้รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้างยาวตามความเหมาะสมบรรจุดินจนเต็ม “เต๋งตีไฟ” เป็นเตาหุงต้มเพื่อกันไฟไหม้บ้าน เครื่องใช้ในครัวไฟส่วนมากคนจนจะใช้หม้อปั้นดินเผาหุงต้ม ถ้าฐานะดีก็จะใช้หม้อทองเหลือง

เป็นหม้อหุงต้ม นอกจากหม้อข้าวหม้อแกงแล้วก็จะมี หว่านข้าว (จาน) หว่านพัก(ชาม) กากว้อก(ทัพพี) จ้อ(ช้อน) เผินข้าว(ขันโตก) ปย้าด(ถาด) หว่านจะหรุ่ง(กะละมัง) เขง(เขียง) หม้อขาง(กระทะ) ตั่งหม้อ (ที่ว่างหม้อ) คกพริก(ครก) เข่งที่วางของใช้ในครัวทั้งหมด สิ่งที่ลืมเสียมิได้ก็คือ “งอยน้ำเหน้ง” (กาน้ำชา) เมื่อทานข้าวเสร็จแล้วต้องดื่มน้ำเหน้งทุกมื้อ “กิ๋นน้ำเหน้งล้างคอกู้ต่าข้าว” ส่วนมากจะติดน้ำชาและเมี่ยงอมพร้อมกับ หลูดซิลิก (สูบบุหรี่) ใช้ยาเส้นม้วนด้วยใบตองกล้วยหรือใบตองป๋อหมั่น เวลาที่มีแขกมาเยี่ยมบ้านจะต้มน้ำเหน้งต้อนรับขับสู้จนกว่าจะกลับ และจะต้มต้อนรับตลอดเวลามิได้ขาดถือว่าเป็น “ทุงจ่าม” (ประเพณี) (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549 : 260)

ลักษณะเฮินไตปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 1

1. สถานที่ตั้ง

บ้านเลขที่ 1(บ้านโบราณ) ตำรวจท่องเที่ยวปัจจุบัน เลขที่ 1 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

พิกัด X = 391954 **พิกัด Y = 2134233**

2. ประวัติความเป็นมา

เดิมบ้านหลังนี้เป็นบ้านของ “ขุนหลวงงอ” และต่อมาได้ตกเป็นของ นายสะอาด นุชจรัส ปลัดอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนในอดีต หลังจากนั้นได้แบ่งบ้านให้เช่าเป็นห้องๆ คล้ายๆ Home stay ในปัจจุบัน และตั้งชื่อว่า **“โรงแรมราชธรรมพิทักษ์ ใน พ.ศ.2500 นับได้ว่าเป็นโรงแรมแห่งแรก ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน”** ได้ชื่อนี้เนื่องจากว่า ตั้งอยู่บนถนนราชธรรมพิทักษ์ และเดิมเป็นโรงงานทำน้ำผลไม้หรือน้ำอัดลม (น้ำมะนิด) แต่ไม่ทราบแน่ชัดว่าบ้านหลังนี้สร้างขึ้นเมื่อใด ส่วนมากคนที่มาพักเป็นข้าราชการจากต่างอำเภอในจังหวัดที่เดินทางมาเบิกงบประมาณ ส่วนตัวบ้านเป็นเรือนไตใต้ถุนสูง และหลังจากนั้นมาเปิดเป็น ร้านอาหาร (O’TIME) และตั้งแต่ พ.ศ. 2536 จนถึงปัจจุบันอาคารนี้ ถูกเช่าเป็นสถานีตำรวจท่องเที่ยว มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคือด้านล่างทำเป็นสถานีตำรวจท่องเที่ยว ส่วนด้านบนทำเป็นห้องพักตำรวจโดยทำการกั้นห้องใหม่ (นำพน ภู่สว่าง: 05/09/2550; สุรพล เทพบุญ:05/09/2550;วัฒนา กวีวัฒน์:03/12/2550;สามารถ หิมะนันท์:06/12/2550; สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ:07/12/2550)

ด้านหน้าตำรวจท่องเที่ยว

ลักษณะเรือนไตใต้ถุนสูง

ด้านบนเป็นห้องพักตำรวจ

ด้านในชั้นบน

ระเบียงด้านนอก

บันไดขึ้นชั้นสอง

บ้านอัญมณี

1. ทำเลที่ตั้ง

เลขที่ 36 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391726 **พิกัด Y = 2134285**

2. ประวัติความเป็นมา

บ้านอัญมณีสร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 2438 มีอายุประมาณ 112 ปี สร้างโดย นายยอดคำ คำนวณศิลป์สร้างเป็นสถาปัตยกรรมไทใหญ่ ซึ่งคงสภาพเดิมไว้ เป็นบ้านไม้สองชั้นสมัยก่อนชั้นบนเป็นห้องนอน ชั้นล่างเปิดเป็นร้านขายของชำ ขายของที่ระลึก ซึ่งเป็นเรือนพักอาศัยกึ่งร้านค้าปัจจุบันเลิกกิจการไปแล้ว ใน การปรับปรุงซ่อมแซมมีการต่อเติมด้านล่างปูพื้นไม้ใหม่ การดูแลใช้น้ำมันเหม็นทาฝาบ้านเพื่อกันการผุกร่อน (ตวงรัตน์ รัตนรำพึง: 05/09/2550)

3. สิ่งสำคัญในบ้านและ ลักษณะสำคัญของบ้าน ประกอบด้วย นาฬิกาโบราณ ตาชั่งโบราณ หีบใส่ของโบราณ โถโบราณ และตู้เสื้อผ้าสมัยโบราณ

บริเวณด้านหน้าบ้านอัญมณี

ลักษณะเป็นบ้านไม้สองชั้น

บันไดขึ้นชั้นสอง

ภายในบ้านอัญมณี

นาฬิกาโบราณ

ตาชั่งโบราณ

หีบใส่ของโบราณ

โถโบราณ

ตู้เสื้อผ้าสมัยโบราณ

แม่เฒ่า ตวงรัตน์ รัตนรำพึง

บ้านละออ

1. ทำเลที่ตั้ง

บ้านเลขที่ 24 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 3191655 **พิกัด Y = 2134299**

2. ประวัติความเป็นมา

บ้านละออสร้างขึ้นเมื่อประมาณพ.ศ. 2480 หรือเมื่อประมาณ 70 ปีที่ผ่านมา เดิมบ้านหลังนี้เป็นของ “คุณตาโก่ตี่” และต่อมา“นายคำนึง วรรณศิริ” ฉายา “กะลา ยอดคำ” ได้ซื้อบ้านหลังนี้ต่อ กะลายอดคำเป็น ผู้ที่มีจิตใจงดงาม ชอบซื้อปลาในตลาดไปปล่อยเสมอ และไม่กินเนื้อสัตว์ กินแต่ถั่วและมะขามเปียก กะลายอดคำตายตอนอายุ 90 ปี ปัจจุบันบ้านนี้ตกทอดมาอยู่ในรุ่นหลาน บ้านละออทำด้วยไม้แดงเป็นสถาปัตยกรรมแบบไทใหญ่ผสมพม่ามุงด้วยสังกะสีแบบพม่า เสาบ้านใช้ขวานถาก ประตูเป็นประตูบานพับ ปัจจุบันเปิดเป็นร้านขายผ้า อัญมณี งานแกะสลัก ซึ่งรับมาจากพม่า (สุพัตตรา วรรณศิริ: 05/09/2550)

3. สิ่งสำคัญในบ้านและ ลักษณะสำคัญของบ้าน ประกอบด้วย

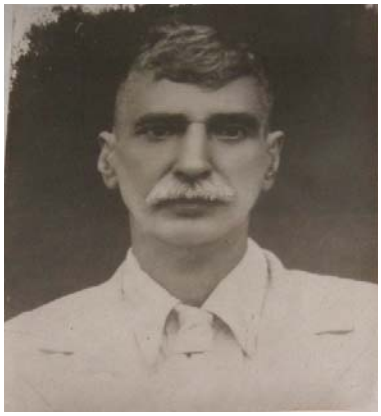
1) บ้านไม้แดงทั้งหลังและหลังคาสังกะสีจากพม่าที่มีความหนาเป็นพิเศษ
2) นาฬิกาโบราณ
3) ฆ้องโบราณ

ด้านหน้าบ้านละออ

ลักษณะบ้านไม้สองชั้น

กาลายอดคำ คนซื้อบ้าน

ชั้นล่างเปิดร้านขายของที่ระลึก

ภรรยากาลายอดคำ

ลูกชายกาลายอดคำ

ภายในบ้าน

ของที่ขายภายในร้าน

นาฬิกาโบราณ

ฆ้องโบราณ

นาง สุพัตตรา วรรณศิริ

บ้านอาจารย์บุญเลิศ วิรัตนาภรณ์

1. ทำเลที่ตั้ง

บ้านเลขที่ 24 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391681 พิกัด Y = 2134274

2. ประวัติความเป็นมา

บ้านหลังนี้สร้างเมื่อพ.ศ. 2470 มีอายุประมาณ 80 กว่าปี บ้านหลังนี้เป็นของ “คุณตาจองโพหย่า”(ผู้ที่มีส่วนในการนำเจ้าพลาละแข่งมาไว้ที่วัดหัวเวียง) โดยพื้นทำจากไม้แดงและฝาบ้านทำจากไม้สัก ลักษณะเป็นบ้านแฝด 2 ชั้น โดยมีรางรินเชื่อมต่อระหว่างตัวบ้านและได้ทำการปรับปรุงในสมัย พล เอกเปรม เป็นนายกรัฐมนตรี สมัยก่อนด้านหน้าเปิดเป็นร้านขายของ ซึ่งได้ทำการค้ากับพม่า การสร้างบ้านเป็นแบบสถาปัตยกรรมไทใหญ่ ทำหน้าต่างแบบเปิดได้ทั้งด้านบนและด้านล่าง มุงหลังคาด้วยสังกะสีจากพม่าที่มีความหนากว่าสังกะสีธรรมดา และเสาบ้านมีทั้งหมด 49 ต้น โดยมีการต่อเสาตอม่อขึ้น เพราะโคนเสาเริ่มผุพัง และด้านหลังทำเป็นห้องครัวชั้นเดียวแต่ได้ผุพังไป จึงเปลี่ยนทำเป็นห้อง 2 ชั้น (บุญเลิศ วิรัตนาภรณ์:29/09/2550)

เมื่อประมาณ 20 ปีมาแล้ว ประมาณ ปี พ.ศ. 2530 ได้มีไกด์นำเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวตุรกีมาเที่ยวยังจังหวัดแม่ฮ่องสอนและได้พาเดินผ่านหน้าบ้านอาจารย์บุญเลิศ อยู่ 2-3 วัน พอวันที่ 4 ก็ได้ขอเข้ามาชมภายในบ้านทั้งชั้นบนชั้นล่าง และรอบๆบริเวณบ้าน ได้มีชาวตุรกีคนหนึ่งสนใจบ้านหลังนี้มาก จึงขอซื้อบ้านในราคา 20 ล้าน โดยที่ให้อาจารย์บุญเลิศ ได้อาศัยอยู่ที่บ้านหลังนี้ไปตลอดชีวิต แต่อาจารย์ได้ปฏิเสธไป นักท่องเที่ยวชาวตุรีจึงให้นามบัตรไว้ พร้อมกับบอกว่าหากต้องการขายเมื่อไหร่ให้ติดต่อหาตนได้ (บุญเลิศ วิรัตนาภรณ์:16/01/2551)

3. สิ่งสำคัญ ลักษณะสำคัญของบ้าน ประกอบด้วย

1) พระพุทธรูปที่ทำด้วยกิ่งโพธิ์
2) พระพุทธรูปสิงห์ 1 สมัยสุโขทัย

3) พระพิฆเนศ

ด้านหน้าบ้านอาจารย์บุญเลิศ

ภายในบ้าน

บันไดทางขึ้นชั้นสอง

ห้องเก็บของใต้บันได

หิ้งพระ

หน้าต่างเปิดด้านล่าง

นันทา ภรรยาของจองโพหย่า

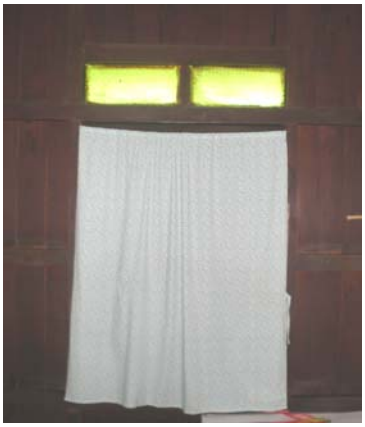
จองโพ่หย่า เจ้าของบ้าน

พระพุทธรูปสิงห์ 1

พระพุทธรูปทำจากกิ่งโพธิ์

หน้าต่างเปิดด้านบน

อาจารย์บุญเลิศ วิรัตนาภรณ์

สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. ทำเลที่ตั้ง

เลขที่ 37/3 ถนนปางล้อนิคม ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 392192 **พิกัด Y = 2134546**

2. ประวัติความเป็นมา

ตั้งเลขที่ 37/3 ถนนปางล้อนิคม ตำบลจองคำ อำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเนื้อที่ 16 ไร่ 1งาน 3.30 ตารางวา ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2442 ใช้ชื่อเรียกว่า **“ที่ทำการป่าไม้บริเวณ แม่ฮ่องสอน”** อาคารหลังนี้เป็นสิ่งหนึ่ง อันเป็นผลพวงจากการทำไม้ในยุคก่อนการสถาปนากรมป่าไม้ สมัยนั้นบริษัททำไม้ต่างชาติได้รับสัมปทานทำไม้สักจากรัฐบาลสยามต่อเนื่องกันเป็นเวลาถึง 50 ปี อาคารแห่งนี้เดิมใช้เป็นที่ทำการของบริษัท บอมเบย์ เบอร์ม่า มีผู้จัดการเป็นชาวอังกฤษ ชาวแม่ฮ่องสอนสมัยนั้นเรียกผู้จัดการว่า **“นายห้างฝรั่ง”** จึงทำให้อาคารหลังนี้ถูกเรียกว่า **“ห้างฝรั่ง”** ไปด้วย (สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน.2543:13)

ต่อมาอาคารหลังนี้ได้ตกเป็นสมบัติของหลวง เดิมเป็นที่ดินของเจ้าฟ้าเมืองแม่ฮ่องสอน ตามประวัติกล่าวว่าบริเวณนี้เป็นสวนมะม่วง มีมะม่วงพันธุ์ต่างๆ ขนาดใหญ่อยู่ 39 ต้น และมีไม้ผลอื่น

ๆ เช่น ต้นตาล ขนุน มะตูม มะขาม ส้มโอ ฯลฯ ในเนื้อที่ประมาณ 8 ไร่ นอกนั้นเป็นไม้สักและไม้กระยาเลยอีกประมาณ 5 ไร่ เมื่อวันที่ 18 กันยายน พุทธศักราช 2439 สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงทรงพระราชทานกำเนิดกรมป่าไม้ขึ้น ถัดจากนั้นอีก 4 ปี เมื่อ พ.ศ. 2442 พระยาพิศาลฮ่องบุรีพ่อเมืองแม่ฮ่องสอน จึงได้ยกที่ดินแปลงนี้พร้อมเรือนไม้แบบปั้นหยาใต้ถุนสูงให้หลวง ซึ่งคือ “ห้างฝรั่ง” ในอดีต ให้กรมป่าไม้ และสั่งว่าผลไม้ที่ขึ้นอยู่บริเวณนี้อนุญาต ให้ชาวบ้านเก็บกินได้โดยเสรี อย่าได้หวงห้าม เมื่อผลไม้ต่าง ๆ ในบริเวณนี้สุก จะมีชาวบ้านมาเก็บกัน (สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน. 2543:13)

รูปทรงเดิมของอาคารหลังนี้ เป็นเรือนไม้ปั้นหยาใต้ถุนโปร่ง หันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีสามห้องนอน เสาเรือนเป็นไม้เต็ง – รัง พื้นและฝาทำด้วยไม้สัก หลังคามุงด้วยแป้นเกล็ด มีบันไดด้านหน้าและบันไดข้างทั้งด้านปีกทิศเหนือ และทิศใต้ กรมป่าไม้ได้ใช้เป็นที่ทำการป่าไม้และเรียกชื่อหน่วยงานในสมัยนั้นว่า **“ที่ทำการป่าไม้บริเวณแม่ฮ่องสอน”**

อาคารถูกใช้เป็นที่ทำการของป่าไม้แม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2442 เมื่อถึง พ.ศ.2485 **“ที่ทำการป่าไม้บริเวณแม่ฮ่องสอน”** ถูกยกฐานะขึ้นเป็น **“ป่าไม้และยางจังหวัดแม่ฮ่องสอน” และเมื่อปี** พ.ศ.2508 จึงเปลี่ยนชื่อหน่วยงานอีกครั้งหนึ่งเป็น **“สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน”** (สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน.2543:13)

“ห้างฝรั่ง” ที่ถูกใช้งานเป็นที่ทำการป่าไม้มาแต่ปี 2442 รวมเวลาใช้งานนานถึง 72 ปี กระทั่งถึงปี พ.ศ.2514 สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้รับงบประมาณจากกรมป่าไม้สำหรับก่อสร้างสำนักงานใหม่เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น ซึ่งได้ใช้เป็นที่ทำการมาจนถึงปัจจุบันนี้ “ห้างฝรั่ง” จึงกลายเป็นเพียงที่พักของข้าราชการต่างอำเภอ ที่เข้ามาติดต่อราชการเป็นครั้งคราว และด้วยอายุการใช้งานที่ยาวนานสภาพจึงชำรุดทรุดโทรมลงตามลำดับ ต่อมาได้มีการปรับปรุงซ่อมแซมเสาเรือนไม้ที่ผุพังและหลังคาจากที่มุงด้วยแป้นเกล็ดก็เปลี่ยนมาเป็นมุงสังกะสี และต่อมา “ห้างฝรั่ง” จึงกลายเป็นเพียงที่เก็บเอกสารและวัสดุ ครุภัณฑ์ที่ชำรุด เป็นเหตุให้อาคารขาดการปรับปรุงและดูแลรักษา เสาเรือนไม้ได้ผุพังเพิ่มขึ้นตัวอาคารทรุด พื้นและเพดานบางส่วนได้ผุพังลงตามอายุขัย จนทำให้เป็นเรือนร้าง เล่ากันว่าเรือนหลังนี้มีเจ้าที่แรงมาก (สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน.2543:13)

เมื่อปี พ.ศ.2541 ได้มีการปรับปรุงอาคารขึ้นอีกครั้งหนึ่งโดยมีการปรับปรุงพื้นอาคาร ฝ้าเพดานและเสาเรือนไม้ให้อยู่ในสภาพดีขึ้นและได้เปิด เป็นพิพิธภัณฑ์ด้านป่าไม้ ปี พ.ศ.2547 ได้มีการปฏิรูประบบราชการทำให้สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ถูกยกเลิก และได้มีหน่วยงานใหม่คือ **สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแม่ฮ่องสอน**ขึ้น โดยได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้

ให้ใช้ ที่ทำการของสำนักงานป่าไม้จังหวัดร่วมกับหน่วยงานของกรมป่าไม้ที่ปฏิบัติงาน ในส่วนภูมิภาค สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแม่ฮ่องสอนพิจารณาเห็นว่าอาคารที่ทำการป่าไม้หลังเดิมน่าจะปรับปรุงเพื่อใช้งานได้ จึงขอรับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อดำเนินการ โดยต่อเติมเสริมฐานสร้างความมั่นคงให้อาคาร ทั้งชั้นล่างและชั้นบนเพื่อให้สามารถใช้เป็นที่ปฏิบัติงานได้ ทั้งนี้ การก่อสร้าง ได้คำนึงรูปลักษณ์ของอาคารเดิมเป็นที่ตั้ง ทำให้ยังทรงคุณค่า ความเป็นอาคารเก่าแก่และมีประวัติยาวนานไว้ได้อย่างครบถ้วน (สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน.2543: 13)

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแม่ฮ่องสอน สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ทำพิธีเปิดอาคารแห่งนี้ เพื่อใช้เป็นที่ทำการของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแม่ฮ่องสอนขึ้น เมื่อวันศุกร์ ที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2549 (สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน.2543: 13)

แม่ฮ่องสอนเมืองไม้สักมากที่สุดในโลก

พ.ศ. 2439 มร. เอช เสล็ด เจ้ากรมป่าไม้คนแรกรายงานต่อกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย สมัยรัชกาลที่ 5 จำนวนไม้สัก 5 ส่วน อยู่ที่แม่น้ำคง 2 ส่วน เชียงใหม่

1 ส่วน ลำปาง ลำพูน แพร่ 1 ส่วน และน่าน 1 ส่วน แสดงให้เห็นว่าบริเวณพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งที่มีไม้สักมากที่สุดในโลก (สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน.2543: 13)

แม่ฮ่องสอนเป็นเมืองที่มีไม่สักมากที่สุด

3. สิ่งสำคัญในบ้านและ ลักษณะสำคัญของบ้าน

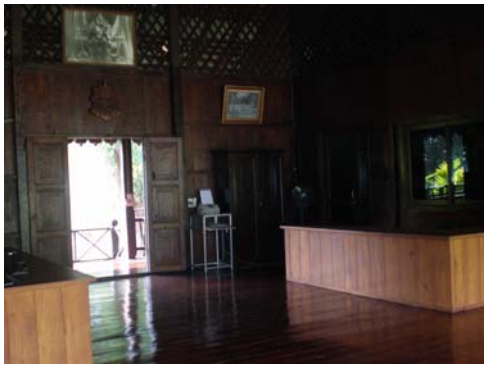
1) ตู้โบราณ 4 ตู้
2) เรือนไม้ปั้นหยาใต้ถุนโปร่ง
3) ป้ายบอกข้อความ “แม่ฮ่องสอนเมืองไม้สักมากที่สุดในโลก”
4) ตอไม้สักเก่าแก่

สำนักงานป่าไม้หลังเก่า **สำนักงานป่าไม้หลังปัจจุบัน**

ด้านใน

ระเบียงด้านนอก

ตู้โบราณใบที่ 1

ตู้โบราณใบที่ 2

ตู้โบราณใบที่ 3

ตู้โบราณใบที่ 4

สำนักงานป่าไม้ พ.ศ.2543

สำนักงานป่าไม้ปัจจุบัน

ปัจจุบันเป็นสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

การประทับตราของกรมป่าไม้ในอดีต

เสาธงด้านหน้า

ตอไม้สักเก่าแก่

ศาลาท่าเรือ ท่าโป่งแดง

1. ทำเลที่ตั้ง

หมู่บ้านท่าโป่งแดง(ท่าเรือท่าโป่งแดง) หมู่ 5 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 389571 **พิกัด Y = 2130721**

2. ประวัติความเป็นมา

สร้างขึ้นเมื่อประมาณ ปีพ.ศ. 2372 ศาลาท่าเรือท่าโป่งแดงนี้ มีผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่า มีฝรั่งนำเรือมาจอดที่ท่าเรือแห่งนี้ เป็นพ่อค้าฝรั่งและพ่อค้าพม่า ซึ่งจะนำเรือมาจอดที่ท่าเรือแห่งนี้เป็นประจำ พ่อค้าฝรั่งไปๆมาๆที่นี่บ่อยๆ ซึ่งพักอยู่ที่ท่าเรือนี้ และต่อมาพ่อค้าฝรั่งได้จ้างชาวไทใหญ่บ้านท่าโป่งแดง สร้างศาลาไม้สักขึ้นเพื่อจะเป็นที่พักติดต่อไปมาค้าขายกัน ตลอดจนใช้เป็นที่พักของผู้คนทั่วไป ศาลานี้เป็นศาลา 2 ชั้น ชั้นบนใช้เป็นที่พักหลับนอน ชั้นล่างเอาไว้เก็บของที่เอาลงเรือไปไม่ได้ ต่อมาเมื่อมีทางรถยนต์ผ่านพ่อค้าก็นิยมใช้รถยนต์ขนส่งสินค้าแทน ชั้นล่างจึงถูกรื้อออกไปเหลือแต่เพียงชั้นบนเท่านั้น (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549 : 507)

กระทั่งปี พ.ศ. 2479-2480 คณะของลุงจองโพหย่า และลุงจองหวุ่นนะ ได้สั่งหล่อพระพุทธรูปเจ้าพลาละแข่งจากประเทศพม่า โดยลงร่องเรือที่ท่านี้ทั้งขาไปและขากลับ และได้นำเจ้าพลาละแข่งซึ่งแยกเป็นชิ้นส่วนนำมาขึ้นที่ท่าเรือแห่งนี้และนำมาวางไว้บนศาลาไม้สักหลังนี้ เป็นเวลา 2-3 วันก่อนนำไปไว้ที่วัดพระนอน จากปี พ.ศ. 2372 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 179 ปีมาแล้วที่ท่าเรือแห่งนี้เป็นที่คอยต้อนรับคนมากมาย จากสามัญชนจนถึง เจ้านายชาย-หญิง แทบทุกชาติทุกภาษา ที่มาเยือน ณ ที่แห่งนี้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549 : 507)

ศาลาแห่งนี้ใช้เป็นที่ทำการท่าเรือในอดีต เป็นท่าเรือที่ติดต่อค้าขายระหว่าง พ่อค้าวาณิชย์ในเมืองแม่ฮ่องสอนเดินทางไปค้าขายกับประเทศพม่า และพ่อค้าฝรั่ง โดยใช้เรือขุด ค้าขายกับเมือง ดอย

ก่อ ตองยี มะละแหม่ง และย่างกุ้ง ขากลับจะนำสินค้า ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆจากพม่ามาขึ้นที่ท่าเรือแห่งนี้ ปัจจุบันท่าเรือแห่งนี้ยังคงมีศาลาที่เป็นท่าเรือหลังเดิมอยู่และยังมีการใช้ท่าเรือนี้อยู่บ้าง ในบางโอกาส (สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ: 08/10/2550)

3. สิ่งสำคัญในอาคารและ ลักษณะสำคัญของอาคาร ประกอบด้วย พระพุทธรูป และฝาไม้ลายขัด

ศาลาท่าเรือท่าโป่งแดงอดีต

ศาลาท่าเรือท่าโป่งแดงที่หลงเหลือปัจจุบัน

ฝาไม้ลายขัด

พระพุทธรูป

ด้านข้างศาลาท่าเรือท่าโป่งแดง

บ้านขุนเพียร เพียรพิรุณกิจ

1. ทำเลที่ตั้ง

บ้านเลขที่ 68 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 392153 **พิกัด Y = 2134116**

2. ประวัติ

ขุนเพียร เดิมชื่อ “พ่อจางนุ” และต่อมาได้รับพระราชทานนามว่า “ขุนเพียร เพียรพิรุณกิจ” เป็นการพระราชทานยศการเป็นเศรษฐีของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ขุนเพียรเดินทางมาตั้งรกรากอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่อายุ 14 ปี (ยายเจ่งเล่าว่าแม่ของยายเคยเล่าให้ฟังว่า) แม่ของขุนเพียรเป็นน้องของพญาสิงหนาท ชื่อนางมอ ได้เข้ามาอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและได้สร้างบ้านตั้งแต่นั้นมา ขุนเพียรมีภรรยา ชื่อแม่จองเฮิน มีลูกด้วยกัน 2 คน ลูกคนสุดท้องเสียชีวิตเมื่ออายุ 7 เดือน และลูกคนโตเสียชีวิตเมื่ออายุ 18 ปี ชื่อคำยอด มีเรื่องเล่ากันสืบมาว่าได้มีสล่าทักว่า ถ้าเอาลูกชายมาบ้านใหม่จะได้มาแล้วไม่ได้กลับ แต่ขุนเพียรก็ไม่เชื่อทำให้ลูกชายของขุนเพียรเสียชีวิตตรงตามคำทำนายเมื่อมาถึงบ้านใหม่ ทำให้ขุนเพียรและแม่จองเฮินไม่พูดกันนานถึง 2 ปี ต่อมาวันหนึ่งจึงได้คุยกันว่า “ลูกเราก็ตายมา 2 ปีแล้ว น่าจะสร้างเจดีย์ให้ลูกเพื่อเป็นการรำลึกถึงลูก” ทั้งสองคนจึงเดินทางไปนำช่างจากพม่ามา**สร้างเจดีย์ที่วัดจองกลางขึ้น** และ ขุนเพียรได้อุปการะเลี้ยงดูยายเจ่งหรือ ยายหล้าเจ่งมาเป็นลูกบุญธรรม ต่อมาขุนเพียรได้เสียชีวิตในขณะที่ยายเจ่งอายุได้เพียง 11 ปี (ประมาณ พ.ศ. 2484)โดยขุนเพียรได้ยกมรดกพร้อมกับบ้านหลังนี้ให้กับยายเจ่ง และยายเจ่งได้นำบ้านหลังนี้แบ่งให้กับพี่ชาย ชื่อส่างโหย่ หรือนายสมาน ศรีวะโสภณ ต่อมาได้ขายให้กับนางศรีพรรณ ศิริบุญมา และเมื่อนางศรีพรรณ ได้เสียชีวิตลงมรดกบ้านหลังนี้จึงตกเป็นของนายแพทย์อำพล ศิริบุญมา(ลูกชายนางศรีพรรณ) ปัจจุบันได้ให้ IRC เช่าเป็นที่พักของผู้ลี้ภัยสันชาติพม่าที่มาพักรอการรักษาพยาบาล (สมจิตร สมศักดิ์ (ยายเจ่ง):10/10/2550)

ขุนเพียร เพียรพิรุณกิจ

มะมะ ศรีวะโสภณ(แม่ของยายเจ่ง)

ยายเจ่งตอนเป็นสาว

พี่น้องยายเจ่ง

บ้านขุนเพียร เพียรพิรุณกิจ ปัจจุบัน

ปัจจุบันให้ IRC เช่า

ยายสมจิต สมศักดิ์ หรือ ยายหล้าเจ่ง ลูกเลี้ยงของขุนเพียร

บ้านนาย จิตต์ส่ง ประสิทธิกุล

1. ทำเลที่ตั้ง

บ้านเลขที่ 90/2 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 392222 **พิกัด Y = 2134086**

2. ประวัติความเป็นมา

สร้างราวปี พ.ศ. 2480 นายจิตต์ส่ง ประสิทธิกุล เคยเป็นคหบดี และอดีตนายกเทศมนตรีคนที่ 2 ต่อจากขุนศรีโกสัย วิสุทธ์ บ้านนายจิตต์ส่ง ตัวบ้านสร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง เสาทำจากไม้เนื้อแข็ง ตอนหลังเมื่อ พ.ศ. 2534 ได้รื้อห้องครัวออกและมีการปรับปรุงบ้านใหม่ทั้งหลัง เปลี่ยนหลังคาเป็นมุงกระเบื้อง และทำระเบียงหน้าบ้านเพิ่ม (สุทัศน์ ประสิทธิกุล: 10/10/2550)

3. สิ่งสำคัญ ลักษณะสำคัญของบ้าน อดีตหลังคาบ้านมุงด้วยไม้สักตัดเป็นแผ่นหนา 1 นิ้ว ตัดเฉียงมุงหลังคาต่อๆกัน

บ้านนายจิตต์ส่งปัจจุบัน

บ้านขุนเลข กิจชำนาญ (ร้านไผ่ปัจจุบัน)

1. ทำเลที่ตั้ง

บ้านเลขที่ 70 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391971 **พิกัด Y = 2134208**

2. ประวัติความเป็นมา

บ้านหลังนี้สร้างเมื่อ พ.ศ.2490 เจ้าของบ้าน คือ ท่านขุนเลข กิจชำนาญ ซึ่งเป็นนายอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน (อดีตเรียก ข้าหลวงจังหวัด) และต่อมาได้ขายบ้านหลังนี้ให้กับป้าจางทุน หลังจากนั้นป้าจางทุนได้ขายต่อให้กับ เจ้าป้าแดง สุภานันท์ ปัจจุบันเป็นกรรมสิทธิ์ของ รศ. ประไพศรี ซ่อนกลิ่น (ลูกเจ้าป้าแดง) และได้ให้เช่าเป็นร้านอาหาร ชื่อ “ร้านไผ่” ซึ่งตั้งอยู่บนถนนสิงหนาทบำรุง ติดกับบริษัทการบินไทย จำกัด (ดารณี ทองเขียว: 11/10/2550)

3. ลักษณะสำคัญของบ้าน มีหน้าต่างแบบโบราณ

ชั้นบนสภาพยังเหมือนเดิมชั้นล่างเป็นร้านขายอาหาร บ้านขุนเลข กิจชำนาญ (ร้านไผ่ปัจจุบัน)

ฝาช่องลม

หน้าต่างฝาไหล

บ้านดารณี ทองเขียว

1. ทำเลที่ตั้ง

บ้านเลขที่ 38 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391743 **พิกัด Y = 2134286**

2. ประวัติความเป็นมา

สร้างประมาณปี พ.ศ. 2460 เดิมบ้านหลังนี้บ้านเลขที่ 458 ผู้สร้างบ้านชื่อ นายต่าดุล เป็นชาวพม่า เป็นลูกจ้างของบริษัท B.B.C. (BOMBAYBURMA COMPANEE) ซึ่งเข้ามาทำไม้สักในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2445 ต่อมาได้โอนสัญชาติเป็นคนไทยตามกฎหมาย และแต่งงานกับนางคำนวล ชาวเชียงใหม่ และได้นามสกุลเป็นคนไทยว่า “ดุลกุล” และได้เปลี่ยนเป็น “ดุลยรัตน์” และเมื่อสร้างบ้านเสร็จก็ได้เข้ามาอาศัยอยู่ตลอดมาจนถึงรุ่นลูกหลาน ปัจจุบันได้ปรับปรุงหลังคาเมื่อปี พ.ศ. 2495 จากหลังคาเก่ามุงด้วยใบตองตึง (ใบพลวง) เปลี่ยนเป็นสังกะสีในเวลานั้นราคาสังกะสีแผ่นละ 2.50 บาท (2 บาท 50 สตางค์) ใช้สังกะสีทั้งหมด 150 แผ่น โดยสั่งมาจากประเทศพม่าสมัยนั้นมีการนำสินค้าต่างๆ เครื่องอุปโภค บริโภคมาจากประเทศพม่าทั้งสิ้น และสินค้าเหล่านี้บรรทุกมาโดยเรือถ่อเรือพาย โดยไม่มีเครื่องยนต์เหมือนสมัยนี้ ใช้กำลังคนในการถ่อ 1 ลำ ต่อ 8 คน มีการปรับปรุงซ่อมแซมบ้านครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2506 และได้โอนหลักฐานเอกสารสิทธิ์ ให้ลูกสาวคนที่ 3 คือนางละหยิ่น ทองเขียว ซึ่งตอนนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2505 กรมที่ดินมีการจดทะเบียนทำโฉนดหลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับที่ดินในเวลานั้น มีการปรับปรุงครั้งที่ 3 ได้เปลี่ยนเป็นบ้านเลขที่ 38 ถนนสิงหนาทบำรุง และเปลี่ยนเป็นเสาคอนกรีต ส่วนฝาชั้นล่างก็เป็นคอนกรีตทั้งหมด ส่วนชั้นบนเป็นไม้แดง และไม้สักเหมือนเดิม ปัจจุบันนี้ชั้นบนให้พี่สะใภ้พักอาศัย ส่วนชั้นล่างแบ่งให้เช่า (ดารณี ทองเขียว : 10/10/2550)

3. สิ่งสำคัญในบ้านและลักษณะสำคัญของบ้าน ประกอบด้วย

1) พระพุทธรูปสมัยสุโขทัย

2) ลูกกรงด้านหน้า ด้านข้าง และด้านใน(ช่องระบายอากาศ) เป็นลวดลายเช่นรูปตัวโอ นอนเฉียง ตาแสง และลวดลายแกะสลัก

3) คานบ้านยาวประมาณ 15 เมตร โดยไม่มีรอยต่อ

4) พื้นบ้านทำด้วยไม้แดง จึงทำให้มีความทนทาน

ชั้นบนให้พี่สะใภ้พักอาศัย ส่วนชั้นล่างแบ่งให้เช่า

ลูกกรงรูปตัวโอเฉียง

หิ้งพระ ภายในบ้าน

ตู้ที่ใช้สมัยก่อน

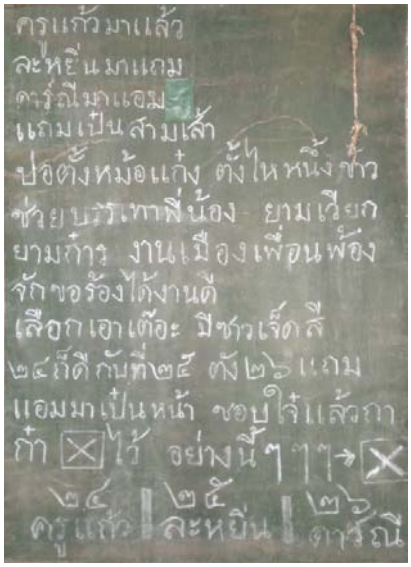
ใต้ถุนบ้าน

ด้านบนแบ่งเป็นหลายๆห้อง

บันไดทางขึ้นบ้าน

ป้ายโฆษณาหาเสียงสมัยก่อน

นางละหยิ่น ทองเขียว

(ผู้คิดค้นท่ารำหม่องส่วยยี)

ครูแก้ว ทองเขียว

ช่องระบายอากาศลาย 1

ช่องระบายอากาศลาย 2

ช่องระบายอากาศลาย 3

ช่องระบายอากาศลาย 4

ช่องระบายอากาศลาย 5

พระพุทธรูปสมัยสุโขทัย

ดารณี ทองเขียว

บ้านขุนอาทร ศึกษาการ

1. ทำเลที่ตั้ง

บ้านเลขที่ 61 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง.จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391992 **พิกัด Y = 2134219**

2. ประวัติความเป็นมา

เดิมเป็นบ้านของขุนอาทร ศึกษาการ (พ่อเลี้ยงเลาลิ้น) แม่เลี้ยงแข่ (จีนฮ่อ)อาคารภายในบ้านจะแยกเป็นชั้นบน มี 3 ตอน (นับจากตะวันออก) ตอนแรกเป็นที่อาศัย ตอนที่ 2 เป็นที่จัดเลี้ยงอาหาร ภายหลังเป็นที่ประกอบพิธีทางศาสนาอิสลาม ตอนที่ 3 จะเป็นสุเหร่า เป็นที่ประกอบศาสนพิธีของผู้นับถือศาสนาอิสลาม ชั้นล่างเป็นห้องโถงเป็นที่ประกอบธุรกิจค้าขาย ภายหลังขุนอาทร(พ่อเลี้ยงเลาลิ้น) จะกลับคืนสู่ภูมิลำเนาเดิมทางตอนใต้ประเทศจีน จึงได้ขายบ้านให้กับ “นายเกี่ยงซาน แซ่เผียง” ต่อมาเปลี่ยนนามสกุลเป็น “เพียงสกุล” และในสมัยนั้นประมาณปี **“พ.ศ. 2485-2488 ก่อนที่ญี่ปุ่นจะแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 บ้านหลังนี้ยังเคยเป็นกองบัญชาการทหารญี่ปุ่น”** ปัจจุบันเป็นห้องแถวให้คนเช่า (สุรพล เทพบุญ: 09/10/2550)

3. สิ่งสำคัญ ลักษณะสำคัญของบ้าน

1) อาคารหลังกลางเคยเป็นห้องสำหรับการประกอบพิธีทางศาสนาของชาวอิสลาม
2) บ่อน้ำหลังบ้าน

ชั้นบนยังคงสภาพเดิม

ชั้นล่างแบ่งให้เช่า

บ่อน้ำหลังบ้าน ปัจจุบันยังใช้อยู่

บ้านไต (สถานที่ท่องเที่ยว)

บ้าน โบราณ(สร้างสมัยราชกาลที่ 5)

1. ทำเลที่ตั้ง

บ้านเลขที่ 2 ถนนราชธรรมพิทักษ์ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 3911997 **พิกัด Y = 2134252**

อาจารย์วัฒนา กวีวัฒน์ (เจ้าของบ้านคนปัจจุบัน)

2. ประวัติความเป็นมา

บ้านโบราณหลังนี้สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ประมาณปี พ.ศ.2429 หรือสมัยเจ้านางเมี๊ยะ ซึ่งเป็นเจ้าฟ้าองค์ที่ 2 ปกครองเมืองแม่ฮ่องสอน ผู้สร้างคือ “จองอูพะก่า หรือ แวง กวีวัฒน์” (กวีวัฒน์เป็นนามสกุลที่ได้รับพระราชทานจากรัชกาลที่ 6) สร้างขึ้นด้วยไม้สักขนาดใหญ่ เสาแต่ละต้นใช้ไม้ต้นเดียวตั้งแต่โคนเสาจนถึงปลายเสา ความยาวของเสาต้นที่สูงที่สุดประมาณ 11 เมตร สร้างแบบสถาปัตยกรรมโบราณของพม่าผสมไทใหญ่ เดิมทีจะมีอยู่สองหลังเชื่อมติดกัน ส่วนหลังคาจะมุงด้วยใบตองตึงหรือใบพลวง ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2520 มีการรื้อออกหนึ่งหลัง และเปลี่ยนจากหลังคาใบตองมาเป็นสังกะสีเมื่อปีพ.ศ. 2523 และต่อมาในปีพ.ศ. 2525 มีการต่อเสาตอม่อครอบเสาต้นเดิมที่มีอยู่ เพื่อให้ฐานของบ้านแข็งแรงขึ้น เนื่องจากเสาทรุดทำให้บ้านเอียงพร้อมกับต่อเติมและซ่อมแซมอีกเล็กน้อย และยังคงสภาพของโครงสร้างเดิมอยู่ ภายในบ้านจะมีลวดลายไม้ฉลุโบราณที่ชาวไตหรือชาวไทใหญ่เรียกว่า “ฝาลาย” ซึ่งหาดูได้ยากในสมัยนี้ประดับอยู่รอบตัวบ้าน เมื่อครั้งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2

ประมาณปี พ.ศ. 2485 เคยเป็นที่พักของทหารญี่ปุ่น บนพื้นไม้ภายในบ้านยังคงมีอักษรภาษาญี่ปุ่นสลักติดอยู่ และปัจจุบันอยู่ในการครอบครองของทายาทรุ่นที่ 4 ไม้สักที่นำมาสร้างบ้านมีอายุ 200 ปี ส่วนตัวบ้านอายุ 121 ปี จองอูพะก่า เป็นผู้สร้าง ซึ่งตอนนั้นมีอาชีพค้าไม้ กับบริษัท บอมเบย์เบอร์ม่า ภายในบ้านมีภาษาญี่ปุ่นที่สลักไว้ มีความหมายว่า “พระอาทิตย์ดวงใหญ่” ปัจจุบันเจ้าของบ้านคือ อาจารย์วัฒนา กวีวัฒน์ มีอาชีพรับราชการ ปัจจุบันเกษียรแล้วเป็นข้าราชการบำนาญ (อวัสดา ไชยศร: 05/09/2550; วัฒนา กวีวัฒน์: 05/09/2550)

3. สิ่งสำคัญในบ้าน และลักษณะสำคัญของบ้าน ประกอบด้วย

1) ฝาลายแบบโบราณ
2) ครกโบราณ
3) ลูกตุ้มที่วางตาชั่ง
4) ช่องสำหรับบ้วนน้ำหมาก
5) ตะเกียงสมัยโบราณ
6) หลักปืนยาว
7) คันฉ่อง (กระจกโบราณ)นำมาจากพม่า

จองอูพะก่าแวง ผู้สร้างบ้าน

ลูกหลานของจองอูพะก่าแวง

รูปบ้านสมัยก่อน

งานศพจองอูพะก่าแวง

ชานบ้าน

ระเบียงบ้าน

หิ้งพระ

ฝาลาย

ช่องสำหรับบ้วนน้ำหมาก

ตะเกียงใช้จุดไฟนำมาประมาณพ.ศ.2429

รอยแกะสลักตัวหนังสือภาษาญี่ปุ่น

รอยแกะสลักตัวหนังสือภาษาญี่ปุ่นบนพื้นไม้บ้านโบราณ ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยได้ ว่า “พระอาทิตย์ดวงใหญ่” ซึ่งชาวญี่ปุ่นได้เดินทางมาพักยังบ้านหลังนี้ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และแกะสลักตัวหนังสือนี้ไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ ว่าครั้งหนึ่งญี่ปุ่นเคยเดินทางเข้ามาในแม่ฮ่องสอน (วัฒนา กวีวัฒน์ : 25/12/2550)

1003

ครกไม้ใช้ตำน้ำพริกนำมาพ.ศ.2429

ครกไม้โบราณใบนี้สร้างขึ้นมาพร้อมกับการสร้างบ้านโบราณหลังนี้ ประมาณปีพ.ศ.2429 ซึ่งสร้างขึ้นใช้ในการตำน้ำพริกเป็นของใช้ในครัวเรือน ที่มีใช้ในห้องครัวในสมัยนั้น เหตุที่สมัยก่อนใช้ครกไม้นั้นเพราะสมัยก่อนครกหินหายากและยังไม่เป็นที่นิยม ปัจจุบันครกนี้ยังสามารถใช้งานได้อยู่ยังคงนำครกนี้มาใช้ตำข้าวปุกหรือข้าวหนุกงาซึ่งเป็นขนมพื้นบ้านของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอน (วัฒนา กวีวัฒน์ : 25/12/2550)

ลูกตุ้มที่วางตาชั่ง

ในสมัยก่อนพ่อค้าและชาวบ้านจะนิยมใช้ตาชั่ง ในการชั่ง อาหาร เงินทอง ตาชั่งนั้นชาวไทใหญ่ เรียกว่า “หย่าจู่” ซึ่งนำมาจากประเทศพม่าทำด้วยเหล็กมีลักษณะเป็นท่อนเหล็กยาวและมีสายมัด

ทั้งสองด้าน ด้านหนึ่งจะใส่ของที่เราต้องการชั่งและอีกด้านหนึ่งจะใส่ลูกตุ้มเพื่อใช้ในการวัดปริมาณของที่เราชั่ง โดยจะมีหน่วยน้ำหนักเป็น “จ๊อย” (1 จ๊อย เท่ากับ 1.6 กิโลกรัม) (วัฒนา กวีวัฒน์ : 25/12/2550, การสนทนากลุ่ม: 01/01/2551)

ลูกคิดใช้คำนวณ พ.ศ.2486

ลูกคิดนี้ได้นำมาจากพม่า แต่ผลิตในประเทศจีน เนื่องมาจากสมัยก่อนไม่มีเครื่องคิดเลขใช้ จึงนำลูกคิดมาใช้คำนวณเลขในการค้าขายในสมัยก่อน ลูกคิดนี้ได้นำมาใช้ประมาณ พ.ศ. 2486 (วัฒนา กวีวัฒน์ : 25/12/2550)

หีบโบราณใส่เสื้อผ้า พ.ศ.2426

หีบใบนี้ทำมาจากเหล็กที่มีความหนาเป็นพิเศษ ใช้สำหรับใส่เสื้อผ้า เพราะสมัยก่อนไม่มีตู้เสื้อผ้าใช้และสามารถขนย้ายได้สะดวก หีบใบนี้ได้มาจากพม่าประมาณปี พ.ศ. 2426 (วัฒนา กวีวัฒน์ : 25/12/2550)

1005

ขันโตกประจำตัวของจองอูพะก่าแวง

ขันโตกนี้เป็นขันโตกที่ทำด้วยไม้ ซึ่งเป็นขันโตกประจำตัวของจองอูพะก่าแวงเจ้าของบ้านโบราณหลังนี้ เนื่องจากเศรษฐีสมัยก่อนจะมีขันโตกประจำตัวกันทุกคน ขันโตกนี้สร้างขึ้นมาพร้อมๆกับการสร้างบ้านประมาณ พ.ศ. 2429 และปัจจุบันมีการซ่อมแซมส่วนที่ผุพังบ้างให้คงสภาพดังเดิมไว้ (วัฒนา กวีวัฒน์ : 25/12/2550)

เตาไฟโบราณ พ.ศ. 2429

เตาไฟนี้สร้างขึ้นมาพร้อมๆกับบ้าน เพราะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับใช้ในห้องครัว ซึ่งทำจากไม้เพราะเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในสมัยนั้นและเพราะเจ้าของบ้านเป็นเศรษฐีค้าไม้ (วัฒนา กวีวัฒน์ : 25/12/2550)

1006

หลักปืนยาวพ.ศ. 2429

เนื่องจากในสมัยก่อนพ่อค้าไม้ทุกคน ต้องมีปืนเพื่อไว้ป้องกันตัว เมื่อกลับมาถึงบ้านก็จะนำปืนนั้นมาวางไว้ ณ หลักปืนยาว ได้สร้างขึ้นมาประมาณ พ.ศ. 2429 (วัฒนา กวีวัฒน์ : 25/12/2550)

คันฉ่อง (กระจกโบราณ)นำมาจากพม่าพ.ศ. 2486

กระจกใบนี้นำมาจากประเทศพม่า แต่ผลิตในประเทศอังกฤษ นำเข้ามาเมื่อประมาณ พ.ศ. 2486 เป็นกระจกโบราณที่ทำกรอบด้วยไม้แกะสลักอย่างสวยงาม (วัฒนา กวีวัฒน์ : 25/12/2550)

บ้านไทใหญ่จำลอง

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

ลักษณะเป็นเรือนแฝด “สองส่อง”

1. ทำเลที่ตั้ง

ตั้งอยู่ในบริเวณวัดปางหมู บ้านปางหมู ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391227 **พิกัด Y = 2140460**

2. ประวัติความเป็นมา

บ้านไทใหญ่สร้างจำลองไว้ที่วัดปางหมู ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน สร้างขึ้นเมื่อ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2548 สร้างเพื่อจำลองบ้านไทใหญ่ในอดีตให้คนรุ่นหลังได้เห็น และสร้างเพื่อให้เป็นพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะบ้านไทใหญ่ ซึ่งสร้างเป็นแบบเรือนไต “สองส่อง” โดยไม่มีการใช้ตะปูตอก ไม้ที่ใช้เป็นไม้กึง (ไม้ยืนต้นที่ลอกเอาเปลือกออก) และไม้ไผ่สานเป็นฝาบ้าน ปัจจุบันได้มีการปรับปรุง ซ่อมแซมเพื่อจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว และอนุรักษ์คงความเป็นบ้านไทใหญ่โบราณไว้ ซึ่งปัจจุบันนี้หาดูบ้านไทใหญ่โบราณได้ยากและไม่มีใครสร้างบ้านแบบไทใหญ่ดั้งเดิมอยู่แล้ว

เรือนสองส่องนั้น ส่องหนึ่งเป็นห้องนอน อีกห้องหนึ่งจะเป็นห้องรับแขกซึ่งเป็นห้องโถงข้างบน ด้านทิศตะวันออกจะทำเป็นเข่งพารา (หิ้งพระ) ตกแต่งประดับด้วยแจกันดอกไม้มีน้ำเต้า (คนโท) ขนาดเล็กซึ่งจะทำการเปลี่ยนทั้งน้ำและดอกไม้สดทุกวันพระสำหรับไหว้บูชาพระ

ส่วนส่องที่สองนั้นจะทำเป็นห้องครัวเรียกว่า “ครัวไฟ หรือ ส่องไฟ” โดยจะมีกระบะไม้รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้างยาวตามความเหมาะสมบรรจุดินจนเต็ม เป็นเตาหุงต้มเพื่อกันไฟไหม้บ้าน เครื่องใช้ในครัวไฟส่วนมากคนจนจะใช้หม้อปั้นดินเผาหุงต้ม (ประเสริฐ ประดิษฐ์: 18/10/2550)

3. สิ่งสำคัญในบ้านและ ลักษณะสำคัญของบ้าน ประกอบด้วย

1) หม้อน้ำ
2) กระบวยตักน้ำ
3) น้ำเต้าใส่น้ำ
4) กระบอกส่งสัญญาณ
5) หิ้งพระ
6) ขันข้าวตอกดอกไม้
7) แอ๊ปปุ๊
8) ก๊อกเป่
9) เผินข้าว
10) ก๊อกไพ
11) การเข้าไม้

ใต้ถุนบ้าน

ซุ้มหม้อน้ำ

หิ้งพระ

ลักษณะบนบ้าน

ส่องไพ (ห้องครัว)

หิ้งพระ

หม้อน้ำ

หม้อนำของชาวไทใหญ่ ทำมาจากดินปั้นเป็นรูปทรง หม้อน้ำมีไว้สำหรับใส่น้ำดื่มเนื่องจากทำจากดินเผานี้เอง ทำให้เมื่อใส่น้ำแล้วทำให้น้ำนี้เย็นอยู่ตลอดเวลา (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

กระบวยตักน้ำ

กระบวยตักน้ำนิยมทำมาจากกะลามะพร้าว ด้ามจับทำด้วยไม้เจาะรูเอาด้ายมาร้อยเพื่อห้อยไว้เป็นอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับตักน้ำดื่ม (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550; สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2548:4-68)

น้ำเต้าใส่น้ำ

น้ำเต้าทำจากดินเช่นเดียวกับหม้อน้ำ แต่มีขนาดเล็กกว่า ใช้ใส่น้ำดื่ม สมัยก่อนไม่มีวัสดุที่เป็นพลาสติก ดินเผาจึงเป็นที่นิยมสำหรับใส่น้ำดื่ม เพราะทำให้น้ำมีกลิ่นหอม (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

กระบอกส่งสัญญาณ

กระบอกทำจากไม้ไผ่ ในสมัยก่อนในการส่งสัญญาณบอกเหตุหรือเรียกประชุมจะใช้การตีไม้ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

ตาแหลว

ตาแหลวทำจากไม้ไผ่หรือหวายสานขัดกัน ใช้สำหรับติดไว้เพื่อกันภูตผี ตามความเชื่อที่ว่าถ้าบ้านใดทำตาแหลวเพื่อแขวนไว้กันภูตผีหรือสิ่งชั่วร้ายต่างๆไม่ให้เข้ามาทำร้ายคนในบ้านและให้อยู่เย็นเป็นสุข (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

หิ้งพระ (เข่งพารา)

ภายในหิ้งพระ

หิ้งพระนิยมตั้งอยู่หัวนอนทางทิศตะวันออก ภายในประกอบด้วย พระพุทธรูป แจกันดอกไม้ที่จุดธูปเทียน และชุดซอมต่อที่ประกอบด้วยแก้วน้ำและจานข้าวใบเล็กๆ ชาวไทใหญ่นิยมนำข้าวที่หุงตอนเช้ามาถวายไว้บนหิ้งพระทุกเช้า ก่อนที่จะตักรับประทาน หิ้งพระสร้างขึ้นเพื่อสักการะ บูชา กราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยทุกบ้านจะต้องมีหิ้งพระไม่ใหญ่ก็เล็กตามฐานะของเจ้าบ้าน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

ขันข้าวตอกดอกไม้

ขันข้าวตอกดอกไม้ ใช้สำหรับวางข้าวตอกดอกไม้ เพื่อถวายพระหรือผู้ที่เคารพนับถือ ทำจากไม้ไผ่หรือหวายสานเคลือบด้วยครั่งลงรัก เพื่อความคงทนสวยงาม คนไทใหญ่นิยมใช้เป็นภาชนะในการใส่ข้าวตอกดอกไม้เพื่อนำไปสักการบูชา (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

แอ๊ปปุ๊(ที่ใส่หมากพลู)

แอ๊ปปุ๊ ทำมาจากไม้ไผ่ เป็นที่ใส่เครื่องหมากพลู คนสมัยก่อนกินหมากเลยหาวิธีการสำหรับเก็บเครื่องหมากพลู ยาสูบ และอื่นๆที่ใช้สำหรับรับแขกเป็นต้น (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

1014

ก๊อกเป่

ก๊อกเป่ ใช้สำหรับตวงข้าวสารทำจากไม้ไผ่ในสมัยก่อนจะใช้ไม่ไผ่จักรสานคิดค้นขึ้นมาในการใช้ตวง ปริมาณของข้าวสารหรืออื่นๆที่มีลักษณะเดียวกัน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

ก๊อกไพ (ตะเกียง)

ก๊อกไพ ใช้จุดให้แสงสว่างในเวลาค่ำคืนทำจากไม่ไผ่ไส้ด้ายน้ำมันก๊าด เพราะสมัยก่อนยังไม่มีไฟฟ้าใช้ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

วี (พัด)

วี ใช้สำหรับพัดขณะที่อากาศร้อน ทำมาจากไม้ไผ่สาน เนื่องจากในสมัยก่อนยังไม่มีพัดลมใช้ และยังสามารถใช้พัดแมลง หรือยุงได้อีกด้วย (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

โล่ง (กระด้ง)

กระด้ง ใช้สำหรับผัดข้าว ทำจากไม้ไผ่ เนื่องจากในสมัยก่อนจะตำข้าวเปลือก หลังจากตำแล้วจะใช้กระด้งผัดแกลบออกเพื่อให้เหลือเฉพาะเมล็ดข้าวสาร และยังเป็นภาชนะใส่ของแห้งอีกด้วย (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550; สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2548:4-71)

ขึง (กระด้งตาห่าง)

ขึง คือ กระด้งตาห่างคล้ายตะแกรงมีความ ถี่ ห่างหลายขนาด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการใช้ร่อน เช่น ใช้ร่อนทราย ร่อนถั่ว ต่างๆ ทำมาจากไม้ไผ่ ในสมัยก่อนจะใช้ขึงในการคัดเมล็ดพันธ์พืชที่สมบูรณ์เพื่อนำเมล็ดที่สมบูรณ์ไปปลูก โดยการร่อน เมล็ดที่ไม่สมบูรณ์ก็จะลอดผ่านตาขึงตกลงมาด้านล่าง (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550;ทบวงมหาวิทยาลัย ร่วมกับสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ 2545:490)

เตาไฟ

เตาไฟ ใช้ในการติดไฟหุงต้ม อาหาร ในสมัยก่อนจะใช้ฟืนเป็นวัสดุหลักในการติดไฟ เพื่อหุงข้าว และทำกับข้าว (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

แปมใหญ่

แปม เป็นภาชนะใช้สำหรับใส่ข้าวของต่างๆ ทำจากไม้ไผ่ เนื่องจากในสมัยก่อนไม่มีตะกร้า ไม่มีถุงพลาสติก หรือถุงหิ้วใช้จึงได้คิดค้นขึ้นมาเพื่อใช้งาน วิธีใช้ คล้องบ่า หรือคาดหัว (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550, ทบวงมหาวิทยาลัย ร่วมกับสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ 2545:491)

โป่งา

โป่งา ใช้เก็บงาทำจากไม้ไผ่และมูลควาย เนื่องจากในการเก็บเกี่ยวงาของชาวไทใหญ่ต้องใช้ความระมัดระวังสูง เพราะต้องให้เมล็ดงาออกจากฝัก จึงใช้โป่งามาช่วย โดยการที่หลังจากเกี่ยวงามาแล้วจะนำต้นงาที่มีฝักงานำมาสลัดๆ ลงภายในโป่ซึ่งด้านในจะมีตะแกรงจึงทำให้เหลือเฉพาะเปลือกงาเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านสมัยก่อน ในการทำโป่งา จะฉาบมูลควายด้านในทาให้รอบ หลังจากนั้นนำมาตากแดดให้แห้งก็ใช้งานได้ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

การเข้าไม้

การเข้าไม้ ในสมัยก่อนไม่มีตะปูใช้เช่นปัจจุบันนี้ จึงถือได้ว่าการเข้าไม้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้คิดค้นขึ้นมาใช้ โดยการเจาะไม้อีกอันหนึ่งเพื่อให้ไม้อีกอันสามารถสอดเข้ากันได้ทำให้ไม้ยึดติดกันโดยไม่ต้องใช้ตะปูตอก (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

การมุงหลังคา

การมุงหลังคา บ้านไทใหญ่ในสมัยก่อนจะมุงหลังคาด้วยใบตองตึง หรือใบพลวง โดยจะมุงด้วยใบตองตึงซ้อนๆกันแล้วนำตอกมามัดให้ติดกับไม้เพื่อยึดใบตองตึงให้ติดกัน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

ชานบ้าน

ชานบ้าน จะเป็นส่วนที่ยื่นออกมาจากตัวบ้าน สร้างไว้สำหรับรับแขกและสามารถนอนตากลมยามค่ำคืนได้ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

หัวบันไดบ้าน

บันไดบ้าน เนื่องจากบ้านเรือนสมัยก่อนเป็นบ้านไม้ยกพื้นสูง จึงมีการทำบันไดขึ้นบ้าน โดยสร้างจากไม้เนื้อแข็งที่มีความคงทน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

ตุ้มใส่ปลาไหล

ตุ้มใส่ปลาไหล ใช้ดักปลาไหล สานจากไม้ไผ่ ใช้สำหรับดักจับปลาไหลใช้ปูนาโขลกละเอียดใส่ไว้ด้านในล่อปลาไหล(ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

ป้อมใส่ปลา

ป้อมใส่ปลา ทำจากไม้ไผ่ เป็นที่สำหรับใส่ปลาในขณะที่ออกจับปลา หรือทอดแห (ประเสริฐ ประดิษฐ์: 27/12/2550)

วีหลางข้าว (พัดข้าว)

วีหลางข้าว ใช้สำหรับพัดวีเศษละอองหรือเศษหญ้าออกจากกองข้าวหลังจากการตีข้าวเสร็จแล้ว ซึ่งทำมาจากไม้ไผ่หรือหวาย (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

อึ๋ง (ยุ้งฉางข้าว)

อึ๋ง (ยุ้งฉางข้าว) ใช้สำหรับใส่หรือเก็บข้าวเปลือกทำจากไม้ไผ่และมูลควาย ในการเก็บข้าวเปลือกนั้นจะต้องเก็บในที่แห้งกันความชื้น เนื่องจากข้าวเปลือกมีจำนวนมากไม่มีที่เก็บจึงคิดค้นหาวิธีเก็บแบบง่ายๆ โดยนำไม้ไผ่มาสานแล้วทาด้วยมูลควายทาภายในตากให้แห้งก็ใช้งานได้ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

แอกวัวควาย

แอกวัวควาย ทำมาจากไม้เนื้อแข็ง ใช้สำหรับคล้องคอวัวควาย เพราะในสมัยก่อนใช้วัวควายในการไถนาและต้องใช้แอกใส่ประกอบในการไถนาด้วย (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

ฮอกวัว ฮอกควาย

ฮอกวัว ฮอกควาย ทำมาจากไม้เนื้อแข็ง ใช้สำหรับคล้องคอ วัว ควาย เพราะในสมัยก่อนเลี้ยงวัวแบบปล่อยให้วัว ควายออกไปกินหญ้าตามทุ่งนาเพื่อที่จะหาตัวได้ง่ายจึงใส่ฮอกให้ เมื่อได้ยินเสียงฮอกที่ดัง จะได้ทราบว่า วัว ควาย อยู่ตรงไหน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2548:4-74)

เกวียน

เกวียนทำจากไม้เนื้อแข็ง เนื่องจากในสมัยก่อนไม่มีรถ เดินทางด้วยเท้าและได้คิดค้นการใช้เกวียนขึ้นเพื่อใช้ในการเดินทางและขนข้าวของพืชไร่พืชสวนในอดีตโดยนำวัวมาเทียมเกวียน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

ครกมอง

ครกมอง ใช้ตำข้าวเปลือก ทำจากไม้เนื้อแข็งในสมัยก่อนไม่มีโรงสีข้าวจึงได้คิดค้นครกมองขึ้นมา (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

โหลย

โหลยใช้โม่งาและโม่ข้าว ทำมาจากไม้เนื้อแข็ง ใช้สำหรับการสีข้าวเป็นเครื่องทุ่นแรงที่ดีกว่าการตำข้าวด้วยมือ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

ต่าง

ต่าง ใช้ใส่ของหนักใช้บรรทุกของหนักบนหลังวัวควายเพื่อเป็นเครื่องทุ่นแรง ทำจากไม้ไผ่และมูลควาย ใช้มูลควายทาแล้วนำไปตากแดดให้แห้งสนิท (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

จ้อยต่างวัว

จ้อยต่างวัว ทำจากไม้เนื้อแข็งและเชือก ใช้สำหรับสอดเชือกเพื่อเหนี่ยวรั้งวัวควาย สอดระหว่างจมูกแล้วโยงไปถึงหลังใบหู เชื่อมต่อกับเชือกที่ใช้บังคับวัวควายให้เดินไปในทิศทางที่ต้องการ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

กุ๊บ

กุ๊บ หรือหมวกพื้นบ้านชาวไทใหญ่ มีลักษณะคล้ายงอบของภาคกลางแต่รูปร่างเหมือนดอกเห็ดที่ยังไม่บานเต็มที่และมีจุดตรงกลางเป็นกรวยขนาดใหญ่ สานจากไม้ไผ่ที่นำมาทำข้าวหลาม เรียกว่า “ไม้ข้าวหลาม” (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2548:4-58)

ซองไก่

ซองไก่ ใช้ใส่ไก่สำหรับล่อไก่ป่า โดยใส่ไก่ที่จะนำไปล่อไก่ป่าอีกตัวในป่า ทำจากไม้ไผ่หรือสานด้วยหวาย (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2548:4-60)

คึม

คึม ใช้ปักไว้ใกล้ๆซองไก่ ในการตักจับไก่ป่าโดยจะหาวิธีการหลอกล่อไก่ป่าให้เข้าใกล้ซอง โดยใช้คึมปักไว้ใกล้ๆ ถ้าไก่ป่าตกใจจะถูกดักจับได้ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

ก่าง (ธนู)

ก่าง (ธนู) เป็นเครื่องมือใช้ยิงเพื่อล่าสัตว์ ลักษณะการใช้คล้ายกับธนู แต่ใช้ดินเหนียวปั้นเป็นลูกกลมๆ ตากให้แห้ง หรือก้อนหินเป็นกระสุนสำหรับยิง ปัจจุบันไม่นิยมใช้ แต่จะนำมาเป็นกิจกรรมแข่งขันในงานประเพณี หรือเทศการของชุมชน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

เผินน้ำเมี่ยง (ขันโตกน้ำชา)

เผินน้ำเมี่ยง ทำจากไม้ไผ่หรือหวาย ใช้เป็นที่ใส่น้ำเมี่ยง (น้ำชา) และอุปกรณ์การดื่มน้ำเมี่ยง เช่น ก๊อกน้ำเมี่ยง เกลือ ถั่วขบเคี้ยว บุหรี่ ตามวิถีของชาวไทใหญ่ที่ให้การต้อนรับแขกจะมีการดื่มน้ำชากันไป พูดคุยกันไป (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

เผินขนาดใหญ่ (ขันโตก)

เผินขนาดเล็ก (ขันโตก)

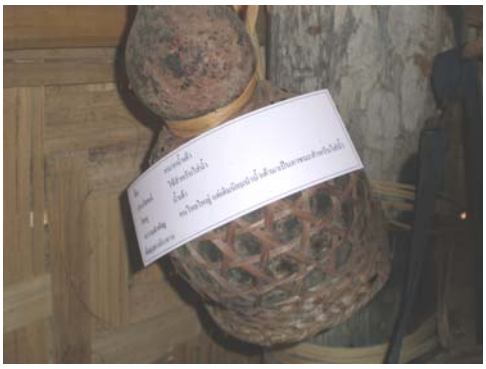
เผิน ใช้จัดสำรับข้าว เพื่อใช้เป็นที่วางจาน ชาม และอาหาร โดยจะนั่งรับประทานอาหารล้อมวงกัน การรับประทานอาหารของคนสมัยก่อน จะรับประทานพร้อมหน้าพร้อมตากัน โดยนั่งเป็นวงกลมเพื่อจะได้ตักอาหารได้ทั่วถึงกัน และการตักอาหารนั้นต้องให้ผู้ใหญ่เป็นผู้เริ่มตักอาหารก่อน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

แปมปุง

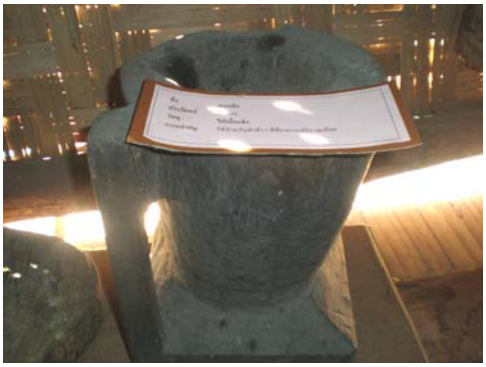
แปมปุง ใช้สำหรับใส่ข้าวของต่างๆ เนื่องจากสมัยก่อนไม่มีตะกร้า ไม่มีถุงหิ้ว จึงคิดค้นแปมปุงขึ้นมาใช้งาน ซึ่งทำมาจากไม้ไผ่สาน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

1029

หมากน้ำเต้า

หมากน้ำเต้า ใช้สำหรับใส่น้ำ ชาวไทใหญ่สมัยก่อนนิยมนำน้ำเต้ามาเป็นภาชนะสำหรับใส่น้ำดื่มเวลาเดินทางทำมาจากลูกน้ำเต้า (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

ครกมือ

ครกมือ ใช้สำหรับตำข้าวที่มีปริมาณไม่มากนัก ทำมาจากไม้เนื้อแข็ง (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

1030

หม้อตอง

หม้อตอง ใช้สำหรับใส่น้ำไว้ในห้องครัว เพื่อสะดวกในการใช้น้ำในการหุงต้ม ทำมาจากทองแดง (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

1031

อู่ (เปล)

อู่ (เปล) ทำมาจากไม้ไผ่ ใช้เป็นที่นอนสำหรับเด็กทารก เป็นกุศโลบายของคนสมัยก่อน ในการกล่อมเด็กทารกให้หลับ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

แปมเล็ก

แปม ภาชนะจักรสานทรงกระบอก มีเชือกผูกคล้องเอว และบิดไพล่ไปด้านหลังใช้เป็นภาชนะเก็บของป่า เช่น ผัก เห็ด และมีช่องเก็บพร้า เป็นภาชนะที่ใช้สำหรับใส่สิ่งของเล็กๆ น้อยๆ นิยมพกพาไปสวน ไปไร่ และนาเพื่อเก็บ พริก ผัก และผลไม้ต่างๆได้อีกด้วย ทำมาจากไม้ไผ่หรือหวาย (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550; ทบวงมหาวิทยาลัย ร่วมกับสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ 2545:491)

ตอก

ตอก ใช้ผูกสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ แทนเชือกในปัจจุบันนี้ และยังสามารถใช้ผูก มัด ในการมุงหลังคาบ้านใบตองตึงอีกด้วย ทำมาจากไม้ไผ่ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

ที (ร่ม) ใช้กางเพื่อป้องกันแสงแดด ทำจากไม้ไผ่ กระดาษสาหรือ ผ้า (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 27/12/2550)

ขั้นตอนในการสร้างบ้านไทใหญ่จำลอง

ล่องไม้มาตามแม่น้ำปาย

ขนไม้ขึ้นจากน้ำ

ขนไม้ท่ามกลางสายฝน

รถติดหล่มช่วยกันขนไม้ลง

ช่วยกันดันรถ

ขนไม้ท่ามกลางความมืด

การเข้าไม้

กำลังตั้งเสาเอก

การขึ้นโครงบ้าน

บ้านไทใหญ่ที่เสร็จสมบูรณ์

ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน เปิดงานพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเมื่อ พฤษภาคม 2548

โรงแรมสงวนสิน

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 35 ถนน สิงหนาทบำรุง ตำบล จองคำ อำเภอ เมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053 - 611241

พิกัด X = 3961680 **พิกัด Y = 2134323**

บนชั้นสอง

ลักษณะห้องพัก

ประวัติความเป็นมา

โรงแรมสงวนสินสร้างขึ้นเมื่อ ประมาณ พ.ศ. 2510 สร้างโดยร้อยตำรวจโท สงวน แสงท้วม ซึ่งเป็นเจ้าของโรงแรม มีภรรยา ชื่อ นางบัวแก้ว แสงท้วม ในขณะนั้นเปิดโรงแรมเป็นแบบโรงแรมในครอบครัวสืบทอดมาจนถึงสมัยรุ่นลูก ในตอนแรกได้สร้างเป็นบ้านพักอาศัยเท่านั้น และได้มีการต่อเติมจนกลายมาเป็นเปิดเป็นโรงแรม แขกส่วนใหญ่ที่มาพักจะเดินทางมาทางเครื่องบิน ซึ่งมีเดือนละเที่ยวบินเท่านั้นในสมัยก่อน หลังจากนั้นก็ได้ปิดกิจการเมื่อประมาณ พ.ศ. 2534 เมื่อปิดโรงแรมลงก็ได้ทำเป็นเกสเฮาส์ให้ฝรั่งเช่า ชื่อ “สงวนสิน อพาทเมนส์” ปัจจุบันชั้นล่างได้เปิดเป็นร้านขายดอกไม้ ชื่อร้าน “บัวแก้ว” ซึ่งเปิดมาได้ประมาณ 8 ปี โรงแรมสงวนสินถือได้ว่าเป็นโรงแรมที่เปิดเป็นแห่งที่ 3 ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

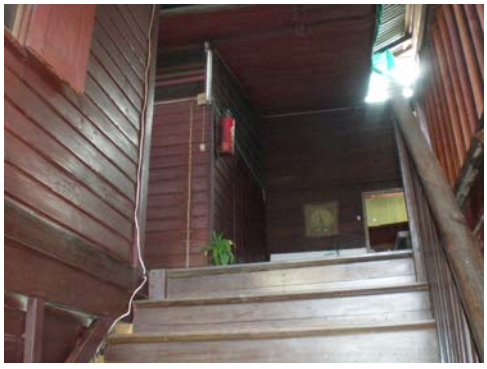
สร้างแบบศิลปะไทใหญ่ เป็นโรงแรมไม้ 2 ชั้นด้านหน้าเป็นร้านขายอาหาร มีเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ ด้านล่างมีห้องแบ่งเป็นสองด้านๆละ 5 ห้อง ชั้นบนแบ่งเป็น 2 ด้าน ด้านทิศตะวันตกและด้าน ทิศตะวันออก

บันไดขึ้นชั้นสอง

หัวบันไดทางขึ้น

บันไดทางขึ้น

บริเวณเคาน์เตอร์

รายละเอียดเกี่ยวกับห้องพัก

1. **จำนวนห้องพัก** มีห้องพักทั้งหมด 28 ห้อง
2. **ลักษณะห้องพัก**

2.1 ห้องพิเศษ (ห้องน้ำในตัว)

1) เตียงคู่ ราคา 50 บาท

2) เตียงเดี่ยว ราคา 30 บาท

2.2 ห้องธรรมดา (ห้องน้ำรวม)

1) เตียงเดี่ยว ราคา 20 บาท

2) เตียงคู่ ราคา 20 บาท

3. สิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย โต๊ะ เก้าอี้ เตียง ตู้เสื้อผ้า พัดลม น้ำดื่ม และกระโถน

โต๊ะเก้าอี้ภายในห้องพัก

พัดลมที่ใช้ในสมัยก่อน

ตู้เสื้อผ้า

เตียงนอน

ปัจจุบันสภาพโรงแรมยังสมบูรณ์เกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะมีการรักษาจากรุ่นหลาน ซึ่งมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่รื้อถอนไป การดูแลรักษาจะทำความสะอาด 2 - 3 วันทำความสะอาดหนึ่งครั้ง

และห้องพักปัจจุบันสามารถเข้าพักอาศัยได้ (เฉพาะญาติเท่านั้น) ห้องน้ำได้ปรับปรุงใหม่สามารถใช้ได้ ห้องน้ำที่ปรับปรุงใหม่เคยเป็นห้องน้ำรวมในสมัยก่อน (จำเริญ พรหมวังศรี: 19/09/2550)

บริเวณที่รื้อไป

ดาบโบราณ

กฎของโรงแรม

วิทยุโบราณ

รถโรงแรมสงวนสิน

“แม่แก้ว”ภรรยาเจ้าของโรงแรม

ร้อยตำรวจโทสงวน แสงท้วม เจ้าของโรงแรม

ตู้ใส่กุญแจ

กาน้ำร้อนที่ใช้ในโรงแรม

ช้อนที่ใช้ในโรงแรม

จานที่ใช้ในโรงแรม

หม้อที่ใช้ในโรงแรม

แก้วน้ำที่ใช้ในโรงแรม

ตู้เก็บของโบราณ

ป้ายห้องพัก

ของใช้โบราณ

ปัจจุบันเป็นร้านขายดอก “บัวแก้ว”

1043

นาย จำเริญ พรหมวังศรี เจ้าของบ้านคนปัจจุบัน

เถงนา (กระท่อมปลายนา)

สถานที่ตั้ง

บ้านปางหมู หมู่ 1 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X= 391199 **พิกัด Y= 2140770**

ลักษณะทั่วไปของเถงนา

เถงนาคือ กระถ่อมที่พักของชาวไตจะปลูกไว้กลางไร่นาที่เป็นสถานที่ทำการเกษตร มีลักษณะเป็นกระท่อมแบบจั่วเดียวใต้ถุนสูง มีลักษณะเป็นบ้านไต โดยสร้างแบบยกพื้นสูง ใต้ถุนโล่ง พื้นปูด้วยฟากหลังคามีจั่ว หลังคาลาดเอียงทิ้งชายคายาวมีชายคาปีกนกคุ่ม จั่วกั้นหน้าหลัง มีลานและบันไดขึ้นทางด้านหน้า หลังคามุงด้วยตองตึง ปัจจุบันเถงนาสร้างไว้เพื่อเป็นที่พักอาศัยในฤดูทำนาและฤดูเก็บเกี่ยว เป็นทั้งที่พักชั่วคราวและที่เก็บผลผลิตทางการเกษตร (ประเสริฐ ประดิษฐ์: 19/10/2550)

ในอดีตชาวไทใหญ่จะทำนาปีละ 2 ครั้ง คือ นาปีและนาปรัง การทำนาปรังนั้นช่วงของการเก็บเกี่ยวจะตรงกับฤดูฝน ชาวไตจะใช้ใต้ถุนของเถงนาเป็นที่นวดข้าว แต่ปัจจุบันไม่มีการปลูกข้าวนาปรัง เถงนาที่พบเห็นในปัจจุบันจึงมีโครงสร้างเล็กและต่ำลง เนื่องจากประโยชน์ใช้สอยของใต้ถุนเถงนานั้นเปลี่ยนไป เถงนายังคงแสดงถึงสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่ แม้รูปแบบของการก่อสร้างจะเปลี่ยนไปตามค่านิยมสมัยใหม่แล้วก็ตาม (ประเสริฐ ประดิษฐ์: 19/10/2550)

เถงนา

เตาไฟ

แคร่เก็บของ

ชั้นบนเถงนา

อาคาร ร.ส.พ. แม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391905 **พิกัด Y = 2134249**

ประวัติ

อาคาร ร.ส.พ. เดิมเป็นบ้านของแม่เฒ่าจองโอ่งเป็นผู้สร้าง ไม่ปรากฏปีที่สร้าง แม่เฒ่าจองโอ่งอาศัยอยู่กับกับสามี พอสามีแม่เฒ่าจองโอ่งเสียชีวิต ก็ได้ขายบ้านหลังนี้ให้กับครูฤทธิ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านจองคำและอาจารย์เองได้อาศัยบ้านหลังนี้ เป็นที่ขายกาแฟในตอนเช้าของทุกวัน และต่อมาได้นำบ้านนี้ทำเป็นอาคาร ร.ส.พ. ซึ่งย่อมาจาก ราชพัสดุ พอ อาคาร ร.ส.พ ได้ปิดตัวลง ก็ได้คืนให้กับกรมธนารักษ์ ปัจจุบัน อาคาร ร.ส.พ. หลังนี้อยู่ในความครอบครองของกรมธนารักษ์ และทางวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนได้ยื่นเรื่องขอใช้อาคาร ร.ส.พ. เพื่อให้เป็นที่ทำการป๊อกกลางเวียง (บุญเลิศ วิรัตนภรณ์: 30/11/2550)

สภาพอาคาร

หลุมลบภัยสงครามโลกครั้งที่สอง

สถานที่ตั้ง

หลุมที่ 1 ตั้งอยู่ที่บริเวณ ถนนสิริมงคล ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X= 391344 พิกัด Y= 2134385

หลุมที่ 2 ตั้งอยู่บริเวณ ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391526 พิกัด Y = 2134706

พื้นที่เดิมที่มีการสร้างหลุมหลบภัย

ประวัติความเป็นมา

เมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่สองประมาณปี พ.ศ. 2484 ถึง พ.ศ. 2488 ชาวบ้านเมืองแม่ฮ่องสอนได้สร้างหลุมหลบภัยจากการทิ้งระเบิดของฝ่ายสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ 2 ปัจจุบันจะอยู่บริเวณถนนศิริมงคลใต้เชิงดอยกองมู และบริเวณร้านตลาดโต้รุ่งหน้าสถานีตำรวจภูธรเมืองแม่ฮ่องสอนปัจจุบัน ในสมัยนั้นคนที่เป็นผู้คิดริเริ่มขุดหลุมหลบภัย คือ ลุงจองหวุ่นนะ ได้ขุดหลุมหลบภัยรวมกันทั้งหมดสองหลุม ในการขุดตรงกลางหลุมจะมีเสาดินตั้งไว้ ชาวบ้านจะขุดรอบเสาดินให้ข้างในมีลักษณะคล้ายถ้ำซึ่งใช้เป็นที่หลบซ่อนเมื่อมีการทิ้งระเบิด ชาวเมืองแม่ฮ่องสอนจะนำทรัพย์สมบัติที่มีค่าที่ตนเองมีอยู่นำมาซ่อนไว้ภายในหลุมหลบภัยด้วย เมื่อสงครามสงบลงชาวบ้านจะนำทรัพย์สมบัติกลับคืนบ้านของตนเอง ในระหว่างเกิดสงครามโลก

ครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นต้องการสร้างถนนผ่านเข้าไปในประเทศพม่า และมีกองกำลังทหารญี่ปุ่นเดินทางมาจากจังหวัดเชียงใหม่มายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อเข้ามาสร้างทางผ่านไปยังประเทศพม่า ในขณะนั้นมีเครื่องบินของอังกฤษสองลำบินวนรอบเมืองแม่ฮ่องสอนอยู่หลายวันติดต่อกัน กองกำลังทหารไทยที่อาศัยอยู่บนดอยกองมูจึงตีระฆังให้ชาวบ้านรู้ว่ามีเครื่องบินเข้ามาเมืองแม่ฮ่องสอน ส่วนทหารไทยนายหนึ่งได้ยิงปืนกลใส่เครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตร จึงถูกเครื่องบินอังกฤษใช้ปืนกลยิงตอบโต้พร้อมกับทิ้งระเบิดลงมา แต่ลูกระเบิดพลาดเป้าจึงตกลงมาที่ป่าช้าแทน ในวันที่สองเครื่องอังกฤษบินมาอีก 13 ลำได้ทิ้งระเบิดและยิงปืนกลใส่โรงเรียนห้องสอนศึกษาเก่าทำให้ครูได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตที่วัดไม้สุง นอกจากนี้ยังมีตำรวจถูกกระสุนปืนกลตายหนึ่งนายที่วัดปางล้อ ส่วนทหารม้าจะพักอยู่ตามหนองจองคำ พอฝ่ายสัมพันธมิตรทิ้งระเบิดทหารม้าของไทยได้หนีไปหลบตามทุ่งนา ปัจจุบันหลุมหลบภัย ทั้งสองแห่งได้ถูกดินทับถมเพื่อสร้างบ้านเรือนของชาวบ้าน และสร้างถนนศิริมงคล ปัจจุบันจึงไม่เห็นเป็นหลุมหลบภัยแล้ว ทราบแต่ว่าหลุมหลบภัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เคยตั้งอยู่บริเวณดังกล่าวเท่านั้น (สามารถ หิมะนันท์ 15/11/2550)

หลุมหลบภัยจากสงครามโลกครั้งที่ 2 บริเวณถนนศิริมงคลใต้เชิงดอยกองมู

ลักษณะหลุมภัย

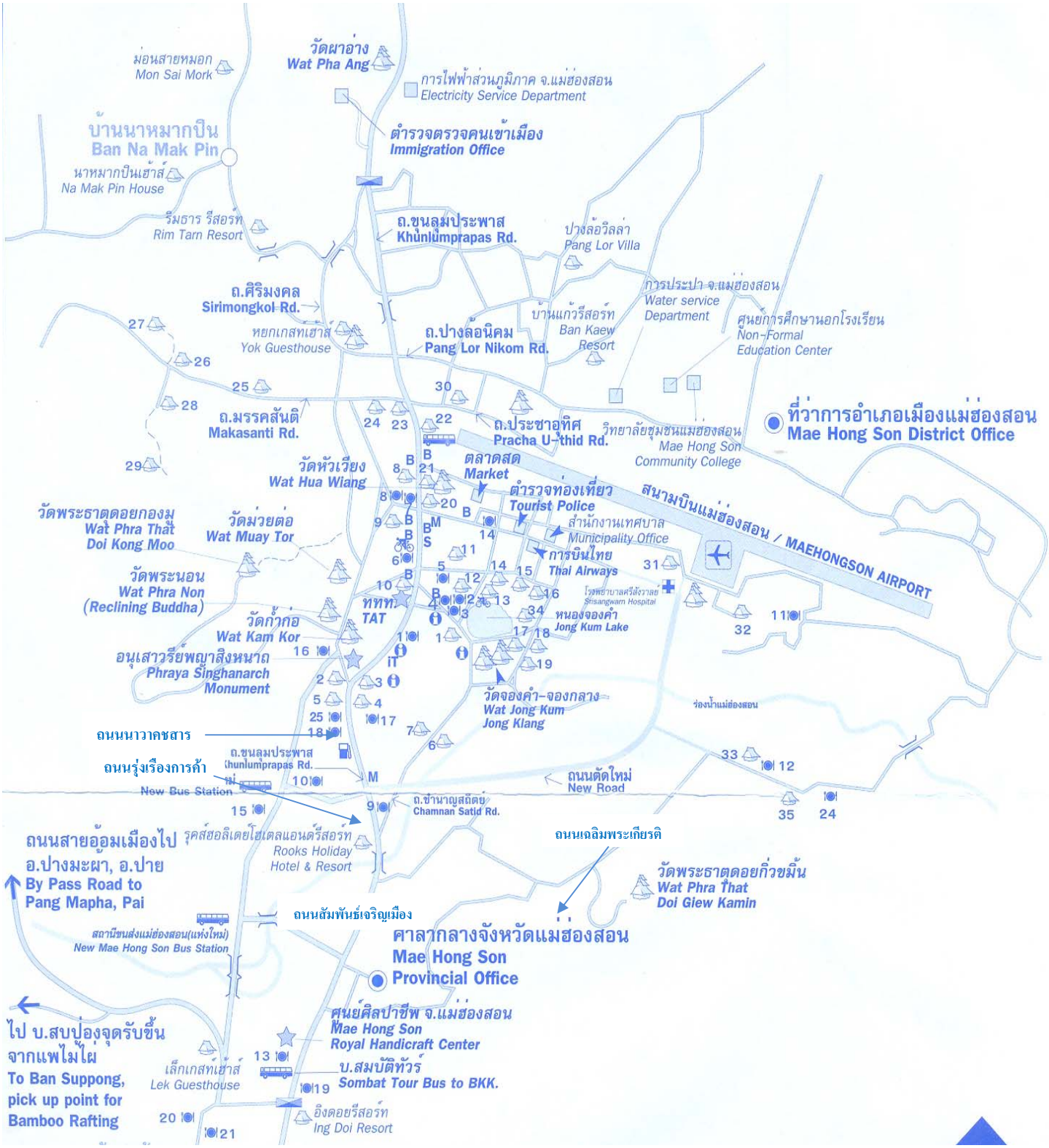
หลุมหลบภัยเป็นหลุมป้องกันภัยทางอากาศของชาวบ้านจังหวัดแม่ฮ่องสอนในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นหลุมที่เขียนจากบันทึกความทรงจำประสบการณ์จริงของนายสุรพล เทพบุญ ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งได้เล่าว่า เมื่อตนเองมีอายุประมาณ 5-6 ปี นั้นเคยเข้าหลบในหลุมหลบภัยกับชาวบ้านคนอื่น ๆ หลุมหลบภัยนี้บรรจุคนได้ 15-20 คน ผู้คนจะพากันหลบลงหลุม เมื่อได้ยินสัญญาณที่สถานีตำรวจและเสียงตีระฆังที่วัดพระธาตุดอยกองมู หลุมมีลักษณะดังนี้ (สุรพล เทพบุญ: 20/11/2550)

1. กว้างประมาณ 2 เมตร
2. ยาวประมาณ 10 เมตร
3. สูงประมาณ 1.20 เมตร
4. หลังคาหลุมปูด้วยท่อนไม้มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 30 เมตรและยาวประมาณ 2 เมตร เรียงชิดติดกันแล้วกลบด้วยดินที่ขุดขึ้นมา เพื่อเป็นการอำพรางสายตาจากนักบิน
5. มีทางลาดลงสู่หลุมเป็นแบบขั้นบันได

หลุมหลบภัยหลังตลาดโต้รุ่ง

ถนนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

ประวัติถนนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

ถนนของเทศบาลในสมัยก่อนมีสภาพเป็นถนนดินลูกรัง หากผู้คนเดินผ่านไปมาจะมีฝุ่นฟุ้งเต็มไปหมด ประกอบด้วยถนน 9 สายคือ ถนนขุนลุมประพาส ถนนสิงหนาทบำรุง ถนนผดุงม่วยต่อ ถนนปางล้อนิคม ถนนอุดมชาวนิเวศน์ ถนนนิเวศพิศาล ถนนชำนาญสถิตย์ ถนนประดิษฐ์จองคำ ถนนราชธรรมพิทักษ์ ปัจจุบันมีถนนตัดใหม่เพิ่มขึ้นหลายสาย แต่ชื่อถนนยังคล้องจองกันเหมือนเดิม ถือว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ถนนที่เพิ่มต่อจากถนนราชธรรมพิทักษ์ คือถนนมรรคสันติ ถนนศิริมงคล ถนนประชาชนอุทิศ ถนนพานิชวัฒนา และถนนประชาเสกสรร

ความเป็นมาของชื่อถนน 9 สาย มีดังนี้ เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนคนแรก คือ พระยาศรสุรราช (เปลื้อง) ย้ายมาอยู่เมืองแม่ฮ่องสอนประมาณปี พ.ศ.2455 ท่านให้มีการปรับปรุงบ้านเมืองหลายด้านโดยเฉพาะถนน แต่ไม่มีชื่อถนน ท่านจึงได้ตั้งคณะปรึกษา และขอตั้งชื่อเป็นทางการขึ้นมา 8 สาย และมาตั้งเพิ่มเมื่อปี 2469 อีก 1 สาย สมัยขุนศรีโกศัย วิสุทธิ เป็นนายยกเทศมนตรีสมัยแรก ต่อมามีการสร้างถนนเพิ่มขึ้นอีก รวมเป็น 17 สายมีดังนี้คือ ถนนขุนลุมประพาส ถนนสิงหนาทบำรุง ถนนผดุงม่วยต่อ ถนนปางล้อนิคม ถนนอุดมชาวนิเทศ ถนนนิเวศพิศาล ถนนชำนาญสถิตย์ ถนนประดิษฐ์จองคำ ถนนราชธรรมพิทักษ์ ถนนมรรคสันติ ถนนศิริมงคล ถนนประชาชนอุทิศ ถนนพาณิชย์วัฒนา ถนนประชาเสกสรร ถนนสัมพันธ์เจริญเมือง ถนนรุ่งเรืองการค้า และ ถนนนาวาคชสาร

ชื่อถนนคล้องจอง

ขุนลมประพาส	สิงหนาทบำรุง
ผดุงม่วยต่อ	ปางล้อนิคม
อุดมชาวนิเทศ	นิเวศพิศาล
ชำนาญสถิต	ประดิษฐ์จองคำ
ราชธรรมพิทักษ์	มรรคสันติ
ศิริมงคล	ประชาชนอุทิศ

พาณิชย์วัฒนา ประชาเสกสรร
สัมพันธ์เจริญเมือง รุ่งเรืองการค้า
นาวาคชสาร

ถนนขุนลุมประพาส

พิกัด

พิกัด X = 391651 **พิกัด Y = 2134164**

ประวัติ

ถนนขุนลุมประพาส นับเป็นถนนสายเอก เป็นถนนสายยาวที่สุด และยังมีสถานที่ราชการอยู่มากที่สุดด้วย ถนนสายนี้พาดจากทางทิศเหนือผ่านน้ำแม่ฮ่องสอน เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผ่านที่ว่าการอำเภอเมือง สี่แยกสถานีตำรวจภูธร ผ่านโรงเรียนห้องสอนศึกษา ไปจรดวัดผาอ่าง ได้ชื่อว่า ถนนขุนลุมประพาสมาจากคำว่า “ขุน” ภาษาไทใหญ่แปลว่า เจ้าพนักงานหรือเจ้านาย “ลุม”แปลว่าอำเภอ ส่วนคำว่า “ประพาส” เป็นภาษาไทยคือการเดินทาง รวมความแล้วก็แปลว่า ถนนที่เจ้าพนักงานหรือเจ้านายใช้เดินทางไปอำเภอ (โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2533 : 52)

ถนนสิงหนาทบำรุง

พิกัด

พิกัด X = 391757 **พิกัด Y = 2134283**

ประวัติ

ถนนสิงหนาทบำรุง เป็นถนนที่มีความสำคัญอันดับสอง เป็นที่ตั้งของย่านธุรกิจการค้า ตั้งแต่สมัยอดีต ทอดยาวจากตะวันตกไปตะวันออก ตัดถนนขุนลุมประพาสที่บริเวณสี่แยกกลางเมือง โดยเริ่มต้นที่บริเวณสามแยกทางขึ้น วัดพระธาตุดอยกองมู แต่เดิมบริเวณดังกล่าวมีตลาดเก่าและประตูเมืองเก่าเรียกว่าประตูดำ เป็นประตูที่นำศพคนตายไปสู่ป่าช้า ถนนสายนี้จะไปตัดผ่านหน้าศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน เนื่องจากถนนสายนี้ผ่านหน้าบ้านพญาสิงหนาทราชา ซึ่งเป็นผู้ครองเมืองแม่ฮ่องสอนองค์แรกระหว่างปี 2410-2427 จึงได้ตั้งชื่อถนนว่า “ถนนสิงหนาทบำรุง” (โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2533 : 52)

ถนนผดุงม่วยต่อ

พิกัด

พิกัด X = 391476 **พิกัด Y = 2134107**

ประวัติ

เป็นถนนต่อจากสามแยกทางขึ้นวัดพระธาตุดอยกองมู แยกขึ้นวัดพระธาตุดอยกองมู แยกขึ้นทางทิศใต้ผ่านวัดม่วยต่อได้ชื่อตามที่ผ่านวัดม่วยต่อวัดนี้แต่เดิมเป็นวัดใหญ่ เจ้าอาวาสวัดได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าคณะจังหวัดองค์แรกของเมืองแม่ฮ่องสอน เดินทางไปรับพัดยศจากในหลวงรัชกาลที่ 7 ที่เชียงใหม่ราวพ.ศ. 2468 เจ้าอาวาสองค์ต่อมาก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าคณะจังหวัดอีก (โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2533 : 52)

1055

ถนนปางล้อนิคม

พิกัด

พิกัด X = 391617 **พิกัด Y = 2134781**

ประวัติ

ถนนสายนี้เริ่มต้นข้างสถานีตำรวจเก่าขึ้นไปทางตะวันออกผ่านหน้าวัดปางล้อ การประปา (เดิมเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดก่อนย้ายไปที่ปัจจุบัน) ถนนสายนี้เรียกชื่อตามที่ผ่านวัด (โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2533 : 52)

1056

ถนนอุดมชาวนิเทศน์

พิกัด

พิกัด X = 391940 **พิกัด Y = 2134116**

ประวัติ

เริ่มจากหน้าวัดม่วยต่อตัดผ่านถนนขุนลุมประพาสไปจรดถนนชำนายสถิตย์ หลังบ้านพักหัวหน้าศาล เล่ากันว่าถนนสายนี้สมัยก่อนมีคนต่างชาติอาศัยอยู่มากจึงได้ตั้งชื่อว่าถนน อุดมชาวนิเทศ (โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2533 : 52)

ถนนนิเวศน์พิศาล

พิกัด

พิกัด X = 392206 **พิกัด Y = 2134226**

ประวัติ

ถนนสายนี้ผ่านหลังศาลจังหวัด(ปัจจุบันคือศาลเด็กและเยาวชน)ขนานถนนสิงหนาทบำรุงไปสู่ตลาดสดเทศบาลได้ชื่อเนื่องจากถนนสายนี้ผ่านบ้านพญาพิศาลฮ่องสอนบุรี เจ้าเมืององค์สุดท้าย ปัจจุบันเป็นบ้านตระกูลจันทรประยูร (โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2533 :53)

ถนนชำนาญสถิตย์

พิกัด

พิกัด X = 391972 **พิกัด Y = 2133899**

ประวัติ

ถนนสายนี้เป็นถนนเริ่มจากข้างศาลจังหวัด(ปัจจุบันคือศาลเด็กและเยาวชน)ตัดผ่านถนนสิงหนาทบำรุงลงไปทางใต้ ไปสู่วัดจองคำ ถนนสายนี้ไม่มีหลักฐานว่า เพราะอะไรจึงได้ชื่อนี้ สันนิฐานว่าน่าจะมี “ช่าง”สาขาใดสาขาหนึ่งมีบ้านอยู่ในบริเวณนี้ (โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2533 : 53)

ถนนประดิษฐ์จองคำ

พิกัด

พิกัด X = 391797 **พิกัด Y = 2134090**

ประวัติ

ถนนสายนี้เริ่มจากหน้าบ้านพักอัยการจังหวัดผ่านถนนสิงหนาทบำรุง ผ่านหน้าชุมสายโทรศัพท์ไปสู่บริเวณหนองจองคำด้านตะวันตก ได้ตั้งชื่อถนนตามสภาพแวดล้อมเนื่องจากบริเวณนี้มีหนองจองคำตั้งอยู่ (โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2533 : 53)

1060

ถนนราชธรรมพิทักษ์

พิกัด

พิกัด X = 391991 **พิกัด Y = 2134280**

ประวัติ

สมัยก่อนศาลากลางอยู่ริมถนนสายนี้ตรงที่ตั้งสำนักงานประปาจังหวัดปัจจุบัน(เดิมเป็นศาลากลางจังหวัด)เป็นถนนที่ได้รับการคุ้มครองอย่างดี เป็นถนนที่สั้นที่สุดในภาคเหนือ ยาวประมาณ 300 เมตร

(โรงเรียนห้องสอนศึกษา 2533 : 53)

1061

ถนนมรรคสันติ

พิกัด

พิกัด X = 391332 **พิกัด Y = 2134562**

ประวัติ

ถนน มรรคสันติเป็นเส้นทางไปสู่ความสงบ คือ เส้นทางไปป่าช้า ผู้ที่คิดตั้งชื่อถนนนี้คือ พระยาศรสุราช ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนคนแรกนั้นเอง (สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ : 04/12/2550)

ถนนศิริมงคล

พิกัด

พิกัด X = 391307 **พิกัด Y = 2134420**

ประวัติ

เป็นเส้นที่ตัดผ่านถนนมรรคสันติ ตั้งขึ้นเพื่อแก้เคล็ดกับถนนมรรคสันติที่มีความหมายว่าเป็นเส้นทางสู่ความสงบ คือ ทางไปป่าช้า ซึ่งเป็นเส้นทางที่ไม่ดีไม่เป็นศิริมงคล จึงตั้งถนนศิริมงคลเพื่อขัดกัน ให้มีความหมายในเชิงที่ดีเป็นศิริมงคล (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 03/12/2550;สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ : 04/12/2550)

1063

ถนนประชาชนอุทิศ

พิกัด

พิกัด X = 391304 **พิกัด Y = 2134640**

ประวัติ

เป็นถนนที่แยกจากถนนขุนลุมประพาสด้านทิศตะวันตกข้างร้านถ่ายรูปเรือนภาพ ไปจรดถนนมรรคสันติ เป็นเส้นทางที่ประชาชนช่วยกันอุทิศให้เกิดถนนเส้นนี้ขึ้น (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 03/12/2550;สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ : 04/12/2550)

1064

ถนนพาณิชย์วัฒนา

พิกัด

พิกัด X = 391828 **พิกัด Y = 2134419**

ประวัติ

ถนนเส้นหน้าธนาคารทหารไทยเชื่อมกับถนนราชธรรมพิทักษ์ สมัยก่อนไม่มีถนนเส้นนี้ ได้ตัดถนนเส้นนี้เพราะเป็นเส้นทางเข้า ออกตลาดอีกเส้นทางหนึ่ง เปรียบเป็นเส้นการเดินทางและเป็นเส้นทางพาณิชย์ในการทำการค้าขาย (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 03/12/2550; สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ: 04/12/2550)

ถนนประชาเสกสรร

พิกัด

พิกัด X = 391665 **พิกัด Y = 2135103**

ประวัติ

ถนนเส้นข้างโรงเรียนอนุบาล ซึ่งประชาชนในบริเวณนั้นเป็นผู้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างขึ้น จึงเรียกว่า ถนนประชาเสกสรร (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 03/12/2550;สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ : 04/12/2550)

ถนนสัมพันธ์เจริญเมือง

พิกัด

พิกัด X = 391327 **พิกัด Y = 2132998**

ประวัติ

ถนนข้างศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอนเชื่อมกับถนนนาวาคชสาร ในอดีตเป็นเส้นทางการติดต่อค้าขายระหว่างเมือง และยังเป็นเส้นทางเข้าออก ในการติดต่อค้าขายสัมพันธ์กัน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 03/12/2550;สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ : 04/12/2550)

ถนนรุ่งเรืองการค้า

พิกัด

พิกัด X = 3913611 **พิกัด Y = 2133327**

ประวัติ

สามแยกหน้าบริษัทสหพาณิชย์ล้านนาเชื่อมกับถนนนาวาคชสาร เป็นเส้นที่มีการติดต่อค้าขายกัน ซึ่ง

ปัจจุบันถนนเส้นนี้ เป็นที่ตั้งของตลาดนัดวันอาทิตย์ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 03/12/2550;สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ : 04/12/2550)

1068

นาวาคชสาร

พิกัด

พิกัด X = 391174 **พิกัด Y = 2133275**

ประวัติ

เส้นที่อยู่ตรงแยกถนนไปท่าโป่งแดงเชื่อมกับถนนผดุงม่วยต่อ ข้างโรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน เชื่อกันว่าในอดีตเป็นบริเวณที่มีการฝึกสอนช้างเพราะเป็นถนนที่ตัดผ่านน้ำแม่ฮ่องสอนที่มีการฝึกสอนช้าง ในอดีต (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 03/12/2550; สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ: 04/12/2550)

ถนนที่สั้นที่สุด คือ ถนนราชธรรมพิทักษ์ ยาวประมาณ 300 เมตร เป็นถนนที่สั้นที่สุดในโลก

ศูนย์การกีฬาแห่งประเทศไทยจังหวัดแม่ฮ่องสอน (กกท.)

สถานที่ตั้ง

ศูนย์การกีฬาแห่งประเทศไทยจังหวัดแม่ฮ่องสอน อาคารศูนย์ออกกำลังกายเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ถ.ขุนลุมประพาส ต.จองคำ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน 58000 โทรศัพท์ 053-614321 โทรสาร 053-612921

พิกัด X = 391256 **พิกัด Y = 2132682**

ประวัติสำนักงาน

ประวัติศูนย์การกีฬาแห่งประเทศไทยจังหวัดแม่ฮ่องสอน การจัดตั้งศูนย์การกีฬาแห่งประเทศไทยจังหวัด ตามนโยบายของ นายจุรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการกระจายการบริหารงานกีฬา ออกสู่ภูมิภาคอย่างเป็นเอกภาพ โดยมีตัวแทนของหน่วยงานการกีฬาแห่งประเทศไทยประจำจังหวัดอยู่ทุกจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ในคณะกรรมการบริหารกีฬาจังหวัด ตามพระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ.2528 เป็นกรรมการและ

เลขานุการคณะกรรมการบริหารสนามกีฬาจังหวัดที่การกีฬาแห่งประเทศไทย ได้จัดสร้างขึ้น โดยการกำหนดนโยบายการใช้และการบริหารสนามกีฬาจังหวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ให้มีเงินรายได้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ในอนาคต เป็นคณะกรรมการบริหารสมาคมส่งเสริมกีฬาจังหวัด ในการปฏิบัติงานส่งเสริมกีฬาของจังหวัดให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะกรรมการกีฬาของจังหวัด และนโยบายของรัฐบาลและทำหน้าที่ในการประสานงาน ให้ความร่วมมือระหว่างการกีฬาแห่งประเทศไทย องค์กร และสมาคมกีฬาต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนการกีฬาของจังหวัด (สืบค้นจาก http://www.sat.or.th/maehongson.htm)

สนามกีฬาที่ใช้แข่งขันในกกท.แม่ฮ่องสอน

สนามที่ใช้ออกกำลังกาย

สนามที่ใช้ฝึกกีฬา

การดำเนินการจัดตั้งศูนย์การกีฬาแห่งประเทศไทยประจำจังหวัด ได้ดำเนินการจัดตั้งขึ้นในจังหวัด ที่ไม่มีสำนักงานการกีฬาแห่งประเทศไทย ตั้งอยู่ทั้ง 4 ภาค ทั่วประเทศ เพื่อให้มีศูนย์ กกท. จังหวัด ครบ 75 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 45 จังหวัด ดังนี้ ภาคเหนือจำนวน 10 จังหวัด ภาคใต้ จำนวน 8 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 11 จังหวัด และภาคกลาง จำนวน 16 จังหวัด
(สืบค้นจากhttp://www.sat.or.th/maehongson.htm)

ศูนย์การกีฬาแห่งประเทศไทยจังหวัดแม่ฮ่องสอน จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2541 โดยมีทำเนียบผู้บริหารศูนย์การกีฬาแห่งประเทศไทยจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

1. นายธัชสุบรรณ เพ็ชรณสังกุล 1 ตุลาคม 2541 - 30 กันยายน 2542
2. นายสุธน ปิ่นแก้ว 1 ตุลาคม 2542 - 31 มีนาคม 2547

3. นายจีรพงษ์ รัตนามตกุล 1 เมษายน 2547 - 30 กันยายน 2547
4. นายสุชา โกษาวัง 1 ตุลาคม 2547 - 31 ตุลาคม 2549
5. นายสมภพ คำตุ้ยเชื้อ 1 พฤศจิกายน 2549 - ปัจจุบัน

(สืบค้นจากhttp://www.sat.or.th/maehongson.htm)

ถนนเลี่ยงเมือง

สถานที่ตั้ง

ถนนตั้งแต่สามแยกไม้แงะ บ้านสบป่อง เป็นถนนที่สร้างใหม่เหมาะสำหรับการวิ่งและปั่นจักรยาน ส่วนมากจะเป็นคนในเขตเทศบาลเมือง นิยมมาวิ่งออกกำลังกายตอนเย็นๆ และปั่นจักรยานในตอนเช้าๆ

พิกัด X = 390834 **พิกัด Y = 2132744**

สนามกีฬากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

หน้าโรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391350 **พิกัด Y = 2133710**

สนามกีฬากลางเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นสถานที่ใช้ในการจัดงานและเป็นสนามแข่งขันฟุตบอลเป็นสถานที่ใช้ออกกำลังกาย เช่น การวิ่ง การเล่นฟุตบอลเป็นสนามที่ประชาชนชาวแม่อ่องสอนจะนิยมเข้ามาออกกำลังกายกันอีกแห่งหนึ่ง

ชาวแม่อ่องสอนพากันมาเล่นฟุตบอล

สนามกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391806 **พิกัด Y = 2137665**

สนามกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน เป็นสนามที่มีบริเวณกว้าง เหมาะสำหรับการเล่นฟุตบอลและวิ่งเพื่อสุขภาพส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษาและประชาชนเข้าไปออกกำลังกาย

สภาพสนาม

1076

สนามเทนนิสแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

ถนนขุนลมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391294 **พิกัด Y = 2132576**

สนามเทนนิสแม่ฮ่องสอนเป็นสถานที่ออกกำลังกายอีกแห่งหนึ่งที่ชาวแม่ฮ่องสอนให้ความนิยมเข้าไปออกกำลังกายกันเนื่องจากอยู่ในตัวเมืองสะดวกต่อการเดินทาง

ชาวแม่ฮ่องสอนพากันมาตีเทนนิส

บริเวณสนามเทนนิส

กระเหรี่ยงคอยาว (บ้านห้วยเสือเฒ่า)

สถานที่ตั้ง

หมู่บ้านห้วยเสือเฒ่า หมู่8 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 ห่างจากตัวเมืองประมาณ 6 กิโลเมตร

พิกัด X = 384774 **พิกัด Y = 2129933**

ลักษณะของพื้นที่

ลักษณะของพื้นที่เป็นชุมชนกะเหรี่ยงคอยาวห้วยเสือเฒ่ามีลักษณะเป็นธรรมชาติ โดยตั้งแต่ทางเข้าของบ้านห้วยเสือเฒ่า สมัยก่อนจะต้องข้ามท่าน้ำ 12 ท่า ลักษณะโดยรอบจะเป็นป่าไม้ ซึ่งกะเหรี่ยงคอยาว(กะยัน)ได้อพยพมาจากประเทศพม่าและมาอาศัยอยู่ที่บ้านในสอย ต่อมาจึงมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่หมู่บ้านห้วยเสือเฒ่า เนื่องจากตอนนั้นเกิดการสู้รบกันบ่อย จุดเด่นกะเหรี่ยงคอยาว(กะยัน)คือการใส่ห่วงที่คอ แขน และขา มีอาชีพทอผ้าและทำไร่ และหมู่บ้านห้วยเสือเฒ่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน สินค้าที่นำมาขายให้กับนักท่องเที่ยวก็จะเป็นพวกผ้าทอ กำไลเงิน สร้อยคอและเครื่องประดับของชนเผากระเหรี่ยงคอยาวในแบบต่าง ๆ (ไข่เมา ไม่มีสกุล : 20/09/2550)

การแต่งกาย

การแต่งกายของกะเหรี่ยงคอยาว(กะยัน) ในประเทศพม่าไม่แตกต่างไปจากชนเผ่าอื่นๆ ในชีวิตประจำวันจะสวมกางเกงขายาว เสื้อตัวสั้น ที่น่องตอนบนจะใส่กำไลที่ทำด้วยไม่ไผ่หรือหวาย

ที่ข้อเท้าจะสวมกำไลข้อเท้าประดับด้วยลูกปัดสีขาว การแต่งกายของกะเหรี่ยงคอยาวชาย(กะยัน)แต่เดิมนั้นจะสวมเสื้อทรงกระสอบสีขาวซึ่งมีแขน เหมือนผู้หญิงแตกต่างกันที่เสื้อของผู้ชายมีแถบสียาวลงมาจากไหล่ทั้งสองข้างจรดปลายเสื้อ ส่วนกางเกงจะสวมกางเก่งขายาวธรรมดา ปัจจุบันผู้ชายกะยันไม่ได้แต่งกายแตกต่างไปจากผู้ชายไทยในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในช่วงเทศกาลเช่นงานกะคว้าง ชายหนุ่มที่เข้าร่วมเต้นรอบเสากะคว้างจะใส่กางเกงขาก๊วย เสื้อเชิ้ตแขนยาวสีขาวโพกด้วยผ้าสีแดง (สมทรง บุรุษพัฒน์ และ สรินยา คำเมือง 2542 : 9)

ในทางตรงกันข้าม การแต่งกายของกะเหรี่ยงคอยาวหญิง(กะยัน)ในประเทศพม่าจะเด่นมาก ผู้หญิงกะยันที่แต่งกายจะสวมเสื้อทรงกระสอบสีขาวซึ่งมีแขนในตัว ความยาวของเสื้อยาวลงมาถึงสะโพก แล้วสวมเสื้อแขนยาว สีดำทับอีกที ส่วนผ้าถุงนั้นสีดำและมีลักษณะแคบทรงกระสอบ พับทบกันด้านหน้า ยาวถึงหัวเข่า ผ้าที่นำมาทำเครื่องนุ่งห่มจะทอเองโดยใช้เครื่องทอแบบใช้หนังรัดข้างหลัง ซึ่งเป็นการท่อผ้าที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กะเหรี่ยงคอยาวผู้หญิง(กะยัน)จะรวบผม และปักด้วยปิ่นปักผมที่เป็นเงินหรือไม้ยาว ๆ หรืออาจใช้หวีเงินอันใหญ่สับไว้ แล้วผูกผมด้วยผ้าสี เป็นปมตรงด้านหน้าศีรษะ สวมตุ้มหูเงินรอบคอ เป็นจุดเด่นที่สุดคือสวมห่วงคอทองเหลืองที่เรียกว่า “เดี้ยงตือ” ประดับประดาด้วยเหรียญเงินและลูกปัด ส่วนที่ข้อมือใส่กำไลข้อมือที่เป็นทองเหลืองหรืออะลูมิเนียม ที่น่องตอนบนใต้เข่าจะใส่ทองเหลืองและพันผ้าไว้ใต้ห่วงกันเสียดสีกับผิว ถัดจากห่วงบริเวณน่องลงมาถึงข้อเท้าจะใส่ห่วงทองเหลือง ห่วงที่ใส่ทั้งตัวนี้รวมทั้งปลอกคอด้วยจะหนัก 22-36 กิโลกรัม แต่ปัจจุบันจะสวมน้อยลงเหลือแค่ 7 กิโลกรัม กะเหรี่ยงคอยาวผู้หญิง(กะยัน)ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนจะใส่เพียงเสื้อทรงกระสอบสีขาวคอวีตัวยาวถึงสะโพกและถ้าถุงสั้นแค่เข่าสีดำทรงกระสอบ ที่น่องใส่ห่วงทองเหลือง ใต้เข่าจะพันผ้าตั้งแต่ใต้ห่วงทองเหลืองถึงข้อเท้า ที่ข้อมือจะใส่กำไลอลูมิเนียมประมาณ 6-7 อัน ถ้าเป็นเด็กจะใส่ 3 อัน ส่วนทรงผมทุกคนไว้ผมหน้าม้า ด้านหลังเกล้าเป็นมวยไว้หรือโพกผ้าที่มีสีสัน เด็ก ๆ มักจะตัดผมสั้น ที่คอก็สวมแค่ห่วงทองเหลืองและผ้าสีใต้คางกันการเสียดสี (สมทรง บุรุษพัฒน์ และ สรินยา คำเมือง 2542: 9-10)

การใสห่วงคอทองเหลืองของสาวกะเหรี่ยงคอยาว(กะยัน)จะเริ่มตั้งแต่มีอายุได้ 5-9 ปี โดยเข้าพิธีใส่ห่วงคอทองเหลือง มีหมอผีประจำเผ่าใส่ให้ ก่อนใส่จะใช้กระดูกไก่ทำนายหาฤกษ์ยามที่

ดีที่สุด แต่เดิมนั้นเล่ากันว่าผู้หญิงที่จะสวมห่วงทองเหลืองจะต้องเป็นหญิงที่เกิดวันพุธตรงกับวันเพ็ญเท่านั้น และจะต้องเป็นหญิงกะยันที่แท้จริงไม่ใช้ผสมกับเผ่าอื่น ถ้าไม่ยอมสวมห่วงจะถูกขับออกจากเผ่าทันทีไม่ให้ความช่วยเหลือหรือตัดขาดจากเผ่า ผู้หญิงบางคนจะอับอาย (สมทรง บุรุษพัฒน์ และสรินยา คำเมือง 2542: 10)

หมายเหตุ กระเหรี่ยงคอยาวมีการเรียกหลายชื่อ กะยัน, เกกองดู, เกกูปาด่อง (สมทรง บุรุษพัฒน์ และ สรินยา คำเมือง 2542: 10)

บรรยากาศภายในหมู่บ้าน

บรรยากาศภายในหมู่บ้าน

ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 128/2 ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-611244 โทรสาร 053 -612-984 **E-mail**: tatmhs@tat.or.th

พิกัด X = 391159 **พิกัด Y = 2132472**

ด้านหน้าศูนย์ศิลปาชีพ

ผ้าทอกระเหรี่ยง

ห้องทรงงาน

โรงทอผ้า

ผลิตภัณฑ์น้ำมันงา

เครื่องจักสาน

กุ๊บไต

การทอผ้า

ช่างเงินและช่างทอง

ประวัติความเป็นมา

ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน จัดตั้งขึ้นตามพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้า สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระมหากรุณาธิคุณต่อพสกนิกรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเมื่อ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2523 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระนางเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ได้เสด็จทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ ศูนย์บริการและพัฒนาลุ่มแม่น้ำปาย ในครั้งนั้นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ได้ทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของราษฎรบ้านห้วยเดื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลผาบ่อง ซึ่งมีฐานะยากจน ทรงมีพระราชประสงค์ให้ราษฎร มีงานศิลปาชีพพิเศษ เป็นอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปดำเนินการส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษแผนกหม่อนไหม และทรงรับบุตรหลานของราษฎรที่มีความยากจนที่สุด เข้าไปฝึก อบรมงานศิลปาชีพแผนกทอผ้าไหม ณ กองศิลปาชีพภายในตำหนักจิตลดารโหฐาน กรุงเทพมหานคร (เอกสารเผยแพร่ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป.:1)

งานศิลปาชีพในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้ขยายตัวและเจริญก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 จนถึงปัจจุบัน การดำเนินงานศิลปาชีพของจังหวัด มีการแต่งตั้งคณะทำงานศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การสนับสนุน ส่งเสริมงานศิลปาชีพของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ได้รับมอบหมายเป็นหัวหน้าคณะทำงานและพัฒนาการจังหวัดเป็นเลขานุการคณะทำงาน และได้มีการจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพ จังหวัดแม่ฮ่องสอนสาขาอำเภอต่างๆขึ้น เพื่อประสานงานระหว่างราษฎรในพื้นที่กับศูนย์ศิลปาชีพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบภายในศูนย์ฯจากกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ ปัจจุบันศูนย์ศิลปาชีพแม่ฮ่องสอนมีสมาชิกรวม 100 กลุ่ม (เอกสารเผยแพร่ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป.:1)

เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2545 เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนได้ให้การสนับสนุนงบประมาณจำนวน 20, 805,000 บาท เพื่อก่อสร้างอาคารใหม่เป็นอาคาร 3 ชั้น ซึ่งในอาคารประกอบด้วย

1) ชั้น1 ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์และสินค้าที่ระลึก ที่ผลิตโดยศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอนรวมทั้งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดย สมาชิกกลุ่มศิลปาชีพต่างๆในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและสินค้าเกษตรแปรรูปต่างๆเช่น ผลิตภัณฑ์จาก น้ำมันงา เครื่องจักรสาน ผลิตภัณฑ์จากหวาย ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมือ เป็นต้น (ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปพ: 2-3)

2) ชั้นที่ 2 ห้องทรงงาน ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถและใช้เป็นสถานที่จัดนิทัศน์การ เฉลิมพระเกียรติรวมถึงผลการดำเนินงานของ คณะทำงานโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป: 2-3)

3) ชั้น3 พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตของชนเผ่าต่างๆที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยจัดแสดงให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี และวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่าและเป็นแหล่งค้นคว้าศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับชนเผ่าต่างๆที่อยู่ในประเทศไทย ซึ่งนำเอาศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าต่างๆในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาแสดง (ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป: 2-3)

การดำเนินงานของศูนย์ศิลปาชีพ มีดังนี้ (ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป : 3)

1. จัดอบรมงานศิลปหัตถกรรม และงานฝีมือให้แก่นักเรียนศิลปาชีพ โดยแบ่งเป็น 4แผนก คือ

1.1 แผนกผ้าไหม

1.2 แผนกงานหวาย

1.3 แผนกช่างเงิน ช่างทอง

1.4 แผนกจักสานไม้ไผ่

2. เป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างศูนย์ศิลปาชีพ และกลุ่มศิลปาชีพในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. การดำเนินงานส่งเสริมงานศิลปาชีพกลุ่มต่างๆในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.1 กลุ่มทอผ้าฝ้ายบ้านสันติสุข อำเภอแม่ลาน้อย

3.2 กลุ่มทอผ้าไหมบ้านนาป่าแปก อำเภอเมือง

3.3 จัดตั้งกลุ่มจักรสานบ้านห้วยโป่งอ่อน อำเภอเมือง

3.4 กลุ่มทอผ้าขนแกะบ้านห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อยและการดำเนินงานสำรวจหมู่บ้านเพิ่มเติม เพื่อการส่งเสริมอาชีพการทอผ้าขนแกะให้เพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบัน มีสมาชิกและกลุ่มศิลปาชีพในพระบรมราชินูปถัมภ์ ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 110 กลุ่ม สมาชิก 2425

4. เป็นตัวแทนในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของศูนย์ศิลปาชีพ และสมาชิกกลุ่มศิลปาชีพต่างๆในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยจัดจำหน่ายที่ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน และศูนย์ศิลปาชีพบางไทร นอกจากนี้ได้เข้ารวมงานจัดแสดงสินค้าและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่จัดขึ้นในทุกโอกาส ทั้งนี้เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป

ศูนย์ศิลปาชีพประกอบด้วยอาคาร 2 หลัง หลังแรกจะมีไว้สำหรับจำหน่าย และเป็นแหล่งความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว ส่วนหลังที่ 2 เป็นสถานที่แสดงการทอผ้า การจักรสานโดยจะมีกลุ่มจักรสาน และทอผ้านั่งสาธิตวิธีการจักรสานและการทอผ้า ส่วนช่างเงิน ช่างทองจะแยกไปอยู่ด้านข้างของตัวอาคารของอาคารหลังแรกจะเป็นซุ้มเล็กๆแบบชาวไทใหญ่ ส่วนสถานที่รอบๆจะตกแต่งด้วยดอกไม้และต้นไม้เพื่อให้ดูสวยงาม (วัชระ ทอผา: 04/09/2550)

การช่วยเหลือสมาชิกและราษฎร มีดังต่อไปนี้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2529 : 496-487)

1. การฝึกอบรมงานศิลปาชีพแก่คนหนุ่มสาวจากครูผู้ชำนาญ ซึ่งจะมีการสอนทั้งในพื้นที่และพระตำหนักที่พัก

2. การพระราชทานเงินทุนสำหรับดำเนินการเป็นเงินลงทุนหมุนเวียนสำหลับจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ใน การผลิตสินค้า

3. การซื้อผลิตภัณฑ์จากสมาชิกเพื่อจำหน่ายและเป็นการแก้ไขปัญหาการกดราคารับซื้อสินค้าจากพ่อค้าคนกลาง

ประโยชน์ที่ได้รับ

พระราชกรณีย์กิจของสมเด็จพระราชินีนาท ตามโครงการศิลปาชีพภาคเหนือเพื่อช่วยเหลือราษฎรผู้ยากจนทั้งชาวพื้นราบและชาวเขา ก่อประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2529 : 496-487)

1. ช่วยให้ราษฎรและชาวไทยภูเขาผู้ยากจนมีอาชีพ มีรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2. การพระราชทานเงินทุนสำหรับดำเนินการเป็นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสินค้า

3. ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแหล่งผลิตสินค้าหัตถกรรม และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

4. สร้างรายได้ให้กับประเทศ สินค้าหัตถกรรมที่ผลิตขึ้นได้ช่วยให้รัฐมีรายได้ทั้งทางตรง และทางอ้อมอีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในอีกด้านหนึ่ง

สินค้าและผลิตภัณฑ์ที่จัดจำหน่าย

1) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอขนแกะ (เอกสารเผยแพร่ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป. :3)

1.1) ผ้าคลุมไหล่ขนแกะ

1.2) ผ้าพันคอขนแกะ

2) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกระเหรี่ยง (เอกสารเผยแพร่ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป. :3)

1.1) เสื้อกะเหรี่ยงปักลูกเดือย

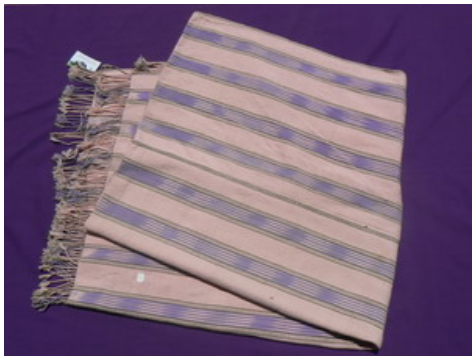

1.2) ผ้าปูโต๊ะ

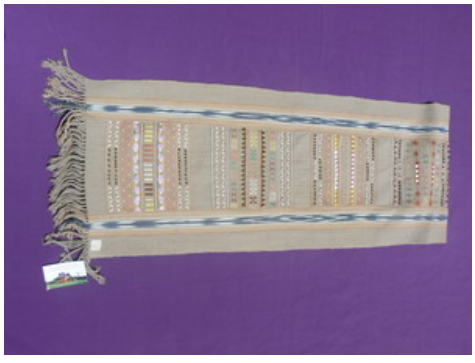

1.3) ผ้าถุงกะเหรี่ยง

1.4) ผ้าคลุมเตียง

1.5) ผ้าโชว์ลาย

1.6) ผ้าพันคอผ้าฝ้าย

3) ผลิตภัณฑ์แปรรูปการเกษตร (เอกสารเผยแพร่ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป. :3)

1.1) น้ำมันงาปางตอง

1.2) ขนมงา

1.3) ผักกาดดองแห้ง

1.4) ไวน์มะเม่า

4) ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ (เอกสารเผยแพร่ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป. :3)

4.1) กุ๊บ(หมวก)

4.2) แปม

4.3) กระเป๋า

4.4) ตะกร้า

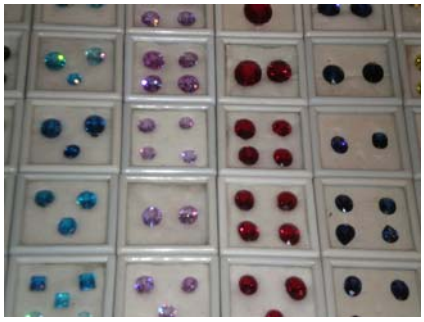

4.5) หีบใส่ผ้า

5) ผลิตภัณฑ์ช่างเงินช่างทอง (เอกสารเผยแพร่ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป. :3)

5.1) แหวนเงิน

5.2) พลอย

5.3) พวงกุญแจ

6) ของฝากจากแม่ฮ่องสอน (เอกสารเผยแพร่ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป. :3)

6.1) ตุ๊กตากะเหรี่ยงคอยาว

6.2) ดินสอกะเหรี่ยงคอยาว

6.3) ผลิตภัณฑ์น้ำมันงา

6.4) น้ำพริกคั่ว

สถานีประมงน้ำจืด

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 60 หมู่ 5 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 388651 **พิกัด Y = 2131811**

ประวัติ

กรมประมงได้สนองพระราชดำริของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการดำเนินการตามโครงการพัฒนาตามโครงการพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้มอบหมายให้สำนักงานประมงจังหวัดแม่ฮ่องสอนรับผิดชอบ โครงการสาธิตการเลี้ยงปลาในเขตพัฒนาการเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอนและได้จัดตั้งหน่วยผลิตพันธุ์ปลาในเขตพัฒนาการเกษตรแม่ฮ่องสอน ขึ้นในปี พ.ศ.2525 และในปี พ.ศ.2531 ได้ยกฐานะเป็นสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดแม่ฮ่องสอนสังกัด ศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดจังหวัดเชียงใหม่ กองประมงน้ำจืด กรมประมง มีบทบาทและหน้าที่ในการศึกษา ค้นคว้าทดลองวิจัยเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ผลิตและขยายพันธุ์สัตว์น้ำจืดเพื่อการจำหน่าย จ่ายแจกกับเกษตรกร และหน่วยงานราชการเพื่อการเพาะเลี้ยงและปล่อยลงแหล่งน้ำในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดใกล้เคียง เผยแพร่ ถ่ายทอดความรู้และการบริการทางวิชาการด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแก่เกษตรกรและผู้สนใจ อีกทั้งงานส่งเสริมการประมงในพื้นที่โครงการพัฒนาตามพระราชดำริจังหวัดแม่ฮ่องสอน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้านางเจ้าสิริกิติ์พระบรมชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินทรงงานโครงการพัฒนาตามพระราชดำริจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทอดพระเนตรการดำเนินการของคณะทำงานศูนย์บริการและพัฒนาลุ่มน้ำปาย ตามพระราชดำริ ณ สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดแม่ฮ่องสอน (ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดเชียงใหม่ 2548: 7 – 8)

สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่ขยายพันธุ์ปลาและเก็บตัวอย่างปลาในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและพันธุ์ปลาทั่วไปในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและเลี้ยงสาธิตให้ดูการเพาะเลี้ยงเขียดแลว เพื่อจะขยายพันธุ์สัตว์น้ำมากขึ้นเนื่องจากสภาพแวดล้อม ในปัจจุบันสัตว์น้ำใกล้สูญพันธุ์

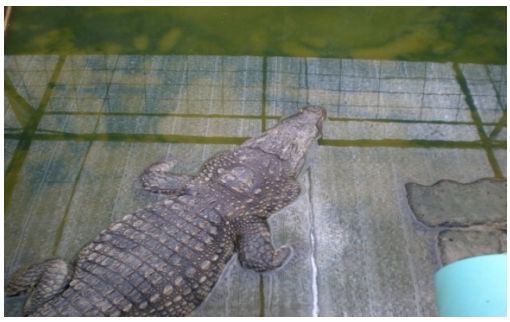
เนื่องจากการช็อตปลาทุกปี ทำให้พันธุ์ปลาต้องสูญพันธุ์เพื่อจะเพาะเลี้ยงปล่อยตามสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติต่อไปและจะปรับปรุงสายพันธุ์ปลาใหม่ๆอยู่เสมอเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่สัตว์เหล่านี้ไม่ถูกทำลายและรบกวน แต่ปัจจุบันสัตว์บางชนิดก็ได้สูญพันธุ์ไปแล้ว (ศิริพร วุทธาคง:20/09/2550)

ลักษณะของพื้นที่

เมื่อเดินทางเข้าสู่สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดแม่ฮ่องสอนเราจะพบบ่อปลาที่เลี้ยงปลาจำนวน 10 บ่อมีปลาประจำถิ่นแต่ละชนิดแต่ละชนิดจะมีการปรับปรุงสายพันธ์ใหม่อยู่เสมอ ลักษณะทั่วไปเป็นพื้นที่กว้างและเป็นที่ราบลุ่ม มีการทำบ่อเลี้ยงปลา โรงเลี้ยงปลา และสถานที่ฟักตัวอ่อนของสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ และโรงเลี้ยงพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ เพื่อขยายพันธุ์สัตว์น้ำมีอาคารเลี้ยง 3 – 4 โรง ปลาที่เลี้ยงคือ ปลานวลจันทร์ ปลานิล ปลาช่อนงูเห่า ปลาไน ปลาพรวง ปลากราย ฯลฯ และสัตว์จำพวกครึ่งบกครึ่งน้ำเช่น เขียดแลว จระเข้และเต่า บริเวณรอบข้างจะเป็นที่คัดอาหารที่จะเลี้ยงสัตว์แต่ละประเภท จะมีการทำความสะอาดทุกวัน เนื่องจากเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ การเลี้ยงสัตว์ จะเลี้ยงภายในกรงหรือที่ขังสัตว์เป็นบ่อซีเมนต์ความกว้างประมาณ 1 เมตร 50 เซนติเมตร ความยาว 2 เมตร 50 เซนติเมตร ข้างในบ่อถ้าเป็นบ่อเลี้ยงปลาจะมีที่ระบายน้ำด้วย แต่ถ้าเป็นบ่อเลี้ยงกบจะมีน้ำแฉะๆและเป็นก้อนกรวดก้อนหินว่างภายใน แต่หากเป็นบ่อจระเข้และบ่อเขียดแลวจะมีน้ำชื้นแฉะเท่านั้น สภาพแวดล้อมต้องมีอากาศถ่ายเทตลอด และการระบายน้ำเสียเป็นอย่างดี เนื่องจากปลาจะเน่าตายหรือเป็นโรค บ่อเลี้ยงปลาต้องเปลี่ยนน้ำทุกครั้งหากเปลี่ยนน้ำก็จะมีการตากแดดในบ่อก่อนเพื่อให้แสงแดดฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ในบ่อปลา แล้วโรยปูนขาวลงไปในบ่อและปล่อยน้ำหมักชีวภาพจากการหมักพืชลงไปในบ่อปลาด้วย (ศิริพร วุทธาคง :20/09/2550)

บรรยากาศภายในประมงน้ำจืด

สถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์แม่ฮ่องสอน

สถานที่ที่ตั้ง

เลขที่ 61/10 หมู่ 5 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-684031 E-mail: ismh_ mhs @ did.to.th

พิกัด X = 388626 **พิกัด Y= 2131853**

ประวัติ

เนื่องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีความห่วงใยราษฎรจังหวัดแม่ฮ่องสอนและเสถียรภาพของประเทศเป็นอันมาก จึงได้มีพระราชดำริให้มีการพัฒนาอาชีพราษฎรให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นและเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2523 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯทรงได้พระราชทานพระบรมราชวโรกาส ให้แม่ทัพภาคที่ 1 และแม่ทัพภาคที่ 3 อธิบดีกรมชลประทาน อธิบดีกรมปศุสัตว์ และคณะทำงานโดยโครงการพัฒนา ตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าที่ตำหนักภูพิงค์ฯ เพื่อรับทราบพระราชดำริ ถึงเหตุผลถึงให้มีโครงการพัฒนาตามพระราชดำริจังหวัดแม่ฮ่องสอนกรมปศุสัตว์ โดยกองบำรุงพันธุ์สัตว์ จึงได้เข้ามาดำเนินการในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยจัดตั้งหน่วยแพร่พันธุ์สัตว์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2523 เป็นต้นมา วัตถุประสงค์ในเบื้องแรกในการเลี้ยงสัตว์ เพื่อสาธิตและขยายพันธ์สัตว์สู่เกษตรกร และในปี พ.ศ. 2529 ได้มีการเปลี่ยนชื่อมาเป็นสถานีบำรุงพันธ์สัตว์แม่ฮ่องสอน (สถานีวิจัยทดสอบพันธ์สัตว์แม่ฮ่องสอน มปป.)

ลักษณะของพื้นที่

ในสถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์ จะมีสัตว์ที่เลี้ยงอยู่ด้วยกันได้แก่ แพะ แกะ สุกร เป็ด ไก่ อูฐ ควายโดยสภาพของคอกแต่ละคอก จะอยู่ใกล้ ๆ กัน ในเวลาประมาณ 09.00 น. จะปล่อยสัตว์เหล่านี้ออกจากคอก และตอนเข้าคอกในเวลาประมาณ 15.00 น. และมีการปลูกแปลงหญ้าสดไว้เพื่อให้แพะ แกะ อูฐ ส่วนด้านข้างของบ้านพักคนงานในสถานีจะมีการปลูกผักปลอดสารพิษไว้จำหน่ายและรับประทาน ด้านข้างของสถานีจะมีแม่น้ำปายไหลผ่าน พอถึงฤดูร้อนจะมีการทำซุ้ม

ข้างแม่น้ำปาย เพื่อให้คนที่มาเที่ยวลงไปเล่นน้ำแก้ร้อนกัน ส่วนในฤดูหนาวจะเป็นช่วงบรรยากาศดีที่สุด (สุรศักดิ์ โสภนจิตร: 20/09/2550)

ช่วงเวลาที่เหมาะสมที่จะเที่ยวชมสถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์ อยู่ในช่วงเดือนตุลาคม - มกราคม เพราะว่าจะมีการนำเที่ยวชมดูแกะที่สถานีและพระตำหนักปางตอง เวลาในการเปิดทำการของสถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์แม่ฮ่องสอน 08.30 น.และเวลาปิดทำการ 16.30 น. (สุรศักดิ์ โสภนจิตร: 20/09/2550)

ผลงานที่สำคัญของสถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์แม่ฮ่องสอน

1. กลุ่มทอผ้าจากขนแกะ โดยมีการสนับสนุนการนำขนแกะไปทอเป็นผ้า
2. กลุ่มการวิจัยปรับปรุงพันธุ์ไก่ฟ้าหลวง

(สุรศักดิ์ โสภนจิตร:20/09/2550)

แพะ

แกะ

หมู

กระบือ

ศูนย์ส่งเสริมเกษตรพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

หมู่ที่ 4 บ้านนาป่าแปก ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 ห่างจากตัวเมืองประมาณ 36 กิโลเมตร

พิกัด X = 387930 **พิกัด Y = 2159697**

ประวัติ

ศูนย์ส่งเสริมเกษตรที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมชินีนาถ ในการป้องกันและแก้ไขการบุกรุกทำลายป่าของราษฎรให้เป็นแหล่งศึกษาความรู้ทางการเกษตร ที่เหมาะสมกับพื้นที่อาศัยสามารถเลี้ยงชีพพึ่งตนเองได้ลักษณะของการดำเนินโครงการมุ่งเน้นใช้พื้นที่ให้ราษฎรได้เรียนรู้ทำการเกษตรแผนใหม่ที่ถูกต้องควบคู่กับการอนุรักษ์และระบบนิเวศป่าไม้บนพื้นที่สูง การปลูกพืชผักไม้ดอกและไม้ผลเมืองหนาวเพื่อให้ราษฎรนำไปพัฒนาเป็นอาชีพของตนเองควบคู่ไปกับการรักษาระบบนิเวศของต้นน้ำและการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ในท้องถิ่น เช่น การอนุรักษ์กล้วยไม้ต่าง ๆ (ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป.:6)

บรรยากาศของสวนเกษตรพื้นที่สูง

ลักษณะของพื้นที่

ลักษณะพื้นที่ของศูนย์ส่งเสริมเกษตรที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน เต็มไปด้วยป่าไม้และธรรมชาติที่สวยงาม และยังมีการปลูกพืชเมืองหนาว ไม้ดอกและผลไม้เมืองหนาว รอบๆของสำนักงานของศูนย์ส่งเสริมเกษตรพื้นที่สูงจะมีการตกแต่งพื้นที่ข้างๆ ด้วยต้นไม้และดอกไม้ที่จัดไว้ในสวนอย่างสวยงาม ถัดไปจากนั้นก็จะมีหนองน้ำตรงกลางศูนย์ส่งเสริมเกษตรที่สูง และห่างจากหนองน้ำยังมีที่เพาะไม้ดอก ไม้ผลเมืองหนาว และข้าง ๆ ของศูนย์ส่งเสริมเกษตรพื้นที่สูงจะมีร่องน้ำที่ไหลมาจากยอดดอย ซึ่งเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะกับสถานที่ท่องเที่ยวที่เหมาะกับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบกับธรรมชาติที่สวยงาม และพืชไม้ พืชผลเมืองหนาวเมืองหนาว ในช่วงฤดูหนาวที่ศูนย์ส่งเสริมเกษตรพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นจะมีอากาศที่ดีและบรรยากาศที่สวยงามมาก นักท่องเที่ยวที่มาส่วนมากจะมาเที่ยวชมธรรมชาติ มาดูเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ส่งเสริมเกษตรพื้นที่สูง และการปลูกผักปลอดสารพิษ นอกจากนี้ยังได้มีการเพาะพันธุ์สัตว์ ได้แก่ เขียดแลว (ณรงค์ มาลัยวรรณ:19/09/2550)

โครงการธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank)

สถานที่ตั้ง

บ้านนาป่าแปก หมู่ที่ 4 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X =387149 **พิกัด Y = 2160350**

ประวัติ

โครงการธนาคารอาหารชุมชน ได้เริ่มเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชเสาวนีย์ ให้จัดทำโครงการธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank) เนื่องจากพระองค์ทรงมีความห่วงใยในสภาพแวดล้อมของโลก ว่าในอนาคตจะเกิดปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การขาดแคลนอาหาร จึงจัดโครงการนี้ขึ้น เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2543 ในพื้นที่ 150 ไร่ ประกอบด้วยกิจกรรม 6 กิจกรรม ดังนี้ (ชูสิทธิ์ ชูชาติ 2550:93-95)

1. ส่งเสริมอาชีพในครัวเรือน เพื่อให้เกษตรกรทำการเกษตรถูกต้องตามหลักวิชาการ ปลอดภัยจากสารพิษ มีการวางแผนการผลิตพืชให้ตรงกับความต้องการของตลาดและท้องถิ่นตลอดจนมีพืชอาหารไว้บริโภคในครอบครัวอย่างพอเพียงโดยกำหนดให้มีเกษตรกรตัวอย่าง จำนวน 10 หลัง ซึ่งแต่ละหลังมีกิจกรรมการเกษตรดังนี้

1.1 ส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ชนิดของผัก ได้แก่ ผักสลัด มะเขือเทศ กะหล่ำปลีแดง พริกกะเหรี่ยง ผักกาดฮ่องเต้และกะหล่ำปม

1.2 ส่งเสริมการปลูกไม้ดอก ชนิดของไม้ดอก ได้แก่ กุหลาบ เบญจมาศ แกลดิโอลัสและไลซิแอนทัส

*1.3 ส่งเสริมการปลูกไม้ผลหลังบ้าน*ได้แก่ ลิ้นจี่ ทับทิม กล้วยน้ำว้า ส้มโอ มะม่วง ขนุน

1.4 ส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวพืชสมุนไพร ผักพื้นบ้านและรั้วกินได้ ชนิดพืชได้แก่

- ผักสวนครัว ได้แก่ มะนาว มะกรูด ขิง ข่า ตะไคร้ กะเพรา ขมิ้น มะเขือ เตยหอม ผักชีฝรั่ง สะระแหน่ หอมแดง แมงลัก ไพล เป็นต้น
- ผักพื้นบ้าน ได้แก่ ส้มป่อย ต้นต้าง ส้มปี้ เพกา ผักหวานบ้าน ผักแปม คูณ ถั่วพู
- พืชสมุนไพร ได้แก่ ตะไคร้หอม ฟ้าทะลายโจร เสลดพังพอน ชุมเห็ดเทศ หนุมาน ประสานกาย หญ้าหนวดแมว ทองพันชั่ง ตรีชวา สังกรณี มะแว้งเครือ ค้างคาวดำ หญ้าปักกิ่ง เหงือกปลาหมอ

2. ส่งเสริมการปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นเชิงอนุรักษ์ พื้นที่ 100 ไร่ มีเกษตรเข้าร่วมโครงการ 24 ราย โดยปลูกไม้ผลเศรษฐกิจเมืองหนาวเพื่อเป็นรายได้ และปลูกชาจีนเป็นแนวระดับตามขั้นบันไดเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายและรักษาหน้าดิน และปลูกกาแฟที่เป็นพืชให้ผลผลิตเร็วเป็นพืชแซม ดังนี้

2.1 ส่งเสริมการปลูกชา จำนวน 60 ไร่ โดยใช้ชาจีนพันธุ์อู่หลง

2.2 ส่งเสริมการปลูกกาแฟ จำนวน 20 ไร่ โดยใช้กาแฟพันธุ์ อะราบิก้า

*2.3 ส่งเสริมการปลูกไม้ผลเมืองหนาว จำนวน 20 ไร่ ชนิดพืช*ได้แก่ ลิ้นจี่ ท้อ บ๊วย และพลับ

3. ส่งเสริมการปลูกพืชไร่ เป็นการปลูกข้าวไร่ และพืชตระกูลถั่วซึ่งเป็นอาหารหลักของเกษตรกร แซมระหว่างไม้ผลไม้ยืนต้น

4. จัดทำโรงเรือนสาธิตการเพาะเห็ดหอมโดยจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรมีสมาชิก 16 ราย เกษตรกรจะได้เรียนรู้การผลิตก้อนเชื้อเห็ดหอมตลอดจนการดูแลรักษา การทำโรงเรือนจากวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นมาจัดทำโรงเรือน

5. จัดทำน้ำสกัดชีวภาพ และสมุนไพรในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช จากเศษผักที่เหลือทิ้งจากผลผลิตหรือเศษวัชพืชต่าง ๆ มาผ่านกระบวนการหมักและนำไปผสมน้ำใช้รดพืชผักเพื่อช่วยกระตุ้นการเจริญเติบโตของพืช และช่วยในการปรับปรุงบำรุงดิน

6. เสริมรายได้จากผลผลิตการเกษตรโดยการแปรรูป จากกล้วย ถั่วเหลือง หน่อไม้ ไว้บริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย

ต่อมา วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามกุฎราชกุมารและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่โครงการธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank) ณ บ้านนาป่าแปก ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และทรงมีพระราชประสงค์ให้ดำเนินการต่อไปให้ต่อเนื่องและขยายผลไปสู่พื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ในโอกาสนี้ทรงพระราชทานเงินกองทุนให้กับเกษตรกรในโครงการตามกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ กองทุนธนาคารอาหารชุมชน 20,000 บาท กองทุนเห็ด 20,000 บาท กองทุนไม้ดอก 20,000 บาท และกองทุนผักปลอดภัยจากสารพิษ 30,000 บาท

ผลสำเร็จของโครงการ (ชูสิทธิ์ ชูชาติ 2550:96)

1. เกษตรกรมีอาหารเพียงพอสำหรับบริโภคในครัวเรือน และเหลือจำหน่ายเป็นรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 2,500 -3,000 บาท / เดือน

2. เกษตรกรเกิดการพัฒนาในอาชีพทางการเกษตร มีการวางแผนการผลิต และปลูกพืชตรงกับความต้องการของตลาด

3. เกิดการรวมกลุ่ม และจัดตั้งกองทุนเกษตรกรมีแหล่งเงินทุนที่สามารถนำไปประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยทางหน่วยงานราชการเป็นที่ปรึกษา ปัจจุบันเกษตรกรได้ใช้เงินกองทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มเพื่อการประกอบอาชีพ โดยไม่พึ่งพางบประมาณของทางราชการแต่อย่างใด

4. เป็นแปลงเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีทางด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงให้กับเกษตรกรและผู้ที่สนใจทั่วไป

5. เป็นแหล่งท่องเที่ยวเกษตรสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาการดำเนินชีวิตของเกษตรกรแบบธรรมชาติ

ในปัจจุบัน โครงการธนาคารอาหารชุมชน ได้ขยายออกไปหลายหมู่บ้าน เช่น รวมไทย บ้านห้วยมะเขือส้ม บ้านใหม่ป่าหมาก บ้านห้วยปูลิง (อำเภอเมือง) บ้านแม่ปาง (อำเภอแม่ลาน้อย)

แปลงสาธิตธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank) (ชูสิทธิ์ ชูชาติ 2550:97)

เป็นแปลงทดลองนำพรรณไม้ป่าที่มีผล ใบ ดอก และหน่อกินได้รวมตลอดถึงพืชสมุนไพรมาปลูกควบคู่ระหว่างต้นไม้ใหญ่ในแปลงปลูกสร้างสวนสนป่าสามใบ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าแบบยั่งยืนภายในแปลงมีเส้นทางเดินเท้าระยะทาง 500 เมตร และใช้เวลาเดินศึกษาประมาณ 30 นาที ระหว่างสองข้างทางเดิน มีพรรณไม้ป่าซึ่งประกอบด้วย พืชกินได้และพืชสมุนไพรกว่า 100 ชนิด พร้อมป้ายสื่อความหมายและป้ายชื่อพรรณไม้ติดตั้งไว้ให้ศึกษา

แปลงสาธิตธนาคารอาหารชุมชน

โครงการพระราชดำริปางตอง 2 (ปางอุ๋ง)

สถานที่ตั้ง

หมู่บ้านรวมไทย หมู่ที่ 5 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000
ห่างจากตัวเมืองประมาณ 44 กิโลเมตร

พิกัด X= 387662 **พิกัดY=2160064**

ประวัติ

เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมประมาณ 15,000 คน อีกทั้งทำให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้จากนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งด้วย (บก.ประสานงานโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ) (อ้างใน ชูสิทธ์ ชูชาติ 2550: 87-89)

โครงการพระราชดำริ ปางตอง 2 (ปางอุ๋ง) นอกจากเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจแล้วยังเป็นสถานที่ของ **“งานสำรวจและรวบรวมพันธุ์เขียดแลว”** โครงการปางตอง 2 ร่วมกับสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเขียดแลว และมอบเขียดแลวให้กับหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อปล่อยในแหล่งน้ำที่สำคัญ ๆ เช่น อ่างเก็บน้ำบ้านรวมไทย ลำธารพระตำหนักปางตอง ลำธารบริเวณวนอุทยานแห่งชาติถ้ำปลา ลำห้วยดอยอินทนนท์รวมทั้งสิ้น 35,000 ตัว (บก.ประสานงานโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ) (อ้างใน ชูสิทธ์ ชูชาติ 2550: 87-89)

สวนปางอุ๋ง (Pang Ung Garden) มาจากคำว่า “ปาง” คือ ที่พักของคนทำงานในป่า “อุ๋ง” เป็นภาษาเหนือ หมายถึง ที่ลุ่มต่ำคล้ายกระทะใบใหญ่มีน้ำขังเฉอะแฉะ สวนปางอุ๋ง แห่งนี้จัดสร้างขึ้นเพื่อให้

มีพรรณพืชที่กลมกลืนกับสภาพภูมิประเทศที่สูงทดแทนไร่ฝิ่นร้างแต่เดิมมา สวนปางอุ๋ง เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่พุทธศักราช 2528 เวลาที่ล่วงผ่านไปประมาณ 16 ปี กล่อมเกลาให้สวนปางอุ๋งปรากฏเอกลักษณ์ (Uniqueness) เป็นของตนเองเด่นชัด เรียกว่า “รูปแบบปางอุ๋ง” (Pang Unq’s Style of Gardening) กล่าวคือ

1. มีการปลูกพืชที่ให้ประโยชน์ด้านอาหารและยาแพทย์แผนไทยตลอดจนสร้างความสวยงามกลมกลืนกับพื้นภูมิประเทศ อาทิ Alaba Nut, Avogadro พลับ สาลี่ บ๊วยขี้หนู (แอปเปิ้ลป่า) อบเชยจีน บุนนาค และ ท้อ เป็นต้น

2. มีการตกแต่งพื้นที่ด้วยพรรณไม้ดอก (Flowering Plants) และพรรณไม้ประดับ (Ornamental Species) ที่งอกงามได้ดีในพื้นที่ ซึ่งมีอากาศเย็นถึงค่อนข้างหนาว (0 ถึง 18 องศาเซลเซียส) และอุดมไปด้วยความชุ่มชื้นในอากาศเช่นพื้นที่ปางอุ๋งแห่งนี้ ตัวอย่างไม้ดอกได้แก่ กุหลาบ (Roses) กุหลาบแดงและกุหลาบขาว (Rhododendrons) ไฮเดร็นเยีย ผกากรองดัด พุดสามสี พวงแสด Golden Trumpot และโคมญี่ปุ่น เป็นต้น ส่วนตัวอย่างไม้ประดับได้แก่ ไผ่สีทอง กล้วยฮาวาย ปาล์มชนิดต่าง ๆ ตลอดจนไม้ต้นตามธรรมชาติของป่าเต็งรัง เช่น แดง เต่ารั้งยักษ์ มะค่าโมง เป็นต้น

3. พยายามนำพืชและสัตว์สำคัญประจำถิ่น (Endemic Floral and Faunal Species) ของพื้นที่ปางอุ๋งกลับคืนมาดังเดิม อาทิ เอื้องแซะ กล้วยไม้นานาชนิดประจำปางอุ๋ง และเขียดแลว เป็นต้น (เอกสารโครงการพระราชดำริ ปางตอง 2 (ปางอุ๋ง)มปป: 1-2)

การเพาะเลี้ยงเขียดแลว

ลักษณะของพื้นที่

เมื่อเข้าไปถึงบ้านรวมไทยแล้ว เดินทางต่อไปยังโครงการพระราชดำริปางตอง 2 (ปางอุ๋ง) เป็นถนนคอนกรีตตลอดเส้น ทางเข้าหา(ปางอุ๋ง)เป็นบริเวณภูเขาเต็มไปด้วยต้นสน และตามลำห้วยจะ

เป็นป่าต้นหวาย เมื่อถึงเขตปางอุ๋งจะพบป่าสนและอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ และมีอากาศเย็นตลอดทั้งปี ส่วนบริเวณรอบๆสำนักงานโครงการพระราชดำริปางตอง 2 (ปางอุ๋ง)จะเต็มไปด้วยทุ่งหญ้า ไม้ดอกที่สวยงาม และผลไม้นานาชนิด ได้แก่ อาโวคาโด้ นอกจากนี้ยังมีการบริการที่พักแรมแบบบ้านชาวไทใหญ่แบบต่างๆ พักหนึ่งคืนราคาคนละ250 – 500 บาท และสามารถพายแพเล่นในอ่างเก็บน้ำหรือนั่งเรือนแพชมธรรมชาติรอบๆ อ่างเก็บน้ำ ซึ่งในอ่างจะประกอบด้วยหงส์ดำและหงส์ขาวอาศัยอยู่ประมาณ 3-5 ตัว และมีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ สถานที่เพาะเลี้ยง และขยายพันธุ์เขียดแลวแบบธรรมชาติ ตามพระราชดำริ ไว้ให้นักท่องเที่ยว ได้เข้าไปศึกษาพันธุ์ไม้และสัตว์ป่า (อำพันธ์ ดวงแก้ว : 19/09/2550)

ศูนย์พัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ

สถานที่ตั้ง

ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 โทร 084-703-1861 และ 089-560-6589 ห่างจากตัวเมืองประมาณ 40 กิโลเมตร

พิกัด X = 308971 **พิกัด Y = 2156756**

ลักษณะของสถานที่

เมื่อเข้าไปภายในศูนย์บริการพื้นที่สูงปางตองตามโครงการพระราชดำริ จะพบกับสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจเป็นอย่างมากบริเวณ โดยรอบๆศูนย์เป็นป่าไม้เขตร้อนชื้น และป่าเขาที่มีความชุ่มชื้นตลอดทั้งปี ทำให้พบพืชที่หายาก เช่นไผ่หก ผักกูดหางกวาง และพืชตระกูลเอื้องแซะ เหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อนเป็นอย่างมาก ในศูนย์ยังมีพันธุ์สัตว์พื้นเมืองนานาชนิด เช่นไก่ฟ้า ไก่ป่า กวาง ฟาน หมูป่า เสือลายดำ นกยูง นกเขา แกะ และม้า ฯลฯ เป็นที่น่าตื่นเต้นเมื่อ ได้ยินเสียงนกร้องก้องออกไป และมีแปลงผักปลอดสารพิษ หรือผักพื้นเมือง เช่น ผักกาดขาว มะเขือสตอเบอร์รี่ ฯลฯ นอกจากนี้ยังสามารถเดินชมฝูงแกะและฝูงม้า หากมีโอกาสเดินทางขึ้นเนินเขาซึ่งเป็นที่ประทับของพระองค์ท่าน ที่ได้เสด็จมาประทับแทบทุกปี จะพบกับลานทุ่งหญ้าที่กว้างขวาง ดอกไม้ชนิดต่างๆ และพืชเมืองหนาว (เอกสาร พระตำหนักปางตอง มปป: 1-2)

การเลี้ยงแกะที่ศูนย์บริการพื้นที่สูงปางตองเป็นการเลี้ยงแกะแบบปล่อยให้แกะกินหญ้าตามท้องทุ่ง จะมีการปล่อยในเวลาตอนเช้าเวลาประมาณ 09.00 น.เมื่อถึงเวลาตกเย็น จะมีการต้อนแกะเข้าคอกเวลาบ่าย 15.00 น. และได้มีการตัดขนแกะจำหน่าย ซึ่งจะจำหน่ายในฤดูหนาวตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ ส่วนมากคนที่จะมาเที่ยวและซื้อขนแกะจะเป็นนักท่องเที่ยวและจะให้นักท่องเที่ยวขึ้นขี่ม้าเที่ยวชมพระตำหนักปางตอง (พงษ์พันธุ์ ซื่อตรง : 20/09/2550; สิงห์คำ สิทธิคงขจร:20/09/2550)

ประวัติ

สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าปางตองจังหวัดแม่ฮ่องสอนดำเนินการจัดตั้งขึ้นตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต่อคณะทำงานตามโครงการพระราชดำริจังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ เรือนประทับแรมปางตองเมื่อปี พ.ศ. 2523 โดยมีพระราชดำรัสว่า “ บริเวณป่าแถบนี้ควรอนุรักษ์สัตว์ป่าแบบอย่างสวนป่าเปิดเพื่ออนุรักษ์สัตว์ในท้องที่ป่าแถบนี้” ผู้รับสนองพระราชดำริ คือ นายปรีชา อบอาย ป่าไม้เขตแม่สะเรียง(ตำแหน่งในขณะนั้น)จึงได้รับจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมาจนปัจจุบันสังกัดกลุ่มงานการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืช (เอกสารพระตำหนักปางตอง มปป: 1-2)

ไก่ฟ้าพญาลอ

นกเหงือก

นกยูง

เสือลายเมฆ

หมีควาย

หมีขอ

ละอง

ม้า

แกะ

ศูนย์ไผ่ศึกษา

สถานที่ตั้ง

ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนตามถนนสายบ้านห้วยขาน-บ้านทบศอก-บ้านหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 ห่างจากตัวเมืองประมาณ 35 กิโลเมตร

พิกัด X = 390180 **พิกัด Y = 2156677**

ประวัติความเป็นมา

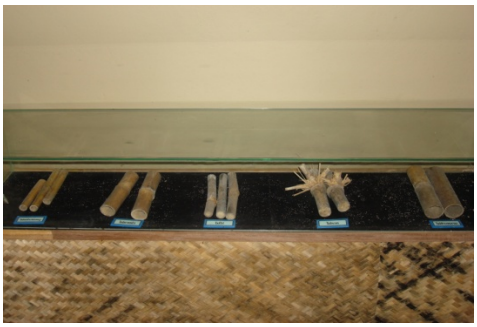
ศูนย์ไผ่ศึกษาแม่ฮ่องสอน ตั้งอยู่ใกล้ศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตอง เกิดจากแนวพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ดำเนินการโดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนและสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแม่ฮ่องสอน จัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหล่งใหม่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ประมาณ 300 ไร่ ซึ่งได้เลือกพื้นที่ที่มีชนิดพันธุ์ไผ่หกเป็นชนิดหลักและมีภูมิประเทศที่โดดเด่นสวยงามและมีลำห้วยปางตองเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 3)

ภายนอกบริเวณศูนย์ไผ่

ลักษณะของพื้นที่

เนื่องจากบริเวณสำนักงานเป็นพื้นที่ที่มีต้นไผ่หลายชนิดเป็นไผ่ที่ใหญ่และหายาก บริเวณสำนักงานสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปเป็นลำธารที่มีน้ำใส และเป็นบริเวณที่มีอากาศเย็นตลอดทั้งปี มีลมพัดตลอดทั้งวันทำให้พื้นที่มีความชื้นสูงเหมาะแก่การศึกษาธรรมชาติเกี่ยวกับเรื่องชนิดของไผ่ ได้เนื่องจากจะมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำและการศึกษาในด้านประโยชน์ของไผ่แต่ละชนิดและการนำมาไปใช้งานเกี่ยวกับงานจักสานและสามารถนำไปบริโภคได้อีกด้วย เนื่องจากไผ่ที่มีอยู่ที่นี้มี 30 กว่าชนิด เป็นไผ่ที่เจริญเติบโตได้ดีเพราะสภาพพื้นที่จะเป็นดินที่อุดมสมบูรณ์เนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่ถูกทำลาย (วรรณชัย ขุนเอม: 19/08/2550)

ภายในศูนย์ไผ่ศึกษา

ภายในศูนย์ไผ่ศึกษา(ต่อ)

จุดชมวิวผาบ่อง

สถานที่ตั้ง

ทางหลวงหมายเลข 108 บ้านผาบ่อง ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 393798 **พิกัด Y = 2120526**

สภาพแวดล้อม

เมื่อเดินทางขึ้นรถไปยังถนน ทางหลวงหมายเลข 108 บ้านผาบ่อง จะมีลักษณะเป็นเส้นทาง โค้งขึ้นเนินเขาเมื่อขึ้นไปถึงจะมีทางเลี้ยวไปหาจุดที่พักมีศาลาขนาดปานกลาง มีจุดชมวิวทิวทัศน์ของลำน้ำผาบ่องและลำห้วยต่างๆ มีภูเขาที่สูงประกอบด้วยมีหมอกหนาในยามเช้าได้สัมผัสกับธรรมชาติที่หนาวเย็นมีอากาศเย็นสบายและลมเย็นๆพัดผ่านตัวไปเย็นสบายในท่ามกลางธรรมชาติที่งดงามเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมเมืองสามหมอก ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านกนานาชนิดชนิดที่หาชมได้ยากกับถนนหนทางที่คดเคี้ยวทำให้เราเกิดความตื่นเต้นที่ได้มาสัมผัส กับธรรมชาติ ในรูปแบบหนึ่งที่ไม่มีที่ไหนเหมือนกับสถานที่แห่งนี้

วิวทิวทัศน์ของลำน้ำผาบ่องและลำห้วยต่างๆ

บรรยากาศบนจุดชมวิว

วนอุทยานแห่งชาติถ้ำปลา-น้ำตกผาเสื่อ

สถานที่ตั้ง

ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391485 พิกัด Y = 2134175

ประวัติ

วนอุทยานแห่งชาติถ้ำปลา-น้ำตกผาเสื่อ มีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่วนอุทยานถ้ำปลา และวนอุทยานน้ำตกผาเสื่อ ในท้องที่ป่าสงวนแห่งชาติแม่ปายฝั่งขวา ท้องที่อำเภอเมืองและกิ่งอำเภอปางมะผ้า และด้วยเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน แนวเทือกเขาจะทอดยาวตามแนวเหนือใต้ อีกทั้งยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร มีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติ คือ ถ้ำปลา-น้ำตกผาเสื่อ ที่สวยงามเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป เหมาะสำหรับการไปพักผ่อนหย่อนใจอุทยานแห่งชาติถ้ำปลา-น้ำตกผาเสื่อ มีเนื้อที่ประมาณ 488 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 305,000 ไร่ ห่างจากตัวเมืองประมาณ 17 กิโลเมตรถึงปากทางเข้า ซึ่งเต็มไปด้วยร้านค้า จากนั้นก็เดินเท้าลึกเข้าไปอีกประมาณ 500 เมตร ก็ถึงบริเวณถ้ำปลา ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติครั้งที่ 1/2540 เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2540 เห็นชอบให้กรมป่าไม้ดำเนินการสำรวจเพื่อจัดตั้งอุทยานแห่งชาติถ้ำปลา-น้ำตกผาเสื่อ โดยเสนอร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดเป็นอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้จึงได้มีคำสั่งที่ 652/2528 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการสำรวจพื้นที่เพื่อจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ ลงวันที่ 10 เมษายน 2538 และคำสั่งกรมป่าไม้ที่ 240/2539 ลง

วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2539 ให้นายพินิต สุวรรณรัตน์ ดำเนินการสำรวจข้อมูลเพิ่มเติมในพื้นที่วนอุทยานถ้ำปลาและวนอุทยานน้ำตกผาเสื่อ เพื่อจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ (จำนง มาลอด:19/09/2550;สืบค้นจาก www.moohin.com/034/034b001.shtml)

ผลการสำรวจได้รวบรวมพื้นที่ที่จะจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติจำนวน 305,000 ไร่ หรือประมาณ 488 ตารางกิโลเมตร อุทยานแห่งชาตินี้เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างแท้จริง และได้กันพื้นที่หมู่บ้านหรือชุมชน ออกจากที่จะประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติแล้ว ประกอบกับทางอุทยานแห่งชาติ ได้ดำเนินการประสานงานกับ หน่วยงานอื่น อาทิเช่น ฝ่ายปกครอง ผู้นำท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด จึงไม่มีปัญหามวลชนแต่อย่างใดและต่อมา คณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้มีการประชุมเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2539 ซึ่งมีนายสมเจตน์ วิริยะดำรงค์ ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นประธาน มีมติเห็นชอบให้ดำเนินการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ
(จำนง มาลอด:19/09/2550; สืบค้นจาก www.moohin.com/034/034b001.shtml)

ลักษณะของพื้นที่

ลักษณะของถ้ำปลาเป็นสถานที่ มีธรรมชาติที่สวยงามตามทางเดินจะมีสนามหญ้าและต้นไม้ตลอดการเดินทางเข้าไปจนถึงจุดทางเข้าที่มีน้ำไหลออกมา ภายในสถานที่ถ้ำปลาจะมีครกน้ำนี้เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีการใช้พลังงานของธรรมชาติใกล้ตัวมาใช้ประโยชน์ ยกตัวอย่างเช่น การตำข้าวโดยใช้กังหันน้ำ การทำประปาพื้นบ้าน และยังสามารถช่วยในการผลิตไฟฟ้าได้อีกด้วย ซึ่งได้มีการสร้างขึ้นมานานแล้วและข้าง ๆก็มี การสร้างบ้านทรงไทใหญ่ ซึ่งหาดูได้ยากเพราะไม่ค่อยมีใครนิยมสร้างบ้านทรงไทใหญ่นี้ขึ้นมาและเมื่อตรงเข้าไปอีกหน่อยก็จะเห็น ถ้ำใต้เชิงเขาที่มีน้ำไหลออกมาใต้เชิงเขาซึ่งเป็นจุดที่สำคัญของถ้ำปลาเพราะเมื่อมองลงไปจะเห็นฝูงปลาขนาดใหญ่ นอกจาก ที่ถ้ำปลายังมีฤาษีที่อยู่ข้าง ๆของถ้ำปลาซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีคนเคารพบูชาพร้อมทั้งมีทิวทัศน์ สภาพเป็นป่าไม้ หน้าผา เขาหินปูนอันเป็นธรรมชาติที่สวยงามมาก ในฤดูหนาวและฤดูร้อนจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีลำธารน้ำไหลตลอดทั้งปี เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบธรรมชาติที่สวยงาม และร่มรื่นส่วนปลามุงที่ถ้ำปลานี้มีความเชื่อกันว่า

ไม่มีใครกล้าจับไปกิน หรือพูดว่าจะนำไปกิน ถ้าใครพูดก็จะเกิดอุบัติเหตุกับคนที่พูด (จำนง มาลอด: 19/09/2550;สืบค้นจาก www.moohin.com/034/034b001.shtml)

สนามหญ้าภายในวนอุทยาน

สะพานข้าม

กังหันน้ำ

บ้านไทใหญ่จำลอง

รูปปั้นฤาษี

ปลาว่ายอยู่ในถ้ำ

ถ้ำจั๊กต่อ

สถานที่ตั้ง

ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X= 391711 **พิกัด Y=2126021**

ประวัติ

อยู่ห่างจากถ้ำปลาไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 1 กิโลเมตรถ้ำพระบาทคู่แห่งนี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เนื่องจากมีรอยพระพุทธบาทและรอยฝ่าพระหัตถ์ที่เชื่อกันว่า เป็นของสมเด็จพระสัมมา สัมพุทธเจ้าและภายในถ้ำยังมีโครงกระดูกโบราณ มีพระธุดงค์และพุทธศาสนิกชนขึ้นไปใช้เป็นที่ปฏิบัติธรรมเป็นประจำ ปากถ้ำกว้าง 20 เมตรภายในถ้ำมีโถงทางเดินที่ลาดชันลึกลงไปประมาณ 150 เมตร มีน้ำขังเป็นบางส่วน หลังจากนั้นมีทางแคบ ๆ ด้านข้างขึ้นไปยังโถงถ้ำใหญ่

ด้านบนที่มีหินถล่มโถงใหญ่นี้เอียงลาดลงไปสู่ความมืดด้านล่าง และมีทางดินลงไประยะหนึ่งจนถึงกองกระดูกที่ถูกเคลือบด้วยแคลไซต์ ถ้ำปลาอยู่ลึกลงไปจากจุดนี้เพียง 200 เมตรเท่านั้น จากตำแหน่งและทิศทางของโถงถ้ำ คาดว่าน่าจะเชื่อมต่อกัน และมีผู้เชี่ยวชาญด้านถ้ำคาดว่าถ้ำจ๊กต่อน่าจะเป็นถ้ำที่ลึกที่สุดในประเทศไทย

ภาพภายในถ้ำ

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สร. 3 (แม่สะกึด)
น้ำตกกึดหลวง

สถานที่ตั้ง

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สร. 3 (แม่สะกึด) ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 394136 **พิกัด Y=2129145**

ลักษณะสถานที่

ในการเดินทางไปยังน้ำตกกึดหลวงนั้น จะต้องเดินทางผ่านฐานทั้งหมด 15 ฐาน และน้ำตกเป็นฐานที่ 16 เป็นฐานสุดท้าย ในการเดินทางเช่นนี้เป็นการเดินทางตามเส้นทางธรรมชาติและเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วย ฐานทั้งหมดมีดังต่อไปนี้ (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 1 ต้นสมพง

ต้นสมพงหรือต้นพุง เป็นต้นไม้ใหญ่ ซึ่งผลัดใบตลอดทั้งปี เจริญเติบโตป่าภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ต้นสมพงที่พบเห็นส่วนใหญ่ จะมีความสูงประมาณ 45 เมตร (150ฟุต) และมีเส้นผ่าศูนย์กลางของพุ่มกิ่งใบ ประมาณ 10 ฟุต (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 2 ทุ่งกระเจียว

ทุ่งกระเจียว เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญในการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพโดยทั่วไปของพืชชั้นล่างนี้จะเป็นพืชล้มลุก ซึ่งจะมีเพียงช่วงฤดูกาลของมัน โดยจะงอกขึ้นมาอีกครั้งเมื่อถึงฤดูกาลตาม วัฏจักร กระเจียว เป็นพืชล้มลุกที่มีดอกซึ่งอยู่ในตระกูลเดียวกันกับพวกขมิ้น ขิง ข่า และว่านต่าง ๆ กระเจียวถือเป็นพืชคลุมดินชนิดหนึ่งที่ช่วยป้องกันการพังทลายของหน้าดินจากน้ำท่วม รวมทั้งช่วยรักษาหน้าดินให้คงสภาพความชุ่มชื้นและความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งให้กับป่า (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 3 ต้นล้านช้าง

ต้นล้านช้างเป็นไม้สูงผลัดใบ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความสูงอย่างมากประมาณ 30 เมตร ลำต้นโค้งงอและเป็นพุ่มช่อ เจริญเติบโตในป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้งริมฝั่งน้ำในภาคเหนือ มีเนื้อไม้สีน้ำตาลอมเหลืองที่แข็งแรง จึงนิยมในการนำไป ทำเครื่องเรือน ต่อเรือ ไม้อัด และอื่น ๆ อีกมากมาย ต้นล้านช้างนั้นเป็นแหล่งของอาหารและยารักษาโรคหวัด ผลที่ร่วงหล่นเป็นอาหารที่มี

คุณค่าสำหรับอีเก้งและหมูป่า ถือว่าเป็นต้นไม้ที่มีประโยชน์มากอีกชนิดหนึ่ง (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 4 ความหลากหลายของนักอิงอาศัย

ลักษณะโดยทั่วไปของผู้อิงอาศัยที่ถูกเรียกว่า “เถาวัลย์” มีนิสัยที่พืชที่ขึ้นอยู่โดยรอบ มีความพยายามสูงที่จะไต่และเกี่ยวพันพืชเหล่านั้น ซึ่งพืชเหล่านั้นก็ยินดี ในเวลาเดียวกัน ผู้อิงอาศัยก็มีประโยชน์ ในการช่วยยึดต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ไม่ให้โค่นล้ม ได้ง่าย นอกจากนี้เถาวัลย์ยังมีความสวยงามและให้ร่มเงาแก่สัตว์ต่าง ๆ (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 5 “ตาน้ำ” น้ำใจจากธรณี

ตาน้ำหรือจุดกำเนิดของสายน้ำ การที่จะทำให้เกิดตาน้ำได้นั้น สภาพแวดล้อมรอบ ๆ ข้างจะต้องมีความชุ่มชื้นและอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชนานาพันธุ์ และพืชเหล่านั้นจะต้องเป็นไม้สูงใหญ่อีกด้วย พื้นที่ที่จะเกิดจุดตาน้ำ ต้องมีสภาพเป็นพื้นที่ ราบซึ่งมีความสามารถในการดูดซับสูง ตาน้ำจะมีขอบเขตที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 4 เมตร โดยจะมีน้ำซึมออกมาหรือพุ่งออกมา เรียกว่า

“ตาน้ำ” หรือ “น้ำซับ” จากนั้นก็จะไหลไปสู่พื้นที่ที่อยู่ต่ำกว่า เกิดเป็นลำธารไหลไปหล่อเลี้ยงพืช พรรณ สัตว์ป่า และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายบนโลกเพื่อความอยู่รอดต่อไป (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 6 “เฮือด” นักบุญแห่งป่า นักฆ่าแห่งพง

เฮือด เป็นไม้ที่ต้องอาศัยไม้อื่นพยุงลำต้นขึ้นไป เอือด จัดอยู่ในประกาฝาก และอยู่ในกลุ่มเดียวกับพวกมะเดื่อ โพธิ์และกร่าง ในป่าเขตร้อนเช่นประเทศไทย มีจำนวนมากกว่า 600 ชนิด เป็นได้ทั้งไม้พุ่งและไม้เถา มีประโยชน์คือเป็นที่อาศัยของเฟิร์น กล้วยไม้ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ของนกและสัตว์ป่านานาชนิด (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 7 เบื้องหลังการทดแทน

ไผ่ซางดอย สามารถเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเจริญเติบโตและหลากหลายของป่าบริเวณนี้ได้ดีตัวหนึ่ง ไผ่เป็นพืชตระกูลหญ้าที่สามารถพบได้จากหลายแหล่งทั่วโลก ถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งเนื่องจากถูกนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง อาทิเช่น เป็นวัตถุดิบในการ

สร้างที่อยู่อาศัย งานจักรสาน งานฝีมือและงานศิลปะต่าง ๆ เป็นแหล่งอาหาร (หน่อไม้) ช่วยพยุงดินและกักเก็บน้ำ ต้นไผ่แดงเป็นไม้ยืนต้นที่มีตั้งแต่ขนาดกลางจนถึงขนาดใหญ่ลำต้นตรงและมีเปลือกบางสีแดงอมเทา เราสามารถพบเห็นต้นไผ่แดงได้ทั่วไป โดยเฉาะอย่างยิ่งในป่าทางภาคเหนือและภาคใต้ แม้ว่าระบบนิเวศโดยรอบนั้นได้ถูกทำให้เกิดความเสียหายไปมาก แต่ก็ยังสามารถเห็นการทดแทนที่ธรรมชาตินั้นเอื้อต่อธรรมชาติด้วยกัน (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 8 “มะม่วงป่า” ใครเป็นคนปลูก

มะม่วงป่าเป็นไม้ยืนต้นที่มีขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ และเป็นไม้ผลัดใบ เรือนยอดแผ่เป็นพุ่ม เปลือกนอกมีสีน้ำตาลปนเทา ขึ้นอยู่ในป่าดงดิบป่าเบญจพรรณหรือพื้นที่ชุ่มชื้นทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มะม่วงป่าที่ท่านเห็นอยู่นี้มีขนาดใหญ่สูงประมาณ 35 เมตร ซึ่งจะใหญ่กว่ามะม่วงพันธุ์อื่นหลายเท่า ท่านจะเห็นว่าพื้นที่แถบนี้มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง เป็นข้อสังเกตได้ว่าความอุดมสมบูรณ์ของป่าและการเจริญเติบโตของพืชพรรณในป่ามีความสัมพันธ์กัน โดยสามารถเปรียบเทียบกับมะม่วงที่เราปลูก นอกจากจะเป็นแหล่งอาหารให้มนุษย์และสัตว์แล้วมะม่วงป่ายังเป็นบ้านให้กับพืชหลากหลายชนิดได้แก่ มอส ไลเคน เฟิร์นป่า และกล้วยไม้ รวมทั้งแมลง และสัตว์ (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 9 เวลาที่เหลืออยู่

น้ำตกมีความสูงประมาณ 3 เมตร เป็นน้ำตกชั้นเดียวไหลตกลงไปในช่องผา มีสภาพธรรมชาติรอบๆ ข้างที่กลมกลืน สวยงาม อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์พืชนานาชนิดที่หาชมได้ยาก ซึ่งประกอบไปด้วยหลายชั้นวรรณะ ตั้งแต่พืชชั้นสูง ชั้นกลาง ชั้นล่าง และพืชคลุมดินเป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความสมดุลของระบบนิเวศ น้ำตกมีประโยชน์มากมาย อาทิเช่นให้ความชุ่มชื้นแก่ป่า ให้ประโยชน์แก่พืช นกและสัตว์ต่าง ๆ สายน้ำที่ไหลไปรวมกับแม่น้ำอื่น ๆ ยังสามารถนำไปผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ เพื่อใช้ในการเกษตรและอุตสาหกรรมของชาวบ้านได้ อีกด้วย (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 10 สายน้ำแห่งกาลเวลา

น้ำตกนี้เป็นน้ำตกสั้น ๆ ที่แฝงไปด้วยความสวยงาม กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ข้างจะไหลบ่าบนลานหินกว้างประมาณ 2-3 เมตรมีลายหินอยู่ 2 ชั้น ดังนั้นบริเวณนี้จะมีน้ำตก 2 ชั้นสั้น ๆ บนลานหินที่มีความสวยงามมาก สภาพแวดล้อมรอบ ๆข้าง อุดมไปด้วยไม้นานาพันธุ์ สร้างความสมบูรณ์ให้แก่ระบบนิเวศบริเวณนี้มาก สายน้ำนี้ยังให้ประโยชน์แก่สิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ข้างมากมาย ทั้งพืชและสัตว์ (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 11 “ต้นยาง”ต้นไม้แห่งการให้

ยางปายหรือยางพราย (ชื่อพื้นเมืองทางภาคเหนือ) เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ผลัดใบ เปลือกหนาสีน้ำตาลปนเทาในฤดูแล้งเปลือกจะแตกเป็นร่องตามความยาวของลำต้นชอบขึ้นอยู่เป็นหมู่ตามป่าดิบแล้งต้นที่ศึกษาอยู่นี้มีความสูงประมาณ 35 เมตรขนาดลำต้นใหญ่มาก ปะปนอยู่กับไผ่ข้าวหลามมากมาย บนต้นมีผู้อิงอาศัยอยู่ เช่น กล้วยไม้ต่างๆ เฟิร์น และมอส เป็นที่อาศัยของ นก หนู กระรอก รวมทั้งให้ร่มเงาแก่สัตว์และพืชที่ต้องการแสงน้อยช่วยยึดหน้าดินไม่ให้พังทลาย ช่วยรักษาสมดุลทางธรรมชาติให้คงสภาพอยู่ต่อไป สถานที่นี้จะแสดงให้ท่านเห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของป่าอย่างเห็นได้ชัด (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 12 ไผ่ข้าวหลาม

ความสวยงามในบริเวณนี้ เกิดจากความเขียวชอุ่มของไผ่ข้าวหลาม ที่ทำให้บรรยากาศ สดชื่นสงบและเยือกเย็นไผ่ชนิดนี้บางครั้งก็เรียกว่าไผ่ข้าวหลามเนื่องจากชาวไทใหญ่มักใช้ใน การนึ่งข้าวเหนียว จะสังเกตเห็นว่าไผ่ชนิดนี้จะบาง และมีช่องปล้องที่ยาวกว่า ไผ่ข้าวหลามมักเจริญเติบโตเป็นกอไผ่ หน่อไม้สามารถรับประทาน หาซื้อได้ในตลาดท้องถิ่น (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 13 จุดชมวิวพระธาตุดอยกองมู

วัดพระธาตุดอยกองมู เป็นปูชนียสถานที่สำคัญและเก่าแก่ที่สุดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประดิษฐานอยู่บนยอดดอยกองมู ซึ่งสามารถมองเห็นเด่นชัดจากทุกทิศทุกทางจากตัวเมือง เดิมมีชื่อเรียกว่า “วัดปลายดอย” สิ่งสำคัญภายในวัดได้แก่พระธาตุเจดีย์ 2องค์ซึ่งพระธาตุองค์ใหญ่ถูกสร้างโดยจองตองสู่ เมื่อปี พ.ศ. 2403 เป็นสถานที่บรรจุพระธาตุของพระโมคคัลนะเถระ ซึ่งนำมาจากประเทศพม่า ส่วนพระธาตุเจดีย์องค์เล็ก สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2417 โดยพญาสิงหนาทราชาเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอน คนแรก หากมองจากวัดพระธาตุดอยกองมู จะสามารถมองเห็นภูมิประเทศและสภาพตัวเมืองได้อย่างชัดเจน งานประจำปีของวัดนี้คืองานปีใหม่ งานสงกรานต์ และงานออกพรรษาที่มีการตักบาตรดาวดึงส์ด้วย (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 14 ต้นปาล์มพัดและต้นหวาย

ต้นปาล์มพัด (ไผ่ตองกู)และต้นหวาย จะเจริญเติบโตได้ดีในบริเวณที่มีอากาศค่อนข้างเย็นของอุทยาน เนื่องจากไอชื้นที่ลอยต่ำมาตามธารน้ำที่ไหล รวมทั้งถูกปกคลุมไปด้วยต้นไม้สูงมากมาย ทำให้เหล่าต้นไม้เล็ก ๆ เหล่านั้นเจริญเติบโต อย่างแข็งแรง ตราบเท่าที่บริเวณนี้มีความ

เหมาะสมในการเจริญเติบโต เราก็ยังสามารถเห็นพืชทั้งสองชนิดนี้กระจายอยู่ทั่วไปบนภูเขา ชื่อของปาล์มพัดมีที่มาจากรูปทรงของใบ ส่วนต้นหวายจะเป็นปาล์มเลื้อย ซึ่งมีหนามและขน รวมทั้งผิวที่ขรุขระ ต้นหวายนั้นเป็นทรัพยากรสำคัญในการผลิตเครื่องเรือน อาทิ เช่น เตียง โต๊ะ เก้าอี้ และอื่น ๆ มากมาย โดยทั่วไปหวายส่วนใหญ่จะมีมากมายหลายชนิดซึ่งแตกต่างกัน (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 15 หินเฌล

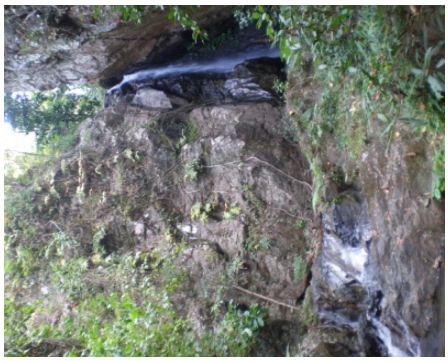

หินเฌลก้อนใหญ่ซึ่งมีลักษณะลักษณะเป็นชั้น ๆนี้ต้องใช้เวลานานหลายพันปีในการก่อกำเนิดและพัฒนาจากตะกอนและโคลนหินเฌล เป็นหินที่มีสีเข้ม โดยส่วนใหญ่มักจะเป็นสีดำ สีแดงเข้ม หรือ สีเขียวอมเทาเมื่อเปียกน้ำจะมีความลื่นมาก เป็นหินตะกอนชนิดหนึ่งที่มีความละเอียดสูง และมักถูกพบอยู่ใต้หินทราย ไม่ใช่บนผิวดินการที่เราสามารถมองเห็นได้ในฐานนี้ สืบเนื่องจากความลาดเอียงและสภาพภูมิประเทศของภูเขา การที่หินช่วยให้พื้นเกิดความแข็งแรง จึงถูกนำไปผลิตเป็นคอนกรีต หรือใช้ป้องกันน้ำท่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูมรสุม (ฤดูฝน) หินชนิดนี้สามารถเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า “หินชั้น” (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

ฐานที่ 16 จากดอยสู่แผ่นดิน

น้ำตกนี้เป็นจุดสุดท้ายของน้ำตก ของเส้นทางเดินป่าแห่งนี้เป็นน้ำตกที่สูงที่สุดในบรรดาน้ำตกทั้งสาม ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 มีความสูง 10 เมตร ซึ่งน้ำจะไหลกระเซ็นลงสู่แอ่งน้ำเล็ก ๆ ที่อยู่เบื้องล่าง เป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการนั่งพักเพื่อผ่อนคลายมีความสุขกับการรับฟังเสียงธรรมชาติ อาทิเช่น เสียงนกร้อง และเสียงน้ำไหลเป็นต้น ชั้นที่ 2 มีความสูงประมาณ 3 ถึง 5 เมตร เช่นเดียวกับน้ำตกอื่น ๆ (สืบค้นจาก www.dnp.go.th)

น้ำตกกึดหลวง

ประวัติเจ้าร่อน

สมัยก่อนที่ยังไม่ได้ก่อตั้งเฟิร์นริมธารพี่แพรวซึ่งทำงานที่ร้านใบเฟิร์นเป็นผู้จัดการอยู่ในขณะนั้น มีวันหนึ่งเจอสนุขตัวหนึ่งชอบมาหาพี่แพรวทุกวันและพี่แพรวคุ้นเคยกับสุนัขตัวนี้มาก ต่อมาพี่แพรวได้เก็บสุนัขตัวนี้มาเลี้ยง และตั้งชื่อให้ว่า **“เจ้าเร่ร่อน”** และสนุขตัวนี้ก็อาศัยอยู่กับคุณแพรวที่บ้าน ต่อมาคุณแพรวนำเจ้าเร่ร่อนตัวนี้มาเลี้ยงที่เฟิร์นริมธาร และพอมีนักท่องเที่ยว

เดินทางมาพักที่เฟิร์นริมธาร เจ้าเร่ร่อนก็จะออกมาต้อนรับอยู่เสมอ นักท่องเที่ยวเลยเรียกสนุขตัวนี้ว่า **“เจ้าร่อน”** และติดปากกันมาจนถึงปัจจุบัน เจ้าร่อนเป็นสุนัขที่นำนักท่องเที่ยวเดินเที่ยวอุทยานในแต่ละฐานจนครบ 16 ฐานไปจนถึงน้ำตกกึดหลวง เจ้าร่อนจะเป็นผู้นำทางนักท่องเที่ยวเสมอๆ แล้วปัจจุบันมีสุนัขตัวอื่นๆที่อาศัยอยู่ด้วยกัน ก็สามารถนำทางได้ เช่น จูรี่ สิงโต บัสดี้ คอมแบค ปัจจุบันผู้ที่นำนักท่องเที่ยวอยู่คือ แพนด้า สิงโต ส่วนเจ้าร่อน ท้องและออกลูกอยู่ไม่สามารถนำทางนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสุนัขแสนรู้จริงๆ (เด่นฤดี มณีวรรณ: 12/09/2550)

เจ้าร่อน

สิงโต

น้ำตกผาเสื่อ

สถานที่ตั้ง

ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 390626 **พิกัด Y = 2155491**

ประวัติ

น้ำตกผาเสื่อ มีระยะทางจากในตัวเมือง 27 กิโลเมตร ในท้องที่ป่าสงวนแห่งชาติแม่ปายฝั่งขวา ท้องที่อำเภอเมืองและกิ่งอำเภอปางมะผ้า และด้วยเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน แนวเทือกเขาจะทอดยาวตามแนวเหนือใต้ อีกทั้งยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร มีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติ คือ น้ำตกผาเสื่อ ที่สวยงามเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป เหมาะสำหรับการไปพักผ่อนหย่อน

(สืบค้นจาก www.moohin.com/034/034b001.shtml)

ลักษณะของพื้นที่

น้ำตกผาเสื่อจะมีลักษณะทั่วไปเป็นแบบธรรมชาติตั้งแต่ระยะทางของน้ำตก ผาเสื่อก็จะมีแต่ต้นไม้และธรรมชาติที่สวยงาม โดยทางเดินลงไปดูน้ำตกนั้นจะมีพืชพันธุ์ไม้ที่สวยงาม และเมื่อเดินไปในสถานที่นั้นจะรู้สึกว่าอยู่กลางธรรมชาติที่สวยงามและได้รับกลิ่นไอที่บริสุทธิ์ของธรรมชาติจริง ๆ และเมื่อลงไปถึงจุดที่ให้ดูน้ำตก ก็จะเห็นน้ำตกที่มีความสูงไหลลงมาสู่พื้นน้ำที่มีก้อนหินก้อนโตๆ

จำนวนมาก เสียงของน้ำที่กระทบก้อนหินดังมาก ภาพของน้ำตกผาเสื่อ เมื่อดูแล้วเป็นภาพที่สวยงามมาก (สืบค้นจาก www.moohin.com/034/034b001.shtml)

น้ำตกผาเสื่อเป็นน้ำตกที่มีทั้งหมด 6 ชั้น ชั้นบนสุดอยู่ในป่าลึกเดินประมาณ 1 ชั่วโมง ได้แก่ น้ำตกแม่สะงากลาง ถัดออกมาเป็นชั้นผายาว ผาลาด ผาเสื่อ ผาตั้ง ผาฮ่อม ชั้นที่นิยมเที่ยวมากที่สุด คือ ผาเสื่อ ซึ่งมีน้ำตกลงกระทบแผ่นหินกระเด็นเป็นฝอยในฤดูฝน เป็นช่วงที่มีปริมาณน้ำมาก มีความสวยงาม แต่ไม่ควรลงเล่นน้ำในช่วงนี้ สองข้างมีแผ่นหินลักษณะคล้ายเสื่อปูลาดอยู่เป็นจำนวนมาก น้ำตกนี้ มีความสูงประมาณ 20 เมตร กว้าง 30 เมตรซึ่งได้รับการเล่าขานว่าเป็นน้ำตกที่มีความสวยงามแห่งหนึ่งของจังหวัดแม่ฮ่องสอน น้ำจะมากในช่วงฤดูฝนและช่วงต้นฤดูหนาวแต่ในช่วงฤดูร้อนจะเห็นพวกก้อนหินของน้ำตกที่มีความสวยงามมากส่วนข้างบนของน้ำตกจะเป็นสายน้ำไหลเป็นแก่งที่สวยงามและธรรมชาติลักษณะของข้างบนจะมีทางเดินเพื่อศึกษาธรรมชาติระยะประมาณ 2 กิโลเมตรมีธรรมชาติที่สวยงามพร้อมกับลำน้ำและเนินหินที่สวยงามเหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ (ธง ไม่มีสกุล : 19 /09/2550)

น้ำตกผาเสื่อ

บริเวณรอบๆน้ำตกผาเสื่อ

น้ำบ่อเป็ด

สถานที่ตั้ง

ริมถนนแม่ฮ่องสอน - ปาย อยู่ทางขึ้นด่านตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391484 **พิกัด Y = 2135630**

สภาพบ่อน้ำ

ประวัติ

สมัยก่อนส่วนมากจะเดินทางด้วยเท้าหรือการเดิน หากพ่อค้าแม่ขาย หรือชาวบ้านที่ต้องเดินทางเข้าเมืองแม่ฮ่องสอน ก็จะผ่านเส้นทางนี้หากเดินทางมาถึงบริเวณน้ำบ่อก็จะมาพักผ่อนและอาศัยดื่มน้ำที่บ่อ เมื่อหายเหนื่อยและก็จะเดินทางต่อไป (สามารถ หิมะนันท์ : 25/09/2550)

น้ำบ่อมูเซอ

สถานที่ตั้ง

ริมถนนสายแม่ฮ่องสอน - ปาย ห่างจากตัวเมืองประมาณ 1 กิโลเมตร อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด = 391493 **พิกัด = 2139167**

สภาพน้ำบ่อ

ประวัติน้ำบ่อมูเซอ

เป็นบ่อน้ำที่พรานล่าสัตว์ขุดขึ้นไว้ในสมัยโบราณ ปัจจุบันยังคงมีหลายแห่ง อาทิเช่น น้ำบ่อมูเซอระหว่างทางบ้านขุนยวม-บ้านเมืองปอน (อำเภอขุนยวม) หลักกิโลเมตรที่ 6-7 และที่ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน บริเวณข้างถนนสายแม่ฮ่องสอน - ปาย ห่างจากตัวเมืองประมาณ 1 กิโลเมตร มีตำนานเล่าว่ามีมูเซอผู้หนึ่งสมัยโบราณถือสัจจะมาก โดยตั้งสัจจะว่าในวันหนึ่งๆจะล่าสัตว์เพียงไม่กี่ตัว ซึ่งจะล่าตามจำนวนนี้ตลอด หากได้ครบตามจำนวนแล้ว ถ้าเห็นสัตว์อีกก็จะไม่ยิง ด้วยอานิสงส์การยึดมั่นในสัจจะทำให้มูเซอผู้นั้นสามารถเรียกน้ำได้ ทำให้มูเซอ สามารถอธิฐานเรียกน้ำขึ้นมาบนภูเขาได้ เมื่อล่าสัตว์ได้แล้วสามารถเรียกน้ำขึ้นมาล้างเนื้อบนภูเขา น้ำล้างเนื้อจะกลายเป็นน้ำซับบนภูเขา ต่อมาจึงมีผู้ไปก่ออิฐโบกปูนเป็นบ่อถาวรเรียกว่า “น้ำบ่อมูเซอ” (จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2544:238-239)

การช่วยกันรักษาบ่อน้ำที่มีผู้ขุดไว้ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เมื่อมีการขุดบ่อน้ำแล้วจะไม่มีการสร้างบ้านทับบ่อน้ำ โดยมีความเชื่อว่าอาจทำให้มีอันเป็นไป แก่การสร้างบ้าน หรือครอบครัว

นอกจากนี้จะช่วยกันรักษาบ่อน้ำที่มีผู้ขุดไว้ระหว่างทางสมัยก่อน ไม่ว่าจะเป็นบ่อมูเซอ บ่ออ่าง หรือหมาแล (หมาเลีย) (จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2544:238-239) ซึ่งในสมัยก่อนส่วนมากจะเดินทางด้วยเท้าหรือการเดิน หากพ่อค้าแม่ขาย หรือชาวบ้านที่ต้องเดินทางเข้าเมืองแม่ฮ่องสอน ก็จะผ่านเส้นทางนี้ หากเดินทางมาถึงบริเวณน้ำบ่อก็จะมาพักผ่อนและดื่มน้ำที่บ่อ หากหายเหนื่อยและก็จะเดินทางต่อไป (สามารถ หิมะนันท์ : 25/09/2550)

แม่น้ำปาย

สถานที่ตั้ง

บ้านทุ่งกองมู หมู่ 3 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X =390168 **พิกัด Y =2137897**

ประวัติน้ำปาย

แม่น้ำปาย เป็นแม่น้ำที่ใหญ่และยาวที่สุดของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดจากทิวเขาถนนธงชัยและทิวเขาแดนลาวในเขตอำเภอปายไหลผ่าน 3 อำเภอในจังหวัดเดียว คือ อำเภอปาย-อำเภอปางมะผ้า-อำเภอเมือง ก่อนจะไหลลงสู่แม่น้ำสาละวิน แต่ละช่วงมีทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงามแล้วไหลลงมาทางทิศใต้ผ่านอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ไปบรรจบกับแม่น้ำสาละวิน (แม่น้ำคง) ในเขตรัฐคะยา สหภาพพม่า มีความยาวประมาณ 180 กิโลเมตร กว้างประมาณ 30 เมตร และลึกประมาณ 7 เมตร ท้องน้ำมีลักษณะเป็นกรวดทราย และในฤดูแล้งน้ำลึกประมาณ 1 เมตร ตลอดลำน้ำปายนี้สามารถล่องแพได้ คือ เริ่มต้นจากบ้านห้วยเดื่อ ตำบลผาบ่อง ซึ่งห่างจากตัวอำเภอเมืองประมาณ 6 กิโลเมตร และล่องถึงบ้านน้ำเพียงดิน ซึ่งเป็นเขตต่อแดนระหว่างไทยกับพม่า ปกติแล้วในช่วงนี้นิยมนั่งเรือหางยาวมากกว่าจะล่องแพ และจากจุดนี้ผู้ที่นิยมล่องไพรด้วยการนั่งบนหลังช้าง ก็สามารถทำได้เช่นกัน การล่องเรือในช่วงนี้เป็นที่นิยมกันมากในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากทิวทัศน์ของฝั่งแม่น้ำมีความสวยงามและระดับน้ำก็ลดหลั่นกันตลอดทาง โดยใช้เวลาในการไปและกลับเพียง 2-3 ชั่วโมงเท่านั้น นอกจากนี้ ในกรณีที่ต้องการพักแรมด้วย

การกางเต็นท์ก็อาจทำได้โดยขออนุญาตจากหัวหน้าด่านตำรวจที่น้ำเพียงดินเสียก่อน ช่วงที่เหมาะสมที่สุดในการล่องแพแม่น้ำปายได้แก่ ช่วงเดือนตุลาคม- มีนาคม

(สืบค้นจากhttp://thai.tourismthailand.org/attraction/maehongson-58-1213-1.html; http://www.tourthai.com/province/maehongsorn/attraction-maenumpai.php)

แม่น้ำปาย

แม่น้ำปาย

ล่องแพน้ำปาย

น้ำพุร้อนผาบ่อง

สถานที่ตั้ง

น้ำพุร้อนผาบ่อง หมู่ 1 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X= 322886 **พิกัด Y= 2124278**

สภาพแวดล้อม

เมื่อเดินทางจากตัวเมืองแม่ฮ่องสอนเข้าสู่ถนน 108 เดินทางไปบ้านผาบ่องเมื่อไปถึงจะมีทางแยกเข้าบ้านผาบ่องแล้วเดินเข้าไปประมาณ 10 เมตร จะพบบ่อน้ำพุร้อนอยู่ภายใน และมีห้องน้ำไว้คอยบริการให้กับนักท่องเที่ยวเข้าไปอาบน้ำพุร้อน และภายนอกจะจัดเป็นห้องอาบน้ำเป็นหลังๆ ไปมีจำนวน 2 หลัง เพื่อเป็นที่ให้บริการของนักท่องเที่ยว บริเวณภายนอกจะเป็นสนามหญ้ามีแนวทางเดินเป็นทางซีเมนต์กว้าง1 เมตรตลอดทางภายในสนามหญ้าจะเป็นศาลาที่พักผ่อนเป็นแห่ง ๆไปมีจำนวน 3 หลังบ่อน้ำร้อนอยู่ตรงกลาง 2 บ่อมีพื้นที่ทั้งหมด 7 ไร่รอบๆ ด้านนอกรั่วจะปลูกดอกไม้เป็นแปลง บรรยากาศบริเวณน้ำพุร้อนจะมีอาการอุ่นๆ ในยามเช้าฤดูหนาวและจะมีหมอกไอน้ำอุ่นที่สวยงามในยามเช้า (เอกสารน้ำพุร้อนผาบ่อง มปป: 1-2)

สภาพบ่อน้ำพุร้อน

ประวัติ

น้ำพุร้อนผาบ่อง มีพื้นที่อยู่หมู่ 1 ตำบลผาบ่อง ปัจจุบันอยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลผาบ่องและกำนันตำบลผาบ่อง น้ำพุร้อนผาบ่องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่คู่กับบ้านผาบ่องมานาน ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 บ้านผาบ่องเป็นเส้นทางผ่านของทหารญี่ปุ่นไปยังประเทศพม่า และทหารญี่ปุ่นได้อาศัยแหล่งน้ำพุร้อนผาบ่องเป็นที่พักผ่อนตามธรรมเนียมของการอาบน้ำแร่แบบญี่ปุ่นและมีการปรับปรุงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงจนถึงปัจจุบัน น้ำพุร้อนผาบ่องเป็นแหล่งธรณีวิทยาที่น่าสนใจ มีลักษณะเป็นบ่อขนาดใหญ่ จำนวน 2 บ่อ อุณหภูมิโดยเฉลี่ย

น้ำพุร้อน ประมาณ 63 องศาเซลเซียส ค่าPH 7 เหมาะสำหรับแช่อาบไม่เหมาะสำหรับบริโภค ในช่วงเดือนเมษายน – พฤษภาคม บริเวณลานน้ำพุร้อนจะพบจักจั่นมารวมตัวกันจำนวนนับหมื่นตัว พบได้เวลาพลบค่ำ ซึ่งชาวบ้านในหมู บ้านมาจับบริโภคและนำไปขาย (เอกสารน้ำพุร้อนผาบ่อง : 1-2)

อาบน้ำแร่เพื่อสุขภาพ

น้ำพุร้อนผาบ่องได้จัดสร้างห้องอาบน้ำแร่ไว้ค่อยบริการนักท่องเที่ยว คือ ห้องอาบน้ำแร่แบบแช่ส่วนตัวจำนวน 18 ห้อง ห้องแช่รวมจำนวน 1 ห้องไว้บริการนักท่องเที่ยวทุกวัน สำหรับค่าบริการเข้าชมฟรี อุณหภูมิของน้ำแร่ที่ใช้อาบน้ำประมาณ 39 -42 องศาเซลเซียส ใช้แช่อาบโดยจะต่อท่อตรง มาจากบ่อน้ำพุร้อนขนาดใหญ่ การอาบน้ำแร่เป็นการบำบัดความเมื่อยล้าของร่างกาย ความร้อนช่วยลดและคลายความเจ็บปวดของกล้ามเนื้อ ทำให้รู้สึกสดชื่น ช่วยให้โลหิตไหลเวียนดี และยังช่วยรักษาโรคผิวหนังบางชนิด เช่น กลากเกลื้อน ผื่นคัน เป็นต้น (เอกสารน้ำพุร้อนผาบ่อง : 1-2)

อัตราการให้บริการห้องอาบน้ำแร่

ห้องอาบน้ำแร่แบบแช่รวม ลงแช่ได้ 10 คน ห้องละ 400 บาท

ห้องอาบน้ำเดี่ยว ห้องละ 50 บาท

(เอกสารน้ำพุร้อนผาบ่อง : 1-2)

มีบริการนวด

ภายในบริเวณบ่อน้ำร้อน

บ้านรักไทย

สถานที่ตั้ง

ตั้งอยู่ที่ หมู่ 6 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 ห่างจากตัวเมืองประมาณ 44 กิโลเมตร

พิกัด X = 389115 **พิกัด Y = 2166177**

ประวัติ

บ้านรักไทย (บ้านแม่ออ) เป็นหมู่บ้านสุดท้ายก่อนที่จะถึงชายแดนไทย - พม่า ประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านอพยพมาจากทางตอนใต้ของจีน ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองบริเวณหมู่บ้านมีทะเลสาบที่สวยงาม ที่หมู่บ้านแม่ออนี้ยังมีการสืบทอดประเพณีของชาวจีนฮ่อหลายอย่าง ทั้งการพูด การเขียน ลักษณะของบ้านจะมีลักษณะที่เป็นบ้านแบบเก่าที่ทำมาจากดินเหนียวผสมฟางข้าว รวมทั้งอาหารต้นตำหรับจีนตอนใต้แถบมณฑลยูนาน นอกจากนี้บ้านแม่ออยังมีสภาพอากาศที่เหมาะสำหรับปลูกชา ชาที่บ้านแม่ออปลูกนี้มีหลายพันธ์ได้แก่ ชาพันธ์ชิงชิงอู่หลง (ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2550.: 8)

พื้นที่ส่วนใหญ่ของบ้านรักไทย อยู่บนพื้นที่สูงมีธรรมชาติที่สวยงาม และมีอากาศที่บริสุทธิ์ ตรงกลางของหมู่บ้านจะมีหนองน้ำกลางหมู่บ้าน ซึ่งหาดูได้ยาก ชาวบ้านส่วนมากนิยมปลูกชาเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว เพราะเห็นว่าลักษณะของอากาศเหมาะแก่การปลูกชา

ชาที่หมู่บ้านรักไทยมีกลิ่นหอม ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่โดดเด่น คือการสร้างบ้านด้วยดินเหนียวผสมกับฟางข้าว (ฮุยหลิน แซ่จิ่ง :19/09/2550)

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาส่วนมากต้องการมาดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านรักไทย บรรยากาศที่ดีของที่บ้านรักไทย และที่สำคัญนักท่องเที่ยวจะมานั่งชิมชา รับประทานอาหารยูนาน ลักษณะของชาที่นี่ไม่เหมือนชาที่อื่นเพราะชาที่นี่เมื่อดื่มแล้วจะรู้สึกชุ่มคอ และเป็นชาแท้ละลายไขมันได้ดี พันธุ์ของชามาจากไต้หวัน และสำหรับเรื่องของอาหารยูนาน ก็จะมีอาหารที่เด่น เช่น ขาหมู หมั่นโถ ยำใบชาสด หน่อไม้ผัด หรือยำ อาหารพวกนี้เป็นอาหารที่มีรสชาติที่อร่อยของบ้านรักไทย นอกจากนี้ยังมีการขี่ม้าไปเที่ยวเขตชายแดน และเดินป่า เที่ยวชมธรรมชาติที่สวยงามและชมคุกเก่า (ฮุยหลิน แซ่จิ่ง :19/09/2550)

บรรยากาศรอบๆหมู่บ้าน

ลักษณะร้านค้าต่างๆภายในหมู่บ้าน

ไร่ชาชนิดต่าง ๆ

ภูโคลน คันทรีคลับ

สถานที่ตั้ง

132 ม. 2 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอ เมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน 58000 โทรศัพท์ 053-282579 FAX -053- 279260 E - mail: information@pooklon.com

พิกัด X =391948 **พิกัด Y =2148272**

ประวัติความเป็นมา

ในปี พ.ศ. 2538 แหล่งโคลนสุขภาพ โป่งเดือดแม่สะงาหรือชื่อในปัจจุบันคือ “ภูโคลน” ถูกค้นพบเป็นครั้งแรกโดยกลุ่มนักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้านธรณีวิทยาชาวฝรั่งเศสและชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้วค้นพบสายน้ำร้อนผุดขึ้นมากลางทุ่งนา และไหลไปรวมกับลำธารเล็กๆ ซึ่งชาวบ้านบริเวณดังกล่าวเล่าหากมีคนเจ็บป่วยไม่สบาย ก็มักไปแช่น้ำอุ่นดังกล่าวทำให้อาการปวดเมื่อยนั้นหายไป ต่อมาในปี พ.ศ. 2539 ได้มีการศึกษาค้นคว้าและเก็บตัวอย่างน้ำแร่และโคลนธรรมชาติ ไปตรวจสอบ แร่ธาตุที่ห้องทดลองของสถาบันวิจัย THERMALIUM LUXEUIL LABORATORIE ประเทศฝรั่งเศส ใช้ระยะเวลาศึกษาและวิจัยอย่างละเอียดนานถึง 4 ปี ปี พ.ศ. 2542 มีการแจ้งผลการวิจัยระบุว่าตะกอนโคลนที่ปนเปื้อน มากับน้ำแร่ร้อนนั้น เป็นโคลนบำบัดผิวที่มีคุณประโยชน์อุดมไปด้วยแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์ต่อผิวหนัง และระบบไหลเวียนโลหิต

ของมนุษย์ มีแร่ธาตุหลักหลายชนิดเทียบเท่ากับ โคลนจากต่างประเทศเช่นโคลนจากทะเลสาบเดดซี และโคลนลาวาภูเขาไฟ ในประเทศโรมาเนีย ซึ่งสามารถค้นพบได้เพียงไม่กี่แห่งในโลก จึงมีการเริ่มต้นสำรวจใหม่อีกครั้ง โดยใช้เทคโนโลยีดาวเทียมสำรวจและทีมงานเครื่องขุดเจาะอันทันสมัยจากประเทศออสเตรเลียเพื่อนำโคลนและน้ำแร่มาใช้ และในปี พ.ศ. 2543 จดทะเบียนจัดตั้งห้างหุ้นส่วนจำกัด ภูโคลน คันทรีคลับ ด้วยทุนจดทะเบียนจำนวน 10 ล้านบาท เพื่อพัฒนาที่ดินดังกล่าวเพื่อประโยชน์ ด้านสุขภาพรวมถึงการท่องเที่ยว ของจังหวัดและประเทศต่อไป (สืบค้นมาจาก http://www.pooklon.com/contact.htm)

1. ภูโคลน

เป็นแหล่งค้นพบโคลนจากน้ำพุร้อน นับเป็นหนึ่งในสามแหล่งของโลกที่มีการค้นพบโคลนที่นำมาใช้ในการเสริมสร้างสุขภาพความงามให้กับผิวพรรณของเรา นอกเหนือจากโคลนใต้ทะเล dead sea และโคลนภูเขาไฟ เนื่องจากมีแร่ธาตุที่มีประโยชน์ เช่น แคลเซียม ที่ช่วยปรับความสมดุลของผิว โบรไมด์มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อโรค แมกนีเซียมช่วยเสริมสร้างและซ่อมแซมเซลล์ผิวที่เสื่อมสภาพ เป็นต้น ภูโคลนเป็นแหล่งน้ำแร่และโคลนธรรมชาติที่มาจากสายน้ำแร่ใต้ดินเป็นโคลนเดือดบริสุทธิ์ที่ขึ้นมากับน้ำแร่ธรรมชาติที่สะอาดและไม่มีกลิ่นกำมะถัน ซึ่งอุดมไปด้วยแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์ต่อผิวหนังและระบบไหลเวียนของโลหิตของมนุษย์ และที่นี่มีบริการพอกโคลนซึ่งใช้เวลาไม่นาน หรือใช้บริการอาบน้ำแร่ นักท่องเที่ยวสามารถแวะมาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ภูโคลนให้บริการในรูปแบบของสปาและมีสระน้ำแร่ธรรมชาติ (สืบค้นมาจาก http://www.pooklon.com/contact.htm)

2. โคลนสุขภาพ

ใช้เพื่อผิวพรรณที่สะอาดใส เนียนนุ่ม โดยมีคุณสมบัติสามารถดูดซับความมันส่วนเกินและสิ่งสกปรกที่ติดตามรูขุมขนอันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิด สิวเสี้ยน และริ้วรอยหมองคล้ำ อีกทั้งส่วนผสมของแร่ธาตุที่สำคัญยังเป็นอาหารบำรุงเซลล์ผิว และช่วยกระตุ้นให้เซลล์ผิวทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ของภูโคลน มีดังนี้

1. ช่วยปรับสภาพความสมดุลของผิวไม่ให้เกิดความแห้งกร้าน

2. สามารถฆ่าเชื้อโรคได้อย่างปลอดภัยไม่ระคายเคืองผิว

3. สามารถทำความสะอาดได้ลึกถึงรูขุมขน

4. ช่วยบำรุงและควบคุมความชุ่มชื้นของเซลล์ผิว

5. สร้างและซ่อมแซมเซลล์ผิวที่เสื่อมสภาพไป

6. สามารถกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงของเซลล์ผิวให้ทำงานอย่างมี ประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

7. สามารถทำความสะอาดผิวหน้าได้อย่างสะอาดลึกถึงรูขุมขน ดูดซับความมันและขจัดสิ่งสกปรกที่สะสมในเซลล์ของผิว และนอกจากนี้แร่ธาตุบางตัวยัง

8. ช่วยกำจัดเซลล์ผิวที่เสื่อมสภาพไปด้วย ทำให้ผิวหน้าดูสะอาดและผ่องใส

(สืบค้นจากhttp://www.pooklon.com/contact.htm)

ภายในบริเวณภูโคลน

บ่อโคลน

การนวดแผนไทย

โคลนที่เอามาพอกหน้าและพอกตัว

3. ผลิตภัณฑ์จากภูโคลน

3.1 สเปรย์น้ำแร่ธรรมชาติบำรุงผิว ภูโคลน ผลิตภัณฑ์น้ำแร่ธรรมชาติภูโคลน สามารถช่วยให้ความชุ่มชื้นและปรับสภาพผิวชั้นนอกสุด ที่เสื่อมสภาพ ขาดความชุ่มชื้นจากมลภาวะและภารกิจประจำวัน มีส่วนประกอบจากแร่ธาตุที่สำคัญหลายชนิด มีสภาพความเป็นกรดและด่างที่เป็นกลางช่วยให้ผิวชุ่มชื้นและนุ่มนวลขึ้น ใช้ทดแทนน้ำหล่อเลี้ยง ที่สูญเสียไประหว่างวัน เพิ่มความสดชื่นหลังเล่นกีฬาหรือขณะขับรถ เหมาะกับทุกสภาพผิวใช้ได้บ่อยตามที่ต้องการ และสามารถใช้ได้กับเครื่องสำอาง เพื่อประสิทธิภาพการบำรุงผิว (สืบค้นมาจาก http://www.pooklon.com/contact.htm)

3.2 ครีมอาบน้ำ ภูโคลน เพื่อผิวพรรณเนียนนุ่ม สะอาด สดใส ด้วยคุณค่าจากโคลน สามารถขจัดความมันส่วนเกินคราบเครื่องสำอาง สิ่งสกปรกที่ติดตามรูขุมขนอันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดสิวเสี้ยน ริ้วรอยหมองคล้ำ อีกทั้งส่วนประกอบของแร่ธาตุที่สำคัญในโคลน ยังเป็นอาหารบำรุงเซลล์ผิว ช่วยกระตุ้นให้เซลล์ผิวทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มความสดชื่นและผ่อนคลาย ด้วยกลิ่นหอมจากน้ำมันหอมระเหย ส้ม น้ำผึ้ง แคนเบอรี่ ลีลาวดี และลิลลี่

(สืบค้นมาจาก http://www.pooklon.com/contact.htm)

3.3 โคลนเพื่อสุขภาพและความงาม ลาโบเต้ จากแหล่งโคลนสุขภาพของเมืองไทย ภูโคลน เพื่อผิวพรรณสะอาดใส เนียนนุ่มและคงความชุ่มชื้น ของสภาพผิวสู่สมดุลธรรมชาติ และยังสามารถดูดซับความมันส่วนเกินและสิ่งสกปรก ที่ติดตามรูขุมขนอันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิด สิวเสี้ยนและริ้วรอยหมองคล้ำ อีกทั้งส่วนผสมของแร่ธาตุที่สำคัญ ยังเป็นอาหารบำรุงเซลล์ผิวและช่วยกระตุ้น

ให้เซลล์ผิวทำงานอย่างมีประสิทธิภาพโคลนสุขภาพ ลาโบเต้ ผลิตจากวัตถุดิบธรรมชาติ 100 % จึงเหมาะกับทุกสภาพผิว (สืบค้นมาจาก http://www.pooklon.com/contact.htm)

ดอยไมโครเวฟ(บ้านยอดดอย)

สถานที่ตั้ง

ตำบลห้วยโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 (เส้นทางแม่ฮ่องสอน - ขุนยวม) ห่างจากตัวเมืองประมาณ 40 กิโลเมตร

พิกัด X = 398595 **พิกัด Y = 211259**

ประวัติ

เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ที่อาศัยอยู่บนดอยสูงจากน้ำทะเล 1000 เมตร มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายและรักษาประเพณีอย่างเคร่งครัด ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านส่วนใหญ่ย้ายมาจากอำเภอปาย ซึ่งได้ย้ายมาอยู่ในหมู่บ้านประมาณ 30 ปี เดิมในหมู่บ้านมีบ้านเรือนเพียง 4-5 หลัง (ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป: 6; วรวุฒิ พนมไพร: 20/09/2550)

ลักษณะของดอยไมโครเวฟ

ดอยไมโครเวฟ มีลักษณะเป็นหมู่บ้านที่อยู่บนดอยสูง สภาพอากาศหนาวเย็นเป็นอากาศที่บริสุทธิ์ ทางขึ้นไปบนดอยไมโครเวฟ ประกอบด้วยต้นไม้และธรรมชาติที่สวยงามตลอดทางจนถึงหมู่บ้าน หากไปเที่ยวหมู่บ้านในช่วงฤดูหนาว เมื่อมองลงมาด้านล้างจะเห็นเป็นทะเลหมอกที่สวยงาม ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร ปลูกกะหล่ำปลีขาย นอกจากนี้แล้วในแต่หมู่บ้านจะมีประเพณีที่เด่นและจัดขึ้นทุกปี คือประเพณีการกินวอ ซึ่งจัดขึ้นในช่วงเดือนธันวาคมของทุกปี จะจัดงาน 3 วัน คล้ายการส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ โดยในงานจะมีการแสดง

การละเล่นของชนเผ่า ที่หาดูได้ยาก ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ (วรวุฒิ พนมไพร : 20/09/2550)

บรรยากาศภายในหมู่บ้าน

รอยพระพุทธบาทป่าปุ๊

สถานที่ตั้ง

บ้านป่าปุ๊ ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X =392587 พิกัด Y =2124854

รอยพระพุทธบาท

ประวัติความเป็นมา

จากการสัมภาษณ์ นายการุน วงค์สำราญ เล่าว่า ในช่วงปีพ.ศ. 2507 สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ได้มีการสร้างถนน ทางหลวงหมายเลข 108 จนกระทั่งมาถึงบริเวณดังกล่าวได้มองเห็นก้อนดินมีลักษณะคล้ายเจดีย์ขนาดเล็ก ๆ จึงคิดว่าน่าจะมีสิ่งของสำคัญจึงนำรถเข้าไปไถหน้าดินบริเวณดังกล่าว แต่ก็ไม่พบอะไร (การุน วงค์สำราญ: 22/02/2551)

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2513 นายอ่องชิง กลิ่นขจร ได้เข้าค่ายลูกเสือ ซึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของถนนฝั่งตรงข้าม ในช่วงพักเที่ยงของการเข้าค่ายลูกเสือ นายอ่องชิง กลิ่นขจร ได้เดินไป

เก็บหมากนะ(ภาษาไทใหญ่) ในขณะที่นั่งลงนั้นสังเกตเห็นร่องรอยคล้ายรอยเท้ามนุษย์ จึงใช้ไม้ขุดดูเรื่อย ๆ จนเห็นเป็นลักษณะรอยเท้ามนุษย์อย่างชัดเจน จึงนำเรื่องที่เห็นไปบอกชาวบ้านในหมู่บ้านป่าปุ๊ ชาวบ้านพากันมาดูและสันนิฐานว่าเป็นรอยพระพุทธบาท จึงช่วยกันบูรณะและสร้างศาลาให้คนที่ผ่านไปมาได้สักกาละบูชา (การุน วงค์สำราญ: 22/02/2551)

ลำน้ำปุ๊

สถานที่ตั้ง

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X= 391497 **พิกัดY=2134945**

สภาพลำน้ำปุ๊

ประวัติความเป็นมา

ลำน้ำปุ๊เป็นลำน้ำที่สำคัญและผูกพันกับวิถีชีวิตของผู้คนในป๊อกดอนเจดีย์มาช้านาน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ตามริมน้ำได้เก็บผักมากินมาขายและยังได้ใช้น้ำจากลำน้ำปุ๊อุปโภค บริโภค ทำไร่ทำนา เพราะมีน้ำตลอดปี ชาวบ้านเล่าว่า ลำน้ำปุ๊แม้มีขนาดไม่ใหญ่เท่าลำน้ำแม่ฮ่องสอน มีแหล่งกำเนิดบริเวณต้นน้ำในพื้นที่ป่า อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เรียกว่า บ้านหัวน้ำส่อม ทำให้มีน้ำอยู่ตลอดทั้งปีไหลผ่านเข้าสู่ชุมชนต่างๆ อาทิ ชุมชนชานเมือง ชุมชนปางล้อ และชุมชนดอนเจดีย์ แล้วไหลลงสู่ลำน้ำแม่ฮ่องสอนเพื่อออกสู่แม่น้ำปาย ปัจจุบันมีโรงงานทำขนมจีนปล่อยของเสียลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้น้ำไม่สะอาดดังเดิม มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งรวมตัวจัดตั้งเป็นเครือข่ายอาสาสมัครกู้สายน้ำให้แผ่นดินขึ้น เพื่อพัฒนาลำน้ำปุ๊ให้กลับมามีสภาพที่อุดมสมบูรณ์ให้

ได้ใกล้เคียงกับสภาพเดิมมากที่สุด นางคำมาตร พรนิมิต สมาชิกอาสาสมัครกู้สายน้ำให้แผ่นดินเปิดเผยว่า

“กลุ่มอาสาสมัครฯ เริ่มรวมตัวกันมาเมื่อ 3 ปีก่อน สืบเนื่องมาจากโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ของ จ.แม่ฮ่องสอน เห็นว่าน่าจะมีส่วนช่วยทำอย่างไรให้เมืองแม่ฮ่องสอนน่าอยู่ และพวกเราก็อาศัยอยู่ริมน้ำปุ๊กันตั้งแต่เกิด ตอนนี้ลำน้ำมีสภาพอะไรไม่ต่างไปจากคนป่วยถึงเวลาแล้วที่ต้องร่วมกันพัฒนาลำน้ำ โดยได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายเมืองแม่ฮ่องสอน เทศบาล และภาคีต่างๆ ในระยะแรกมีสมาชิกประมาณ 20 คน เป็นคนในชุมชนดอนเจดีย์ เดี๋ยวนี้มีชาวบ้านที่หันมาให้ความสำคัญในการร่วมกันพัฒนามากขึ้น จนปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมดราวๆ 60 คน ซึ่งมาจากชุมชนที่อาศัยอยู่ริมน้ำปุ๊ เช่น ชุมชนปางล้อ ชุมชนบ้านชานเมือง หมู่บ้านนาหมากปิน และได้รับการบรรจุเป็นหนึ่งในแปด แผนงานพัฒนาเมืองแม่ฮ่องสอนให้น่าอยู่ของคณะกรรมการพัฒนาเมืองน่าอยู่แม่ฮ่องสอน ส่วนกิจกรรมที่ทำได้ คือลงสำรวจจัดเก็บข้อมูลต่างๆ รวมทั้งจัดทำแผนผังและพื้นที่ซึ่งตั้งอยู่ริมลำน้ำปุ๊ ตั้งแต่บ้านชานเมืองถึงหมู่บ้านนาหมากปิน และได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนบ้านจองคำโดยส่งนักเรียนมาร่วมกันเก็บขยะในลำน้ำอีกด้วย นอกจากนี้ยังร่วมกันดูแลรักษาป่าต้นน้ำโดยปลูกต้นไม้ ปรับปรุงตลิ่งที่ชำรุดโดยปลูกหญ้าแฝก ผักกูด ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านที่อยู่ริมน้ำไม่ทิ้งของเสียและน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำ รวมทั้งจัดทำบ่อบำบัดน้ำเสียในครัวเรือนอีกด้วย”

(สืบค้นจาก http://www.chumchonthai.or.th/member/showcontentdetail.asp?data_rec=256; http://www.codi.or.th/baanmankong/index.php?option=articles&task=viewarticle&artid=26&Itemid=3)

โครงการสวนสาธารณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามพระราชดำริ (ท่าโป่งแดง)

สถานที่ตั้ง

บ้านท่าโป่งแดง หมู่ 5 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 ห่างจากตัวเมืองประมาณ 6 กิโลเมตร

พิกัด X= 389745 **พิกัด Y= 2131726**

สภาพแวดล้อม

สวนรุกชาติท่าโป่งแดงเป็นสวนดอกไม้และป่าไม้ ภายในสวนจะพบศาลาที่พักเป็นแห่งๆ และเป็นโรงเพาะชำกล้าไม้ บริเวณสวนรุกชาตินี้มีพื้นที่ทั้งหมด 11 ไร่ ป่าภายในสวนรุกชาติจะเป็นป่าไม้พลัดใบตลอดทั้งปี ส่วนมากเป็นเส้นทางการศึกษาธรรมชาติ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้จากป่าและสวนรุกชาติแห่งนี้ยังเป็นอ่างเก็บกักน้ำเพื่อไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง (ปฏิญาณ กองศรี: 13/12/2550)

ประวัติ

เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2534 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงรับสั่งแก่คณะทำงานตามโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ ณ พระตำหนักภูพิงราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ ให้ใช้พื้นที่บริเวณฝั่งซ้ายของแม่น้ำปาย ที่อยู่ตรงข้ามหน่วยงานปศุสัตว์ จัดทำเป็นสวนสาธารณะ (Public park) โดยวิธีสูบน้ำจากแม่น้ำปายขึ้นไปช่วย เพื่อให้เป็นสถานที่พักผ่อนของเมือง

แม่ฮ่องสอน และในสวนสาธารณะนั้นต้องมีการสร้างที่พักเอาไว้ด้วย เพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ชมสวนได้พักผ่อน เมื่อปลูกป่าเต็มพื้นที่นั้นแล้ว ต่อไปจะเป็นส่วนเดียวกับฝั่งขวา คือศูนย์ท่าโป่งแดงทั้งหมด และถ้ามีเงินก็สามารถทำสะพานข้ามแม่น้ำปาย เชื่อมกับสวนสาธารณะข้ามไปฝั่งขวาได้ (ปฏิญาณ กองศรี:13/12/2550)

บริเวณภายในสวนรุกชาติท่าโป่งแดง

ในวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ.2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินตรวจเยี่ยมการดำเนินงานของศูนย์บริการและพัฒนาลุ่มน้ำปาย และตรวจพื้นที่ ซึ่งจะก่อสร้างสวนสาธารณะทรงได้พระราชทานพระราชดำรัส ดังนี้ (ปฏิญาณ กองศรี:13/12/2550)

“ให้พิจารณาเร่งรัดการก่อสร้างฝายกั้นลำน้ำปาย เพื่อจัดหาน้ำให้กับพื้นที่ศูนย์บริการพัฒนาลุ่มน้ำปายและส่งน้ำให้แก่พื้นที่สวนสาธารณะ ที่จะก่อสร้างขึ้นในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยในพื้นที่สวนสาธารณะ ให้ทำระบบส่งน้ำไปยังพื้นที่รอบภูเขา โดยก่อสร้างเป็นบ่อพักน้ำไว้เป็นระยะๆระหว่างทางขึ้นเขาโดยให้ทำรอบ ๆ เขา เป็นระยะภายในสวนสาธารณะแล้วปล่อยน้ำลงมาเพิ่มความชุ่มชื้นของพื้นที่ป่าและสำหรับพื้นที่ป่าบนภูเขาให้ปลูกต้นไม้ที่ไม่ทิ้งใบ และนำน้ำมารด ป่าก็จะสวย” ทรงรับสั่งเพิ่มเติมว่า (ปฏิญาณ กองศรี:13/12/2550)

“ถ้ามีน้ำ ป่าบริเวณนี้จะเขียว ไม้ไม่ผลัดใบเช่นเดียวกับที่ดอยสะเก็ด และพื้นที่นี้ไม่ต้องปลูกป่าใหม่ แต่ถ้าปลูกใหม่ไม่ต้องตัด ให้ปลูกแซมในที่โล่ง ซึ่งอาจจะปลูกไม้ประเภท หว้า ไทรสะเดา สำหรับพื้นที่โล่งมาก ๆ ก็ให้ทดลองปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดินปลูกตามลักษณะของชั้นความสูงหรือแนวระดับ และในส่วนของขอบเขตพื้นที่สวนสาธารณะนั้นให้กันขอบเขตให้ชัดเจน และสำหรับราษฎรที่บุกรุกพื้นที่สวนสาธารณะอยู่ ก็ให้จัดที่ดินทำกินให้เขาใหม่บริเวณใกล้เคียง จัดหาน้ำให้ เขาจะมีที่อยู่ดีกว่าเดิมซึ่งปัจจุบันเขาแร้นแค้น ต่อไปก็ยกให้เขา หรือต่อไปก็บอกชาวบ้านกลุ่มนี้ มาเป็นคนงานของสวนสาธารณะ” (ปฏิญาณ กองศรี:13/12/2550)

ในวโรกาสเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ได้ทรงปลูกต้นหว้า ไว้เป็นที่ระลึกทางด้านหน้าเชิงเขาของสวนสาธารณะ ขณะนี้ ต้นหว้าต้นนี้เจริญเติบโตงดงามยิ่งนัก สวนสาธารณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้พัฒนาปรับปรุงมาโดยตลอด ในวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2539 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงเสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานเปิดสวนสาธารณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ อาคารชมวิว ให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอนสืบมา สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานหนึ่งที่เข้ามารับผิดชอบดูแล พัฒนาสวนสาธารณะจังหวัดแม่ฮ่องสอนตลอดมา จุดที่น่าสนใจ สวนสาธารณะจังหวัดแม่ฮ่องสอนตามพระราชดำริ (ปฏิญาณ กองศรี:13/12/2550)

ลักษณะภายในบริเวณสวนรุกขชาติท่าโป่งแดง

1. ศาลานิทรรศการเฉลิมพระเกียติ เป็นอาคารแลดงประวัติ ความเป็นมาของสวนสาธารณะฯและเรื่องราว แนวคิดและทฤษฎีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ในด้านป่าไม้และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนโครงการตามพระราชดำริ ที่ได้ทรงพระราชทานให้กับประชาชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ เป็นเส้นทางเดินเลียบไปตามลำห้วยและเนินเขา ผ่านสถานีให้ความรู้ จำนวน 5 สถานี ระยะทางยาว 1,200 เมตรใช้เวลาเดินประมาณ 45 – 60 นาที

3. เส้นทางเดิน วิ่ง เพื่อสุขภาพและชมพรรณไม้ เส้นทางเดิน วิงเพื่อสุขภาพสำหรับผู้รักธรรมชาติเส้นทางเรียบง่าย ไม่สูงชันรื่นรมย์ ด้วยไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ยื่นต้น สามารถศึกษาพันธุ์ไม้เรียนรู้เรื่องราวของป่าไม้ ต้นไม้ด้วยตนเอง จากป้ายสื่อความหมายตลอดเส้นทาง

4. พื้นที่สาธิต ศึกษาเรียนรู้แนวคิดและทฤษฎีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ในด้านป่าไม้และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย (1) การปลูกป่า 3 อย่างได้ประโยชน์ 4 อย่าง (2)ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก (3)ป่าเปียก (4)ภูเขาป่า (5)ฝายชะลอความชุ่มชื้น

5. ลานกิจกรรม สำหรับผู้เข้าเที่ยวชมสวนสาธารณะ ได้ใช้เป็นลานกิจกรรม และนันทนาการร่วมกัน

6. จุดชมวิวแม่น้ำปาย เป็นสถานที่ชมทิวทัศนียภาพของแม่น้ำได้จากเนินเขาสูง เห็นความสวยงามของแม่น้ำปายได้เป็นระยะทางไกลสุดสายตา

7. แปลงรวบรวมพันธุ์ไม้ไผ่และไม้ยืนต้นดอกมีกลิ่นหอม เป็นแปลงรวบรวมพันธุ์ไม้ไผ่นานาชนิด และไม้ยืนต้นดอกมีกลิ่นหอม ในท้องถิ่นมากมาย

8. สถานีเพาะชำกล้าไม้ เป็นเรือนเพาะกล้าไม้ดอก ไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม่ประดับ ไม้มีค่าหายากสำหรับแจกจ่ายประชาชนและผู้สนใจทั่วไปนำไปปลูก

9. อ่างเก็บน้ำ ประกอบด้วย ศาลาที่พัก ริมน้ำปลายเนิน สำหรับพักผ่อนริมน้ำ ความร่มรื่นของป่าไม้สายธารที่เขียวขจีทั้งปี

ศูนย์สาธารณะแห่งนี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติมีที่พักศาลาเป็นแห่ง ๆ เรือนเพาะชำและสวนดอกไม้ต่าง ๆ ส่วนมากสวนสาธารณะแห่งนี้จะมีนักท่องเที่ยวมากางเต็นท์นอนและมาออกกำลังกายเป็นประจำ บริเวณสวนสาธารณะแห่งนี้สวน มีพื้นที่ 1,235 ไร่ 2งาน 81 ตารางวา (ปฏิญาณ กองศรี:13/12/2550)

บรรยากาศภายในสวน

บรรยากาศภายในสวน

บรรยากาศภายในสวน

สวนสัตว์ปางหมู

สถานที่ตั้ง

สวนสัตว์ปางหมู หมู่ 1 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 ห่างจากตัวเมืองประมาณ 5 กิโลเมตร

พิกัด X = 390563 **พิกัด Y = 2132754**

ลักษณะของสถานที่

โครงการพระตำหนักปางตอง 2 เป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์ป่าปางตองอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เมื่อเดินเข้าไปข้างในจะเห็นสภาพเป็นป่าไม้และภูเขา บริเวณภูเขาจะเป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์ป่าในกรง ซึ่งมีสัตว์จำนวนมากมายเพื่อให้ผู้คนได้เดินทางเที่ยวชมและเข้าไปสัมผัสกับบรรยากาศภายในสวนสัตว์ และยังได้ศึกษาการเลี้ยงสัตว์ป่าโดยถิ่นกำเนิดจากธรรมชาติ สภาพทั่วไปจะเป็นป่าไม้และภูเขาจะมีแม่น้ำปาย ไหลผ่านบรรยากาศทั่วไปอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี สถานที่แห่งนี้ขึ้นตรงกับศูนย์พัฒนาปางตองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานใหญ่อยู่ที่พระตำหนักปางตองและสัตว์ที่เลี้ยงบางส่วนนำลงมาจากพระตำหนักปางตองเพื่อนำมาเลี้ยงรวมกัน (ปริญญา จิระมิตร : 07/12/2550)

หมี

ไก่ฟ้า

นกยูง

นกเงือก

นกกระจอกเทศ

ชะนี

ชะนี

ลิง

กวาง

วัว

หมูป่า

สวนรุกชาติห้วยโป่งแข่

สถานที่ตั้ง

หลังการเคหะแม่ฮ่องสอน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X= 391923 **พิกัด Y= 2133227**

สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปเป็นป่าไม้สักที่อุดมสมบูรณ์และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ร่มรื่นมาก สภาพโดยทั่วไปบริเวณสวนรุกชาติห้วยโป่งแข่เป็นสนามหญ้า ปลูกดอกไม้เป็นหย่อมๆ มีบ่อเลี้ยงปลาและกระท่อมพักผ่อน สำนักงานอีกหนึ่งหลังห้องน้ำสุขาสองหลัง และมีทางเดินเป็นซีเมนต์เข้าไป ด้านในจะปกคลุมด้วยต้นไม้สักใหญ่เป็นส่วนมาก ซึ่งมีผู้คนมาพักผ่อนหย่อนใจอยู่เป็นประจำส่วนมากจะมาในวันเสาร์และอาทิตย์ (นิพนธ์ พิทักษ์:07/12/2550)

ประวัติ

สวนรุกชาติแห่งนี้ สมัยก่อนจะเป็นป่าละเมาะและเป็นจำพวกไม้ยืนต้นเช่น ไม้สัก ไม้ตึง ไม้แดง มีโครงการจากอุทยานแห่งชาติน้ำตกแม่สุรินทร์ให้สร้างสถานที่แห่งนี้เป็นสวนรุกชาติห้วยโป่งแข่ขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2527 โดยมีนโยบายเกี่ยวกับการรักษาต้นน้ำลำธารเนื่องจากป่าไม้ถูกทำลายลงมาก จึงมีการอนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารและยังเป็นสถานที่ร่มรื่น เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ยังเปิดให้คนเข้ามาศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติและพันธุ์พืชจากป่าแห่งนี้อยู่เสมอ ปัจจุบันได้

มีการพัฒนามาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีก แห่งหนึ่งของจังหวัดแม่ฮ่องสอน สวนรุกชาติแห่งนี้เดิมเรียกว่า “ห้วยปู่แช่” เนื่องจากพ่อเลี้ยงเลาลิ้น (ขุนอาทร ศึกษาการ) ได้เป็นแกนนำในการขุดพื้นที่ทำนา ซึ่งพ่อเลี้ยงเลาลิ้นเป็นคนจีนหรือแช่ จึงเรียกกันว่าห้วยปู่แช่ (นิพนธ์ พิทักษ์: 07/12/2550)

บรรยากาศภายในสวน

ที่ทำการอุทยานแห่งชาติป่าสงแช่

สวนสาธารณะข้างโขเผิก(ขัวเผือก)

สถานที่ตั้ง

ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 (ตรงข้ามโรงแรมรุคส์ ฮอลิเดย์)

พิกัด X =391602 **พิกัด Y =2133226**

ประวัติ

ในอดีตเป็นสะพานไม้มีหลังคามุงด้วยสังกะสีนำมาจากประเทศพม่า ที่มีความหนาเป็นพิเศษ สะพานนี้เป็นเส้นทางเดินทางจากแม่ฮ่องสอนไปสู่ ตำบลผาบ่อง อำเภอขุนยวม อำเภอ แม่สะเรียง และจังหวัดเชียงใหม่ เหตุที่เรียกว่า “โขเผิก” คือ คนไตเรียก สะพานว่า “โข” เรียกสังกะสี ว่า “เหล็กเผิก” จึงเรียกว่า โขเผิก หรือ โขเจ้าฟ้า เพราะเจ้าฟ้าเป็นคนออกทุนทรัพย์ในการสร้างสะพาน ส่วนภาษาไทยจะเรียกว่า “ขัวเผือก” สะพานแห่งนี้ใช้เป็นที่พักระหว่างทางของผู้คนจะเดินทางเข้ามาเมืองแม่ฮ่องสอน (สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ: 08/10/2550)

บรรยากาศของสวน

ขัวเจ้าฟ้า

สถานที่ตั้ง

อยู่ทางด้านทิศใต้ของสำนักงานที่ดินจังหวัดแม่ฮ่องสอน ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัดX= 391477 **พิกัดY=2133004**

ลักษณะทั่วไป

ขัวเป็นสะพานไม้ มีความยาวประมาณ 10 เมตร เป็นสะพานข้ามร่องน้ำที่ไหลมาจากห้วยโป่งแข่ไหลลงสู่นาข้าวของชาวนาและไหลเข้าร่องน้ำแม่ฮ่องสอน (บุญเลิศ วิรัตนาภรณ์:24/1/2551)

หนองจองคำ

สถานที่ตั้ง สวนสาธารณะหนองจองคำ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391871 **พิกัด Y = 2134041**

หนองจองคำในอดีต

ศาลาจำศีลกลางน้ำ

หนองจองคำ

หนองจองคำในปัจจุบัน

น้ำพุกลางหนอง

หนองจองคำ

ต้นโพธิ์ข้างหนองน้ำ

สวนสาธารณะหนองจองคำ

ประวัติหนองจองคำ

เป็นชื่อหนองน้ำใหญ่ใจกลางเมืองแม่ฮ่องสอน เรียกชื่อตามสถานที่สำคัญที่อยู่ใกล้เคียงคือวัดจองคำ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะที่อาศัยอยู่ตามเขตเมือง จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของเมืองแม่ฮ่องสอน คู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาช้านาน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 20/09/2550)

จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ที่ได้รับการบอกเล่ามาจากบรรพบุรุษอีกทอดหนึ่ง ได้เล่าว่าหนองจองคำไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หากแต่เกิดขึ้นโดยน้ำมือของมนุษย์โดยไม่ตั้งใจ เนื่องจากสมัยก่อนซึ่งเป็นยุคสร้างบ้านแปงเมืองได้มีการขุดดินบริเวณหนองจองคำไปปั้นอิฐเพื่อสร้าง **กองมูสี่สู่** หรือเจดีย์สี่องค์ในบริเวณทางรถยนต์ขึ้นสู่วัดพระธาตุดอยกองมู ปัจจุบันเหลือเพียงร่องรอยบางส่วนเท่านั้น และสร้างทางเดินขึ้นดอยจากวัดพระนอนจนถึง **ยอดต่อหมู่** หรือบริเวณพระยืนกลางดอยกองมู ในปัจจุบัน ยอดต่อหมู่เป็นภาษาพม่า เพี้ยนมาจากคำว่า **เหย้าต่อหมู่** เหย้าแปลว่า ถึง ต่อหมู่แปลว่าพระพุทธรูป รวมความแล้วจึงแปลว่า **ถึงพระพุทธรูป** ซึ่งต้องใช้อิฐเป็นจำนวนมาก โดยสร้างเตาเผา ณ บริเวณด้านข้างของอาคารพระปริยัติธรรมในปัจจุบัน จนมีหมอ กวามนำเอาเรื่องราวเหล่านี้ไปแต่งเป็นเพลงไตทำนองล่องคงเป็นเพลงเกี้ยวสาว ปรากฏอยู่ท่อนหนึ่งว่า **“ก้าแปงฮักซู้ดก๋อย เจ๋มเมื่อไฟลาม ฮ้าโตนหลอย ปา ยอดต่อหมู่ เย้าเน..”**แปลว่า “รักเธออย่างสุดซึ้ง ตั้งแต่ไฟลามไหม้ดอยและหน้าผาจนถึงยอดต่อหมู่ เลยนะ” เพลงนี้สามารถบอกคนรุ่นหลังได้ว่าการสร้างกองมูสี่สู่และยอดต่อหมู่นั้น

เกิดขึ้นมานานแล้ว เช่นเดียวกับการขุดดินปั้นอิฐที่หนองจองคำเพื่อสร้าง ศาสนสถานดังกล่าว ในที่สุดบริเวณที่ขุดเอาดินไปปั้นอิฐก็กลายเป็นหลุมใหญ่ ประกอบกับเป็นพื้นที่ต่ำอยู่แล้ว น้ำจากทุกทิศทั้งน้ำฝน น้ำใช้ น้ำจากบ่อน้ำที่รายรอบหนองน้ำ และน้ำแม่ฮ่องสอนบางส่วนก็ไหลลงมารวมกัน โดยเฉพาะด้านทิศเหนือที่ชาวบ้านเรียกว่า **"กุงแกบ"** ซึ่งเป็นที่สูงมีบ่อน้ำที่เป็นตาน้ำจำนวนมาก เมื่อล้นจากหนองจองคำก็ไหลลงไปทางใต้ผ่านหน้าเรือนจำเก่าไปสู่ **ถ้ำพัศดี** พวกพัศดีในสมัยนั้นก็ได้ทำครกน้ำเทคโนโลยีชาวบ้านสำหรับตำข้าวเพื่อเอาไว้กินและเลี้ยงคนคุก ชาวบ้านเรียกว่า **"ครกน้ำพัศดี"** ปัจจุบันคือบริเวณอาคารที่ทำการป๊อกหนองจองคำ (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 20/09/2550)

บริเวณด้านทิศใต้ซึ่งเป็นด้านหน้าของหนองจองคำ คือด้านที่ติดกับวัดจองคำมีการสร้างเข่งผีหรือศาลสำหรับเซ่นไหว้ผีเจ้าที่ ที่ดูแลหนองน้ำ เรียกว่า **"เข่งนายขาวแขนปุ๊ด"** ตามความเชื่อของชาวไตที่มักให้ความสำคัญกับแหล่งน้ำ ป่า ที่ทำกิน หรือแม้แต่เครื่องมือทำกิน สัตว์เลี้ยงไว้ใช้งาน ตามจารีตดังกล่าวพอถึงวันพระ โดยเฉพาะวันเดือนเพ็ญหรือวันเดือนดับชาวบ้านมักจะนำ **ก๊อกซอมต่อ** หรือสะตวงไปเซ่นไหว้ด้วยความเคารพ ยำเกรง การที่เชื่อว่ามีผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยดูแลคุ้มครองนั้น ทำให้ชาวบ้านไม่กล้าจับสัตว์น้ำในหนองไปรับประทาน เพราะเชื่อว่าหากฝ่าฝืน อาจจะมีอันเป็นไป ปัจจุบันความเชื่อนี้ได้ลดน้อยลง โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ไม่ค่อยเชื่อถือเท่าไรนัก บางส่วนยังจับไปรับประทานหรือจับไปขาย (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 20/09/2550)

ต่อมา มีการสร้างศาลาในหนองน้ำด้านทิศใต้ขึ้นสามหลัง หลังแรกเป็นศาลาของวัดจองกลาง หลังที่สองเป็นศาลาของนายจองจ่าเป็นผู้สร้างถวาย และหลังที่สามเป็นศาลาของวัดจองคำ ศาลาเหล่านี้เป็นศาลาจำวัดสำหรับพ่อศีลแม่ศีล สองหลังแรกถูกรื้อไปเพราะเหตุใดไม่มีใครทราบ แต่หลังสุดท้ายถูกรื้อทิ้งเพราะกลายเป็นศาลาร้างเนื่องจากมีผู้นำศพคนที่ถูกยิงตายมาไว้บนศาลา พ่อศีลแม่ศีลกลัวไม่กล้าพักนอนจำวัดก็เลยร้างไป ในสมัยนั้นหนองจองคำจะเต็มไปด้วยดอกบัวหลวง ออกดอกสีชมพูสะพรั่งเต็มไปหมด เด็กๆชอบว่ายน้ำลุยโคลนเข้าไปเก็บดอกบัวให้พ่อแม่นำไปถวายวัด บางคนก็จะเก็บหัวบัวเพื่อนำไปทำขนมหวาน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 20/09/2550)

ในอดีต มีการจัดงานในบริเวณหนองจองคำ เรียกว่า **“ปอยเฮือ”** ตรงกับเดือนห้า หรือวันปีใหม่เมืองของทุกปีเสียงดนตรีพม่าจะดังระงมไปหมด มีการแข่งเรือกันอย่างสนุกสนาน เป็นเรือพายลำขนาดกลางที่นำมาจากชุมชนแถบลุ่มน้ำต่างๆ เช่นลุ่มน้ำปาย ลุ่มน้ำแม่สะงา ลุ่มน้ำแม่สะมาด โดยการบรรทุกเกวียนมาทำการแข่งขันกันโดยเฉพาะ สมัยนั้นในเดือนห้าน้ำในหนองจะมาก เนื่องจากมีน้ำแม่ฮ่องสอนไหลลงสู่หนองจองคำ แต่หากเป็นฤดูทำนาหรือฤดูฝนน้ำจะน้อย เพราะเหตุว่าน้ำแม่ฮ่องสอนจะถูกผันไปทำการเกษตรจนแทบแห้งขอดนั่นเองเคยมีชาวบ้านที่อาศัยอยู่ท้ายหนองไปขอน้ำจากผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดโดยขอให้ผันน้ำลงหนองเพื่อให้ครัวเรือนที่อยู่ท้ายหนองได้ใช้น้ำเพื่อประโยชน์ในการเกษตร (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 20/09/2550)

ปัจจุบันหนองจองคำถูกปรับปรุงโดยการทำพนังกั้นน้ำรอบหนองน้ำที่หล่อเลี้ยงจึงเกิดจากการจัดการน้ำของสำนักงานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนโดยมีน้ำแม่ฮ่องสอนเป็นสายหลักซึ่งจะทำการผันน้ำลงมาเป็นระยะรวมทั้งน้ำซึมน้ำซับและน้ำฝนที่เกิดเองตามธรรมชาติส่วนน้ำทิ้งจากชุมชนจะไหลลงสู่ร่องน้ำที่ทำไว้รอบๆหนองจองคำไม่ได้ไหลลงสู่หนองน้ำแต่อย่างใด แต่ก็อาจมีน้ำเสียซึมผ่านลงสู่หนองบ้าง ตามวิธีการศึกษาของกรมชลประทานได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการขุดลอกเอาโคลนตมจากหนองน้ำออกไป น้ำจึงจะสะอาดไม่เน่าเสีย (ประเสริฐ ประดิษฐ์ : 20/09/2550)

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ

ปัญหาที่สำคัญที่พบเห็นบ่อยครั้งเกี่ยวกับหนองจองคำก็ คือปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของการรักษาความสะอาด เนื่องจากหนองจองคำเป็นสถานที่หนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญและเข้ามาเที่ยวชมกันเป็นจำนวนมาก เลยทำให้ทางเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างทั่วถึง ถึงแม้ว่าทางเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจะเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องต่างๆของหนองจองคำก็ตาม และอีกปัญหาหนึ่งก็คือเรื่องน้ำเน่าเนื่องจากเมื่อนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากและประกอบกับจำนวนปลาที่มีการขยายพันธ์มากขึ้นเลยทำให้การให้อาหารปลามีจำนวนมากไปด้วยเลยทำให้น้ำในหนองจองคำเกิดการเน่าเสีย

ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านแม้ว่าปัจจุบันทางเทศบาลจะทำการบำบัดน้ำเสียไปแล้วแต่ก็แก้ไขได้แค่เพียงบางส่วนเท่านั้น (อาจ เชาว์เลขา : 20/09/2550)

ประโยชน์ที่ชาวแม่ฮ่องสอนและนักท่องเที่ยวได้รับคือ(อาจ เชาว์เลขา :20/09/2550)

1. เป็นสถานที่ประกอบประเพณีที่สำคัญของชาวแม่ฮ่องสอน
2. เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวแม่อ่องสอนและนักท่องเที่ยว
3. เป็นสถานที่ออกกำลังกายของชาวแม่ฮ่องสอน
4. เป็นสถานที่ประกอบอาชีพค้าขายของชาวบ้าน(ถนนคนเดิน)ในบางฤดูกาลเท่านั้น

การพัฒนาหนองจองคำในอีก 5ปีข้างหน้า

การพัฒนาหนองจองคำไม่ใช่เรื่องยากนักเพียงแต่ต้องอาศัยความร่วมมือของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอนทุกคนไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดูแลเรื่องความสะอาด เรื่องปลา หรือแม้แต่ดอกไม้ใบหญ้าต่างในบริเวณหนองจองคำให้คงความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์คู่บ้านคู่เมืองแม่ฮ่องสอน ส่วนทางเทศบาลเมื่องแม่ฮ่องสอนควรมีการบำบัดนำเสียแก่หนองจองคำในทุกๆปีเพื่อลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับชาวชุมชนใกล้เคียงกับหนองจองคำ ถึงจะทำให้หนองจองคำจะเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างความสุขและความประทับใจแก่ชาวแม่ฮ่องสอนและนักท่องเที่ยวโดยแท้จริง (พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ์: 20/09/2550)

ตลาดสดเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391772 **พิกัด Y = 2134378**

ตลาดสายหยุด

ถนนด้านทิศเหนือของตลาด

ประวัติความเป็นมา

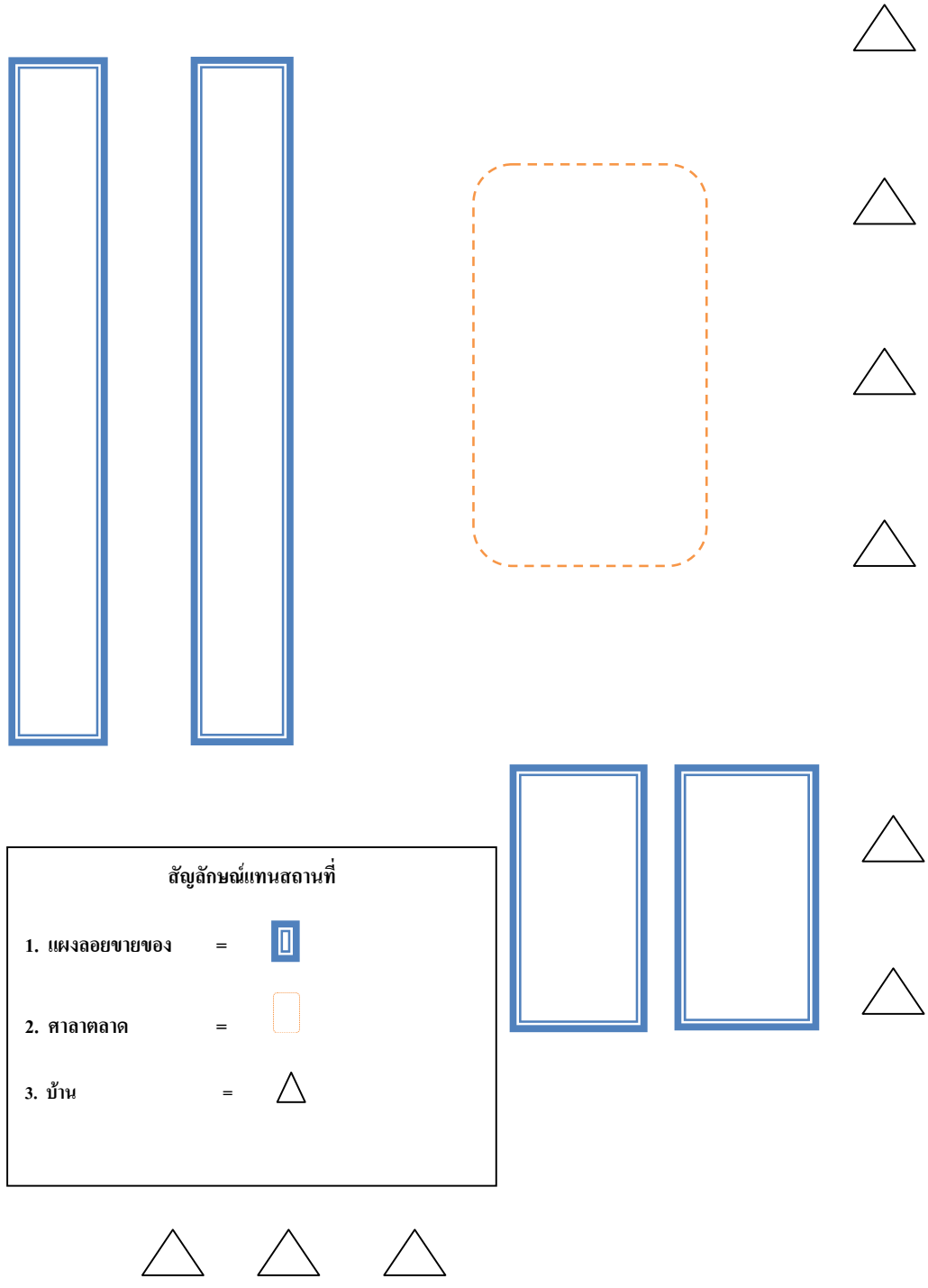
ในสมัยก่อนตลาดสดแห่งนี้เป็นของเอกชน เจ้าของคือมีขุนศรีโกสัย วิสุทธิ์ ซึ่งขุนศรีโกสัย วิสุทธิ์ มีอาชีพหลักคือการต้มเหล้าขาย ต่อมาเมื่อประมาณ 50 ปีก่อน สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนได้ซื้อที่บริเวณนี้มาทำเป็นตลาดสดของเทศบาล (สามารถ หิมะนันท์ : 15/09/2550)

ตลาดสายหยุดสมัยก่อน

เมื่อ พ.ศ. 2504 ที่ก่อตั้งตลาดสดแห่งนี้มีสภาพเป็นแค่ เพิงหมาแหงน หลังคามุงด้วยสังกะสี และมีเพียงศาลาหลังใหญ่เป็นโรงโล่งกว้าง ต่อมาได้มีการปรับปรุงให้มีฝากั้น ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน บริเวณรอบๆตลาดจะเป็นบ้านไม้ปลูกต่ำๆชั้นเดียว มุงหลังคาด้วยใบตอง ด้านทิศตะวันตกของตลาด (ติดกับวัดหัวเวียงปัจจุบัน) เป็นลานสนามหญ้าโล่งกว้าง และด้านทิศใต้ของตลาดก็เป็นลานหญ้ากว้างเช่นกัน มีแผงลอยขายของยกพื้นขึ้น อยู่ทางด้านทิศตะวันตกอยู่เป็นแผงลอย 2 แผง มักขายประเภท พืชผัก และผลไม้ ส่วนทางเข้าตลาดเดิมมีอยู่ทางเดียว คือเข้าข้างธนาคารกรุงไทยปัจจุบัน ตอนนั้นยังไม่มีธนาคาร จึงสามารถเดินเข้าตลาด ทางวัดหัวเวียงได้ ส่วนถนนเส้นข้างสนามบินยังไม่มี แต่มีสภาพเป็นป่า เดิมตลาดจะเปิดประมาณ ตี 4 และเลิกประมาณ 8 โมงเช้า จึงได้ชื่อว่า “ตลาดสายหยุด” เมื่อเดือน มีนาคม พ.ศ. 2521 มีเหตุการณ์ไฟไหม้ขึ้น ต้นเพลิงมาจากบ้านไม้สองชั้น ไฟได้ลุกมาจากชั้นล่าง ซึ่งมีกล่องไม้ขีดไฟขนาดใหญ่วางไว้ชั้นล่างอยู่หลายกล่อง จึงเป็นเชื้อเพลิงอย่างดี ทำให้เพลิงลามมาถึงบ้านลุงสมเกียรติ ปะวันละ ทำให้ลูกชายอายุ 9 ขวบที่นอนอยู่ในบ้านถูกไฟครอกเสียชีวิต สาเหตุคาดว่าเกิดจากไฟฟ้าลัดวงจร (สมเกียรติ ปะวันละ: 17/09/2550; สามารถ หิมะนันท์: 15/09/2550)

ผังจำลองตลาดในอดีต

(จากการสัมภาษณ์นาย สมเกียรติ ปะวันละ เมื่อวันที่ 17/09/50)

ตอนหลังเมื่อเทศบาลได้ซื้อตลาดจากเอกชนแล้วจึงทำการขยายและปรับปรุงตลาดใหม่ โดยเทศบาลได้กู้เงินมาสร้างตลาดใหม่ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2529 ใช้งบประมาณในการสร้าง 2 ล้านบาท ดำเนินการสร้าง เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2529 โดยมี นายวีระวัฒน์ เทิดธรรมไพศาล เป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง ใช้เวลาในการสร้างตั้งแต่ พ.ศ. 2529 – 2530 และในปี 2531 เริ่มมีการทำสัญญาให้เช่ารายวัน วันละ 6 บาท และปัจจุบันเปลี่ยนมาให้เช่า แบ่งตามอาคาร คือ

- อาคาร 1 บริเวณด้านทิศตะวันตก เช่ารายเดือนห้องละ 1,300 บาท/เดือน
- อาคาร 2 บริเวณร้านด้านทิศใต้ เช่ารายเดือนห้องละ 1,200 บาท/เดือน
- อาคาร 3 บริเวณร้านด้านทิศตะวันออก เช่ารายเดือนห้องละ2,000 บาท/เดือน
- อาคาร 4 บริเวณโรงจำนำ ปัจจุบันเป็นของรัฐบาล
- อาคาร 5 บริเวณตรงกลางด้านบนยังไม่มีคนเช่า
- บริเวณกลางตลาด(ตรงอาหารสด) เช่ารายเดือนห้องละ 500 บาท/เดือน
- บริเวณกลางตลาด(ร้านของชำ) เช่ารายเดือนห้องละ 300 บาท/เดือน

(กองคลัง เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน: 19/09/2550)

ชาวบ้านนำผักมาขาย

ชาวบ้านนำผักมาขาย

ร้านโจ๊กเสวย **โจ๊กทานเป็นอาหารเช้า**

ปัจจุบันตลาดสด ตั้งอยู่ใกล้วัดหัวเวียง บนถนนสิงหนาทบำรุง ตอนเช้าตรู่เมื่อเข้าไปในตลาดจะเปรียบเหมือนได้สัมผัสกับชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งพ่อค้าแม่ค้าจะนำสินค้ามาขายในตลาดเมืองแม่ฮ่องสอน รวมทั้งอาหารไต ขนมไต เครื่องแต่งกายชุดไต และของฝากจากเมืองแม่ฮ่องสอน ปัจจุบันตลาดจะเริ่มขึ้นตั้งแต่รุ่งสางไปจนถึงเย็นของทุกวัน นักท่องเที่ยว สามารถชมวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวแม่ฮ่องสอนได้ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายตามแบบไทใหญ่หรือชาวเขาที่มาซื้อสินค้า อาหารพื้นเมืองรวมทั้งพืชผัก ผลไม้ท้องถิ่นสด ๆ (เวลาที่เหมาะสมสำหรับการชมตลาดเช้า ควรเริ่มตั้งแต่เช้ามืดถึงประมาณ 09.00 น.) ในบริเวณหน้าตลาดประชาชนและนักท่องเที่ยวจะนิยมทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ และรับประทานอาหารเช้าตามร้านในตลาด (สืบค้นจาก www.mmhs.go.th/56k/travel09.html - 36k)

ร้านปาท่องโก๋เสวย

น้ำเต้าฮู้

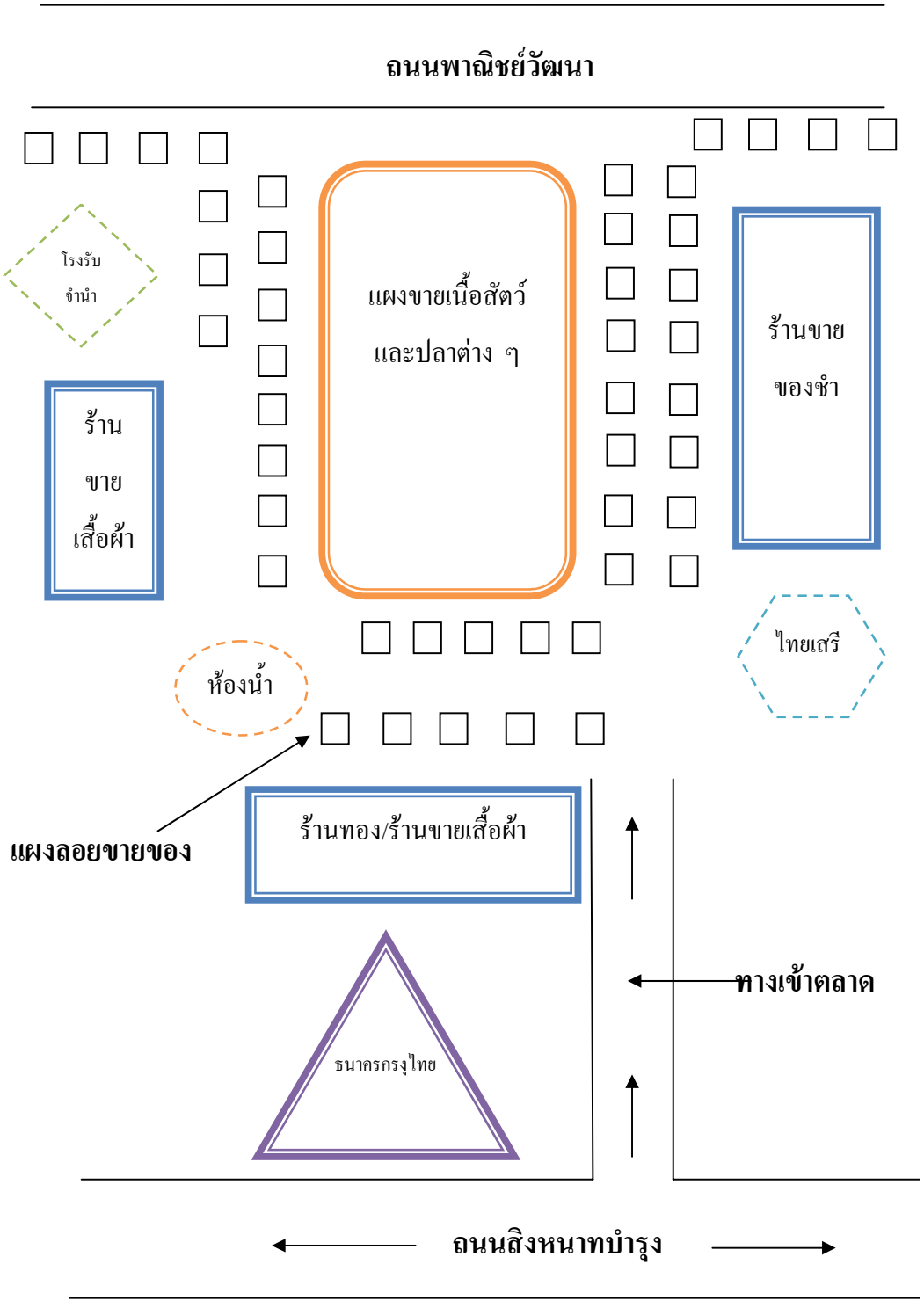

ปาท่องโก๋

ร้านขายขนมเส้น

ผังตลาดสดปัจจุบัน

ร้านของฝาก

ข้าวซอยตัด

ถั่วเน่าแผ่น

น้ำพริกผง

ร้านขายดอกไม้

ร้านขายผลไม้

ร้านขายขนมหวาน

ร้านขายเสื้อผ้าไต

ร้านขายของชำ

ร้านขายรองเท้า

ร้านขายข้าว

ร้านขายอาหารสด

ผักกูด

ถั่วแมงจี (ถั่วแขก)

ส้มปี้

ผักขี้หมุ่ง (ผักชีลาว)

ตัวต่อ

ป้าเหย่น (ปลาไหล)

ป๋าเส้า (ปลาเพี้ย)

เนื้อแลน (เนื้อตะกวด)

ดอกสะเป่ (ใบหว้า)

ดอกตางจ้อด

ดอกกล้วยไม้

หมอกอ๋าว (ดอกกระเจียว)

ดอกจุ๊หมาก

หมากต่อมจ้อก

ผักจะขายเป็นกองๆ

ทอดข่างปอง

ยายนำผักมาขายที่ตลาด

ถั่วพูทอด (เต้าฮู้ทอด)

กำลังทอดถั่วพู

กาดแลงรวมรส

สถานที่ตั้ง

ตั้งอยู่ ถนนพาณิชย์วัฒนา ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391952 **พิกัด Y = 2134396**

เยื้องตลาดไปทางด้านทิศตะวันตก มีกาดแลงรวมรส “กาด” แปลเป็นไทย คือ ตลาด คำว่า “แลง” คือ ยามเย็นหรือตอนเย็น “กาดแลง” ก็คือ ตลาดตอนเย็น กาดแลงจะขายอาหารพื้นเมืองมีทั้งอาหารไทใหญ่และอาหารล้านนา และยังมีขนมต่างๆขายอีกด้วย กาดแลงจะเปิดประมาณ 15.00 น. ถึง20.00น. ทุกวัน (สามารถ หิมะนันท์:15/10/2550)

PEPSI

ปั้มน้ำมัน ปตท. สาขาแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 215 ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เวลาเปิด - ปิดทำการคือ 06.00- 20.00 น.

พิกัด X = 391507 **พิกัด Y = 2133385**

ด้านหน้าปั้ม ปตท. สาขาแม่ฮ่องสอน

รถที่มาเติมน้ำมัน

CO-OP

สถานที่ตั้ง

ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391677 **พิกัด Y = 2134234**

CO-OP เป็นศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปต่างๆของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอน เช่นสินค้า OTOP พืชผัก ผลไม้ และยังมีซุปเปอร์มาเก็ตให้เลือกซื้อสินค้าในราคาที่ย่อมเยา

สินค้าภายใน

1199

ร้านมณีรัตน์

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 80 ถนน ขุนลมประพาส ตำบล จองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-612213

พิกัดX= 0391675 **พิกัดY= 2134130**

เวลาเปิดปิดร้าน ร้านเปิดเวลา 08.00 น. ปิดเวลา 21.00 น.

สินค้าที่ขายภายในร้าน

สินค้าที่ร้านแนะนำ ประกอบด้วย

1. **เสื้อชุดไทใหญ่ผู้หญิง ที่ตัดเย็บด้วยฝีมือคนเมืองปอน**

2. **กุ๊บไต ที่ทำด้วยฝีมือชุมชนผาบ่อง**

3. **แปม ที่รับมาจากในสอยด้วยฝีมือคนในสอย**

4. แกะสลักไม้ ที่รับมาจากพม่า

5. ตุ๊กตาเชือก ที่รับมาจากพม่า

ร้านอำภา

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 72 ถนน ขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-611280 มือถือ 089-430-3219 E-mal: jin_Eji@hotmail.com

พิกัด X = 0391646 **พิกัด Y = 2134183**

ร้านอำภา

บริเวณหน้าร้าน

ประเภทสินค้า (พันธิพา ปีติวุฒิ: 25/09/2550)

1. งาโหย่วน้ำผึ้ง ทำจากงาดำผสมน้ำผึ้ง
2. งาโหย่วขิง ทำจากงาดำผสมขิง
3. งาโหย่วตะไคร้ ทำจากงาดำผสมตะไคร้
4. ข้าวแต๋นงามน ทำจากงามนผสมข้าวแต๋น
5. ข้าวปองงาน้ำผึ้ง ทำจากงาขาวผสมข้าวปอง
6. ข้าวแต๋นถั่วเหลือง ทำจากข้าวแต๋นผสมถั่วเหลือง
7. น้ำมันงา รับมาจากหมู่บ้านปางหมู
8. น้ำผึ้ง
9. ถั่วเหลืองคั่วเพื่อสุขภาพ

10. เครื่องจักรสาน ประกอบด้วย

    1) แปม

    2) กุ๊บลายสองชั้น รับมาจากหมู่บ้านในสอย

    3) กุ๊บลายดอกพิกุล รับมาจากบ้านเมืองปอน

    4) กระดิ่งวัวกระดิ่งควาย รับมาจากหมู่บ้านในสอย

เวลาเปิด- ปิดทำการ ร้านเปิดเวลา 08.00 น. และปิดเวลา 20.00 น. ทุกวัน

ข้าวปองงาน้ำผึ้ง

งาโหย่ว

งาโหย่ว ข้าวแต๋น ถั่วเหลืองคั่ว

กุ๊บไต

แปม

กระดิ่ง วัว – ควาย

น้ำผึ้งแท้

น้ำมันงา

ไม้แกะสลัก

ไม้แกะสลักรับมาจากพม่า

ภายในร้าน

นามบัตรร้าน

ตุ๊กตารับมาจากพม่า

น้ำมันงา ถั่วเหลืองคั่ว

ถนนคนเดินแม่ฮ่องสอน(ตลาดไนท์บาซ่า)

สถานที่ตั้ง

บริเวณหนองจองคำ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X= 0391465 **พิกัด Y= 2134188**

ประวัติ

ถนนคนเดินแม่ฮ่องสอนเปิดให้บริการตั้งแต่เวลา 17.00 น.ถึง 22.00 น. จุดเด่นของถนนคนเดินนี้คือจะมีชาวไทใหญ่ ชาวเขา เข้ามาขายสินค้าพื้นบ้านของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ขนม อาหารไทใหญ่เช่น อาละหว่า ส่วยทะมิน เป็งม้ง อาละหว่าจุ่ง ข้าวมูนข่วย (ขนมวง) ข้าวซอยจ่อ(ข้าวซอยผัด) และมีของที่ระลึกเช่น ตุ๊กตาชุดชาวเขา ชาวไทใหญ่ (ชาย,หญิง) ชุดเครื่องแต่งกาย ไทใหญ่ และชุดเครื่องแต่งกายชาวเขา เป็นต้น

ถนนคนเดินแม่ฮ่องสอน

ตุ๊กตาชุดเผ่าต่างๆของแม่ฮ่องสอน

กล่องใส่ของ(ของฝาก)

ของฝากจากชาวเขา

โซนอาหาร

ข้าวซอยตัด/งาอัดแท่ง

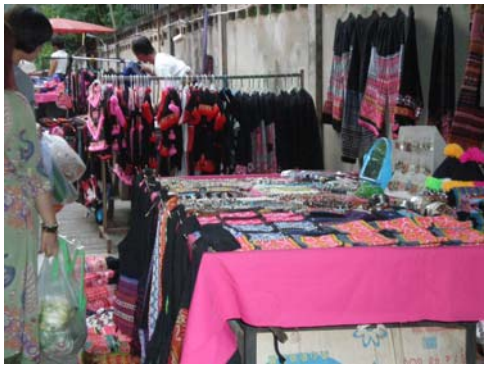
ไม้แกะสลัก

โซนเสื้อผ้า

ขนมต่างๆของไทใหญ่

ชุดชาวเขา

ร้านมิ้ง แม้ว ซูวีเนี่ย/HOLLAND CLUB/M.P.FRESH COFFEE

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 114/13 ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-614050

พิกัด X= 0391521 **พิกัดY= 2133259**

ร้านมิ้งแม้ว ซูวีเนี่ย

ร้านกาแฟ

สิ่งของที่มีภายในร้าน ประกอบด้วย (บงกช ฟองแก้ว: 22/09/2550)

1. ไม้แกะสลัก เป็นสินค้าที่นำมาจากประเทศพม่า
2. เครื่องเขิน ผลิตภัณฑ์จากไม่ไผ่สาน เคลือบลงลักษณ์ลงสีเพ้นท์ลายผสมพม่า

นอกจากนี้แล้วเจ้าของร้านก็ยังได้เปิดร้านกาแฟขึ้นอีกชื่อร้าน **HOLLAND CLUB และM.P.FRESH COFFEE** ซึ่งเปิดมาแล้วประมาณ 3 ปี ในการเปิดร้านได้รับคำแนะนำจากไกด์ที่พาแขกมาเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพราะเห็นว่าชาวฮอลแลนด์ส่วนมากนิยมดื่มกาแฟตั้งแต่เช้าถึงเย็น ลูกค้าส่วนใหญ่ของร้านเป็นชาวดัสก์มาจากประเทศเนเธอร์แลนด์และเบลเยี่ยมซึ่งสัญลักษณ์ของเนเธอร์แลนด์ที่คนส่วนมากรู้จักคือดอกทิวลิป รองเท้าไม้และกังหันลม ในร้านมีกังหันลมที่สร้างโดยเจ้าของร้าน คือ นายจันทร์พล ฟองแก้ว ในร้านกาแฟจะประกอบด้วย กาแฟร้อน/เย็น เบียร์และค๊อกเทล (สินีพร มฤคพิทักษ์ 2550: 48-49; บงกช ฟองแก้ว: 22/09/2550)

ซึ่งร้านเปิดประมาณ 07.00 – 17.00 น. หากมีกรุ๊ปทัวร์เข้าหรือเป็นช่วงเทศกาลท่องเที่ยวร้านจะปิดประมาณเที่ยงคืน (บงกช ฟองแก้ว: 22/09/2550)

โต๊ะ เก้าอี้ ทำจากไม้ (ฝีมือของเจ้าของร้าน)

ไม้แกะสลัก **ไม้แกะสลัก**

ร้าน M.P. Fresh Coffee

กังหันลม สัญญาลักษณ์ของฮอลแลนด์

ร้านHOLLAND Club

โต๊ะ เก้าอี้สำหรับดื่มเครื่องดื่ม

เคาน์เตอร์ร้าน

ศูนย์ OTOP

สถานที่ตั้ง

ที่ว่าการอำเภอเมือง (หลังเก่า) ถนนขุนลมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612982-3 โทรสาร 053-612984

พิกัด X = 391631 **พิกัด Y = 2134042**

สภาพแวดล้อมทั่วไป

ศูนย์ OTOP เป็นสถานที่จำหน่ายสิ่งของเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เป็นสินค้าที่สุดยอดของแต่ละตำบลหรือแต่ละอำเภอ เป็นของที่ชุมชนแต่ละชุมชนจัดทำขึ้นเพื่อเป็นรายได้และอยากให้ทุกคนที่มาเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ชิมและแวะซื้อสินค้า รอบๆ สถานที่อาคารมีต้นไม้ล้อมรอบ ร่มรื่นและมีลานจอดรถที่สะดวกสบาย เป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ใกล้อยู่ในตัวเมืองและ

หาง่าย เหมาะแก่การแวะชมสินค้าเป็นการช่วยเหลือชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้เลี้ยงชีพให้เป็นแบบพอเพียง (สุดาพร ไพรศรีนพคุณ : 28/08/2550)

สิ่งสำคัญ

ตะกร้าไวน์สินค้าOTOP ระดับ 5 ดาวผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ระดับ 5 ดาว คือตะกร้าใส่ไวน์และประเภทผลิตภัณฑ์จักรสาน เพราะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยมือทุกขั้นตอนค่อยๆทำอย่างประณีตอย่างสวยงาม และยังเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หาซื้อได้ยาก (สุดาพร ไพรศรีนพคุณ: 28/8/2550)

เวลาในการเปิดทำการ วันจันทร์ - อาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 08.30 - 17.00 น.

ประเภทสินค้า OTOP จำแนกได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. ประเภทอาหาร แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1.1 ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่บริโภค เช่น พืชผัก ผลไม้ เป็นต้น

1.2 ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่เป็นวัตถุดิบและผ่านกระบวนการแปรรูปเบื้องต้น เช่น ข้าวสาร เนื้อสัตว์สด อาหารประมงสด และอาหารแปรรูปกึ่งสำเร็จรูป/สำเร็จรูป

2. ประเภทเครื่องดื่ม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ และเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์

3. ประเภทเครื่องแต่งกาย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ผ้า และเครื่องแต่งกาย

4. ประเภทของใช้ ของตกแต่ง และของที่ระลึก แบ่งเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ ไม้ จักรสาน ดอกไม้ประดิษฐ์/วัสดุจากเส้นใยธรรมชาติ โลหะ เซรามิค/เครื่องปั้นดินเผา เคหะสิ่งทอ และอื่นๆ

5. ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ยาจากสมุนไพร เครื่องสำอาง และวัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน

ประโยชน์ของศูนย์ OTOP

ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและครอบครัว สร้างความสามัคคีในชุมชน และทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำสินค้าขึ้นมา (สุดาพร ไพรศรีนพคุณ : 28/8/50)

สินค้าที่นักท่องเที่ยวมาซื้อมากที่สุดใน OTOP แม่ฮ่องสอน (สุดาพร ไพรศรีนพคุณ : 28/8/50)

ชาเขียวใบหม่อน

น้ำมันงา

ชาเขียวภูตะวัน

ชาเขียวหลงจิ่ง

ถั่วเหลืองคั่วเพื่อสุขภาพ

ข้าวตัง

ขนมงาโหย่งน้ำผึ้ง

ไวน์ผลไม้

งาดำคั่วปรุงรส

1218

ดีรินทร

สถานที่ตั้ง

ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 (อยู่ตรงสี่แยกไฟแดง)

พิกัด X =391612 **พิกัด Y =2134296**

ร้านขายยา

แม่ฮ่องสอนเภสัช

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 37/1-37/2 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 (ข้างธนาคารกรุงไทย)

พิกัด X =391695 **พิกัด Y =2134324**

ร้านขายยา

ร้านช้าง

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 114/11 ถนนรุ่งเรืองการค้า ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612465

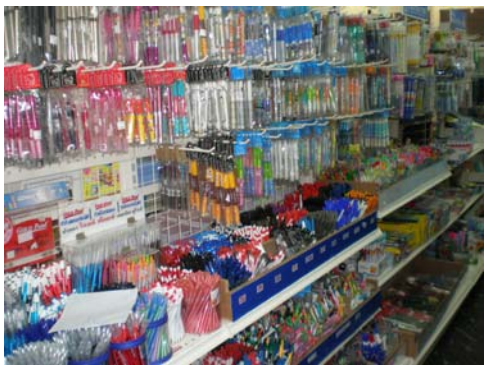
พิกัด X = 391484 **พิกัด Y = 2133270**

หน้าร้านช้าง

แผนกหนังสือเรียน/อ่าน

แผนกเครื่องเขียน

แผนกกิ๊ปช้อป

ของที่ขายภายในร้าน (จันทร์เพ็ญ อ่วมจิ๋ว : 21/11/2550)

1. แผนกหนังสือเรียน/อ่าน
2. แผนกเครื่องเขียน
3. แผนก กิ๊ปช้อป

เวลาปิด-ปิด เปิดบริการตั้งแต่ 07.30 น. ถึง 21.00 น. (จันทร์เพ็ญ อ่วมจิ๋ว : 21/11/2550)

การนวดแผนโบราณ

ในปัจจุบันการนวดถือเป็นสิ่งสำคัญที่คนให้ความสำคัญและสนใจเข้ามารับบริการ เนื่องจากการนวดเหล่านี้สามารถช่วยผ่อนคลายกล้ามเนื้อ และส่วนต่างๆ ของร่างกาย ร้านนวดในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วยร้านต่างๆ ดังนี้คือ

ร้านบ้านไทย (ธัญญาธร สงวนชม : 07/09/2550)

1. ค่าพิกัด

พิกัด X= 391699 พิกัดY= 2134249

2. สถานที่ตั้ง

เลขที่ 28 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-620-441 , 081-530-5148

3. เวลาเปิด-ปิดทำการ เวลา 08.00น. – 24.00น.

4. การให้บริการ/อัตราค่าบริการ

1) การนวดแผนไทย

- นวดไทย	2 ชั่วโมง	300	บาท
- นวดน้ำมัน	2 ชั่วโมง	500	บาท
- นวดฝ่าเท้า	1 ชั่วโมง	300	บาท
- นวดสมุนไพร	15-20 นาที	300	บาท
- อบสมุนไพร	15-20 นาที	300	บาท

2) การนวดสปา

- แช่น้ำแร่	15-20 นาที	300	บาท
- ขัดตัว	1 ชั่วโมง	600	บาท
- พอกตัว	1 ชั่วโมง	650	บาท

3) จำนวนพนักงานที่ให้บริการ / ห้องพัก

- พนักงานมีทั้งหมด 7 คน
- ห้องพักมีทั้งหมด 6 ห้องเล็ก และ 1 ห้องใหญ่

ซึ่งสามารถให้บริการในแต่ละครั้งได้ประมาณ 30 คน ต่อครั้ง

5. บรรยากาศภายในร้าน

ห้องนวด

อุปกรณ์ที่ใช้นวด

สมุนไพรในการนวด

สมุนไพรและอุปกรณ์

ที่นวดฝ่าเท้า

ห้องอบสมุนไพร

ร้านแม่ฮ่องสอนนวดแผนโบราณ (โสภา รักพินิตยิ่ง: 07/09/2550)

1. ค่าพิกัด

พิกัด X=391656 พิกัดY= 2134196

2. สถานที่ตั้ง

เลขที่ 70/3 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 087-183-9341 , 086-923-5189

3. เวลาเปิด-ปิดทำการ เวลา 08.00น. – 24.00น.

4. การให้บริการ/อัตราค่าบริการ

1) การนวดแผนไทย

- นวดตัว	2 ชั่วโมง	300	บาท
- นวดน้ำมัน	1 ชั่วโมง	200	บาท
- นวดฝ่าเท้า	1 ชั่วโมง	200	บาท

2) จำนวนพนักงานที่ให้บริการ / ห้องพัก

- พนักงานมีทั้งหมด 3 คน
- ห้องพักมีทั้งหมด 3 ห้อง

5. บรรยากาศภายในร้าน

ภาพภายในร้าน

เบาะสำหรับการนวด

อุปกรณ์ในการนวด

ร้านเกศกนกนวดแผนไทย (ยุพา ใจบุญ:07/09/2550)

1. ค่าพิกัด

พิกัด X= 391684 พิกัดY= 2134249

2. สถานที่ตั้ง

เลขที่ 62/1 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 086-194-5693

3. เวลาเปิด-ปิดทำการ เวลา 08.00น. – 24.00น.

4. การให้บริการ/อัตราค่าบริการ

1) การนวดแผนไทย

- นวดธรรมดา 1 ชั่วโมง 150 บาท
- นวดน้ำมัน 1 ชั่วโมง 200 บาท
- นวดฝ่าเท้า 1 ชั่วโมง 200 บาท

2) จำนวนพนักงานที่ให้บริการ / ห้องพัก

- พนักงานมีทั้งหมด 4 คน
- ห้องพักมีทั้งหมด 3 ห้องเล็กและ1ห้องใหญ่

5. บรรยากาศภายในร้าน

ป้ายร้าน

เก้าอี้นั่งนวด

ห้องสำหรับการนวด

ROSE GARDEN TOURS

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 86/4 ถ.ขุนลุมประพาส ต.จองคำ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทร.053-611-691 Fax: 053- 611681 มือถือ 081-027-1725

E-mail: rosetour_pranee@hotmail.com
Website: http://www.rosegarden-tours.com

พิกัด X = 391649 **พิกัด Y = 2134108**

พี่จูเจ้าของบริษัท

รถตู้ให้เช่า

ไกด์

เดินป่า

นั่งช้าง

Trekking

(สืบค้นจาก http://www.rosegarden-tours.com/about.html)

โปรแกรมทัวร์แม่ฮ่องสอน (2 คืน 3 วัน)

1. ทัวร์วันแรก แม่ฮ่องสอน วัดพระธาตุดอยกองมู วนอุทยานถ้ำปลา บริการรับท่านจากสนามบิน/ท่ารถทัวร์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน นำท่านเข้าสู่ที่พัก

ตอนบ่าย นำท่านสู่วนอุทยานถ้ำปลา ชมความมหัศจรรย์ของฝูงปลาพลวงนับร้อยตัวที่อาศัยอยู่บริเวณ หน้าถ้ำและในโพรงหิน พร้อมชมธรรมชาติอันร่มรื่นของสวนป่า นำท่านกลับสู่ตัวเมืองขึ้นสู่ยอดเขา ดอยกองมู นมัสการพระธาตุอันศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองนานนับร้อยปี ชมทัศนียภาพอันสวยงามของเมือง แม่ฮ่องสอน ที่รายล้อมด้วยทิวเขาสลับซับซ้อน สมญานาม “สวิสเซอร์แลนด์แห่งประเทศไทย” นำท่านกลับสู่ที่พัก

17.00 รับประทานอาหารเย็น ในเมืองที่ “ร้านไข่มุก”

2. ทัวร์วันที่สอง ล่องเรือแม่น้ำปาย กะเหรี่ยงคอยาว นั่งช้างชมไพร

07.00 รับประทานอาหารที่โรงแรม

08.00 ออกเดินทางจากที่พักไปท่าเรือห้วยเดื่อ

09.30 ล่องเรือชมธรรมชาติสองฝั่งลำน้ำปาย แวะชมหมู่บ้านชาวเขาเผ่าปะต่องกะเหรี่ยงคอยาวและคะยา กะเหรี่ยงหูใหญ่ที่หมู่บ้านน้ำเพียงดิน พร้อมกับภาพถ่ายไว้เป็นที่ระลึก จากนั้นเชิญท่านนั่งช้างท่องไพร ประมาณ 1 ชั่วโมง ชมทัศนียภาพของป่าลำเนาไพรที่ท่านจะประทับใจมิรู้ลืม จากนั้นเดินทางกลับสู่ตัวเมือง

13.00 รับประทานอาหารกลางวัน ในเมือง ที่ “ร้านครัวลักกี้”

14.00 พักผ่อนตามอัธยาศัย

19.00 รับประทานอาหารเย็น

3. ทัวร์วันสาม ตลาดเช้า วัดจองกลาง วัดจองคำ

07.00 รับประทานอาหารเช้าที่โรงแรม

08.00 นำท่านชมตลาดเช้าของตัวเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งในสมัยก่อนเป็นตลาดสมญานาม “ตลาดสายหยุด” วิถีชีวิตของคนเมืองปะปนกับชาวเขาที่นำของมาขายตลอดปี

09.00 แวะชมวัดจองกลางและวัดจองคำ ริมหนองน้ำตามธรรมชาติกลางเมือง ชมตุ๊กตาและสถาปัตยกรรมไทใหญ่ ซึ่งมีอายุนับร้อยปี

10.00 นำท่านสู่โรงแรม พักผ่อนตามอัธยาศัย รอรถส่งสนามบิน/ท่ารถทัวร์

รายการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม เพียงท่านละ 3,990. บาท อัตรานี้รวมห้องพักโรงแรม 2 คืน (ห้องละ 2 ท่าน) ณ โรงแรมรุคส์ฮอลิเดย์ หรือ โรงแรมเมาเท่นอินน์ รวมอาหารเช้า 2 มื้อ ที่โรงแรมอาหารกลางวัน 1 มื้อ อาหารเย็น 2 มื้อ ตามโปรแกรม

ค่ารถ ค่าเรือ ค่าเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ ทัวร์เลือกซื้อพิเศษ

1. ทุ่งบัวตอง ในเทศกาลเดือนพฤศจิกายน
2. ถ้ำลอด หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอและลีซอ
3. ภูโคลน น้ำตกผาเสื่อ หมู่บ้านจีนฮ่อ (รักไทย) และหมู่บ้านบ้านฉาน (รวมไทย)

(สืบค้นจาก http://www.rosegarden-tours.com/about.html)

JT GROUP

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สาละวินทราเวลแม่ฮ่องสอน

สถานที่ที่ตั้ง

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สาละวินทราเวลแม่ฮ่องสอน 100 ถนนสิงหนาทราชา ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-620448

พิกัด X = 392257 **พิกัด Y = 2134140**

ด้านหน้าสำนักงาน

สำนักงานสาละวิน

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กาดคำพลาซ่า

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 17/3 ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรติดต่อ แผนกเครื่องเขียน ของใช้เด็กอ่อน ของขวัญ ของเล่น สังฆภัณฑ์ เบอร์ 053-620160แผนกซุปเปอร์มาร์เก็ต เบอร์ 053-620161 โทรสาร บัญชีและการเงิน พื้นที่เช่า เบอร์ 053-620163 เบเกอรี่และร้านอาหาร เบอร์ 053-61152

Website: http://www.geocities.com/kadkamplaza **E-mal:** kadkamplaza@yahoo.com

พิกัด X = 391521 **พิกัด Y = 2134261**

ด้านหน้ากาดคำพลาซ่า

ทางเข้า ซอยอาคารชานกะเล

ประเภทของสินค้า ประกอบด้วย

1. มีสินค้าหลากหลายที่สุด ทั้งสิ่งของอุปโภคบริโภค
2. อุปกรณ์เครื่องเขียน
3. อุปกรณ์กีฬา
4. ของขวัญ
5. ของใช้เด็กอ่อน
6. จำหน่ายบัตรเติมเงิน ปลอกมือถือ หน้ากากมือถือ CD-R แว่นกันแดด นาฬิกาแฟชั่น

7. สินค้าแบรนด์เนม อาทิ เช่น เบรนด์วูท จินตนา โบวี่ ที่นอนโลตัส เครื่องสำอางจูดอง เสื้อผ้า FBT

8. ร้านหนังสือ ยืมอ่าน นิตยสาร การ์ตูน พ็อคเก็ตบุ๊ค ใหม่ๆ มากมาย

9. เคเคเบเกอรี่ ขนมอร่อยมากมาย เช่น เอแคลร์ บราวนี่ แยมโรล ครีมโรล เค้ก คุ้กกี้ รับทำขนมและเค้ก ในวันเกิด สัมมนา ฯลฯ

10. เจเอสวีซีดี ศูนย์จำหน่าย-เช่าวิดีโอซีดี CD, VCD, DVD หลากรสหลายสไตล์ สวนสนุก กาดคำพลาซ่า และเครื่องเล่นต่างๆอีกมากมาย

เวลาให้บริการ เปิดให้บริการตั้งแต่ 07.00 น.ถึง 21.00 น. ทุกวัน

แผนกซุปเปอร์มาร์เก็ต

ของขวัญ

แผนกเบเกอรี่

1234

สวนสนุกกาดคำพลาซ่า

(สืบค้นจาก http://www.geocities.com/kadkamplaza)

เก๋ มินิมาร์ท

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 34 ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรติดต่อ โทร. 0-5361-4167 แฟกซ์. 0-5361-4169

พิกัด X = 391564 **พิกัด Y = 2134608**

ร้านเก๋มินิมาร์ท

ประเภทสินค้า (สืบค้นจาก www.geocities.com/prayat_2000/thethai/allshop.htm - 479k -)

ได้แก่ ไอศกรีม เครื่องเขียน เครื่องสำอาง กิ๊ฟช็อป และอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือ เปิดบริการตั้งแต่ 07.00 น. ถึง 22.00 น. ทุกวัน

ร้านข้าวซอยป้าไข่

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 33 ถนนนิเวศพิศาล ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-611663

พิกัด X = 392117 **พิกัด Y = 2134261**

อาหารแนะนำ ได้แก่ ก๋วยเตี๋ยวไต และข้าวกันจิ้น (เปิดเฉพาะวันเสาร์ - อาทิตย์)

เวลาปิด – ปิด เปิดให้บริการตั้งแต่ 09.00 น. ถึง 14.00 น. (ไข่ ทองคำ : 20/11/2550)

ด้านในร้าน

ร้านป้าไข่

ร้านข้าวซอยป้านูญ

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 9 ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-612384

พิกัด X = 391537 **พิกัด Y = 2134277**

อาหารแนะนำ ได้แก่ ข้าวซอย และ ข้าวซอยผัด (ธรรมนูญ สวัสดิ์ชัย : 20/11/2550)

เวลาเปิด – ปิด เปิดบริการตั้งแต่ 08.00 น. ถึง 16.00 น.ทุกวัน เว้นวันหยุดนักขัตฤกษ์ (ธรรมนูญ สวัสดิ์ชัย : 20/11/2550)

ร้านข้าวซอยป้านูญ

หน้าร้าน

ด้านในของร้าน

ร้านข้าวเส้นป้าจ่าง

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 31 ถนนอุดมชาวนิเทศ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-612387

พิกัด X = 391549 **พิกัด Y = 2134004**

อาหารแนะนำ ได้แก่ขนมเส้น และข้าวกันจิ้น (วรรณนา นันทานล : 20/11/2550)

เวลาปิด – ปิด เปิดบริการตั้งแต่ 15.00 น. ถึง 18.30 น. (วรรณนา นันทานล : 20/11/2550)

ด้านหน้าร้าน

ด้านในของร้าน

กำลังตักข้าวเส้น(ขนมจีน)

กำลังตักน้ำข้าวเส้น

ร้านจีจี้

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 53 ถนนนิเวศพิศาล ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 หมายเลขโทรศัพท์ 053 - 612187

พิกัด X = 390826 **พิกัด Y = 2132165**

อาหารแนะนำ ได้แก่ อาหารเช้าแบบอเมริกัน ไก่ผัดเมล็ดมะม่วง ข้าวคุกกะปิ สปาเก็ตตี้ และสลัดรวม (โสภี อารีรัตน์ : 19/11/2550)

เวลาปิด – ปิด เปิดบริการตั้งแต่ 07.00 น. – 22.00 น.ทุกวัน (โสภี อารีรัตน์: 19/11/2550)

หน้าร้านจีจี้

บรรยากาศภายในร้าน

ร้านบ้านระเบียง

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 142/3 หมู่5 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-614491 Fax. 053-614491

พิกัด X = 392967 **พิกัด Y = 2133372**

อาหารแนะนำ ได้แก่ (ประพาส คำสุวรรณ : 20/11/2550)

1. ส้มตำทอด
2. แหนมซี่โครงทอด
3. ยำตำลึงกรอบ
4. เมี่ยงปลาทับทิม
5. ส้มตำปลาทับทิม

เวลาเปิด – ปิด เปิดบริการตั้งแต่ 09.00 น. ถึง 23.00 น. (ประพาส คำสุวรรณ : 20/11/2550)

ร้านระเบียง

ด้านหน้าร้าน

ร้านใบเฟิร์น

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 87 ถนน ขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-611374 มือถือ 081-764-1004 แฟกซ์ 053-612363

พิกัด X = 391655 **พิกัด Y = 2133939**

อาหารอร่อย บรรยากาศสบาย สไตล์ แม่ฮ่องสอน

อาหารแนะนำ ได้แก่ ยำตำลึง ไก่ห่อใบเตย ปลาน้ำปาย/ผัดเผ็ด/ลวกจิ้ม/ต้มยำ และแกงผักกาดจอซี่โครงหมู

เวลาเปิด – ปิด เปิดบริการตั้งแต่ 10.30 น. ถึง 22.00 น. ทุกวัน

(สืบค้นจาก www.moohin.com/food/034/food013.shtml - 61k -)

ด้านหน้าร้าน

ภายในร้าน

ห้องน้ำสะอาด

อีกมุมหนึ่งของร้าน

ร้านป้าควร

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 30 ถนนมรรคสันติ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 081-602-3286

พิกัด X = 391495 **พิกัด Y = 2134425**

อาหารแนะนำ ได้แก่ ข้าวเส้น(ขนมจีน) แห้ง/น้ำ และข่างปอง (เสาวคนธ์ รัตนชัยโชติกุล : 20/11/2550)

เวลาปิด – ปิด เปิดบริการตั้งแต่ 07.00 น. ถึง 16.00 น. (เสาวคนธ์ รัตนชัยโชติกุล : 20/11/2550)

หน้าร้าน

ภายในร้าน

ร้านป้าศรีบัว

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 51 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612471

พิกัด X = 391856 **พิกัด Y = 2134261**

อาหารแนะนำ ได้แก่ ฮางเล เนื้อลุง ไก่อุ๊บ เครื่องในหมูอุ๊บ (ศรีบัว นวลคำ : 20/11/2550)

เวลาปิด – ปิด เปิดบริการตั้งแต่ 08.00 น. ถึง 18.00 น. (ศรีบัว นวลคำ : 20/11/2550)

หน้าร้าน

เป็นร้านข้าวราดแกงพื้นเมือง

บรรยากาศภายในร้าน

ร้านเรือนไม้

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 5 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 089-631-3790

พิกัด X =3915931 **พิกัด Y = 2134343**

อาหารแนะนำ ได้แก่ ปลาน้ำปาย น้ำพริกต่างๆ และสะเต็ก (ภัสรา บัวบุญ : 20/11/2550)

เวลาปิด – ปิด เปิดบริการตั้งแต่ 08.00 น. ถึง 22.00 น.(ภัสรา บัวบุญ : 20/11/2550)

ด้านหน้าร้าน

ภายในร้าน

ร้านสาละวินริเวอร์ เรสเตอรองก์

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 3 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612050

พิกัด X = 392274 **พิกัด Y = 2134143**

อาหารแนะนำ ได้แก่ คอร์คอนเบลอร์ ไก่/หมู สะเต็ก ไก่/เนื้อ/ปลาแซลมอน และชิกเกนพามาเจียนน่า (หอม ไม่มีสกุล : 20/11/2550)

เวลาปิด – ปิด เปิดบริการตั้งแต่ 08.30 น. ถึง 22.00 น. (หอม ไม่มีสกุล : 20/11/2550)

ด้านหน้าร้าน

บรรยากาศภายในร้าน

ภายในร้าน

ร้านอาหารบ้านเพลง

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 108/1 ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612355

พิกัด X = 391528 **พิกัด Y = 2133509**

อาหารแนะนำ ได้แก่ (สายพิศ จันทร์ตา : 25/1/2551)

1. อุ๊ปอะสิแป่น
2. แกงแค
3. แกงโฮะ
4. แกงฮังเล
5. ลาบสมุนไพร
6. ไส้อั่ว
7. ผักกุดสะนาป
8. ปลาลุง
9. น้ำพริกอ่อง
10. น้ำพริกหนุ่ม

เวลาปิด – ปิด เปิดบริการตั้งแต่ 08.30 น. ถึง 18.30 น.

ด้านหน้าร้าน

ด้านในของร้าน

อาหารทุกอย่างจะมีการอุ่นตลอดเวลา

อุ๊บอะสี่ปย้าน (แกงไก่ดั่วกลิ้งพริกแกงพม่า)

ร้านอาหารมุมสบาย (Sabai Corner)

สถานที่ตั้ง

ที่อยู่ 117/30 ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 ตรงข้าม โรงแรม รุคส์ ฮอลิเดย์อินท์ เบอร์โทรศัพท์ 053-613838 มือถือ 081-671-2179 บริหารงานโดย: คุณเยารเรศ บุญเฉลย (พี่ต่าย) Website: http://www.maehongsoncity.com/sabaicorner

พิกัด X = 391546 **พิกัด Y = 2133214**

ด้านหน้าร้านมุมสบาย

อาหารแนะนำ ได้แก่ ปลาช่อนลุยทะเล และยำผักบุ้งกรอบ

มุมต่างๆ ภายในร้าน ประกอบด้วย

1. มุมอาหาร มีอาหารอิ่มอร่อย ให้เลือกอาหารหลากหลาย พร้อมกับการบริการให้กับท่าน ทั้งอาหารไทย , ฝรั่ง, จีน และอาหารพื้นเมืองแม่ฮ่องสอนมากมาย เช่น จิ้นลุง (หมูปั้นสมุนไพร) ลาบหมูคั่ว น้ำพริกอ่อง ปลาน้ำปาย ผัดฉ่า ต้มยำ ไก่อุ๊บ หมูป่าผัดเผ็ด แกงอ่อม ไก่กรอบไร้กระดูก อาหารตามสั่ง และหมูกระทะ บุฟเฟ่ ไก่ป๊อป 69 บาท

ภายในร้าน

หมูปั่นสมุนไพร

อาหารภายในร้าน

ซุบ

2. มุมเครื่องดื่ม มีเครื่องดื่มบริการให้กับท่านมากมาย เช่น เบียร์ช้าง เบียร์ลีโอ เบียร์สิงห์ เบียร์ไฮเนเก้น และอื่น ๆ อีกมากมาย

เครื่องดื่ม

มีเบียร์สดด้วย

3. มุมเพลงเพราะๆ ณ มุมนี้ มีมุมสำหรับการฟังเพลงแบบ โฟล์คซอง เพลงสตริง เพลงเพื่อชีวิต ทุกแนวทุกสไตล์ และร่วมสนุกสนานกับนักดนตรีได้อย่างเป็นกันเอง

โต๊ะฟังเพลง

4. มุมเมนูสำหรับกรุ๊ปทัวร์ มุมนี้สำหรับ กรุ๊ปทัวร์ที่จะมาเยือนแม่ฮ่องสอน ร้านอาหารมุมสบาย เปิดบริการอาหารเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวด้วยอาหารอร่อย สะอาด บรรยากาศดี ดนตรีไพเราะ ทางร้านได้เลือกสรรอาหารไทใหญ่ ซึ่งเป็นอาหารท้องถิ่น สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ตั้งแต่ 100 - 200 คน

อาหารสำหรับนักท่องเที่ยว

ตัวอย่างเซทอาหารกรุ๊ปทัวร์

1) ทัวร์คนไทย ประเภท 4 อย่าง ได้แก่ ทอดมันปลากราย ลาบหมูคั่ว ลันเตาผัดหมู ยำยอดมะพร้าวอ่อน และแกงจืดวุ้นเส้นผักกาดขาวหมูสับ พร้อมข้าว / ผลไม้ / น้ำดื่ม

2) ทัวร์ต่างชาติ ประเภทอาหาร 5 อย่างได้แก่ หมูทอดกระเทียม พะแนงไก่ ไก่ผัดเม็ดมะม่วง ผักผัดรวม และต้มจืดแตงกวาหมูสับ พร้อมข้าว / ผลไม้ / น้ำดื่ม

5. มุมพักผ่อน สบาย ๆ บริการด้วยอาหารอร่อย หลากหลาย ในวันพักผ่อนของคุณ ที่มีโอกาสมาเยือนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ท้องถิ่นของชาวไทใหญ่

บรรยากาศของร้านมุมสบาย

เวลาเปิด – ปิด เปิดบริการตั้งแต่เวลา 10.00 - 14.00 น. และมื้อเย็น ตั้งแต่เวลา 17.00 - 24.00 น.

(สืบค้นจาก Website: http://www.maehongsoncity.com/sabaicorner)

1253

ร้านอาหารไข่มุก

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 23 ถนนอุดมชาวนิเทศ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-612092, 053-612385 มือถือ 081-530-1351, 081-993-8445

แฟกซ์ 053-612385 “เปิดมานานกว่า 20 ปี”

พิกัด X = 391691 **พิกัด Y = 2134117**

ด้านหน้าร้านไข่มุก

อาหารแนะนำ ได้แก่ ขาหมูยัดไส้ ปลาช่อนไส้อั่ว ยอดมะพร้าวผัดเผ็ดกุ้ง และอาหารสะอาดสด

เวลาเปิด – ปิด เปิดบริการตั้งแต่ 09.00 น. ถึง 22.00 น.

เคาน์เตอร์

ภายในร้าน

ห้อง VIP ด้านบน

ภายในร้าน

ห้องธรรมดาด้านล่าง

โกเด้นปายและโกเด้นสวีทรีสอร์ท

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 285 บ้านปางหมู ตำบล ปางหมู อำเภอ เมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน 58000 หมายเลขโทรศัพท์ 053 – 611712

พิกัด X = 391252 **พิกัด Y = 2139863**

ด้านหน้าโกเด้นสวีท รีสอร์ท

ด้านหน้าโกเด้น ปาย รีสอร์ท

รายละเอียดเกี่ยวกับห้องพัก มีรายละเอียดดังนี้

1. **จำนวนห้องพัก** มีห้องพักทั้งหมด 70 ห้อง

2. **ลักษณะห้องพัก**

ห้องนอนแบบล้านา

ห้องนอนแบบสเปน

ห้องอาหาร

ห้องอาหารล้านา

ห้องประชุมและจัดการแสดง

โกเด้นปาย	ห้องขนาดใหญ่	ห้องขนาดกลาง	ห้องขนาดเล็ก
มาตรฐาน	2,000	1,500	1,400
ห้องแบบล้านนา	2,500	2,000	1,800
ห้องแบบสเปน	3,000	2,500	2,300
ห้องเดี่ยว	-	700	700

3. ราคาห้องพัก

4. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องปรับอากาศ โทรทัศน์ ติดเคเบิล UBC น้ำดื่ม น้ำอุ่น สระว่ายน้ำ 2 สระ

5. เวลาเปิด-ปิดทำการ เปิดตลอด 24 ชั่วโมง

สระว่ายน้ำ (น้ำจืด)

สระว่ายน้ำ (น้ำเค็ม)

บ้านสวนกลางเมืองรีสอร์ท

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 105/3 ถนน ขุนลุมประพาส ตำบล จองคำ อำเภอ เมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน 58000 หมายเลขโทรศัพท์ 053 – 612477

พิกัด X = 391513 **พิกัด Y = 2133645**

ด้านหน้าบ้านสวนกลางเมือง รีสอร์ท

ป้ายด้านในบ้านสวนกลางเมือง รีสอร์ท

รายละเอียดเกี่ยวกับห้องพัก มีรายละเอียดดังนี้ (สินีพร นุชทรวง: 10/12/2550)

1.จำนวนห้องพัก มีห้องพักทั้งหมด 25 ห้อง

2. ลักษณะห้องพัก ประกอบด้วยห้องแอร์ ห้องพัดลม ห้องแอร์ เตียง คู่ - เดี่ยว และห้องพัดลม เตียง คู่ – เดี่ยว

3. อัตราค่าบริการ

ราคาห้องพัก	มีนาคม – กันยายน	ตุลาคม – กุมภาพันธ์
ห้องพัดลม	400	500
ห้องแอร์	650 - 750	800 - 900

ห้องรวม	300 - 600	450 - 900

4. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ พัดลม แอร์ โทรทัศน์ น้ำดื่ม และน้ำอุ่น

5. เวลาเปิด-ปิดทำการ เปิดตลอด 24 ชั่วโมง

ห้องเตียงเดี่ยว

ที่พักแบบกางเต็นท์

เฟิร์นริมธาร รีสอร์ท

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 64 หมู่ 10 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน หมายเลขโทรศัพท์ 053–686110-1

พิกัด X = 393698 **พิกัด Y = 2129418**

ด้านหน้าเฟิร์นริมธาร รีสอร์ท

ทางเข้าด้านในเฟิร์นริมธาร รีสอร์ท

Deluxe

Suite

รายละเอียดเกี่ยวกับห้องพัก มีรายละเอียดดังนี้

1. จำนวนบ้านพัก มีบ้านพักทั้งหมด 24 หลัง

2. ลักษณะห้องพัก ประกอบด้วย ห้องปรับอากาศ เตียง คู่ – เดี่ยว

3.ราคาห้องพัก

ราคาห้องพัก	
Deluxe	2,000
Suite	2,500

4. สิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วยอาหาร พัดลม แอร์ น้ำดื่ม น้ำอุ่น และสระว่ายน้ำ

5. เวลาเปิด-ปิดทำการ เปิดตลอด 24 ชั่วโมง

ร่มไทเฮาส์

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 22/7 ถนน ชำนาญสถิตย์ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 หมายเลขโทรศัพท์ 053 - 612437

พิกัด X = 392275 **พิกัด Y = 2134148**

ด้านหน้าร่มไทเฮาส์

รายละเอียดเกี่ยวกับห้องพัก มีรายละเอียดดังนี้ (อนงค์ โพธิวาณิชญ์ : 17/09/2550)

1. จำนวนห้องพัก มีห้องพักทั้งหมด 25 ห้อง

2. ลักษณะห้องพัก ประกอบด้วยห้องแอร์ ครอบครัว ห้องพัดลม ครอบครัว ห้องแอร์ เตียงคู่ - เดี่ยวและห้องพัดลม เตียง คู่ - เดี่ยว

3. อัตราค่าบริการ

หน้า Low อัตราค่าบริการจะอยู่ที่ ห้องพัดลม ราคา 250 บาท ห้องแอร์ ราคา 350 บาท

หน้า Hight ราคาจะปรับขึ้นลงตามท้องตลาด ห้องพัดลม ราคา 300 – 400 บาท

ห้องแอร์ ราคา 400 – 500 บาท

4. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่พัดลม แอร์ โทรทัศน์ ติดเคเบิล UBC น้ำดื่ม และน้ำอุ่น

5. เวลาเปิด-ปิดทำการ เปิดตลอด 24 ชั่วโมง

ลักษณะห้องพัก

ห้องพักด้านหลัง

ลานจอดรถด้านหลัง

บรรยากาศร่มรื่น

ห้องครอบครัว

ห้องเตียงคู่

ห้องเตียงเดี่ยว

สระบัวด้านหลังบรรยากาศร่มรื่น

โรงแรมใบหยกชาเลต์

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 90 ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 580001
หมายเลขโทรศัพท์ (662) 664-0861-5 หมายเลขโทรสาร (662) 664-0866
E-mail: baiyokechalet@baiyoke.co.th www.baiyokechalet.com

พิกัด X = 391642 **พิกัด Y = 2134088**

ด้านหน้าของโรงแรม

รายละเอียดเกี่ยวกับห้องพัก มีรายละเอียดดังนี้ (รุ่งโรจน์ สันทิวานิช: 19/11/2550)

1. **จำนวนห้องพัก** มีห้องพักทั้งหมด 40 ห้อง

2. **ลักษณะห้องพัก** ประกอบด้วยห้องปรับอากาศ ห้องพัดลม เตียงคู่ เตียงเดี่ยว

3. อัตราค่าบริการ

ประเภทห้องพัก	ราคาห้องพัก		
	พักเดี่ยว	พักคู่	พัก 3 ท่าน
01 ส.ค. 50 –31 ต.ค. 50 01 มี.ค. 50 – 31ต.ค. 51			
Standard (เตียงเดี่ยว)	850	1,000	1,450
Superior (เตียงคู่)	1,440	1,440	1,890
01 พ.ย. 50 – 29 ก.พ. 51			
Standard (เตียงเดี่ยว)	1,000	1,100	1,600
Superior (เตียงคู่)	1,680	1,680	2,180

4. สิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วยตู้เย็น เคเบิ้ลทีวี มินิบาร์ เครื่องปรับอากาศ ห้องน้ำส่วนตัว เครื่องทำน้ำอุ่น และน้ำดื่ม

5. เวลาเปิด-ปิดทำการ เปิดตลอด 24 ชั่วโมง

เคาน์เตอร์

โต๊ะรับแขก

ห้องอาหาร

ตู้โชว์

โรงแรมปิยะเกสท์เฮาส์

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 1/1 ถนนขุนลุมพระพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 หมายเลขโทรศัพท์ 66-563-611260 (สืบค้นจาก http://www.travelmaehongson.org/accommodation-th.html)

พิกัด X = 391761 **พิกัด Y = 2133941**

ด้านหน้าโรงแรม

รายละเอียดเกี่ยวกับห้องพัก มีรายละเอียดดังนี้ (นฤภร แนบพลกรัง: 19/11/2550)

1. **จำนวนห้องพัก** มีห้องพักทั้งหมด 14 ห้อง

2. **ลักษณะห้องพัก** ประกอบด้วย ห้องปรับอากาศ และห้องพัดลม

3. **อัตราค่าบริการ** ประมาณ 600 บาท

4. **สิ่งอำนวยความสะดวก** ได้แก่ โทรทัศน์ น้ำดื่ม เครื่องปรับอากาศ ห้องน้ำส่วนตัว และเครื่องทำน้ำอุ่น

5. **เวลาเปิด-ปิดทำการ** เปิดตลอด 24 ชั่วโมง

6. บริการอื่น ๆ ประกอบด้วยบริการอาหารเช้า บริการอาหารกลางวัน และบริการอาหารเย็น

ลักษณะห้องพัก

บรรยากาศห้องพัก

โรงแรมพานอรามา

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 51 ขุนลุมประภาส อำเภอเมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053- 611757-62, แฟกซ์ 053- 611790 มือถือ 081- 309-8894

Email: panorama@panhostel.com panhostel@yahoo.com

พิกัด X = 391639 **พิกัด Y = 2134364**

โรงแรมพานอรามา

ด้านหน้าของโรงแรม

ด้านหน้า

เคาน์เตอร์

รายละเอียดเกี่ยวกับห้องพัก มีรายละเอียดดังนี้ (รุ่งโรจน์ สันทิวานิช: 19/11/2550)

1. จำนวนห้องพัก มีห้องพักทั้งหมด 60 ห้อง

2. ลักษณะห้องพัก ประกอบด้วยห้องปรับอากาศ และห้องพัดลม

3. อัตราค่าบริการ ห้องปรับอากาศ 600-800 บาท ห้องพัดลม 300-400 บาท

4. สิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย พัดลม แอร์ โทรทัศน์ ติดเคเบิล UBC น้ำดื่ม และน้ำอุ่น

5. เวลาเปิดทำการ เปิดตลอด 24 ชั่วโมง

พนักงานต้อนรับ

โต๊ะรับแขก

มีการตกแต่งที่สวยงาม

ห้องเตียงเดี่ยว

ห้องเตียงคู่

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้อง

ห้องน้ำ

ตกแต่งอย่างสวยงาม

มีระเบียงด้านนอก

ลักษณะห้องพัก

โรงแรมเมาท์เท่นอินน์

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 112/2 ถนนขุนลุมพระพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 หมายเลขโทรศัพท์ 053-611802-3,053-612285,053-612807-9 หมายเลขโทรสาร 053-612284 E-mail: info @ mhsmountaininn.com www. mhsmountaininn.com

พิกัด X = 391474 **พิกัด Y = 2133529**

โรงแรมเมาท์เท่นอินน์

รายละเอียดเกี่ยวกับห้องพัก มีรายละเอียดดังนี้ (อัญชลี บุญจรัส: 19/11/2550; ประภา สุนันตา: 19/11/2550)

1. จำนวนห้องพัก มีห้องพักทั้งหมด 69 ห้อง

2. ลักษณะห้องพัก ประกอบด้วย สุพีเรีย 39 ห้อง ดีลักซ์ 28 ห้อง ห้องสูท 2 ห้อง(ห้องเดี่ยว ห้องคู่ เตียงเสริม)

3. อัตราค่าบริการ

ชนิดห้องพัก	ราคาห้องพัก		
	พักเดี่ยว	พักคู่	พัก 3 ท่าน
พักเดี่ยว วันที่ 30 เม.ย.50			
Single Room(1คน)	1,300	1,300	1,800
Twin Room(2คน)	1,600	1,600	2,100
Extra Bed(เตียงเสริม)	4,000	4,000	4,500
01 พ.ค. 50 – 31ต.ค. 50			
Single Room(1คน)	1,050	1,050	1,550
Twin Room(2คน)	1,350	1,350	1,850
Extra Bed(เตียงเสริม)	3,900	3,900	4,400

4. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ตู้เย็น โทรทัศน์ ติดเคเบิลทีวี น้ำดื่ม มินิบาร์ เครื่องปรับอากาศ ห้องน้ำส่วนตัว และเครื่องทำน้ำอุ่น

5. เวลาเปิด-ปิดทำการ เปิดตลอด 24 ชั่วโมง

6. บริการอื่น ๆ ประกอบด้วยบริการอาหารเช้า 150 บาท บริการอาหารกลางวัน 180 บาท และบริการอาหารเย็น 250 บาท

ด้านหน้าของโรงแรม

โต๊ะด้านใน

โต๊ะด้านใน

เคาน์เตอร์

ด้านหน้า

ตกแต่งแบบศิลปะไทใหญ่

1277

โรงแรมรุคส์ ฮอลิเดย์

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 114/5-7 ถ.ขุนลุมประพาส ต.จองคำ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-612324-9 แฟกซ์ 053-611524

พิกัด X =391475 **พิกัด Y = 2133229**

ด้านหน้าโรงแรม

แขกที่มาพัก

รายละเอียดเกี่ยวกับห้องพัก มีรายละเอียดดังนี้

1. จำนวนห้องพัก มีห้องพักทั้งหมด 184 ห้อง

2. ลักษณะห้องพัก ประกอบด้วยสุพีเรีย 110 ห้อง ห้องสูท 4 ห้อง และห้องพักแบบบังกะโล 70 ห้อง

3. อัตราค่าบริการ อยู่ในราคาประมาณ 1,929 - 2,589 บาท

4. สิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วยตู้เย็น โทรทัศน์ติดเคเบิลทีวี น้ำดื่ม มินิบาร์ เครื่องปรับอากาศ ห้องน้ำส่วนตัว และเครื่องทำน้ำอุ่น

5. เวลาเปิด-ปิดทำการ เปิดตลอด 24 ชั่วโมง

6. การบริการอื่น ๆ ประกอบด้วยห้องสนุ๊กเกอร์ ห้องคาราโอเกะ และบริการรถเช่า (สืบค้นจากhttp://www.maehongsonholiday.com/home.php)

เคาน์เตอร์

โต๊ะรับแขก

ภายในโรงแรม

สระว่ายน้ำ

สระผู้ใหญ่

สระเด็ก

โรงแรมอิมพิเรียลธาราแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 149 หมู่ 8 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-684-444-9 แฟกซ์ 053-684440 E-mail.taramaehongson@imperialhotels.com

พิกัด X =390607 **พิกัด Y =2132144**

รายละเอียดเกี่ยวกับห้องพัก มีรายละเอียดดังนี้

1. จำนวนห้องพัก มีห้องพักทั้งหมด 104 ห้อง

2. ลักษณะห้องพัก ประกอบด้วย Deluxe Room Junior Suite Tara Suite และ Honeymoon Suite

3. อัตราค่าบริการ

Deluxe Room	2,520 - 3,964	บาท
Junior Suite	3,675 - 5,119	บาท
Tara Suite	5,005 - 6,449	บาท

4. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ตู้เย็น โทรทัศน์ ติดเคเบิลทีวี น้ำดื่ม มินิบาร์ เครื่องปรับอากาศ ห้องน้ำส่วนตัว เครื่องทำน้ำอุ่น และไดเป่าผม

5. เวลาเปิด-ปิดทำการ เปิดตลอด 24 ชั่วโมง

Deluxe Room

Junior Suite

Tara Suite

Honeymoon Suite

ห้องอาหาร

ศูนย์สารสนเทศชุมชนแม่ฮ่องสอน (ชานกะเล)

สถานที่ตั้ง

ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391628 **พิกัด Y = 2134258**

ประวัติความเป็นมาของศูนย์ภาษาและสารสนเทศ

บริษัทไมโครซอฟท์ (ประเทศไทย) จำกัด ได้ร่วมมือกับสถาบันคีนันแห่งเอเชีย ในการดำเนินโครงการ Unlimited Potential ซึ่งเป็นโครงการที่พัฒนาขีดความสามารถทรัพยากรมนุษย์ โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นไปที่ประชาชนทั่วไปที่อยู่นอกระบบการศึกษาของโรงเรียน เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2547 จากการประสานงานสำนักงานบริการงานวิทยาลัยชุมชน จึงมีการจัดตั้งศูนย์ภาษาและสารสนเทศแห่งนี้ขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนอาคารที่ทำการจากเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งให้ใช้อาคารชานกะเลที่ตั้งอยู่กลางเมือง ลักษณะบริการของศูนย์เป็นศูนย์ภาษาอังกฤษแบบพึ่งตนเอง และเป็นศูนย์สารสนเทศที่ประชาชนทุกเพศทุกวัยสามารถเข้ามารับบริการและยังมีการเปิดสอนหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษให้กับผู้ที่สนใจ และภายหลังตั้งศูนย์แห่งนี้เสร็จสิ้นแล้ว มีการบริการจัดการและสนับสนุนงบประมาณจากวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

บริการของศูนย์ภาษาและสารสนเทศ

- บริการอินเตอร์เน็ต
- บริการอบรมทางภาษาและคอมพิวเตอร์
- บริการยืม-คืนสื่อ

เวลาเปิด ปิด เปิดทุกวัน เวลา 08.30 น.-22.00 น.

ศูนย์ภาษาอังกฤษแบบพึ่งตนเอง ศูนย์สารสนเทศชุมชนแม่ฮ่องสอน (ชานกะเล)

วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

รับสอนภาษาอังกฤษ

บริการอินเตอร์เน็ต

รับสอนคอมพิวเตอร์โปรแกรมต่างๆ

ห้องสมุดประชาชน

สถานที่ตั้ง

ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 39621 **พิกัด Y = 2133959**

ห้องสมุดประชาชนเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ซึ่งภายในจะมีคอมพิวเตอร์ที่สามารถเข้าไปค้นหาเรื่องราวที่สนใจและมีหนังสือให้ค้นคว้าในหลากหลายแขนงวิชาไม่จะเป็นงานวิจัย งานด้านวิชาการ หรืออื่นๆอีกมากมายเปิดให้บริการแก่ผู้ที่สนใจทุกเพศทุกวัย

บริการของห้องสมุดประชาชน

-บริการยืม-ส่งหนังสือ

-บริการอินเตอร์เน็ต

เวลาเปิด-ปิด เปิดบริการตั้งแต่ 08.30 น.-20.00 น.

บรรยากาศภายในห้องสมุดประชาชน

บรรยากาศภายในห้องสมุดประชาชน

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 391806 **พิกัด Y = 2137665**

เป็นห้องสมุดอีกแห่งหนึ่งที่เปิดให้บริการแก่ผู้ที่สนใจค้นคว้าหาความรู้ในด้านงานวิชาการ งานวิจัยและยังให้บริการด้านคอมพิวเตอร์ในการสืบหาข้อมูลเป็นห้องสมุดที่เปิดกว้างให้บุคคลภายนอกเข้าไปใช้บริการได้อย่างอิสระ

เวลาเปิด-ปิด เปิดบริการตั้งแต่ 08.30 น. ถึง 16.30 น.

ภายในห้องสมุด

เรือนจำเก่า (ถ่อง)

สถานที่ตั้ง

สถานที่ลานวัฒนธรรม ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 หมายเลขโทรศัพท์ 053-612058 หมายเลขโทรสาร 053-612058

Web size http://www.correct.go.th

พิกัดX = 391547 **พิกัด Y = 2133795**

กำแพงเรือนจำหลังเก่า

กำแพงอีกด้านหนึ่งของเรือนจำ

นักโทษสร้างกำแพงเรือนจำ

เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนหลังเก่า

เรือนจำไม้หลังเก่า

บริเวณเรือนนอนหญิง

บริเวณที่สร้างเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน

เรือนนอนนักโทษ

เรือนนอนหลังเก่า

ประตูเรือนจำหลังเก่า

นักโทษกำลังทานอาหาร

ด้านหน้าเรือนจำเก่า

มาเยี่ยมญาติ

นักโทษเข้าแถวรับอาหาร

บริเวณด้านหน้าเรือนนอนนักโทษ

บริเวณด้านหลังเรือนนอนนักโทษ

ประวัติ

เรือนจำเก่าแห่งนี้เป็นของกรมราชทัณฑ์ ที่มีกำแพงทำด้วยไม้ ครั้งหนึ่งกำแพงเรือนจำเกิดพังลงเพราะพายุฝนรุนแรง แต่นักโทษกลับไม่หลบหนี และยังช่วยกันซ่อมแซมกำแพงเรือนจำให้เหมือนเดิม ประวัติการก่อสร้างเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นมีกล่าวไว้ในตอนหนึ่งในหนังสือวัดก้ำก่อจังหวัดแม่ฮ่องสอน ว่า “ณ ที่ “ป่างแต้แว้ด” แห่งนี้เป็นสถานที่ที่เหมาะสมยิ่งเพราะนอกจากจะร่มรื่นมีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ ดังกล่าวแล้ว ทางทิศตะวันตกของวัดยังเป็นที่วิเวก คือ “ป่าเห้ว

นักโทษ” (ป่าช้านักโทษ) สำหรับพระที่ต้องการ “ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน” ไม่ได้กล่าวถึงเรือนจำเก่าซึ่งเดิมตั้งอยู่ไม่ห่างจากป่าช้านักโทษ พระสุมณฑ์ศาสนกิตติ์ เจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ให้คำสัมภาษณ์กับ นาย ทวีรัตน์ นาคเนียม ว่าวัดก้ำก่อได้ก่อตั้งมาจนถึงปัจจุบันประมาณ 107 ปี เรือนจำก็น่าจะมีอายุ 100 ปี เดิมวัดนี้ (วัดก้ำก่อ)ตั้งอยู่โรงเรียนเทศบาลในปัจจุบัน เดิมเป็นสวนกล้วยของเจ้าหลวง (เทียบเท่าผู้กำกับเมือง) เจ้าหลวงให้ย้ายวัดจากที่เดิมให้มาอยู่ที่ปัจจุบันเพราะที่เดิมเปลี่ยวและโจรกะเหรี่ยงชุกชุม เกรงจะเป็นอันตราย และแบ่งที่ส่วนหนึ่งของวัดให้สร้างเป็นเรือนจำแม่ฮ่องสอนแห่งนี้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 494-497)

ป้ายเรือนจำ

คาดว่ามีการสร้างเรือนจำแม่ฮ่องสอนเดิมในระหว่างปี พ.ศ. 2434 – 2448 ซึ่งตรงกับในสมัยเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอนคือ “ปู่ขุนโทะ” ซึ่งได้บรรดาศักดิ์เป็น “พญาพิทักษ์สยามเขต” กล่าวคือ เมื่อมีการประกาศตั้งเมืองแม่ฮ่องสอน และมีการจัดตั้งศาลเมืองแม่ฮ่องสอนขึ้นประมาณ พ.ศ. 2453 ก็คงมีการจัดตั้งเรือนจำแม่ฮ่องสอนขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน โดยใช้อาคารและสถานที่ที่มีอยู่เดิม (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 496)

1. กำแพงเรือนจำพังล้มลงและนักโทษไม่หนี

พระราชวีราคม เจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอนและเจ้าอาวาสวัดก้ำก่อได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนดังนี้

กำแพงเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนล้มและนักโทษช่วยกันซ่อมแซมกำแพงเรือนจำโดยไม่หนีจนเป็นที่กล่าวขานกันทั่วไปนั้น ความจริงแล้วกำแพงเรือนจำแห่งนี้เป็นกำแพงทำด้วยไม้มีการ

ล้มพังลงบ่อยครั้ง แต่ครั้งที่เป็นข่าวและเป็นเรื่องเล่าขานของคนทั่วไป เป็นเพราะในขณะที่กำแพงเรือนจำล้มลงตรงกับช่วงระยะเวลาที่ไม่มีผู้คุมอยู่ในเรือนจำพอดี นักโทษที่ถูกคุมขังอยู่จึงเป็นผู้วิ่งออกไปนอกเรือนจำเพื่อบอกให้ผู้คุมซึ่งกำลังอยู่นอกเรือนจำได้ทราบเหตุ และผู้คุมเรือนจำกลับบอกกับนักโทษว่า มันล้มก็ให้ช่วยกันดันกำแพงตั้งขึ้นมา นักโทษจึงช่วยกันดันกำแพงตั้งขึ้น จึงเป็นเรื่องที่กล่าวขานสืบกันมาว่า นักโทษไม่ได้วิ่งหนีแต่ได้วิ่งไปบอกผู้คุมและได้ช่วยกันซ่อมแซมเสร็จและกลับเข้าไปอยู่ในเรือนจำเหมือนเดิม เมื่อวิเคราะห์สาเหตุที่นักโทษไม่ได้หนีทั้ง ๆ ที่มีโอกาส มีสาเหตุคือ นักโทษส่วนใหญ่ติดฝิ่น ถ้าหนีก็ไม่รู้จะหนีไปไหน ตัวอย่างเช่น นายหมอกต้องโทษเพราะสูบฝิ่น ต้องเข้าออกเรือนจำเป็นประจำจนเป็นที่รู้จักกันดี ส่วนอีกคนชื่อนายจำเบื่อต้องโทษเข้าออกเรือนจำเป็นประจำ จนผู้คุมนักโทษจำได้ และเบื่อขี้หน้า เลยเรียกตั้งชื่อเชิงล้อเลียนว่า นายจำเบื่อ ส่วนอีกรายชื่อนายสีกะล้อ เป็นศิลปินประจำคุก สาเหตุที่นักโทษต้องโทษเพราะคดีเสพฝิ่นกันมากเพราะในสมัยนั้นการแพทย์ยังไม่เจริญจึงจำเป็นต้องใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรค เช่นโรคบิดหรือโรคท้องเดิน พอรักษาโรคหายหรืออาการทุเลาลงจึงทำให้กลายเป็นคนติดฝิ่น (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 496-497)

นายประพิณ จันประยูร ลูกเขยเจ้าฟ้าผู้ครองเมืองแม่ฮ่องสอนคนที่สี่ ซึ่งเป็นเจ้าฟ้าผู้ครองเมืองคนสุดท้ายและเป็นผู้ที่เคยรำดาบถวายต่อหน้าพระพักตร์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถมาแล้ว เคยเป็นอดีตปลัดอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ประมาณก่อนปี พ.ศ. 2490 ครั้งละ 2-3 เดือน ได้กล่าวถึงเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนดังนี้

“ เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนสร้างมาตั้งแต่สมัยเจ้าฟ้าปกครองตั้งอยู่ที่นี่มาตลอด สมัยเจ้าฟ้าไม่ขึ้นกับรัฐบาลกลางแต่ขึ้นกับเจ้านครเชียงใหม่ เจ้าฟ้าเป็นผู้ควบคุมทางด้านการตำรวจ ทหาร การยุติธรรม โดยตนเองมาเปลี่ยนรูปแบบการปกครองในสมัยราชการที่ 5 ที่มีการจัดตั้งเป็นอำเภอ จังหวัด และมณฑลขึ้น เจ้าฟ้าก็กลายสภาพมาเป็นที่ปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัด การประหารชีวิตในสมัยก่อนใช้ดาบ ตัดศีรษะ เมื่อขณะตัดศีรษะจะมีเลือดพุ่งออกมาเพชฌฆาตจะกอบเลือดนักโทษขึ้นดื่ม เพื่อเป็นการล้างอาถรรพณ์ สภาพนักโทษในช่วงที่รักษาการอยู่ นักโทษจะถูกใส่โซ่ตรวนตลอดเวลา แม้เวลานอนก็จะใส่โซ่ตรวนร้อยกับหลักเห็นแล้วน่าสงสาร เมื่อเวลาพัศดีเรือนจำลาผู้ว่าราชการจังหวัดมักจะตั้งปลัดอำเภอเป็นผู้รักษาการแทนคราวละ 1-2 เดือนลงเป็นปลัดอำเภอเมืองและรักษาการพัศดีเรือนจำ คนในสมัยก่อนเรียกเรือนจำว่า “ถ่อง”นักโทษที่ต้องโทษส่วน

ใหญ่เป็นคดียาเสพติด กินฝิ่น การพนัน ส่วนคดีอุกฉกรรจ์ไม่มีชาวแม่ฮ่องสอนสมัยนั้นเป็นคนที่มีศีลธรรมสูงมาก ในสมัยอดีตเจ้าฟ้าปกครององค์เดียวก็สามารถดูแลได้ทั้งหมดช่วงที่รักษาการอยู่ (ก่อนปีพ.ศ.2490) มีผู้คุมอยู่ 4-5 คนมีนักโทษประมาณ 20 กว่าคน ส่วนนักโทษที่ต้องโทษหนักจะถูกส่งตัวไปยังเรือนจำเชียงใหม่ การเดินทางไปเชียงใหม่ใช้การเดินเท้าสามารถไปได้ 3 ทางจากแม่ฮ่องสอนไปยังอำเภอปายใช้เวลา 12 วันถ้าไปทางอำเภอแม่สะเรียงใช้เวลา 15 วันแต่ถ้าไปทางหนองเขียวแยกหัวบก ออกทางแม่ริมใช้เวลา 8 วัน เวลาไปต้องมีลูกหาบหรือม้าต่างไปด้วย ส่วนนักโทษถูกตีตรวนใส่กุญแจมือและมีโซ่ร้อยเข้าด้วยกันโดยมีนายตำรวจหรือผู้คุมเดินถือโซ่ตามหลัง ผู้ต้องขังมีการปีนกำแพง หนีบ่อยโดยนัดแนะให้คนข้างนอกส่งตะไบมาให้และใช้ตะไบถูตรวนจนขาดและปีนกำแพงหนีพวกที่หนีส่วนใหญ่เป็นคนนอกเวียง สภาพเรือนจำสมัยก่อนสร้างไม่ค่อยแข็งแรงเมื่อถูกลมพัดแรงก็อาจล้มลงได้ สำหรับพื้นที่ตั้งของเรือนจำ เดิมเคยเป็นที่ของเจ้าฟ้าและเจ้าฟ้าได้ ยกให้ราชการเพื่อสร้างเรือนจำขึ้น"(สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 498-499)

นายประจักษ์ พงษ์ศิริ อดีตปลัดอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนและเคยรักษาการในตำแหน่งพัศดีเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนหลายครั้งประมาณปี พ.ศ.2490 ให้สัมภาษณ์เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2540 ว่า *"ไม่ทราบว่าเรือนจำแห่งนี้สร้างมาตั้งแต่สมัยใด เกิดมาก็เห็นเรือนจำอยู่ตรงนี้แล้ว ในสมัยที่รักษาการอยู่มีพัศดีและมีผู้คุมอยู่ประมาณ 3-4 คนมีนักโทษอยู่ 30-40 คน เรื่องที่เรือนจำล้มและนักโทษช่วยกันซ่อมแซมกำพังนั้นมีอยู่หลายครั้ง ไม่ใช้ครั้งเดียว ไม้ที่นำมาใช้ทำกำแพงเรือนจำนั้นนำมาจากบ้านในสอย โดยล่องตามลำน้ำปายลงมา ก่อนหน้าที่จะมารับหน้าที่ มีผู้ต้องขังปีนเรือนจำหนีบ่อย แต่พอมารักษาการก็ใช้วิธีเลี้ยงคน คือ ถ้าให้เขาอยู่ดีกินดี เขาจะไม่หนี สมัยก่อนอาหารไม่ดี คนทางนี้ไม่ค่อยทาน เนื้อ หรือ ไก่ อาหารส่วนใหญ่ใช้ถั่วเน่าแผ่นเป็นหลัก ซึ่งในสมัยนั้นราคาแพง สมัยที่รักษาการอยู่ได้ไปเหมาถั่วเน่าแผ่น ที่ปางหมูเอามาเลี้ยงผู้ต้องขัง ตอนนั้นมีการเลี้ยงถั่วเน่าแผ่นแต่ปริมาณน้อยมาก แต่ตอนที่รักษาการอยู่ให้กินเต็มที่ ปรากฏว่าสมัยที่รักษาการอยู่ไม่มีนักโทษหนี นักโทษส่วนใหญ่ สูบฝิ่นกัน ส่วนใหญ่คดียาเสพย์ติด คดีลักทรัพย์มีเล็กน้อยคดีอุกฉกรรจ์มีน้อยมาก คดีฆ่าคนตายก็เคยมี ที่ก่อคดีฆ่าที่อำเภอปาย คนพวกนี้ร้าย ทางเรือนจำส่งไปคุมขังยังเรือนจำเชียงใหม่ โทษเกิน 10 ปี ที่นี่ไม่รับ การเดินทางไปเชียงใหม่สมัยก่อนใช้การเดินเท้าเช่นกันสามารถไปได้ 3 ทางขึ้นอยู่กับงบประมาณ ถ้างบประมาณมากจะไปทางสาย อำเภอ*

แม่สะเรียง ถ้างบน้อยไปทางสายอำเภอปาย คนแม่ฮ่องสอนแท้ ๆ ก่อคดีอุกฉกรรจ์ไม่มี ส่วนใหญ่จะเป็นคนนอกเมืองการหนีในสมัยก่อนก็ใช้การปีนกำแพง เมื่อมีผู้ต้องขังหนีกรมราชทัณฑ์ก็จะย้ายพัศดีไปประจำที่จังหวัดแพร่เสมอ เคยไปรักษาการแทนอยู่หลายครั้งครั้งละ3-4 เดือน แต่ในปี พ.ศ.2490 รักษาการนานที่สุดถึง 1 ปีตอนเวลากลางคืนก็ต้องไปนอนที่เรือนจำ คอยดูแลพวกเขา และเป็นผลทางด้านจิตวิทยา สมัยก่อนมีการนำผู้ต้องขังออกทำงานรับจ้างภายนอกเรือนจำบ้าง เช่น งานทำความสะอาดบ้านเรือนทำรั้วบ้าน เป็นต้น หรือมีการจ้างงานรายบุคคลให้ทำงาน การออกทำงานภายนอกเรือนจำในสมัยนั้นเป็นอำนาจผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่ง ในสมัยเจ้าฟ้ายังปกครองบ้านเมืองอยู่ คนทำผิดจะถูกนำตัวขึ้นเกวียน ประจานรอบเมือง ในสมัยก่อนเรือนจำจะอยู่ท้ายเมือง ชาวบ้านเรียกว่าคอก ถัดจากเรือนจำไปก็จะเป็นนาของเจ้าฟ้า" (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 499-500)

นายทวีรัตน์ นาคเนียม ยังได้กล่าวถึงบทความของนายบัญชา กุลสุวรรณ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ 1 (ปัจจุบันเป็นเจ้าที่ราชภัณฑ์ 5) ผู้เคยสืบค้นข้อมูลประวัติของเรือนจำไว้ ดังนี้

"ในสมัยก่อนนั้น ผู้ชำระความตามหัวเมืองชั้นนอกได้แก่เจ้าเมืองและกรมการเมือง กล่าวคือ นอกจากทำหน้าที่ปกครองเมืองหรือบริหารการปกครองแล้ว ยังทำหน้าที่ด้านตุลาการด้วย ต่อมาภายหลังเมื่อประเทศไทยเริ่มรับขนบธรรมเนียมและวิธีการปกครองแบบตะวันตกมาปรับปรุงแก้ไข การปกครองแผ่นดินได้มีการก่อตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้น ในปี ร.ศ. 119 (พ.ศ.2443) กระทรวงมหาดไทยได้จัดการปกครองใหม่โดยรวมเมืองแม่ฮ่องสอน เมืองขุนยวม (อำเภอแม่สะเรียง) และเมืองปาย เข้าด้วยกันและปี ร.ศ.129 (พ.ศ. 2453) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้รวมเมืองแม่ฮ่องสอน เมืองขุนยวม เละเมืองปายเมืองจัตวา ขึ้นอยู่ในมณฑลพายัพย้ายที่ว่าการเมืองยวมมาตั้งที่เมืองแม่ฮ่องสอน" (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 500)

แต่ ร.ศ. ธวัช ปุณโณทก ภาควิชาประวัติศาสตร์คณะมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กล่าวกับผู้เขียนว่า *"การที่เรือนจำตามหัวเมืองชั้นนอกในสมัยก่อน เมื่อมีการพิจารณาพิพากษาคดีตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิด จะส่งนักโทษไปคุมขังที่ห้องขังประจำเมืองนั้น ๆ หากเมืองไหนไม่มีตารางประจำเมืองก็นำไปคุมขังไว้ที่บ้านของเจ้าเมือง ซึ่งมักจะสร้างห้องขังไว้ที่บ้านด้วย ฉะนั้นเป็นไปได้ว่าเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะต้องมีการก่อตั้งพร้อม กับการจัดตั้งศาลเมืองแม่ฮ่องสอน*

และอาจใช้บ้านพักผู้พิพากษาเป็นห้องขังประจำเมืองต่อมาได้มีประกาศจากกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2459 ให้เปลี่ยนคำว่า เมือง เป็นจังหวัด ให้เรียกผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด และเรือนจำเมืองเป็นเรือนจำจังหวัดซึ่งเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็มีขุนอานนท์สุรทัณฑ์ ดำรงตำแหน่งพัศดี สำหรับสถานที่ตั้งเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น น่าจะเป็นสถานที่ตั้งปัจจุบัน" ประกอบกับจากการสัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ โคเบนท์ ซึ่งเกิดเมื่อ พ.ศ.2446 กล่าวว่า "*นับแต่จำความได้ก็เห็นว่าเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนตั้งอยู่ที่เดิมมาตลอด เมื่อก่อนเห็นเป็นกำแพงไม้เสาไม้ที่ทำการหลังคามุงด้วยใบตองตึง (พลวง)รอบบริเวณกำแพงเป็นป่ามีถนนตัดผ่านด้านหน้าเรือนจำ*" และจากการบันทึกความจำของ นาย อรุณ ฤทธิมัติ พัศดีเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน (1 มีนาคม 2490-31 ธันวาคม 2494) กล่าวว่า *" เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสภาพทรุดโทรมรั้วเรือนจำเป็นเสาไม้และแผ่นกระดานไม้เนื้อแข็ง สูงประมาณ 3 เมตร มีป้อมยามตรวจรักษาการณ์ทั้งที่ 4 มุม รั้วเรือนจำ ผุพังไปทั่ว ผู้ต้องขังสามารถเข้าออกได้ ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน (ขุนบุรราษฎ ร์นราลัย) ซึ่งเป็นผู้บัญชาการโดยตำแหน่งได้สั่งให้ทางเรือนจำควบคุมนักโทษไปตัดไม้ในป่ามาซ่อมแซม"* จึงจะอนุมานได้ว่าเป็นการซ่อมแซมเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนครั้งแรกนับตั้งแต่การก่อตั้งมา และซ่อมแซมครั้งต่อมาในราว ปี พ.ศ.2497-2499 โดยมีการซ่อมแซมรั้วกำแพงไม้ใหม่เนื่องจากสมัยนั้นมีนักโทษซึ่งพ้นโทษออกไปแล้วได้ลักลอบมุดรั้วกำแพงไม้เข้ามาบริเวณเรือนจำ เพื่อขโมยไก่และกระต่ายที่เรือนจำเลี้ยงไว้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 500-501)

จากข้อมูลข้างต้นสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้สรุปว่า เรือนจำแม่ฮ่องสอนคงมีมานานแล้วตั้งแต่สมัยเจ้าฟ้าปกครองเมือง (ประมาณหลังปีพ.ศ.2417) ณ สถานที่ตั้งเรือนจำเดิมซึ่งสมัยก่อนถือว่าอยู่ท้ายเมือง ต่อมาเมื่อมีการประกาศตั้งเมืองแม่ฮ่องสอนและมีการจัดตั้งศาลเมืองแม่ฮ่องสอนขึ้น (พ.ศ.2453) ก็คงมีการจัดตั้งเรือนจำแม่ฮ่องสอนขึ้นเช่นกัน โดยใช้อาคารและสถานที่จากเรือนจำเดิมที่มีมาสมัยเจ้าปกครอง ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างเรือนจำขึ้นใหม่ เนื่องจากเมืองแม่ฮ่องสอนในสมัยนั้นเป็นเมืองเล็ก ๆจำนวนนักโทษคงมีไม่มากเนื่องจากประชาชนยึดมั่นในศีลธรรมอันดีงาม ปัจจุบันเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ย้ายไปตั้งยังสถานที่ใหม่บนเนื้อที่ 80 ไร่ 1งาน 77 ตารางวาตั้งแต่เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2540 นับเป็นการสิ้นสุดบทบาทของเรือนจำที่ก่อสร้างด้วยกำแพงไม้แห่งสุดท้ายของเมืองไทยคงเหลือแต่ความทรงจำเป็นตำนานเล่าขานควบคู่

ไปกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ในส่วนบริเวณของเรือนจำเก่านั้นกรมศิลปากรได้จัดตั้งเป็นลานวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์ชาวไทใหญ่ขึ้น โดยได้คงสภาพของอาคารสถานที่บางส่วนของเรือนจำเก่าไว้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 501-502)

นอกจากนี้พระราชวีราคม และ อาจารย์ศรีโบ อุปคำได้เล่าว่า ในสมัยก่อนก่อนกำแพงเรือนจำทำด้วยไม้ทั้ง 4 ด้านบริเวณภายในเรือนจำเป็นบริเวณพื้นที่ราบกว้างและเป็นดินลูกรังเป็นที่ทำงานเจ้าหน้าที่ 1 หลัง เรือนนอนของนักโทษ 1 หลัง โรงครัว 1 หลัง และป้อมยาม 2 หลัง และจะมีเจ้าหน้าที่คุมขังประมาณ 20 คนนักโทษมีประมาณ 30 คน เรือนนอนของนักโทษจะมีผู้คุมขังเฝ้าประตูละ 2 คนมีทั้งหมด 8 ประตู พระราชวีราคมได้เล่าว่าจะมีการเทศน์และสวดมนต์เป็นกิจวัตรประจำวันในคุกทั้งตอนเช้าและตอนเย็น และมีการทำความสะอาดคุกและช่วยกันปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อใช้รับประทานกันเองและจะพัฒนาฝึกหัดด้านงานฝีมือให้ผู้ต้องขังเกี่ยวกับการทำช่างไม้และทุบหินเอามาซ่อมแซมบริเวณอาคารสถานที่ภายในคุก และส่วนกองนอกจะมีการเลี้ยงวัวเลี้ยงหมูและเลี้ยงไก่เลี้ยงเป็ด (พระราชวีราคม: 16/10/2550; ศรีโบ อุปคำ: 16/10/2550)

ตำรวจท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

ตำรวจท่องเที่ยว 1 ถนน สิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-611-952 และ 053-611-812 โทรสาร 053-611-813

พิกัด X = 391954 **พิกัด Y = 2134233**

สำนักงานตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

ที่ว่าการอำเภอ (หลังเก่า) ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน58000

พิกัด X = 391632 **พิกัดY = 2134028**

ภายในศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ที่ว่าการอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

ชุมชนป๊อกปางล้อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X= 392943 **พิกัดY=2134530**

ลักษณะภายในบริเวณที่ว่าการอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน 75 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เบอร์โทรศัพท์ 053-614-321 โทรสาร 053-612-921

พิกัด X = 392099 **พิกัด Y = 2134225**

ประวัติเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

ประวัติการจัดตั้งเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ได้รับการยกฐานะจากตำบลจองคำ ตำบลม่วยต่อ เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2479 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2479 สมัยนายกรัฐมนตรี พ.อ.พหลพลพยุหเสนา มาตรา 3 ให้จัดเขตชุมนุมชนในบรรดาตำบลอันเป็นที่ตั้งศาลาว่าการจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามเขตที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 ขึ้นเป็นเมือง มีฐานะเป็นเทศบาลเมือง มีนามว่า “ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน” เดิมมีพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตรและได้มีพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2513 ที่ตั้ง เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ห่างจากกรุงเทพทางรถยนต์ 1,200 กิโลเมตร มีลำน้ำแม่ฮ่องสอนและลำน้ำปุ๊ไหลผ่านในตัวเมือ

ตราสัญลักษณ์

รูปวัดพระธาตุดอยกองมู ซึ่งเป็นปูชนียสถานที่สำคัญของเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วยเจดีย์ 2 องค์ องค์ใหญ่สร้างโดย “จองตองสู่” ส่วนเจดีย์องค์เล็กสร้าง พ.ศ. 2417 สร้างโดย “พญาสิงหนาทราชา” เจ้าผู้ครองเมืองแม่ฮ่องสอน

อาณาเขตติดต่อ

ติดกับพื้นที่ตำบลปางหมู มีพื้นที่ 6 ตารางกิโลเมตร ตามรายละเอียด “ พระราชกฤษฎีกา เปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน พ.ศ.2513 ” มาตรา 4 แห่งพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน 2479 ตราไว้ ณ วันที่ 11 มีนาคม 2479 ให้กำหนดเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และได้รับการเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเสียใหม่ ตามมาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกา เปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ให้ไว้ ณ วันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2513 โดยกำหนดใหม่ ให้มีเขตดังนี้

ด้านทิศเหนือ

ตั้งแต่หลักเขตที่ 1 ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนวัฒนาดำริฟากเหนือ ห่างจากศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 ตอนแม่สะเรียง – แม่ฮ่องสอน ตามแนวถนนระยะ 200 เมตร เลียบตามริมถนนวัฒนาดำริฟากเหนือ ไปทางทิศตะวันออก ถึงหลักเขตที่ 2 ซึ่งตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 ตอนแม่สะเรียง – แม่ฮ่องสอน ฟากตะวันตก

จากหลักเขตที่ 2 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออก ถึงหลักเขตที่ 3 ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนปางล้อนิคม ซอย 2 ฟากตะวันตก ห่างจากศูนย์กลางปลายถนนขุนลุมประพาส ซอย 1 ก ตามแนวทางถนนปางล้อนิคม ซอย 2 ระยะ 150 เมตร

จากหลักเขตที่ 3 เป็นเส้นตรงไปทางทิศใต้ ถึงหลักเขตที่ 4 ซึ่งตั้งอยู่ริมน้ำปุ๊ฝั่งใต้ ตรงริมถนนปางล้อนิคม ซอย 4 ฟากตะวันออก

จากหลักเขตที่ 4 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออก ถึงหลักเขตที่ 5 ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนปางล้อนิคม ซอย 4 ข ฟากตะวันออก ห่างจากศูนย์กลางถนนปางล้อนิคม ซอย 4 ค ตามแนวเส้นตรงตั้งฉากระยะ 125 เมตร

ด้านตะวันออก

จากหลักเขตที่ 5 เป็นเส้นขนานกับถนนปางล้อนิคม ซอย 4 ค และถนนปางล้อนิคม ซอย 4 ระยะ 125 เมตร ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ แล้วต่อเป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ถึงหลักเขตที่ 6 ซึ่งได้ตั้งอยู่ริมห้วยริมฝั่งใต้

จากหลักเขตที่ 6 เลียบตามริมห้วยริมฝั่งใต้ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ถึง หลักเขตที่ 7 ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่ฮ่องสอนฝั่งเหนือ

จากหลักเขตที่ 8 เลียบตามริมลำเหมืองดอยจ่าตี่ฝั่งใต้ ไปทางทิศตะวันตกและทิศตะวันตกเฉียงใต้ถึงหลักเขตที่ 9 ซึ่งตั้งอยู่ริมเหมืองดอยจ่าตี่ฝั่งใต้ ห่างจากศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 ตอนแม่สะเรียง - แม่ฮ่องสอน ตามแนวลำเหมืองระยะ 375 เมตร

จากหลักเขตที่ 9 เป็นเส้นขนานกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 ตอนแม่สะเรียง - แม่ฮ่องสอนไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ถึงหลักเขตที่ 10 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 ตอนแม่สะเรียง - แม่ฮ่องสอน ตรงปากทางไปบ้านท่าโป่งแดงฟากใต้คามแนวเส้นตั้งฉากกับทางหลวงแผ่นดิน ระยะ 210 เมตร

ด้านใต้

จากหลักเขตที่ 10 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงเขตที่ 11 ซึ่งตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 ตอนแม่สะเรียง - แม่ฮ่องสอน ฟากตะวันตกตรงปากทางไปบ้านท่าโป่งแดงฟากใต้

จากหลักเขตที่ 11 เลียบตามริมทางไปบ้านท่าโป่งแดงฟากใต้ ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ถึงหลักเขตที่ 12 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากหลัดเขตที่ 11 ตามแนวเส้นทางไปบ้านท่าโป่งแดง ระยะ 200 เมตร ด้านตะวันตก

จากหลักเขตที่ 12 เป็นเส้นตรงไปทางทิศเหนือ ถึงหลักเขตที่ 13 ซึ่งตั้งอยู่บนดอยกองมู ตรงหมุดหลักฐานของกรมแผนที่ทหาร

จากหลักเขตที่ 13 เป็นเส้นโค้งไปทางทิศเหนือ ถึงหลักเขตที่ 14 ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนสันติฟาก เหนือ ห่างจากศูนย์กลางซอยสันติ 1 ตามแนวถนน 300 เมตร

จากหลักเขตที่ 14 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ บรรจบหลักเขตที่ 1

ประชากร จำนวนประชากรในเขตเทศบาล จำนวน 6,143 คน ชาย 3,128 คน หญิง 3,015 คน จำนวนครัวเรือน 3,570 ครัวเรือน (พ.ศ. 2550)

การปกครอง เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน มีจำนวน 6 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนวัดปางล้อ ชุมชนป๊อกกาดเก่า ชุมชนกลางเวียง ชุมชนวัดดอนเจดีย์ ชุมชนตะวันออก และชุมชนหนองจองคำ

สภาพสังคม

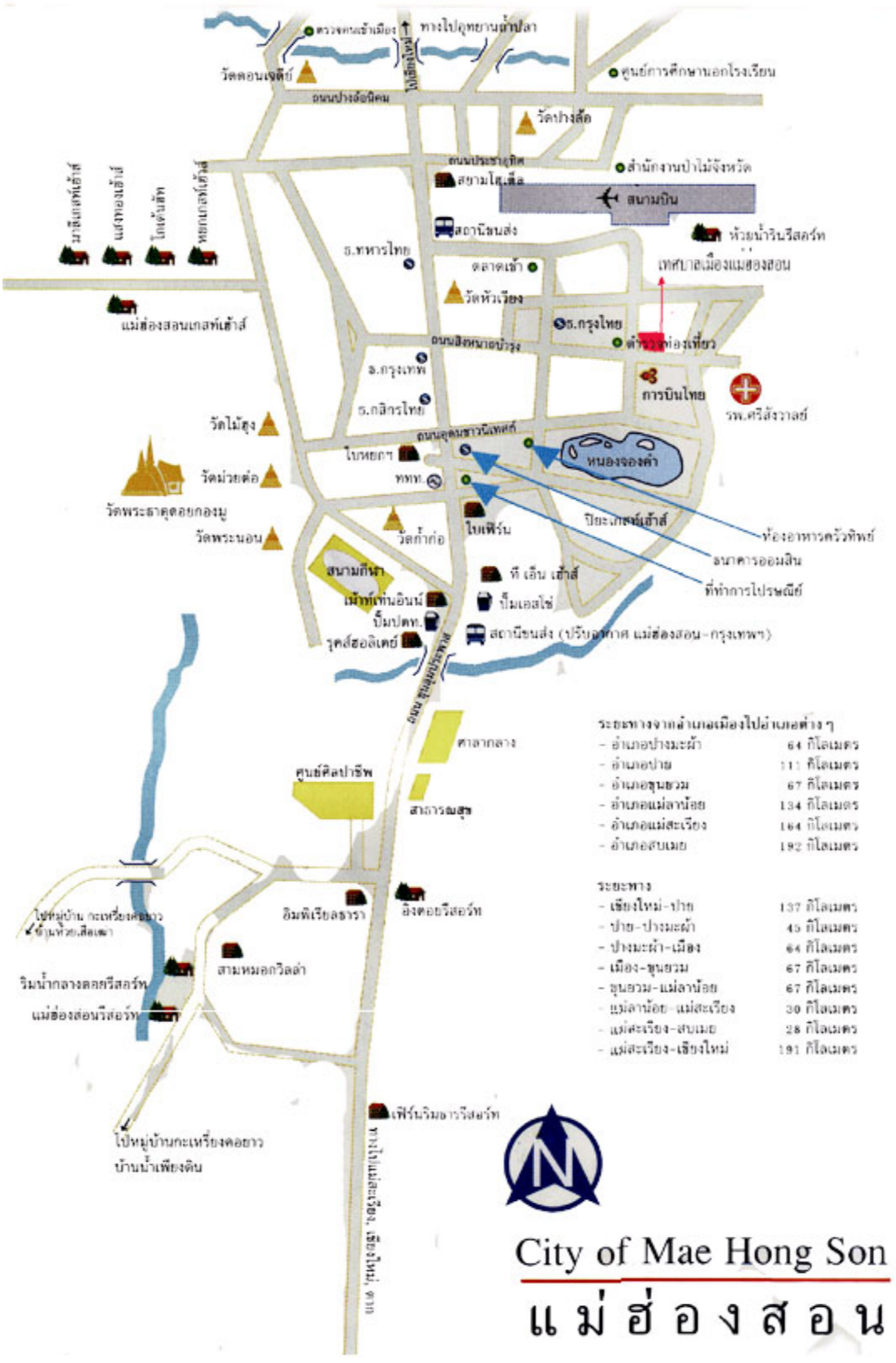
เศรษฐกิจของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง รับราชการ และรายได้หลักมาจากธุรกิจการท่องเที่ยว วิถีชีวิตของชาวแม่ฮ่องสอนส่วนใหญ่ผูกพันกับความเชื่อและยึดมั่นใน พระพุทธศาสนา มีการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยดูได้จากนโยบายการบริหารงานจะมุ่งเน้นไปที่ความต้องการของประชาชนเป็นหลัก

ในปัจจุบันเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนได้พัฒนาด้านความต้องการขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการเกื้อบจะสมบูรณ์แบบ รวมไปถึงการพัฒนาสังคม พัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในเขตเทศบาล

รถดับเพลิงโบราณ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

แผนที่เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

โรงพยาบาลศรีสังวาลย์

สถานที่ตั้ง

ตั้งอยู่ เลขที่ 101 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053 - 611378, 053 - 611398, 053 - 620731 โทรสาร 053 -611408

พิกัด X= 392249 **พิกัด Y = 2133989**

ประวัติความเป็นมา

เปิดดำเนินการโดยได้รับโอนกิจการ**สุขศาลา**ชั้นหนึ่ง ของเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นทางการ เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2496 โดยนายแพทย์วิวัฒน์ กรีพานิช เป็นผู้รับมอบในนามของกอง**โรงพยาบาลภูมิภาคกรมการแพทย์** แต่ยังไม่พร้อมที่จะเปิดรับบริการพยาบาลคนไข้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ต้องรับสมัครเจ้าหน้าที่เพิ่มอีก เมื่อพร้อมแล้วจึงเปิดรับการรักษาพยาบาลคนไข้ **เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2496** ต่อมาจึงได้ถือว่าวันนี้เป็น **“วันโรงพยาบาล”** สำหรับตัวอาคารในขณะนั้นมีเพียงตึกอำนวยการเพียงหลังเดียว แต่ด้วยความสามารถของนายแพทย์วิวัฒน์ กรีพานิช ได้ดัดแปลงเป็นห้องพักแพทย์ เภสัชกร ห้องตรวจโรค ห้องจ่ายยา ห้องทำครัวและห้องพักคนไข้ใน ซึ่งพอกับปริมาณในระยะเริ่มแรก และในกลางปีนี้ได้แพทย์เพิ่มอีก 1 คน คือนายแพทย์สมทรง กาญจนหุต สำหรับด้านบริการอย่างอื่นก็ยังอยู่ในขั้นขลุกขลักอย่างที่สุด ไฟฟ้ายังไม่มีใช้ น้ำประปายังไม่มี ต้องใช้น้ำฝนและน้ำจากบ่อบาดาล ต่อมาได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารเพิ่มอีก คือ บ้านพักแพทย์ 1 หลัง โรงครัว 1 หลัง และที่พักศพ 1 หลัง แต่การก่อสร้างล่าช้ามากเนื่องจากวัสดุก่อสร้าง เช่น ปูนซีเมนต์ เครื่องเหล็กต่าง ๆ ต้องลำเลียงมา

จากจังหวัดเชียงใหม่โดยทางม้าต่าง จึงใช้เวลาเดินทางประมาณ 15 วัน ทางเครื่องบินบ้างแต่เป็นส่วนน้อย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 504)

ในปี 2497 ได้รับงบประมาณก่อสร้างบ้านพักชั้นตรี 1 หลัง และติดตั้งประปาในโรงพยาบาล ไฟฟ้าของเทศบาลก็เปิดจ่ายกระแสไฟฟ้า ของใช้ในการแพทย์และอุปกรณ์ต่าง ๆ ก็ได้รับเพิ่มอีกเรื่อย ๆ แต่ยังไม่มีเรือนคนไข้ต้องใช้ส่วนหนึ่งของตึกอำนวยการเป็นห้องคนไข้ภายใน จุเตียงได้เพียง 10 เตียง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:504)

ในปี 2498 คุณเสมอ กัณฑาธัญ ผู้แทนราษฎรในสมัยนั้น ได้ติดต่อขอเงินรายได้จากการจำหน่ายแสตมป์ช่วยการศึกษาและสาธารณสุข (ก.ศ.ล.) จากรัฐบาลได้จำนวน 1 แสนบาท เพื่อสร้างเรือนคนไข้ให้โรงพยาบาลแม่ฮ่องสอน และบริษัทป่าไม้พนาสิทธิ์จำกัด ได้บริจาคไม้สักแปรรูปสมทบอีก 31 ท่อนแต่ไม่อาจก่อสร้างได้ เนื่องจากอุปกรณ์ก่อสร้างต่าง ๆ มีราคาแพงกว่าท้องที่อื่นอีกเท่าตัว เรือนคนไข้จึงยังอาศัยอยู่ในตึกอำนวยการเช่นเดิม (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 504)

ต่อมาปี 2500 นายแพทย์สงวน ไศละสูต ผู้อำนวยการโรงพยาบาลในขณะนั้นดำริสร้างเรือนคนไข้โดยใช้เงิน ก.ศ.ล. ที่มีอยู่จำนวน1 แสนบาท แต่ต้องลดรายการก่อสร้างบางอย่างลง โดยทุกฝ่ายเต็มใจที่จะร่วมมือในการนี้อย่างเต็มที่ จึงได้เสนอขออนุมัติจากกรมการแพทย์ดัดแปลงเรือนคนไข้สามัญเป็นเรือนคลอดบุตรและรับคนไข้ได้ 25 เตียง ตามเดิมโดยโรงพยาบาลดำเนินการก่อสร้างเอง ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากกรมการแพทย์ และได้ร่วมกันจัดงาน “ วันโรงพยาบาล “ ปี 2501 ขึ้นในระหว่างวันที่ 10 – 12 มีนาคม 2501 โดยประสงค์หาเงินรายได้นำสมทบสร้างเรือนคนไข้ ในการครั้งนี้ได้รับความร่วมใจจากทุกฝ่ายเช่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล กรรมการประจำโรงพยาบาล ข้าราชการทุกแผนก ตลอดจนประชาชนเป็นอย่างดี ได้รับเงินจากการจัดงานและเงินบริจาคเป็นเงินหนึ่งหมื่นบาทเศษ จึงได้เริ่มก่อสร้างและเสร็จเรียบร้อยในเดือน พฤศจิกายน 2501 สิ้นค่าก่อสร้างคือเงิน ก.ศ.ล. หนึ่งแสนบาท เงินรายได้จากการจัดงานและเงินทุนสะสมโรงพยาบาลอีกสองหมื่นบาทเศษ จึงได้เรือนคนไข้ซึ่งรวมห้องคลอดบุตร 1 หลัง สมความตั้งใจได้ตั้งชื่อเรือนคนไข้หลังนี้ว่า “เรือนประชาอุทิศ” ได้ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2502 ในปีต่อมา นายแพทย์ประมวลทรัพย์ สูตะบุตร มารับตำแหน่งผู้อำนวยการ จึงพยายามปรับปรุงด้านวิชาการเพื่อบริการคนไข้ให้ดียิ่งขึ้น เช่น การธนาคารเลือดก็ได้ขอโควตาส่งพยาบาลไปศึกษาอบรมที่โรงพยาบาลหญิง ด้านการชันสูตรได้ขอโควตาส่งพยาบาลไปศึกษา

อบรมที่โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 504-505)

จากประวัติของโรงพยาบาลที่ผ่านมา จะเห็นว่านับตั้งแต่ปี 2502 โรงพยาบาลไม่ได้รับงบประมาณก่อสร้างเพิ่มเติมเลย ทั้งนี้เนื่องจากว่านโยบายของรัฐบาลต้องการจะขยายเมืองให้กว้าง ประกอบกับที่ตั้งของโรงพยาบาลเดิมอยู่ในเนื้อที่คับแคบคือ ประมาณสองไร่เศษและขยายออกไม่ได้ เพราะติดกับศาลจังหวัดและบ้านพักของราษฎร (คุ้มเจ้าฟ้า) (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 505)

ปี 2506 นายแพทย์เชิด โทณวณิก ผู้อำนวยการกองโรงพยาบาลภูมิภาคเดินทางมาดูพื้นที่ก่อสร้างโรงพยาบาลใหม่ และได้เลือกบริเวณหุบเขาด้านหลังบ้านพักแพทย์ปัจจุบันไปจรดริมน้ำแม่ฮ่องสอน มีขนาดพื้นที่ 23 ไร่ 72 ตารางวา ซึ่งเป็นที่สวยงามอากาศโปร่ง และเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะสร้างโรงพยาบาลใหม่รวมทั้งเป็นการสอดคล้องกับผังการขยายเมืองด้วยคณะกรรมการพัฒนาภาคเหนือมีมติให้กระทรวงสาธารณสุขจัดซื้อที่ดินดังกล่าว ราคาไร่ละแปดพันบาท โดยให้สำนักงบประมาณพิจารณาจัดสรรให้ดังนั้น โรงพยาบาลแม่ฮ่องสอนจึงอยู่ในจังหวะที่รอคอยการย้ายไปอยู่ที่ใหม่ การใช้งบประมาณเพื่อการก่อสร้างเพิ่มเติมจึงไม่มีในระยะนี้ด้วยเหตุผลดังกล่าวเพียงแต่ใช้เงินบำรุงโรงพยาบาลซึ่งมีอยู่น้อยเต็มทีบูรณะสิ่งที่ชำรุดไปเท่านั้น (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 505)

วันพฤหัสบดีที่ 19 พฤศจิกายน 2507 เป็นวันที่พระราชชนนีศรีสังวาลย์ได้เสด็จมาเยือนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ประทานโอกาสเยี่ยมโรงพยาบาลทรงทอดพระเนตรเห็น โรงพยาบาลในสภาพที่เป็นจริงขณะนั้นทรงเมตตา และทรงให้ความเห็นพระทัยต่อโรงพยาบาลและเจ้าหน้าที่ ได้พระราชทาน

ทรัพย์ส่วนพระองค์บำรุงโรงพยาบาลและเมื่อเสด็จกลับแล้วก็ยังทรงห่วงใยรำลึกถึงการที่จะสร้างโรงพยาบาลขึ้นใหม่ แม้ในวันที่จะเสด็จขึ้นเครื่องบินไปประเทศสวิสฯ เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2508 ก็ยังได้ทรงกำชับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขให้รีบดำเนินการ โดยรับคำสั่งว่าจะทรงช่วยหาทุนในการก่อสร้างและมีผู้ถวายไว้บ้างแล้วจากการแสดงสเก็ตน้ำแข็ง โดยนายอื้อจือเหลียง เอื้อวัฒนากุล ร่วมกับสภากาชาดไทยและได้มีพระเมตตาทรงชี้แจงสภาพการณ์แก่ผู้เกี่ยวข้องจนกระทั่งความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ทรงพระกรุณาเห็นชอบด้วยที่จะให้ก่อสร้าง โรงพยาบาลแม่ฮ่องสอนขึ้นใหม่ ในที่ที่ได้จัดซื้อไว้แล้วนั้น และมีพระราชดำริว่าจะทรงหาเงินช่วยเหลือและจะเสด็จไปทรงวางศิลาฤกษ์โรงพยาบาลด้วยตนเอง ในราวเดือนเมษายน หรือต้นเดือนพฤษภาคม 2508 เพื่อก่อสร้างโรงพยาบาลแม่ฮ่องสอนเป็นกรณีพิเศษ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:505-506)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจิมแผ่นศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2508 และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขมาประกอบพิธีวางศิลา-ฤกษ์พระราชทาน เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2508 เวลา 11.52 น.– 12.22 น. นับเป็นวาระอันยิ่งใหญ่และสำคัญที่สุดของจังหวัดแม่ฮ่องสอนและพระองค์ยังมีพระราชประสงค์ที่จะช่วยเหลือโรงพยาบาลแม่ฮ่องสอนต่อไปอีก โดยที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ พลเอกฯหลวงสุรณรงค์ องคมนตรี มาแจ้งให้กระทรวงสาธารณสุขทราบว่ามิตรประเทศทั้งสามคือ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์จะโดยเสด็จพระราชกุศลในการให้อุปกรณ์ทางการแพทย์ที่เกี่ยวกับการเอ็กซ์เรย์และการผ่าตัด พระบรมราชานุเคราะห์แก่โรงพยาบาลจังหวัดแม่ฮ่องสอนดังกล่าวข้างต้น ได้รับสนองจากบรรดามิตรประเทศทั้งสามอย่างเต็มใจและพร้อมเพรียงกันโดยที่ทางประเทศสหรัฐอเมริกา เจ้าหน้าที่ทางสถานทูตและยูซอมได้โดยเสด็จพระราชกุศลนำทูลเกล้าฯ ถวายเครื่องเอ็กซ์เรย์ขนาด 200 มิลลิแอมแปร์ พร้อมด้วยเครื่องกำเนิดไฟฟ้าขนาดใหญ่ และอุปกรณ์การถ่ายเอ็กซ์เรย์ การล้างฟิล์มและอุปกรณ์ห้องมือทุกประการจนครบถ้วน และได้ทูลเกล้า ฯ ถวายห้องผ่าตัด เป็นต้นว่าโคมไฟฟ้า เตียงผ่าตัด เครื่องกำเนิดไฟฟ้า เครื่องนึ่งและอุปกรณ์การแพทย์ต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับศัลยกรรมโดยเสด็จพระราชกุศลอีกส่วนหนึ่ง เครื่องมือและอุปกรณ์การแพทย์ดังกล่าว ที่ทั้งสามประเทศร่วมในกันบริจาคทูลเกล้า ฯ ถวายตามพระราชประสงค์นั้นกำลังอยู่ในระหว่างการติดตั้งในที่ก่อสร้างโรงพยาบาลใหม่ ทั้งนี้การขนส่งกระทำทางอากาศอย่างเดียว ซึ่งได้รับความร่วมมือจากกองทัพอากาศของสหรัฐอเมริกานำเครื่องบินทหารขนส่งไปให้จนถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอน (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 506)

โรงพยาบาลประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่สร้างใหม่นี้ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานนามว่า **“โรงพยาบาลศรีสังวาลย์”** ตามพระนามาภิไธยของสมเด็จพระราชชนนีองค์ พระผู้มีน้ำพระทัยเปี่ยมด้วยเมตตา กรุณา ผู้ออกแบบก่อสร้างคือ นางไขศรี ตันศิริ และนายประภรณ์ จารุจันทร์ สถาปนิก และนายช่างแห่งกรมอนามัยก่อสร้างโดยเงินงบประมาณเป็นเงิน 3,849,000 บาท ซึ่งบริษัทแม่ออนจำกัด เป็นผู้รับเหมาก่อสร้างประกอบด้วยตึกอำนวยการ มีห้องตรวจโรค ห้องผ่าตัด ห้องเอ็กซ์เรย์ ห้องเภสัชกรรม ห้องทันตกรรม และอาคารหอผู้ป่วยจำนวน 1 หลัง เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น พื้นที่ใช้สอย 912 ตารางเมตร ชั้นล่างสำหรับผู้ป่วยสามัญ คนไข้ได้ 32 เตียง ชั้นบน เป็นห้องผู้ป่วยพิเศษ จำนวน 22 ห้อง และอาคารเกี่ยวกับกิจการของโรงพยาบาลอีก 6 ห้อง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 506)

ในวันศุกร์ที่ 18 มีนาคม 2509 นับเป็นวันเริ่มเปิดดำเนินการของโรงพยาบาลศรีสังวาลย์ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้องคมนตรี ได้มาทำพิธีเปิดนับตั้งแต่ได้เริ่มเปิดดำเนินกิจการและได้รับการพัฒนาขึ้นมาตามลำดับ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 506)

ปี พ.ศ. 2516 ได้รับงบประมาณ 4,186,000 บาท ก่อสร้างอาคารหอผู้ป่วย 1 หลังเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 1 ชั้น พื้นที่ใช้สอย 1,196 ตารางเมตร เริ่มใช้งานในปี พ.ศ.2517 เป็นตึกผู้ป่วยชายจำนวนเตียง 30 เตียง และหอผู้ป่วยเด็ก 30 เตียง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 506)

ปี พ.ศ. 2523 ได้รับงบประมาณ ก่อสร้างอาคารอำนวยการใหม่ เป็นตึก 2 ชั้น พื้นที่ใช้สอย 600 ตารางเมตร ชั้นล่างเป็นแผนกผู้ป่วยนอก ชั้นบนสำหรับฝ่ายบริหาร และห้องประชุม เริ่มใช้อาคารในปี 2524 (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:506)

ปี พ.ศ. 2526 ได้ก่อสร้างตึกสงฆ์อาพาธ เป็นอาคารคอนกรีต 1 ชั้น พื้นที่ใช้สอย 234 ตารางเมตรจากเงินบริจาค จำนวน 1,500,000 บาท เริ่มใช้อาคารในปี 2527 (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 506)

ปี พ.ศ. 2532 ได้รับงบประมาณจำนวน 10,000,000 บาท ก่อสร้างอาคารหอผู้ป่วยสูตินรีเวชกรรมเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น พื้นที่ใช้สอย 829 ตารางเมตร ชั้นล่างเป็นห้องคลอด ชั้นบนเป็นหอผู้ป่วย นารีเวชกรรม จำนวน 30 เตียง เปิดดำเนินงานในปี พ.ศ. 2533 และได้รับงบประมาณ 6,500,000 บาทก่อสร้างอาคารผู้ป่วยใน 60 เตียง เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น เปิดดำเนินการในปี พ.ศ. 2533 ชั้นล่างเป็นหอผู้ป่วยศัลยกรรมชาย ชั้นบนเป็นหอผู้ป่วยอายุรกรรมชาย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 506)

ปี พ.ศ. 2535 ได้ก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย งบประมาณจำนวน 7,000,000 บาท และเตาเผาขยะ งบประมาณจำนวน 1,130,000 บาท (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 506)

ปี พ.ศ. 2539 กระทรวงสาธารณสุขได้อนุมัติเงินงบประมาณให้โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ จัดทำโครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีการก่อสร้างอาคาร ต่าง ๆ ได้แก่ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 506)

1) อาคารผู้ป่วยใน(ตึกอายุรกรรม) ขนาด 120 เตียง เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 4 ชั้น งบประมาณ 28,509,000 บาท เปิดบริการเมื่อ พ.ศ. 2542

2) อาคารบ้านพักเจ้าหน้าที่ ต่าง ๆ

3) อาคารอำนวยการและผู้ป่วยนอก เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก 4 ชั้น ความกว้าง 66 เมตร ยา 71.40 เมตร งบประมาณก่อสร้าง 220,700,000 บาท เริ่มก่อสร้างเมื่อ วันที่ 24 มีนาคม 2540 กำหนดแล้วเสร็จ 26 กุมภาพันธ์ 2543 ได้รับพระราชทานนามว่า “ อาคาร ส.ว.” สมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จทรงเปิด เมื่อ วันที่ 19 มิถุนายน 2543

ปัจจุบัน โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ เป็นโรงพยาบาลทั่วไป ขนาด 160 เตียงได้พัฒนาศักยภาพด้านการรักษาพยาบาล โดยมีการพัฒนาอาคารสถานที่บุคลากร เทคโนโลยี เครื่องมืออุปกรณ์การแพทย์ให้มีความพร้อมที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอนอยู่ตลอดเวลา (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 506)

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีผู้มีพระมหากรุณาธิคุณต่อโรงพยาบาลศรีสังวาลย์

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีผู้มีพระมหากรุณาธิคุณต่อโรงพยาบาลศรีสังวาลย์ (ต่อ)

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีผู้มีพระมหากรุณาธิคุณต่อโรงพยาบาลศรีสังวาลย์(ต่อ)

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอกัลป์ยานวัฒน์นาฯ เสด็จเยือนโรงพยาบาลศรีสังวาลย์

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอกัลป์ยานวัฒน์นาฯ เสด็จเยือนโรงพยาบาลศรีสังวาลย์ (ต่อ)

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอกัลป์ยานวัฒน์นาฯ เสด็จเยือนโรงพยาบาลศรีสังวาลย์ (ต่อ)

โรงไฟฟ้าดีเซลแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

โรงไฟฟ้าพลังงานดีเซลแม่ฮ่องสอน หมู่ 1 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X= 393618 **พิกัด Y= 2121179**

สภาพแวดล้อม

เมื่อเดินทางเข้าถึงโรงไฟฟ้าพลังงานดีเซลจังหวัดแม่ฮ่องสอนเราจะพบเป็นแผงโซล่าเซลล์จำนวนมากตั้งเรียงรายกันอยู่สูงจากพื้นดินประมาณ 1 เมตร จะมีพื้นที่ประมาณ 7 ไร่เป็นพื้นที่ผลิตกระแสไฟฟ้าแห่งแรกที่สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้มากที่สุด มีโรงผลิตกระแสไฟฟ้าเป็นแห่งๆ ภายในจะมีสำนักงานและเจ้าหน้าที่เนื่องจากกระแสไฟฟ้าเหล่านี้ จะจ่ายกระแสไฟฟ้าภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเท่านั้นการผลิตกระแสไฟฟ้าดีเซลใช้ต้นทุนสูงมากแต่ได้ผลผลิตที่คุ้มค่าในระยะยาว (ปรีชา เครื่องเนียม :13/12/2550)

ประวัติ

วันที่ 9 เมษายน 2534 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีหนังสือถึงการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่มหาดไทย 5357/8049 ขอให้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตก่อสร้างสถานีไฟฟ้าย่อยที่จังหวัด

แม่ฮ่องสอนวันที่ 20 เมษายน 2534 ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีหนังสือถึงกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่ แม่ฮ่องสอน 0015.1/7133 เรื่องขอความช่วยเหลือผลิตกระแสไฟฟ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยให้กระทรวงมหาดไทยเร่งรัดให้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยทำการก่อสร้างไฟฟ้าย่อยที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนวันที่ 7 มิถุนายน 2534 กระทรวงมหาดไทย มีหนังสือถึงการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่มหาดไทย 0302/8731 ขอความช่วยเหลือในการผลิตกระแสไฟฟ้าในจังหวัดแม่ฮ่องสอนวันที่ 5 สิงหาคม 2534 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีหนังสือถึงการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่มหาดไทย 5357/18545 ขอให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแหล่งจ่ายไฟฟ้าจังหวัดแม่ฮ่องสอนวันที่ 11 กันยายน 2534 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมีหนังสือถึงกระทรวงมหาดไทยและปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเพื่อแจ้งผลการพิจารณาให้ความช่วยเหลือในการผลิตกระแสไฟฟ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนโดย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยรับดำเนินการช่วยเหลือผลิตกระแสไฟฟ้าให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นกรณีพิเศษเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดในอนาคตวันที่ 30 กันยายน 2536 ทำพิธีเปิดโรงไฟฟ้าดีเซลจังหวัดแม่ฮ่องสอนอย่างเป็นทางการ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน และผู้ว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ปัจจุบันโรงไฟฟ้าดีเซลแม่ฮ่องสอน มีเครื่องติดตั้ง ทั้งหมดจำนวน 6 เครื่อง เครื่องที่ 1,2,3 เป็นเครื่อง Niigata ขนาดกำลังผลิต 1,000 กิโลวัตต์ เครื่องที่ 4, 5, 6, เป็นเครื่อง EE ขนาดกำลังผลิต 800 กิโลวัตต์ (ปรีชา เครื่องเนียม: 13/12/2550)

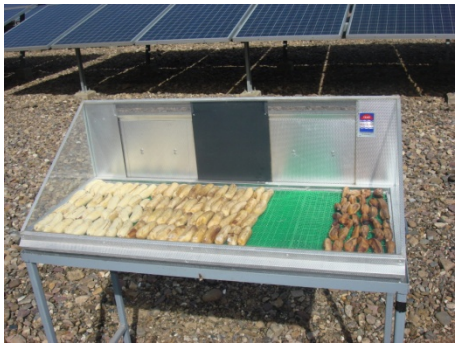

บรรยากาศภายในโรงไฟฟ้า

บรรยากาศภายในโรงไฟฟ้า

บรรยากาศภายในโรงไฟฟ้า

นายปรีชาได้เล่าว่าการไฟฟ้าดีเซลจังหวัดแม่ฮ่องสอนผลิตพลังงานที่ได้จากพลังแสงอาทิตย์เป็นที่เดียวในประเทศไทยที่ผลิตโซล่าเซลที่ใหญ่ที่สุดในประเทศและสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้มากที่สุดและเป็นที่ผลิตกระแสไฟฟ้าแจกจ่ายให้กับประชาชนที่อยู่ภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

อย่างทั่วถึง โรงไฟฟ้าแห่งนี้ยังเป็นสถานที่เรียนรู้เกี่ยวกับนักศึกษาและหรือผู้คนจากที่อื่นเข้ามาศึกษาดูงานพลังแสงโซล่าเซลแห่งนี้อีกด้วย (ปรีชา เครื่องเนียม :13/12/2550)

บรรยากาศภายในโรงไฟฟ้า

ศาลเด็กและเยาวชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

ถนนขนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 392123 **พิกัด Y = 2134176**

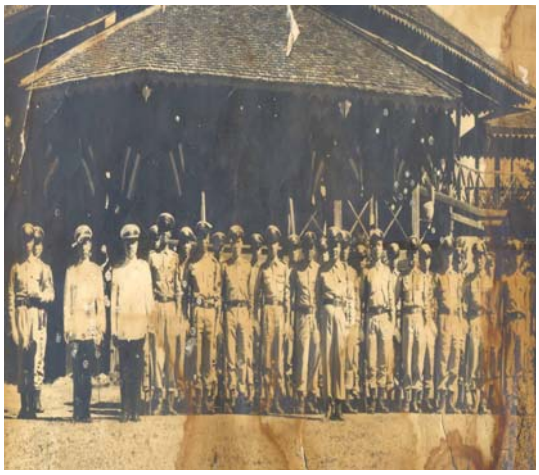

ศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

ศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน ถนนขุนลุมประพาส อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-611700 , 053- 612943 โทรสาร 053-612098

พิกัด X = 391519 **พิกัด Y = 2132784**

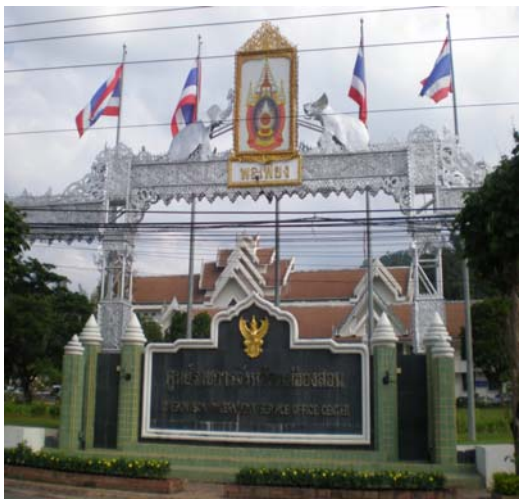

ศาลากลางหลังเก่า

ศาลากลางหลังใหม่

สภาพโดยรอบของศาลากลางในปัจจุบัน

สถานีขนส่งแม่ฮ่องสอน (บริษัทเปรมประชาขนส่งแม่ฮ่องสอน)

สถานที่ตั้ง

บริษัทเปรมประชาขนส่งแม่ฮ่องสอน ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-611318

พิกัดX = 391633 **พิกัด Y = 2134520**

รถเมล์เปรมประชา

บริการและอัตราค่าบริการ

การเดินทางระหว่าง แม่ฮ่องสอน-เชียงใหม่โดยรถประจำทาง และ ตารางรถแม่ฮ่องสอน-แม่สะเรียง-เชียงใหม่ รถจอดที่บริษัทเปรมประชาขนส่ง จำกัด และสถานีขนส่งอาเขตเชียงใหม่

ตารางเวลารถแม่ฮ่องสอน -แม่สะเรียง-เชียงใหม่

ประเภทรถ	เวลาออก (น.)	ถึงแม่สะเรียง (น.)	ถึงเชียงใหม่ (น.)
ปรับอากาศชั้น 1	06.30	10.30	14.30
	10.30	14.30	19.00
	21.00	01.00	05.30
รถธรรมดา	08.00	12.00	16.30
	14.00	18.00	-
	20.00	24.00	04.30
	21.00	01.00	05.30

ตารางเวลารถ เชียงใหม่-แม่สะเรียง-แม่ฮ่องสอน

ปลายทาง	ประเภทรถ	เวลาออก (น.)
แม่ฮ่องสอน	ปรับอากาศชั้น 1	06.00,11.00,21.00
	รถธรรมดา	08.00,20.00,21000
ขุนยวม	รถธรรมดา	13.30
แม่สะเรียง	รถธรรมดา	15.00

อัตราค่าโดยสาร

ต้นทาง-ปลายทาง	รถธรรมดา (บาท)	รถปรับอากาศชั้น 1 (บาท)
แม่ฮ่องสอน-เชียงใหม่	145	261
ขุนยวม-เชียงใหม่	117	211
แม่สะเรียง-เชียงใหม่	78	140

หมายเหตุ ติดต่อสอบถามที่บริษัทเปรมประชาขนส่ง จำกัด สาขาแม่ฮ่องสอน โทร. 053- 611318 สาขาเชียงใหม่ โทร.053- 242767, 053-244476, 053-244737 สาขาแม่สะเรียง โทร. 053- 681134

ตารางเวลารถ แม่ฮ่องสอน-ปาย-เชียงใหม่

ประเภทรถ	เวลาออก (น.)	ถึงปาย (น.)	ถึงเชียงใหม่ (น.)
รถตู้/รถปรับอากาศชั้น 1	08.00	10.30	14.00
รถธรรมดา	07.00	10.30	14.30
	08.30	12.00	15.30
	10.30	14.00	17.30
	12.30	16.00	19.30
	16.00	19.30	-

ตารางเวลารถ เชียงใหม่-ปาย-แม่ฮ่องสอน

ปลายทาง	ประเภทรถ	เวลาออก (น.)
แม่ฮ่องสอน	รถธรรมดา	07.00,09.30,11.30
ปาย	รถธรรมดา	16.00

อัตราค่าโดยสาร

ต้นทาง-ปลายทาง	รถธรรมดา (บาท)	รถปรับอากาศชั้น 1 (บาท)
แม่ฮ่องสอน-เชียงใหม่	105	147
ปาย-เชียงใหม่	60	84

ตารางเวลารถ ขุนยวม-เชียงใหม่

รถจอดที่บริษัทเปรมประชาขนส่ง จำกัด ข้าง ร.ร. ขุนยวม และสถานีขนส่งอาเขต เชียงใหม่

ประเภทรถ	เวลาออก (น.)	ถึงเชียงใหม่ (น.)	ค่าโดยสาร (บาท)
ปรับอากาศ	08.00	15.00	211
	12.30	19.00	
	23.00	05.30	
รถธรรมดา	06.30	13.30	117
	10.00	17.00	
	16.00	18.00	
	22.00	05.00	
	23.00	05.30	

ตารางรถ แม่สะเรียง-ฮอด

ต้นทาง	เวลาบริการ	ค่าโดยสาร (บาท)
แม่สะเรียง ฮอด	07.00-12.00 (ทุก 1 ชม.) 12.30 08.00-13.00 (ทุก 1 ชม.) 14.30	แม่เหาะ 10 ออบหลวง 35 ฮอด 40

การเดินทางระหว่างอำเภอ

1. อำเภอ เมืองแม่ฮ่องสอน

ส่วนมากเป็นรถสองแถว มีคิวรถอยู่ที่ตลาดสดแม่ฮ่องสอน รถที่ให้บริการสังกัดสหกรณ์เดินรถแม่ฮ่องสอน (ทุกคันจะเป็นสีเหลือง) มีเส้นทางดังต่อไปนี้

สาย	ต้นทาง	เวลาบริการ (น.)	ค่าโดยสาร (บาท)	หมายเหตุ
แม่ฮ่องสอน-ถ้ำปลา	แม่ฮ่องสอน	10.00-15.00 (ทุก 1 ชม.)	15	
	ถ้ำปลา	10.00-15.00 (ทุก 1 ชม.)		
แม่ฮ่องสอน-ในสอย (กะเหรี่ยงคอยาว)	แม่ฮ่องสอน	09.30-12.00	20	เวลาเดินรถไม่ค่อยแน่นนอน
	ในสอย	06.30-07.30		
แม่ฮ่องสอน-ผาบ่อง (น้ำพุร้อนผาบ่อง)	แม่ฮ่องสอน	11.00	10	มีรถเพียง 2 คัน
	ผาบ่อง	ไม่แน่นอน		เวลาไม่แน่นอน

แม่ฮ่องสอน-ขุนยวม	แม่ฮ่องสอน	ไม่แน่นอน (ผู้โดยสารเต็มรถออก)	30	เวลาเดินทาง 2 ชม.
	ขุนยวม	07.00,07.30, 08.00,08.30		

2. อำเภอแม่สะเรียง

สาย	ต้นทาง	เวลาบริการ (น.)	ค่าโดยสาร (บาท)	คิวรถ
แม่สะเรียง-แม่ลาน้อย (รถสองแถว)	แม่สะเรียง	07.30-16.00 (ทุก 30 นาที)	30	ตลาดเช้า ริม ถ.สฤษดิ์ผล
	แม่ลาน้อย	07.30-16.00 (ทุก 30 นาที)		ริมทางหลวงหมายเลข 108 ข้าง รพ.แม่ลาน้อย
แม่สะเรียง-ขุนยวม (รถสองแถว)	แม่สะเรียง	08.30	40	ตลาดเช้า
	ขุนยวม	ไม่แน่นอน		สถานีรถเปรม-ประชา ข้าง รร.ขุนยวม
แม่สะเรียง แม่สามแลบ (รถกระบะ)	แม่สะเรียง	06.30-16.00	50	เชิงสะพานข้ามแม่น้ำยวม
	แม่สามแลบ	06.30-16.00 (รถออกไม่แน่นอนถ้าผู้โดย	50	หน้าหมู่บ้านแม่สามแลบ

		สารครบ 5-6 คน ก็ออก)		
แม่สะเรียง-สบเมย-แม่เงา (รถสองแถว)	แม่สะเรียง	08.00-13.00 (ทุก 1 ชม.)	สบเมย 20 แม่เงา 40	ตลาดเช้า
	แม่เงา	08.00-13.00 (ทุก 1 ชม.)		ริมทางหลวงหมายเลข 105 หน้าทางเข้าที่ว่าการอำเภอและริมสะพานข้ามแม่น้ำเงา
แม่สะเรียง-แม่สอด จ.ตาก (รถสองแถว)	แม่สะเรียง	06.30-12.30 (ทุก 1 ชม.)	สบเมย 20 แม่เงา 40 ท่าสองยาง 120 แม่ระมาด 140 แม่สอด 150	สถานีรถเปรมประชา ถ.แม่สะเรียง
	แม่สอด	06.00-12.00 (ทุก 1 ชม.)		สถานีขนส่งอำเภอแม่สอด

(สืบค้นจาก http://www.geocities.com/sammok2002/tableservice.htm , ไชยณรงค์ คำวัน: 10/09/2550)

ข้อมูลการเดินทาง

1. รถโดยสารประจำทาง

สำหรับท่านที่ไปเที่ยวแม่ฮ่องสอนโดยรถโดยสาร ต้องเผื่อเวลาให้มากขึ้น และต้องตรวจสอบให้ดีก่อนว่า สถานที่ที่จะไปนั้นมีรถประจำทางผ่านหรือไม่ รถโดยสารประจำทาง จากสถานีขนส่งหมอชิต มีเพียงบริษัทเดียวคือ ยานยนต์ทัวร์ มีทั้งรถโดยสารปรับอากาศและรถธรรมดา ใช้เวลาเดินทาง

จากกรุงเทพฯ ประมาณ 16 ชม.รถจะวิ่งเส้น อำเภอ แม่สะเรียง ผ่าน อำเภอ แม่ลาน้อย อำเภอขุนยวม แล้วเข้า อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน หรืออาจเลือกเดินทางมาเชียงใหม่ก่อน โดยรถโดยสารหรือรถไฟ แล้วนั่งรถโดยสารจากเชียงใหม่มาแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีทั้งรถปรับอากาศและรถธรรมดา วิ่งจาก อำเภอแม่สะเรียง ไปถึง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน และรถธรรมดาวิ่งมาจาก อำเภอปาย มาถึง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนด้วยเช่นกัน

2. การเดินทางภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

อำเภอแม่สะเรียง มีทั้งรถสองแถวประจำทาง รถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง และรถตู้ให้เช่า

3. รถสองแถวประจำทาง

มีห้าสายได้แก่ สายแม่สะเรียง- แม่ลาน้อย, สายแม่สะเรียง- ขุนยวม (รถสีเหลือง) สายแม่สะเรียง-สบเมย - แม่เงา (รถสีเหลือง), สายแม่สะเรียง-แม่สอด (ผ่านสบเมย แม่เงา) สายแม่สะเรียง-ฮอด (ผ่านแม่เหาะ) นอกจากนี้ยังมีรถกระบะประจำทางสายแม่สะเรียง-แม่สามแลบ หรือจะเหมารถไปบ้านแม่สามแลบก็ได้ ราคาไป - กลับ 300 บาท

4. มอเตอร์ไซค์รับจ้าง

มีคิวรถที่หน้าตลาดเช้า สี่แยกวัดจอมแจ้ง สถานีขนส่งเปรมประชา และโรงพยาบาล ค่าโดยสารขึ้นอยู่กับระยะทาง

5. รถตู้ให้เช่า

ราคา 1,500 บาท/วัน รวมคนขับไม่รวมน้ำมัน

การเดินทางในอำเภอต่างๆของแม่ฮ่องสอน

1. อำเภอขุนยวม มีทั้งรถโดยสาร รถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง และรถกระบะ

1.1 รถโดยสารที่ไป อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอแม่สะเรียง และ เชียงใหม่ ขึ้นรถที่สถานีขนส่งเปรมประชา ข้าง รร.ขุนยวม นอกจากนี้ยังมีรถกระบะนั่งได้ไม่เกิน 10 คน ราคาเหมาไปกลับ เช่น ทุ่งบัวตอง 600 บาท น้ำตกแม่สุรินทร์ 800 บาทเป็นต้น

1.2 รถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง วิ่งในเขตเมืองประมาณ 10 บาท แต่ถ้าไปเที่ยวนอกเมืองไกลออกไปก็ขึ้นอยู่กับระยะทาง

2. อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน มีทั้งรถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง รถสามล้อรับจ้าง รถสองแถว หรือเช่ารถมอเตอร์ไซค์และรถยนต์ขับไปเที่ยวก็ได้

2.1 รถสองแถวหลังตลาดสายหยุด เวลารถออกไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับปริมาณรถของแต่เส้นทางช่วงเวลา 06.00-08.30 น. มีรถออกหลายเที่ยว จากนั้นรถจะน้อยลง จนคันสุดท้ายหมดเวลา 12.00 น. รถทุกคันสีเหลือง เขียนข้างรถว่าแม่ฮ่องสอน

2.2 ปาย หมายถึงออกจากตัวเมืองแม่ฮ่องสอนไปทางด้าน อำเภอปาย มีวงเล็บบอกสถานที่ที่จะไป นอกจากนี้ยังมีรถวิ่งเส้นทางอื่นๆ คือ แม่ฮ่องสอน-ห้วยเดื่อ ไปท่าเรือบ้านน้ำเพียงดิน, แม่ฮ่องสอน

2.3 ขุนยวม ไปทุ่งดอกบัวตอง, แม่ฮ่องสอน-ผาบ่อง-ป่าลาน ไปบ่อน้ำร้อนผาบ่อง ถ้าจะเหมารถสองแถวมีรถจากสหกรณ์เดินรถแม่ฮ่องสอนติดต่อได้ที่บริเวณคิวรถตลาดสายหยุด

2.4 รถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง มีคิวใหญ่ๆอยู่ที่ตลาดสายหยุด สนามบิน โรงพยาบาล สถานีขนส่งเปรมประชา

2.5 รถสามล้อรับจ้างมีรถกระจายอยู่ทั่วๆไป

3. อำเภอปางมะผ้า มีรถโดยสารจาก อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ผ่านปางมะผ้า เพื่อไปเชียงใหม่ และมีรถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง วิ่งในเขตเมือง และไกลออกไป เช่นบ้านถ้ำ (ถ้ำลอด) และ บ้านแม่ละนา เป็นต้น (สืบค้นจาก http://www.earthhop.co.th/gettingthere/Thailand/MaeHongSon.html)

ระยะทางจากอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนไปยังอำเภอต่าง ๆ

1. อำเภอปางมะผ้า	64	กิโลเมตร
2. อำเภอขุนยวม	67	กิโลเมตร
3. อำเภอปาย	111	กิโลเมตร
4. อำเภอแม่ลาน้อย	134	กิโลเมตร
5. อำเภอแม่สะเรียง	164	กิโลเมตร
6. อำเภอสบเมย	192	กิโลเมตร

ระยะทางอื่นๆ

1. เชียงใหม่-อำเภอปาย	135	กิโลเมตร
2. อำเภอปาย-อำเภอปางมะผ้า	44	กิโลเมตร
3. อำเภอขุนยวม-อำเภอแม่ลาน้อย	67	กิโลเมตร
4. อำเภอแม่ลาน้อย-อำเภอแม่สะเรียง	30	กิโลเมตร
5. อำเภอแม่สะเรียง-อำเภอสบเมย	25	กิโลเมตร
6. อำเภอแม่สะเรียง-เชียงใหม่	191	กิโลเมตร

(สืบค้นจาก http://www.tat.or.th/traveltrip.asp?prov_id=58&id=26)

ปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการ

1. เส้นทางในการให้บริการมักเกิดปัญหาบ่อยเนื่องมาจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงบ่อยๆ เช่น ฝนตกหนักทำให้ ดินสไลด์ ถนนขาดเป็นต้น ทำให้การให้บริการเกิดความล้าช้า

2. ปัญหาเกี่ยวกับตัวเครื่องยนต์ เนื่องมาจาก รถมีการใช้งานทุกวันทำให้เกิดการชำรุดและไม่มีงบประมาณเพียงพอในการซ่อมแซมจึงทำให้การให้บริการเกิดความล้าช้าและทำให้ผู้เดินทาง เกิดความไม่สะดวกสบาย (ไชยณรงค์ คำวัน: 10/09/2550)

บริษัทสมบัติทัวร์

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 128/10 ถนน ขุนลุมประพาส ตำบล จองคำ อำเภอ เมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-613211

พิกัด X= 391142 **พิกัดY=2133239**

รถที่ให้บริการ

ที่จำหน่ายตั๋ว

เวลาเปิดทำการ เปิดปริการเวลา 08: 00 น. ถึงเวลา 21:00 น. (พรรณิภา กองบุญ: 10/09/2550)

บริการและอัตราค่าบริการ

ข้อมูลการเดินทาง กรุงเทพฯ - แม่ฮ่องสอน สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความประสงค์จะเดินทางไป กรุงเทพฯ ปัจจุบันมีผู้ให้บริการรายเดียวคือ บริษัทสมบัติทัวร์ มีรายละเอียดการเดินทางระหว่างกรุงเทพฯ - แม่ฮ่องสอน ดังนี้ (พรรณิภา กองบุญ: 10/09/2550)

ตารางโทรศัพท์ติดต่อสอบถามรถโดยสาร กรุงเทพฯ – แม่สะเรียง – แม่ฮ่องสอน

ต้นทาง	สถานี	โทรศัพท์
กรุงเทพฯ	สถานีขนส่งหมอชิต	(02) 936-2495-6
อำเภอขุนยวม	ถ.ราชบูรณะ 1	(053) 69-1139
แม่สะเรียง	ถ.แม่สะเรียง (ตรงข้ามกับปั๊มน้ำมัน ปตท.)	(053) 68-1532
แม่ฮ่องสอน	ถ.ขุมลุมประพาส	(053) 61-3211

ตารางค่าโดยสารรถปรับอากาศชั้น 1 กรุงเทพฯ – แม่ฮ่องสอน จำนวน 2 เที่ยว

ปลายทาง	เวลาออก (น.)	เวลาถึง (น.)	ค่าโดยสาร (บาท)	เวลาเดินทาง (ชม.)
กรุงเทพฯ	14.00	05.30	1.บุคคลทั่วไป 718บาท 2.ทหาร ตำรวจ พระสงฆ์ เด็ก 519บาท	17
กรุงเทพฯ	15.00	06.30	1.บุคคลทั่วไป 718บาท 2.ทหาร ตำรวจ พระสงฆ์ เด็ก 519บาท	17

ตารางค่าโดยสารรถปรับอากาศชั้น 1 แม่ฮ่องสอน – แม่สะเรียง – กรุงเทพฯ จำนวน 2 เที่ยว

ปลายทาง	เวลาออก (น.)	เวลาถึง (น.)	ค่าโดยสาร (บาท)	เวลาเดินทาง (ชม.)
แม่ฮ่องสอน	14.00	05.30	1. บุคคลทั่วไป 718บาท 2. ทหาร ตำรวจ พระสงฆ์ เด็ก 519 บาท	17
แม่ฮ่องสอน	15.00	06.30	1. บุคคลทั่วไป 718บาท 2. ทหาร ตำรวจ พระสงฆ์ เด็ก 519 บาท	17

เงื่อนไขในการเดินทาง (พรรณิภา กองบุญ: 10/09/2550)

1. ห้ามนำสิ่งเสพย์ติด หรือสัตว์ทุกชนิดขึ้นรถ
2. การเลื่อนการเดินทางต้องแจ้งให้ทราบภายใน 5 ชั่วโมง
3. บัตรจำหน่ายแล้วไม่รับคืนนอกจากเลือนการเดินทางเท่านั้น
4. บัตรโดยสารมีอายุการใช้งานไม่เกิน 1 เดือน
5. สัมภาระติดตัวได้ไม่เกิน 3 ชิ้น น้ำหนัก 25 ก.ก. หากเกินจะคิดเป็นค่าระวาง 100บาท/ชิ้น
6. การคืนเงินจะหัก 10 % ของราคาที่ขาย

จำนวนพนักงาน/รถที่ให้บริการ (พรรณิภา กองบุญ: 10/09/2550)

พนักงาน	จำนวน/คน	รถ	จำนวน/คัน
พนักงานขับรถ	2	รถปรับอากาศ	5
พนักงานบนรถ	4		
พนักงานจำหน่ายตั๋ว	2		
กระเป๋ารถ	1		
พนักงานยกกระเป๋า	1		

บริษัทการบินไทย

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 71 ถนน สิงหนาทบำรุง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612220, 053-611367

พิกัด X = 392537 **พิกัด Y = 2134159**

บริษัทการบินไทย

เครื่องที่ให้บริการของการบินไทย

บริเวณสนามบิน

บรรยากาศด้านนอกของท่าอากาศยานแม่ฮ่องสอน

เวลาเปิดทำการ เปิดทำการเวลา 08: 30 ถึงเวลา 17:30 น. (สุพัตร เกิดเวียงใหม่ : 10/09/2550)

บริการและอัตราค่าบริการ (สุพัตร เกิดเวียงใหม่ : 10/09/2550)

1. จากแม่ฮ่องสอนถึงเชียงใหม่ เวลา 11: 00 น. และ 17:05 น. ให้บริการเพียงวันละ 2 เที่ยว
2. อัตราค่าบริการ

2.1 ราคาเต็ม อายุการใช้งาน 1 ปี คือสามารถไปวันไหนก็ได้ ภายใน 1 ปี 1, 970 บาท

2.2 ราคาลด อายุการใช้งาน 1 ปี คือสามารถไปวันไหนก็ได้ ภายใน 1 ปี 1, 900 บาท

2.3 ราคาเต็ม อายุการใช้งาน 3 เดือน คือสามารถไปวันไหนก็ได้ ภายใน 3เดือน 1, 825 บาท

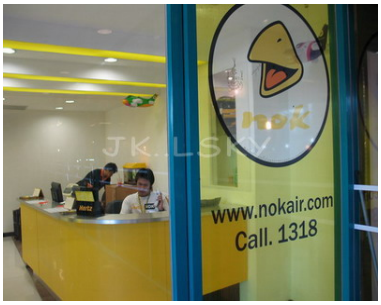
2.4 ราคาเต็ม อายุการใช้งาน 1 วัน 1, 655 บาท

บริษัทนกแอร์

สถานที่ตั้ง

ท่าอากาศยานแม่ฮ่องสอน ถนนสิงหนาทบำรุง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612-057 ต่อ 106

พิกัด X = 392554 **พิกัด Y =2134143**

บรรยากาศด้านในและที่จำหน่ายตั๋วโดยสาร

สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน

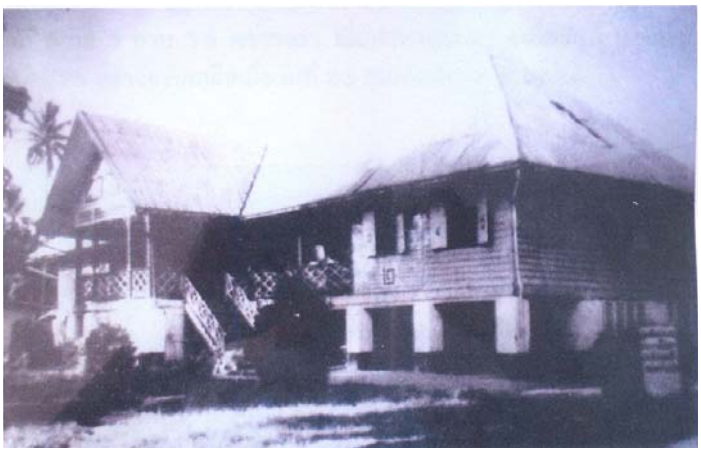
สถานที่ตั้ง

สถานีตำรวจภูธร ถนนขุนลุมประพาส อำเภอเมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-611239

พิกัด X = 391586 **พิกัด Y = 2134730**

ประวัติความเป็นมา

สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ปรากฏหลักฐานว่าตั้งขึ้นในพ.ศ. 2456 สมัยพญาพิศาลฮ่องสอนบุรี เป็นเจ้าผู้ครองเมืองแม่ฮ่องสอน ขณะนั้นมีร้อยตำรวจเอก ขุนผลาญณรงค์เป็น ผู้บังคับกองสถานีตำรวจที่สร้างขึ้น ตัวอาคารเป็นลักษณะป้อมปราการ มีมุขด้านหน้าปีกทั้งสองข้างเป็นป้อมใต้ถุนสูง ล้อมรอบด้วยไม้สี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ ลักษณะเป็นบังเกอร์ มีช่องยิงเป็นระยะโดยรอบ หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา บริเวณที่สร้างขึ้น ขณะนั้นเรียกว่า “ปางล้อ” ตัวอาคารหันไปทางทิศตะวันออก ซึ่งเป็นด้านหลัง ติดกับบริเวณบ้านของสิบตำรวจเอก ด้วง ไชยโชค รวมเนื้อที่ของสถานีตำรวจ ทั้งสิน 5 ไร่ 3 งาน 76 ตารางวา และที่ทำการของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอน ก็ตั้งอยู่ทางทิศใต้ในเนื้อที่เดียวกัน ต่อมา พ.ศ. 2474 รัฐบาลอนุมัติงบประมาณให้สร้างตัวอาคารสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนขึ้นใหม่โดยรื้อหลังเก่าและสร้างใหม่ในที่เดิม (สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป: 1-3)

สถานีตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอนปี พ.ศ. 2475-2525

สร้างเป็นอาคารไม้ทรงปั้นหยา ใต้ถุนสูง มีมุขด้านหน้า และมีบันไดขึ้นทั้งสองข้างของหน้ามุขเสาช่วงล่างก่อด้วยอิฐต่อขึ้นไปเป็นไม้ มีร้อยตำรวจเอกไพ่ จันทร์ไพโรจน์ เป็นผู้บังคับกอง ทำการก่อสร้างโดยใช้แรงงานจากบรรดาข้าราชการตำรวจ ที่ประจำอยู่ในสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีสิบตำรวจตรี โก๋ง ศิลปนันท์ เป็นหัวหน้าช่างไม้และพลฯสมัคร ตุ้ย พวงมาลา เป็นหัวหน้างานปั้นอิฐ ในวงเงินงบประมาณก่อสร้างที่ได้รับอนุมัติ 2, 000 บาท แต่เมื่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ปรากฏว่าใช้จ่ายเงินไปเพียง 1,200 บาท ที่เหลือ 800 บาท ส่งคืนคลังจังหวัดแม่ฮ่องสอน (สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป: 1-3)

พ.ศ. 2525 กรมตำรวจได้พิจารณาว่า สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน สมควรที่จะได้ทำการก่อสร้างขึ้นใหม่ จึงจัดสรรงบประมาณ จำนวน 4,529,625 บาท โดยให้สร้างบนพื้นที่ที่ได้รับจัดสรรใหม่ เป็นที่ราชพัสดุเลขที่ 7 อยู่ตรงข้ามกับศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน เนื้อที่ 5 ไร่ 3 งาน 76 ตารางวา เริ่มทำการก่อสร้างเมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2525 สร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 (สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป:1-3)

สถานีตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอนปี พ.ศ. 2526-2547

ที่ทำการของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ที่สร้างขึ้นนี้ รวมที่ทำการของ กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอน และสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนเข้าด้วยกัน แต่แบ่งชั้นบนเป็นที่ทำการของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอน และได้ย้ายที่ทำการจากสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนหลังเก่า มาอยู่อาคารหลังใหม่ เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2523 พ.ศ. 2546 สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ได้รับงบประมาณในการก่อสร้างที่ทำการหลังใหม่ จำนวน 12,900,000 บาท สร้างบนพื้นที่ราชการพัสดุเลขที่ มส 690/03 แปลง 3218 เนื้อที่ 5 ไร่ 3 งาน 76 ตารางวา (สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป: 1-3)

สถานีตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอนปี พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน

เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ได้ย้ายที่ทำการจากอาคารที่ทำการเดิมที่ร่วมกับตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอน มาปฏิบัติหน้าที่ ณ ที่อาคารทำการหลังใหม่ (ปัจจุบัน) เมื่อ 5 สิงหาคม 2547 เป็นต้นมา (สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป:1-3)

สนามบิน

สถานที่ตั้ง

ท่าอากาศยานเมืองแม่ฮ่องสอน ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612057 โทรสาร 053-611499

พิกัด X = 392537 **พิกัด Y = 2134159**

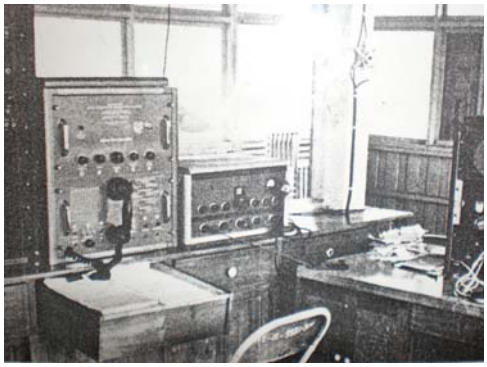
ประวัติความเป็นมา

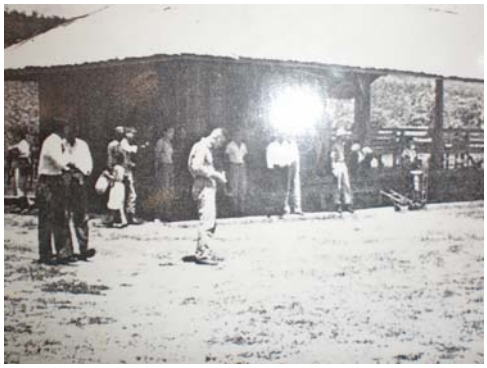
สนามบินแม่ฮ่องสอน เริ่มก่อตั้งขึ้นประมาณกลางปี 2482 พื้นที่เดิมเป็นที่นาของราษฎรโดยทางจังหวัดได้รับบริจาคจากคหบดี เมื่อได้มาจึงเพียงแต่ปรับปรุงคันนาให้เรียบร้อยพอเป็นที่ขึ้น-ลงของเครื่องบินได้ มีความยาวประมาณ 600 เมตร กว้าง 2.5 เมตร ทิศทางทางวิ่งเหนือ-ใต้ อันเป็นที่ตั้งของสถานี เอ็นดีบี. ในขณะนั้นไม่มีอาคารของกรมไปรษณีย์โทรเลข ซึ่งอยู่ใกล้ๆ กับทางวิ่งนั่นเอง เมื่อมีเครื่องบินมาขึ้น-ลง เจ้าหน้าที่ซึ่งมีที่ทำการอยู่ในเมืองจะนำล้อเกวียนเทียมโคคู่ออกมารับสัมภาระของผู้โดยสารเข้าเมืองไป ระยะทางจากสนามบินเข้าสู่ตัวเมืองประมาณกิโลเมตรเศษ พาหนะอื่นไม่มี บริษัทเดินอากาศ จำกัด เป็นผู้ทำการเปิดบินเป็นครั้งแรก ด้วยเครื่องบิน แบบแฟร์ไชลด์ ซึ่งบรรทุกผู้โดยสารได้ เที่ยวละ 3-4 คน โดยมีเส้นทางบิน เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน-แม่สะเรียง-เชียงใหม่ เครื่องอำนวยความสะดวกในการเดินอากาศต่างๆ ยังไม่มี กำหนดการบินจึงขึ้นอยู่กับสภาพอากาศเป็นสำคัญ อยู่จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงหยุดบินไประยะหนึ่ง เมื่อสงครามสงบ กองทัพอากาศได้ปรับปรุงสนามบินอีกครั้ง โดยเปลี่ยนแนวทางวิ่งเป็น ทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก (ในปัจจุบัน) พื้นผิวของทางวิ่ง เป็นดินลูกรังบดอัด ยาว 800 เมตร กว้าง 30 เมตร และเปิดให้ทำการบิน ขึ้น-ลง ได้ในเดือนกรกฎาคม 2489 ต่อมากองทัพอากาศได้มอบให้ สำนักงานการบินพลเรือน กรมการขนส่งทางบก กระทรวงคมนาคมในขณะนั้น ต่อมาเปลี่ยนเป็นกรมการบินพาณิชย์ เข้าปรับปรุงเป็นสนามบินพาณิชย์ และบริษัทเดินอากาศไทยได้นำเครื่องบินแบบ แอล 5 ทำการบินแบบพาณิชย์ วันวันที่ 1 มีนาคม 2490 เป็นต้นมา และกรมการบินพาณิชย์ได้เปลี่ยนชื่อเป็นกรมการขนส่งทางอากาศ ตามราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 51 หน้า 21 เล่ม 119 ตอนที่ 102 ก วันที่ 8 ตุลาคม 2545 (เอกสารจากสนามบินแม่ฮ่องสอน มปป. :1-5)

เครื่องบินและสนามบินในอดีต

บริษัทการบินไทย

เครื่องที่ให้บริการของการบินไทย

บรรยากาศด้านใน

บรรยากาศด้านนอก

การพัฒนาท่าอากาศยาน

เมื่อสำนักงานการบินพลเรือน (กรมการขนส่งทางอากาศในปัจจุบัน) เข้ารับมอบหมายจากกองทัพอากาศให้ใช้พื้นที่ปรับปรุงสนานบิน จึงได้เริ่มพัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในกิจการบินพาณิชย์เต็มรูปแบบ ดังนี้ (เอกสารจากสนามบินแม่ฮ่องสอน มปป. :1-5)

1. สร้างที่ทำการสถานีวิทยุ เป็นแบบชั้นเดียวใต้ถุนสูง ต่อมาได้ดัดแปลงใต้ถุนสถานีวิทยุเป็นที่พักผู้โดยสาร

2. ปี พ.ศ. 2512 ปรับปรุง และต่อเติมทางวิ่งเป็น แอสฟัลติกคอนกรีต แทนดินลูกรัง ยาว 1,315 เมตร กว้าง 30 เมตร ไหล่ทางวิ่ง ข้าง 7.5 เมตร เพื่อรองรับเครื่องบิน แบบ DC-3 (ดาโกต้า) พร้อมลานจอดเครื่องบิน ขนาด กว้าง 60 เมตร ยาว 180 เมตร ทางขับคู่ ขนาดกว้าง 15 เมตร ยาว 75 เมตร

3. ปี พ.ศ. 2516 ก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสาร หอบังคับการบิน สถานีดับเพลิง และบ้านพักเจ้าหน้าที่ และบริษัทเดินอากาศไทย จำกัด ใช้เครื่องบินแบบ AVRO-748 บริการ

4. ปี พ.ศ. 2525 ปรับปรุงต่อเติมทางวิ่ง ไปทางทิศตะวันออก อีก 375 เมตร พร้อมเสริมผิวทางวิ่ง ทางขับ และลานจอด เป็นทางวิ่งยาว 1,690 เมตร กว้าง 30 เมตร บริษัทการบินไทย จำกัด ใช้เครื่องบินแบบ AVRO-784, ต่อมาใช้ SHORT-330 และ SHORT-360 ต่อมาเปลี่ยนเป็นแบบ ATR 42, ATR 72 และ BAE-146 ตามลำดับ

5. ปี พ.ศ. 2539 ปรับปรุง ต่อเติมทางวิ่งไปทางทิศตะวันออกอีก 250 เมตร พร้อมเสริมผิว ทางวิ่งเดิม ทางขับ และลานจอด รวมเป็นทางวิ่งยาว 2,000 เมตร กว้าง 30 เมตร ทางวิ่งเผื่อทางทิศตะวันตก ยาว 60 เมตร กว้าง 30 เมตร ไหล่ทาง 7.5 เมตร

6. ปี พ.ศ. 2540 ก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสาร พื้นที่ 8,140 ตารางเมตร สามารถจุผู้โดยสารในชั่วโมงเร่งด่วนได้ 300 คน หอบังคับการบินสูง 7 ชั้น อาคารชุดพักอาศัย 1 หลัง ขนาด 10 ครอบครัว โรงเก็บเครื่องกลหน่วยดับเพลิงและกู้ภัย วงเงิน 163,120,000 บาท โดย หจก.งามวงศ์วานการช่าง สิ้นสุดสัญญา วันที่ 24 มีนาคม 2543 (ขยายสัญญาตามมติ ครม.180 วัน) ได้มีการส่งมอบพื้นที่แล้วเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2543 งานเสร็จแล้วตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

7. ปี พ.ศ. 2542 ดำเนินการ

1) จัดหาและติดตั้งระบบไฟ RUNWAY THRESHOLD IDENTIFICATION LIGHTING SYSTEM (RTILS) จำนวน 1 ระบบ แล้วเสร็จ กุมภาพันธ์ 2543 วงเงิน 1,315,672 บาท โดย บริษัทโอ.วี.เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด

2) จ้างบริษัท เอ็น.เอ.เอ.กอลซัลแตนท์ จำกัด สำรวจและออกแบบ เพื่อขยายและปรับปรุงทางวิ่ง พร้อมติดตั้ง ระบบไฟนำร่อง(APPROACH LIGHT) ไฟนำเข้า (LEAD IN) ตามโครงการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพของสนามบินระยะ 5 ปี (2542-2546) รวมทั้งระบบการรักษาความปลอดภัยรอบบริเวณลานจอด และทางขับ การสำรวจแล้วเสร็จ 30 พฤศจิกายน 2542

8. ปี พ.ศ. 2544 ดำเนินการ

จ้างเหมาซ่อมแซมผิวแอสฟัลท์ติคคอนกรีต ทางวิ่ง เผื่อลานกลับลำ ทางขับ ลานจอดเครื่องบิน ทาสีเครื่องหมายต่างๆ และงานอื่นๆ โดยว่าจ้าง หจก.เชียงใหม่ 99 คอนสตรั๊คชั่น วงเงินทั้งสิ้น 13,521,004.71 บาท กำหนดระยะเวลา 180 วัน ได้มีการส่งมอบงานเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2545 งานแล้วเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

9. ปี พ.ศ. 2545 ดำเนินการ

1) จ้างเหมาปรับปรุงห้องน้ำคนพิการและโถงทางเข้า-ออก โดยว่าจ้าง ห้างหุ้นส่วนจำกัด รวมชัยแม่ฮ่องสอนค้าวัสดุ วงเงินทั้งสิ้น 430,000 บาท กำหนดระยะเวลา 60 วัน ได้มีการส่งมอบงานเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2545 งานแล้วเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

2) จ้างเหมาก่อสร้างลานจอดเครื่องบินและทางขับ ก่อสร้างถนนและลานจอดรถยนต์ โดยว่าจ้าง บริษัท ทุนทรัพย์พัฒนา จำกัด วงเงินทั้งสิ้น 67,916,316.80 บาท กำหนดระยะเวลา 450 วัน สิ้นสุดสัญญาวันที่ 14 มิถุนายน 2546 งานเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

10. ปี พ.ศ. 2546 ดำเนินการ จ้างเหมาก่อสร้างรั้วคอนกรีตบล็อก และต่อท่อยึดลวดหนามเหนือรั้วคอนกรีตบล็อกเดิม จำนวน 629 เมตร โดย ห้างหุ้นส่วนจำกัด รวมชัยแม่ฮ่องสอนค้าวัสดุ วงเงินทั้งสิ้น 1,288,800 บาท (หนึ่งล้านสองแสนแปดหมื่นแปดพันแปดร้อยบาทถ้วน) กำหนดระยะเวลา

120 วัน ได้มีการส่งมอบงานเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2547 งานเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

11. ปี พ.ศ. 2548 ดำเนินการ

1) ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารที่พักผู้โดยสาร ทำการติดตั้งฟิล์มกรองแสง ผ้าม่าน ลิฟต์สำหรับผู้พิการ โดยว่าจ้าง ห้างหุ้นส่วน จำกัด ศิริยีวัน (ไอ.เอส) วงเงินทั้งสิ้น 2,277,000 บาท (สองล้านสองแสนเจ็ดหมื่นเจ็ดพันบาทถ้วน) กำหนดระยะเวลา 150 วัน ได้มีการส่งมอบเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2548 งานเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

2) ปรับปรุงและติดตั้งไฟส่องทางวิ่ง ทางขับ ระบบไฟฟ้าสนานบิน พร้อมเสริมไหล่ทางวิ่งโดยว่าจ้าง บริษัท ควินตัส แอดวานซ์ โปรดักส์ จำกัด วงเงินทั้งสิ้น 34,722,000 บาท (สามสิบสี่ล้านเจ็ดแสนสองหมื่นสองพันบาทถ้วน) กำหนดระยะเวลา 240 วัน ได้มีการส่งมอบงานเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2549 งานเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

สถานะทางกายภาพ

อาคารสำนักงาน และทางวิ่งครึ่งหนึ่งอยู่ในเขตเทศบาล ทางวิ่งส่วนที่เหลือ อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู และประกาศเป็นสนามบินศุลกากร ตามกฎกระทรวงกำหนดให้สนามบินแม่ฮ่องสอน เป็นสนามบินศุลกากร พ.ศ. 2544 ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 118 ตอนที่ 60 ก ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 2544

จุดที่ตั้ง

ละติจูด 19 องศา 18 ลิบดา 06 ฟิลิบดา เหนือ

ลองติจูด 97 องศา 58 ลิบดา 39 ฟิลิบดา ตะวันออก

สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 235 เมตร

มีเนื้อที่ 383 ไร่ 3 งาน 86.7 ตารางวา แบ่งเป็น

- ทหารอากาศ 233 ไร่ 0 งาน 49 ตารางวา
- กรมการขนส่งทางอากาศ 150 ไร่ 3 งาน 37.7 ตารางงาน

สถานนะทางกายภาพ

ทางวิ่ง (RUNWAY) ยาว 2,000 เมตร กว้าง 30 เมตร ทางวิ่งเผื่อทางทิศตะวันตก (11) ยาว 60 เมตร กว้าง 30 เมตร ไหล่ทาง 7.5 เมตร ผิวแอลฟัลติคคอนกรีต ทางวิ่งทิศตะวันตก-ตะวันออก (11-29)

ทางขับ (TAXIWAY) จำนวน 3 เส้น

- ทางขับ A ความยาว 67 เมตร ความกว้าง 17.50 เมตร
- ทางขับ A และ C ความยาว 67 เมตร ความกว้าง 20 เมตร ลานจอด บ. จำนวน 2 ลานจอด
- ขนาดกว้าง 68 เมตร ยาว 180 เมตร พื้นผิวแอสฟัลต์ติกคอนกรีต
- ขนาดกว้าง 68 เมตร ยาว 127.50 เมตร พื้นผิวคอนกรีต ลานจอด ฮ.
- ความกว้าง 22.5 เมตร ยาว 22.5 เมตร จำนวน 3 ลานจอด ลานจอดรถยนต์
- ลานจอดใหม่ สามารถรองรับรถยนต์ได้ 161 คัน
- ลานจอดใหม่ สามารถรองรับรถจักรยานยนต์ได้ 40 คัน
- ลานจอดเดิม สามารถรองรับรถยนต์ได้ 116 คัน
- ลานจอดเดิม สามารถรองรับรถบัสได้ 5 คัน

ปัญหาและอุปสรรค ในการบริการท่าอากาศยานแม่ฮ่องสอน

ปัญหาและอุปสรรคในภาพรวม

สาเหตุ ด้วยท่าอากาศยานส่วนภูมิภาค ที่สังกัดกรมการขนส่งทางอากาศทั้งหมด 26 แห่งนั้น เป็นส่วนราชการ การบริหารจึงใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของราชการ ซึ่งกฎ ระเบียบต่างๆ ที่ทางราชการกำหนดออกใช้บังคับ แก่หน่วยงานของราชการทั้งหมดโดยรวม ไม่ได้ลงในรายละเอียด

แต่ละประเภทของส่วนราชการ จึงทำให้การบริหารงานท่าอากาศยานไม่คล่องตัว ล่าช้า การแข่งขันจึงสู้ส่วนอื่นที่บริหารอิสระไม่ได้ ทำให้ไม่พัฒนา บางครั้งการแก้ไขปัญหาต้องเป็นปัจจุบัน แต่ส่วนราชการทำไม่ได้ ต้องเป็นไปตามระเบียบ และขั้นตอนของราชการทั่วไป ในส่วนบุคลากรไม่สามารถที่จะคัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เป็นนักบริหารอาชีพเข้ามาบริหารได้ รวมทั้งบุคลากรในสายเทคนิค วิชาการ และปฏิบัติการด้วย เนื่องจากอัตราค่าจ้างและเงินเดือนยังใช้บัญชีของราชการทำให้ได้ผลตอบแทนที่ไม่คุ้มบุคคลากรที่ปฏิบัติงานในท่าอากาศยานของราชการ เมื่อเทียบผลตอบแทนกับบุคคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการเดินอากาศในลักษณะเดียวกัน เช่น บริษัทการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด และบริษัทการบินต่างๆ ผลตอบแทนจะแตกต่างกันประมาณสองเท่า จึงไม่จูงใจบุคลากรให้เข้าสู่ระบบราชการมาบริหารท่าอากาศยาน

การแก้ไข ทางราชการควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไข กฎระเบียบ ต่างๆ ที่ไม่เอื้อต่อการบริหารและดำเนินกิจการท่าอากาศยานให้เหมาะสมขึ้น แต่คงจะทำได้ยาก และใช้ระยะเวลานาน หากจะให้รวดเร็วควรพิจารณาการแปรรูปจัดตั้งในรูปบริษัทขายหุ้นให้เอกชนเข้ามาบริหาร หรือเป็นองค์กรมหาชน ให้เป็นองค์กรอิสระ สามารถบริหารงานได้เอง ในส่วนท่าอากาศยานที่มีรายได้น้อย ไม่จูงใจให้เข้ามาบริหารก็ควรจะปิดบริการ การดำเนินการดังกล่าวควรให้รวดเร็ว เพื่อรองรับการแข่งขันที่รัฐบาลได้ประกาศใช้ เรื่องเปิดเสรีการบิน ซึ่งจะต้องมีการแข่งขันสูง (เอกสารจากสนามบินแม่ฮ่องสอน มปป. :1-5)

แนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีกับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียง

จากข้อมูลการประชุมประชาสังคมเขตเมือง การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การจัดสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ระดับลึก และการสังเกต ทำให้ได้แนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีกับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียงตามรายละเอียดต่อไปนี้

1. การจัดทำระบบฐานข้อมูลเชิงแผนที่

จากการศึกษาพบว่าเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและพื้นที่ใกล้เคียง มีสิ่งต่าง ๆ ที่ดีงามเป็นจำนวนมากที่ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งแก่สิ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี สิ่งแวดล้อม สถานที่ท่องเที่ยว และอื่น ๆ ที่ประชุมประชาสังคมเขตเมือง และจากการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องจึงได้มีข้อสรุปตรงกันว่า จำเป็นที่ต้องมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลเชิงแผนที่ซึ่งแสดงถึงประวัติศาสตร์, วิวัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ, มนุษย์สร้าง วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ผู้รู้ ภูมิปัญญา และการท่องเที่ยว ระบบสารสนเทศจะมีประโยชน์ในแง่ของการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ระบบสืบค้นข้อมูล ระบบสารสนเทศเพื่อการวางแผนและตัดสินใจ

2. การออกเทศบัญญัติควบคุมและส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทใหญ่

ปัจจุบันเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีอาคารบ้านเรือนที่มีสถาปัตยกรรมแบบไทใหญ่หลายหลังอาคารส่วนใหญ่ทำด้วยไม้ มีหลายหลังที่เริ่มเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา การซ่อมแซมทำนุบำรุงให้มีสภาพเหมือนเดิมทำได้ยาก เพราะมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ประกอบกับมีการสร้างอาคารร้านค้าในเขตเมืองเก่าโดยมีรูปแบบสถาปัตยกรรมและสีของอาคารไม่กลมกลืนสอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ ดังนั้นเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรมีการออกเทศบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคารในเขตเทศบาล ให้มีการอนุรักษ์และส่งเสริมสถาปัตยกรรมไท

ใหญ่ไว้ และออกเทศบัญญัติให้สามารถสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซม ปรับปรุง อาคารบ้านเรือนที่คงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรมไทใหญ่

3. การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประจำเมืองศูนย์ไทใหญ่ศึกษา

ปัจจุบันเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนแม้ได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศนิยมมาเยี่ยมเยือนเป็นจำนวนมาก แต่ทว่าเมืองแม่ฮ่องสอนยังขาดศูนย์รวมหรือสถานที่จำลองรวบรวมวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี งานหัตถกรรม ประวัติความเป็นมาของเมือง และสิ่งดีงามต่างๆในรูปศูนย์ไทใหญ่ศึกษาหรือพิพิธภัณฑ์ประจำเมือง ที่ประชุมประชาสังคมเขตเมืองจึงเสนอให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประจำเมืองขึ้น บริเวณลานวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4. การสร้างอนุสาวรีย์และหอประวัติของเจ้าแม่นางเมี๊ยะ

จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ระดับลึก พบว่าเมืองแม่ฮ่องสอนมีวีรสตรีคนหนึ่งที่มีวีรกรรมที่กล้าหาญและสร้างคุณประโยชน์ต่อเมืองแม่ฮ่องสอนมากมายหลายประการเพื่อเป็นเกียรติประวัติและห้าชนรุ่นหลังได้รู้จัก จึงมีข้อสรุปให้เทศบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสร้างอนุสาวรีย์และหอประวัติของเจ้าแม่นางเมี๊ยะขึ้นบริเวณสนามหญ้าด้านหลังวัดพระนอน

5. การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์

ในระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนามตามสถานที่ต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเกตพบว่าสถานที่ในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ยังขาดป้ายแสดงความเป็นมาและรายละเอียด บางแห่งมีป้ายแต่ขาดเรื่องราวที่น่าสนใจดังเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงสมควรสนับสนุนการจัดทำป้ายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อแสดงประวัติความเป็นมา หรือเรื่องราวที่มีชีวิต และน่าสนใจตามสถานที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ วัด ถนน ศาลเจ้าพ่อ สิงห์คู่วัดพระนอน โบสถ์วัดพระนอน ส่างหว่างวัดก้ำก่อ ภาพงานประเพณีสำคัญประจำวัด และอื่นๆ

6. การสร้างทางจักรยานและการรณรงค์

สภาพบริบทของเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองที่มีขนาดเล็ก มีถนนสายหลักในเมืองเพียง 2 สายแต่ปัจจุบันเริ่มมีการใช้รถยนต์และรถจักรยานยนต์กันมากขึ้น ทำให้สูญเสียความงดงามของเมืองลง ครั้นจะสนับสนุนให้มีการใช้จักรยานกันมากขึ้น ก็อาจจะเกิดอันตรายต่อผู้ใช้จักรยานได้ง่ายโดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใช้จักรยานที่เป็นคนสูงอายุและเด็ก เนื่องจากถนนแคบและไม่มีทางจักรยาน

โดยเฉพาะ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรกำหนดให้มีการสร้างทางจักรยานในเขตเมืองเก่า และถนนรอบชานเมือง พร้อมทั้งจัดให้มีสัปดาห์แห่งการรณรงค์ใช้จักรยานในทุกเดือน

7. การส่งเสริมการปลูกไม้ดอกไม้ประดับพื้นบ้าน

ในชุมชนชาวไทใหญ่แต่โบราณนิยมปลูกไม้ดอกไม้ประดับพื้นบ้านไว้เป็นจำนวนมาก บริเวณหน้าบ้าน ปัจจุบันเริ่มมีการปลูกน้อยลง ทำให้ อัตตลักษณ์ไม้ดอกไม้ประดับของชาวไทใหญ่หายไปเกือบหมด เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรมีส่งเสริม สนับสนุนการปลูกไม้ดอกไม้ประดับพื้นบ้านไทใหญ่ เช่น ดอกเหม่เมี่ยว ไม้สะเป่ ต้นหมาก ต้นโกศล เอื้องแซะ เอื้องคำ และอื่น ๆ พร้อมทั้งจัดประกวดพันธุ์ไม้พื้นบ้านหน้าบ้านโดยสร้างแรงจูงใจในรูปแบบการลดภาษีโรงเรือน

8. การส่งเสริมธุรกิจชุมชนในการผลิตและจำหน่ายอาหารไทใหญ่

จากการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้นำชุมชน ได้สะท้อนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับอาหารไทใหญ่ว่า ชาวไทใหญ่มีอาหารไทใหญ่ทั้งประเภทของคาว และของหวานเป็นจำนวนมากรายการ แต่ปรากฏว่ามีประชาชนชาวไทใหญ่เท่านั้นที่นิยมรับประทานกัน อาหารไทใหญ่ ยังไม่เป็นที่แพร่หลายให้คนทั่วไปรู้จักลิ้มลองมากนัก เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการผลิตและการจำหน่ายอาหารไทใหญ่ของชุมชนให้รู้จักเป็นที่รู้จักแพร่หลาย โดยจัดทำเป็นเทศกาลอาหารไทใหญ่หรืออาหารไทใหญ่เพื่อสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

9. การผลิตสื่อในรูปแบบต่าง ๆ

จากข้อค้นพบในการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีต่าง ๆ พบว่า มีข้อมูลองค์ความรู้ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก จึงควรมีการสนับสนุนผลิตองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และสิ่งที่ดีงามต่างๆ เผยแพร่แก่ประชาชน นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจในรูปแบบ เอกสาร วีดีทัศน์ ป้าย และอื่น ๆ

10. ระบบบำบัดน้ำเสีย

จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้นำชุมชน และผู้แทนครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ยังไม่มีบ่อบำบัดน้ำเสียประจำครัวเรือน น้ำเสียจากครัวเรือนส่วนใหญ่จะไหลไปลงยังลำน้ำปุ๋ และลำน้ำแม่ฮ่องสอน คาดว่าจะเกิดมลภาวะทางน้ำในอนาคตได้ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรดำเนินการดังนี้

10.1 กำหนดมาตรการส่งเสริมและบังคับให้ทุกหลังคาเรือนที่กำลังจะสร้างอาคารใหม่หรือปรับปรุงอาคารเดิมต้องสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียประจำครัวเรือนไว้

10.2 กรณีอาคารเก่าที่ไม่มีระบบบ่อบำบัดน้ำเสีย เทศบาลควรมีมาตรการสนับสนุนและบังคับให้มีการสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียในลักษณะเป็นบ้าน 8-10 หลังต่อบ่อหรือรูปแบบอื่น ๆตามความเหมาะสม

11. การฟื้นฟูสภาพลำน้ำ

จากการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องพบว่าลำน้ำแม่ฮ่องสอน และลำน้ำปุ๊ ปัจจุบันแม้มีค่ามลภาวะทางน้ำอยู่ในระดับปกติ แต่จำนวนสัตว์น้ำต่าง ๆและพืชผัก เช่น ปลา ตะพาบน้ำ หรือต้นบอน ต้นผักกูด มีจำนวนลดน้อยลง และหากว่าในอนาคตถ้าไม่มีมาตรการป้องกัน และบำรุงรักษาอย่างชัดเจน คาดว่าจะมีสภาพไม่แตกต่างจากล้ำน้ำในเมืองต่าง ๆ ที่เต็มไปด้วยมลภาวะ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน จึงควรมีมาตรการดังนี้

11.1 สร้างกลไกของชุมชนให้มีส่วนร่วมเฝ้าระวังตรวจสอบมลภาวะทางน้ำอย่างสม่ำเสมอ

11.2 ควรมีการกำหนดเทศบัญญัติกันพื้นที่ห่างจากริมฝั่งลำน้ำ ไม่น้อยกว่า 10 เมตรไว้เป็นพื้นที่สาธารณะ ไม่ให้มีการก่อสร้างอาคารใหม่ ๆหรือขยายต่ออาคารขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว

11.3 ประสานกับ อบต.ปางหมู และ สำนักงานการเกษตรและสหกรณ์เพื่อรณรงค์ให้ประชากรที่อยู่ในบริเวณสองฝั่งลำน้ำปุ๊และลำน้ำแม่ฮ่องสอนให้ลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและปุ๋ยเคมี เพราะ สารดังกล่าวถูกชะล้างลงสู่ลำน้ำแล้วมีกระทบต่อสัตว์น้ำ ต่าง ๆ

12. การลดขยะกำจัดขยะ

ปัจจุบันเทศบาลมีการนำขยะประเภทเศษอาหาร เศษใบไม้ ใบหญ้า ขยะเปียกมาแปรรูปเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ส่วนขยะแห้งก็ลดปริมาณโดยกระบวนการซื้อขยะรีไซเคิล และทำการฝังกลบ โดยภาพรวมของการกำจัดขยะในเขตเทศบาลก็สามารถแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่งแต่ยังไม่เป็นการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน จากการเก็บข้อมูลภาคสนามได้มีผู้เสนอข้อคิดเห็นต่อปัญหาขยะดังนี้

12.1 ควรมีมาตรการจูงใจ และบังคับให้ร้านค้า พ่อค้า แม่ค้าลดการใช้ถุงพลาสติกลงหันมาใช้ตะกร้า ถุงผ้า ใบตองหรือวัสดุอื่นที่สลายง่าย

12.2 สนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกหลังคาเรือนมีการแปรรูปขยะมาเป็นปุ๋ยอินทรีย์

12.3 ประสานความร่วมมือกับ สถานศึกษาทุกแห่ง ส่วนราชการ ชุมชนและภาคธุรกิจ จัดรณรงค์การลดภาวะโลกร้อนจากขยะ

12.4 พัฒนาระบบคัดแยกขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน รถเก็บขยะ และการกำจัดขยะให้ชัดเจน

12.5 ควรมีการประชุมประสานการจัดการขยะบริเวณรอยต่อกับตำบลปางหมูและตำบลผาบ่อง เพราะปัจจุบันมีการทิ้งขยะเรี่ยราดไม่มีระเบียบ ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่สามารถดูแลได้ครอบคลุม

13. การสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์

ปัจจุบันมีบุคคลหลายกลุ่มที่มีส่วนช่วยทั้งทางตรงและทางอ้อมในการทำให้เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองที่น่าอยู่อาศัย เช่นเจ้าของบ้านไทใหญ่ ผู้ที่แต่งกายไทใหญ่ ผู้ประกอบการที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และผู้ใช้จักยานเป็นประจำ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนควรมีการจัดทำเกียรติบัตร และป้ายทองเหลือง เพื่อมอบให้แก่บุคคลหรือสถานที่ต่างๆ คือ เจ้าของบ้านสถาปัตยกรรมไทใหญ่ ผู้แต่งกายไทใหญ่ พ่อค้า แม่ค้าที่ใช้วัสดุทางธรรมชาติในการบรรจุหีบห่ออาหาร และ ผู้ใช้จักรยาน

14. การจัดเวทีเสวนาทางวิชาการ

ปัจจุบัน องค์ความรู้เกี่ยวกับแม่ฮ่องสอนในบางประเด็นยังมีข้อขัดแย้งทางวิชาการอยู่หลายประเด็น จึงควรมีการจัดให้มีเวทีวิชาการเพื่อช่วยกระตุ้นให้ นักวิชาการ ชุมชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อรับฟังปัญหา หาข้อสรุป กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา และพัฒนาร่วมกันต่อไปในอนาคต

15. การส่งเสริมสนับสนุนให้คนหนุ่มสาวและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

ปัจจุบันชุมชนในเขตเมืองโดยเฉพาะชุมชนป๊อกกาดมีการรวมตัวทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาวัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นวัยสูงอายุ ประชากรในวัยหนุ่มสาวเข้ามามีส่วนร่วมน้อยมาก ในอนาคตถ้ากลุ่มผู้สูงวัยเหล่านี้หมดไป จะทำให้ขาดกลุ่มผู้เชื่อมต่อในการขับเคลื่อนการพัฒนาทางสังคมของชุมชนดังเช่นปัจจุบัน

พัฒนาโครงการวิจัยเต็มรูปแบบเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากผลการศึกษา ทั้ง 2 ส่วนข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนาโครงการวิจัยเต็มรูปแบบเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอนในระยะที่ 2 ขึ้น โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมตามโครงการดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.1 เพื่อพัฒนาและสร้างระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม

1.2 เพื่อนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยว สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต คติความเชื่อ การแต่งกาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารพื้นเมือง อุปกรณ์เครื่องใช้ การละเล่นพื้นเมือง งานประเพณี ดนตรี/เครื่องดนตรี ภาษาและการสื่อสาร ที่มีอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และบริเวณใกล้เคียง ในรูปแบบต่างๆ

1.3 เพื่อสร้างแบบจำลองและแบบแปลนของพิพิธภัณฑ์มีชีวิตประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.4 เพื่อศึกษาและหาแนวทางให้เกิดเวทีทางวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยว สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต คติความเชื่อ การแต่งกาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารพื้นเมืองอุปกรณ์เครื่องใช้ การละเล่นพื้นเมือง งานประเพณี ดนตรี/เครื่องดนตรี ภาษาและการสื่อสาร ที่มีอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และบริเวณใกล้เคียง

1.5 เพื่อหาแนวทางผลักดันให้เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีเทศบัญญัติโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อการสนับสนุนและอนุรักษ์ไว้ซึ่งสถาปัตยกรรม วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตไทใหญ่

1.6 เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนในเขตเมืองและบริเวณใกล้เคียงมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตชาวไทใหญ่ไว้อย่างมั่นคง

2. กิจกรรมหลักของโครงการ

2.1 การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม โดยการกำหนดความต้องการของระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม ออกแบบระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม จัดเก็บข้อมูลลงในฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม ตรวจสอบความถูกต้องและ

แก้ไขข้อมูลเบื้องต้น สร้าง Prototype ระบบทำงาน เพื่อทดลองใช้ ดำเนินการเขียนโปรแกรมตาม Prototype ทดสอบและแก้ไขระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม ติดตั้งและใช้งานระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม

2.2 การเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็ปไซต์ยอดนิยม เช่น wikipedia panoramic

2.3 เผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาจากระยะที่ 1 ในรูปแบบต่างๆ เช่นเอกสาร แผ่น VCD มัลติมีเดีย ป้ายประชาสัมพันธ์ และแผ่นป้ายโฆษณา

2.4 ประสานงานภูมิปัญญาท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และผู้ประกอบการภาคธุรกิจสร้างแบบแปลนพิพิธภัณฑ์มีชีวิต

2.5 จัดเวทีเสวนาทางวิชาการเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ของชาวไทใหญ่อย่างต่อเนื่อง

2.6 ประสานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างอนุสาวรีย์และหอประวัติเจ้าแม่นางเมี๊ยะ

2.7 ประสานและผลักดันให้ภาคประชาสังคมร่วมกันทำให้เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนออกเทศบัญญัติในการควบคุม และสนับสนุน บ้านเรือน อาคาร ที่คงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรมไทใหญ่ การสร้างทางจักรยาน ระบบบำบัดน้ำเสียจากครัวเรือน การจัดการขยะ และการกันพื้นที่สองฝั่งลำน้ำเป็นพื้นที่สีเขียวสำหรับสาธารณะประโยชน์

2.8 ประสานให้เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทใหญ่

บทที่ 5
สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการศึกษา โครงการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถสรุปประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการศึกษา ผลการศึกษา และ ข้อเสนอแนะ ตามรายละเอียดดังนี้

สรุปผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยว สถาปัตยกรรมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต คติความเชื่อ การแต่งกาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารพื้นเมือง อุปกรณ์เครื่องใช้ การละเล่นพื้นเมือง งานประเพณี ดนตรี/เครื่องดนตรี ภาษาและการสื่อสาร ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน เพื่อหาแนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรมประเพณี กับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน กลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรมประเพณี กับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียงและเพื่อพัฒนาโครงการวิจัยเต็มรูปแบบเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีการศึกษามีขั้นตอนและวิธีการดังนี้

1. จัดประชุมเพื่อรับฟังความเห็นผู้ที่Pเกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัยพร้อมทั้งกำหนดขั้นตอนวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม
2. จัดเตรียมทรัพยากรที่จำเป็นดังนี้
   2.1 ยืมครุภัณฑ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกวีดีโอ เครื่องคอมพิวเตอร์
   2.1 คัดเลือกพนักงานเก็บข้อมูลภาคสนาม และผู้ประสานงานภาคสนาม
3. อบรมและมอบหมายงานให้พนักงานเก็บข้อมูลภาคสนาม และผู้ประสานงานภาคสนาม
4. เก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้เครื่องมือตามความเหมาะสม
   4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
   4.2 สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้เกี่ยวข้อง 12 คน เพื่อหา Key Persons เกี่ยวกับประเด็นการวิจัย

4.3 จัดสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนกลุ่มละ 12 คน 6 กลุ่ม

4.4 สัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัย ผู้ประกอบการและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองแม่ฮ่องสอน

4.5 สังเกตแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมืองแม่ฮ่องสอน

5. กลั่นกรอง สังเคราะห์ข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ

6. ประชุมนำเสนอข้อมูลที่รวบรวมต่อภาครัฐ เอกชน ชุมชน สถาบันการศึกษา เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน นักวิชาการและอื่น ๆ เพื่อกลั่นกรองข้อมูล โดยจัดประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มนักวิชาการ ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 10 ครั้ง และประชุมนำเสนอผลการศึกษาต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ครั้ง

7. ประชุมรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน จำนวน 1 ครั้ง เพื่อหาแนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรมประเพณี กับภาครัฐ เอกชน ชุมชน สถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และหน่วยงานอื่น ๆ

8. พัฒนาโครงการรูปแบบเต็มเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผลการศึกษา มี 3 ประเด็นใหญ่ คือ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อของเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

2. แนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียง

3. พัฒนาโครงการวิจัยเต็มรูปแบบเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อของเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน พบว่าในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียงมีสิ่งที่ทรงคุณค่า ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ การละเล่นพื้นบ้าน อาหารการกินของชาวไทใหญ่ ประกอบกับมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นจำนวนมาก สมควรที่จะได้รับการพัฒนาและรวบรวมจัดทำเป็นฐานข้อมูลไว้สำหรับผู้สนใจ และนักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์ สิ่งที่ทรงคุณค่าดังกล่าวที่ได้พบ คณะผู้วิจัยได้นำเสนอในลักษณะข้อมูลเชิงพรรณนา พร้อมมีรูปภาพประกอบ และกำหนดจุดพิกัดไว้ด้วย ซึ่งมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในราวปี พ.ศ. 2374 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทางแคว้นล้านนาไทยเมืองเชียงใหม่ มีเจ้าหลวงพุทธวงศ์เป็นผู้ปกครองเมืองเชียงใหม่ทราบว่าทางตะวันตกของเมืองเชียงใหม่ คือ ดินแดนที่เป็นหัวเมืองแม่ฮ่องสอนในปัจจุบัน มีภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง ป่าทึบและเป็นที่อยู่ของสัตว์ป่านานาชนิด โดยเฉพาะช้างป่าที่ชุกชุมมาก จึงมีพระบัญชาให้เจ้าแก้วเมืองมาออกไปสำรวจความเป็นไปของเหตุการณ์ชายแดนด้านตะวันตก พร้อมกับให้จับช้างป่านำมาฝึกสอนใช้งาน เจ้าแก้วเมืองมารวบรวมไพร่พลช้าง และออกเดินทางพร้อมกับหมอควาญช้าง ซึ่งออกเดินทางจากเมืองเชียงใหม่มุ่งสู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เข้าสู่หมู่บ้านเวียงปายหรืออำเภอปายในปัจจุบัน แล้วเดินทางต่อมุ่งสู่ทิศใต้เลาะตามลำน้ำปายมาถึงชุมชนชาวไทใหญ่แห่งหนึ่ง มีป่าที่ราบว่างเปล่ามากมาย เห็นว่ามีทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านดี และบริเวณใกล้หมู่บ้านมีดินโป่งเป็นแห่งๆ มีหมูป่าลงมากินดินโป่งชุกชุมมาก เจ้าแก้วเมืองมาจึงรวบรวมผู้คนที่อยู่กระจัดกระจายให้มาอยู่รวมกัน คัดเลือกนายบ้านคือ “พะกาหม่อง” ชาวไทใหญ่ขึ้นเป็นนายบ้าน (กำนัน) และให้ชื่อหมู่บ้านว่า **“บ้านโป่งหมู”** (ปัจจุบันคือบ้านปางหมู ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน) จากนั้นเจ้าแก้วเมืองมาก็เดินทางต่อไปทางทิศใต้อีก มาถึงบริเวณที่ตั้งเมืองแม่ฮ่องสอนปัจจุบัน เห็นว่าเป็นพื้นที่ดีมีน้ำไหลผ่านจากทิศตะวันออกไปสู่ทิศตะวันตกลงสู่แม่น้ำปาย และยังมีลำธารไหลผ่านทางทิศเหนืออีก จึงได้ตั้งคอกฝึกสอนช้างริมลำน้ำนั้น และกลายเป็นหมู่บ้านไทใหญ่อีกแห่งหนึ่ง แต่มีผู้คนอาศัยอยู่น้อยกว่าบ้านโป่งหมู หลังจากที่เจ้าแก้วเมืองมาคล้องช้างได้มากพอที่จะฝึกสอน จึงเห็นว่าควรเดินทางกลับเมืองเชียงใหม่ได้ จึงแต่งตั้งให้ “แสนโกม” บุตรเขยของพะกาหม่องเป็น “ก้าง” (ผู้ใหญ่บ้าน) ปกครองดูแลและตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า **“บ้านแม่ร่องสอน”** ต่อมาคำว่า “แม่ร่องสอน” เพี้ยนมาเป็น “แม่ฮ่องสอน” ส่วนลำธารอีกแห่งหนึ่งทางทิศเหนือเรียกว่า “ลำน้ำปุ๊” เนื่องจากพบว่ามีน้ำผุดขึ้นมาจากดิน

บ้านแม่ฮ่องสอนเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ มีชาวไทใหญ่อพยพเข้ามาอยู่มากขึ้น ประกอบกับในปี พ.ศ. 2399 เกิดจลาจลทางหัวเมืองไทใหญ่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน ทำให้ชาวไทใหญ่ที่รักสงบอพยพเข้ามาอาศัยมากขึ้น และในปี พ.ศ. 2409 เกิดการรบกันในหัวเมือง ไทใหญ่ระหว่าง เจ้าฟ้าเมืองนาย กับเจ้าฟ้าโกหล่านแห่งเมืองหมอกใหม่ เจ้าฟ้าโกหล่านสู้ไม่ได้ จึงอพยพครอบครัวมาอยู่กับแสนโกมที่บ้านแม่ฮ่องสอน พร้อมกับภรรยาชื่อ “นางเขียว” บุตรชื่อ “ขุนหลวง” หลานชื่อ “ขุนแอ” และหลานสาว “เจ้านางนุ” และ “เจ้านางเมี๊ยะ” มาอยู่ด้วย จนถึงปี พ.ศ. 2417 บ้านแม่ฮ่องสอนกลายเป็นชุมชนใหญ่มีผู้คนเข้ามาอาศัยจนเห็นว่าจะจัดตั้งเป็นเมืองได้แล้ว

“เจ้าอินทวิชายานนท์” เจ้าเมืองเชียงใหม่จึงได้ตั้งให้ “ชานกะเล” ชาวไทใหญ่เป็นเจ้าเมืองคนแรกมีบรรดาศักดิ์เป็น “พญาสิงหนาทราชา” ครองเมืองแม่ฮ่องสอนใน พ.ศ. 2417 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 ต่อมาปี พ.ศ. 2427 หลังจากทำนุบำรุงบ้านเมืองมาได้ 10 ปี พญาสิงหนาทก็ถึงแก่กรรม ผู้ที่ครองเมืองแม่ฮ่องสอนคนต่อมาคือ “เจ้านางเมี๊ยะ” ครองเมืองแม่ฮ่องสอนได้ 7 ปี ก็นำความเจริญมาสู่เมืองแม่ฮ่องสอนเป็นอันมาก และถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ. 2434 จากนั้นเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอนคนต่อมาคือ “ปู่ขุนโท้ะ” ซึ่งเลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น “พญาพิทักษ์สยามเขต” ครองเมืองแม่ฮ่องสอนระหว่างปี พ.ศ. 2434-2450 เจ้าเมืองแม่ฮ่องสอนคนต่อมาคือ “ขุนหลู่” บุตรของปู่ขุนโท้ะปกครองแทนและเลื่อนบรรดาศักดิ์ขึ้นเป็น “พญาพิศาลฮ่องสอนบุรี” ครองเมืองแม่ฮ่องสอนระหว่างปี พ.ศ. 2450-2481

ต่อมาในพ.ศ. 2433 สมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระยาศรีสหเทพปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทยขึ้นมาตรวจราชการ ในหัวเมืองมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ ได้ปรึกษากับพระยาริศราชกิจ ข้าหลวงใหญ่เจ้าผู้ครองนครเมืองในมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ จัดระเบียบการปกครองใหม่ คือรวมเมืองแม่ฮ่องสอน เมืองขุนยวม เมืองยวม (แม่สะเรียง) และเมืองปาย เข้าเป็นหน่วยปกครองเดียวกันเรียกว่า **“บริเวณเชียงใหม่ตะวันตก”** ตั้งที่ว่าการแขวง ที่เมืองขุนยวม โดยตั้งให้นายโหมดเป็นนายแขวง ในพ.ศ. 2446 ย้ายที่ว่าการจากเมืองขุนยวมไปตั้งที่เมืองยวม(แม่สะเรียง) และเปลี่ยนชื่อจากบริเวณเชียงใหม่ตะวันตกเป็น **“บริเวณพายัพเหนือ”** ในปี พ.ศ. 2453 โปรดเกล้าฯ ให้รวมเมืองแม่ฮ่องสอน เมืองยวม และเมืองปาย ตั้งเป็นเมืองจัตวาขึ้นกับมณฑลพายัพ และย้ายที่ว่าการเมืองมาตั้งที่เมืองแม่ฮ่องสอนพร้อมกับโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรสุรราช (เปลื้อง) เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนคนแรก พ.ศ. 2476 เลิกการปกครองที่เป็นมณฑลและตั้งเป็น **“จังหวัดแม่ฮ่องสอน”** บริหารราชการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาจนกระทั่งทุกวันนี้

1.2 ประวัติสงครามโลกครั้ง 2 สงครามโลกครั้ง 2 เกิดขึ้นในราวปีพ.ศ. 2484 - 2488 เมื่อเกิดสงครามโลกขึ้น ทหารญี่ปุ่นได้เดินทัพผ่านจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อเคลื่อนทัพไปยังประเทศพม่า ช่องทาง บ้านห้วยต้นนุ่น อำเภอขุนยวม เมื่อประมาณเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2485 จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้รับคำสั่งจากรัฐบาลไทยให้อำนวยความสะดวกแก่กองทัพญี่ปุ่นที่จะเดินทางผ่านไปยังพม่า และข้าราชการไทยได้รับหน้าที่เป็นผู้ประสานงานการจัดหาเสบียงอาหารและกำลังคนเพื่อก่อสร้างทางสาย ปาย - แม่ฮ่องสอน-ขุนยวม-ต่อแพ-ห้วยต้นนุ่น ซึ่งเป็นจุดต่อแดนกับน้ำมางในเขตประเทศพม่า หลังจากกองทัพญี่ปุ่นเริ่มพ่ายต่อกองทัพสัมพันธมิตรในประเทศพม่าที่เริ่มต้นมาตั้งแต่กลางพ.ศ. 2485-2486 ทหารญี่ปุ่นได้ถอยทัพกลับมาตั้งมั่นเพื่อบำรุง

กองกำลังในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ต่อมาช่วงปี พ.ศ. 2487 ทหารญี่ปุ่นได้ทยอยกลับเข้ามา โดยใช้เส้นทางน้ำมาง (ในเขตประเทศพม่า) – ดอยน้ำพอง – ต่อเขต –ห้วยต้นนุ่น – ห้วยปลามุง – ต่อแพเข้าสู่อำเภอขุนยวม โดยอาศัยเส้นทางที่ทหารช่างญี่ปุ่นและแรงงานราษฎรไทยจัดทำขึ้น ซึ่งมาตั้งค่ายอยู่ในเขตอำเภอขุนยวม โดยอาศัยอยู่ตามใต้ถุนวัดเช่น ที่วัดหัวเวียงหรือวัดม่วยต่อ (ปัจจุบันรวมเป็นวัดเดียวกัน)กับวัดคำในเป็นที่ตั้งหน่วยพยาบาล ศาลาวัดขุ่มเป็นที่ตั้งหน่วยสื่อสารกลาง หน้าวัดโพธารามใกล้ฝั่งน้ำยวมเป็นที่ตั้งหน่วยเสบียงอาหาร และที่ศาลากลางบ้านเยื้องกับสถานีตำรวจภูธร อำเภอขุนยวมเป็นที่ตั้งปืนกล 2 กระบอก โดยหันปากกระบอกปืนไปทางสถานีตำรวจ และใช้เป็นที่รับรายงานตัวของทหารที่เข้ามาภายหลัง

1.3 ประวัติการค้าไม้สัก กิจการการทำไม้ในแม่ฮ่องสอน เริ่มต้นเมื่ออังกฤษซึ่งแผ่ขยายอำนาจการปกครองเข้ามาในประเทศพม่าเมื่อหลังสงครามที่อังกฤษชนะพม่า เมื่อปี พ.ศ.2369 บทบาทของอังกฤษ ดูจะเด่นชัดและก็เริ่มเข้ามาทำธุรกิจค้าขาย ในดินแดนแถบนี้ด้วย หนึ่งในธุรกิจที่สำคัญก็คือการค้าไม้สัก เนื่องจากไม้สักในภูมิภาคนี้เป็นไม้ที่มีคุณสมบัติคงทนต่อสภาพภูมิอากาศและทนทานต่อการเจาะทำลายของปลวก กิจการการทำไม้สักได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว และได้มีการตั้งบริษัททำไม้ขึ้นในประเทศพม่า และมีโรงเลื่อยจักรที่เมืองมะละแหม่ง (เมืองท่าส่งออกไม้สักที่สำคัญ) ของประเทศพม่า บริษัทของอังกฤษทำไม้อยู่ในพม่านานหลายปีปริมาณไม้สักในพม่าลดลง ชาวอังกฤษรวมทั้งชาวพม่า ไทใหญ่ กะเหรี่ยง และต่องสู่ จึงได้เริ่มเข้ามาทำไม้สักในเขตล้านนา

จากนั้นมาแม่ฮ่องสอนซึ่งเคยเต็มไปด้วยป่ารก ก็เริ่มมีชาวไทใหญ่มาตั้งหลักปักฐานกันมากขึ้น นอกจากชาวบ้านที่ไปบุกเบิกที่ดินทำไร่นาแล้ว ก็ยังมีชาวไทใหญ่และต่องสู่ที่เชี่ยวชาญการทำไม้จากเขตพม่าเริ่มเข้ามาหาช่องทางทำกินในฝั่งไทยกันมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2432 เป็นต้นมา บริษัทอังกฤษเริ่มเปลี่ยนบทบาทจากการรับซื้อไม้จากชาวพม่า ไทใหญ่ และคนท้องถิ่นมาลงทุนทำไม้ในล้านนาเองอย่างเต็มตัว โดยขอเช่าสัมปทานป่าจากเจ้าเมืองโดยตรง การทำป่าไม้ของอังกฤษในบริเวณเขตแดนระหว่างไทยกับพม่าในการปกครองอังกฤษ นอกจากความหละหลวมในการบริหารการป่าไม้ของเจ้าเมืองเหนือ จนทำให้เกิดเหตุการพิพากกับทางบริษัทป่าไม้ของทางอังกฤษและคนในบังคับแล้ว ปัญหาเขตสัมปทานป่าไม้ที่ไม่มีการกำหนดอย่างชัดเจน และการตัดไม้ทำลายป่าที่ยังไม่ได้อายุ ก็เป็นเหตุให้ทางรัฐบาลสยามถือโอกาสเข้ามาจัดการควบคุมป่าไม้เอง โดยการโอนอำนาจการครอบครองถือสิทธิ์ป่าไม้ให้เป็นสมบัติของแผ่นดิน และจัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้นใน พ.ศ. 2439 มีนายเอช.เสลด เป็นเจ้ากรมป่าไม้คนแรก ในช่วงเดียวกัน การทำป่าไม้ในเขต

แม่ฮ่องสอนตกอยู่ในมือของบริษัทบอมเบย์เบอร์ม่า ซึ่งได้รับสัมปทานจากรัฐบาลให้เช่าทำทั้งหมดเป็นเวลา 50 ปี ชาวบ้านทั่วไปไม่สามารถเข้าไปตัดฟันไม้ได้เองเหมือนแต่ก่อน จึงต้องกลายเป็นลูกจ้างของอังกฤษหรือรับเป็นช่วงทำไม้ส่งให้แก่บริษัท

หลังจากบริษัทบอมเบย์เบอร์ม่าสัมปทานแล้ว ก็เข้ามาตั้งสำนักงานสาขาอยู่ตามเมืองต่างๆ ตั้งแต่ปายถึงแม่สะเรียง สำนักงานใหญ่ของบริษัทอยู่ที่แม่ฮ่องสอนและเมืองยวม ที่แม่ฮ่องสอนนั้นนายฝรั่งตั้งชุมชนเล็กๆ อยู่ที่บริเวณสำนักงานประปาจังหวัดในปัจจุบัน แต่ก่อนบริเวณนั้นเป็นที่โล่งกว้าง ทางบริษัทจึงจัดสร้างบ้านอย่างเป็นสัดส่วน ตรงกลางสร้างเป็นสำนักงานและห้องประชุม เล่ากันว่านายห้างฝรั่งจะไปตีกอล์ฟกันที่สนามบินในปัจจุบันหรือบางครั้งก็เล่นฟุตบอล ชาวแม่ฮ่องสอนได้ลงเล่นด้วยจนเชี่ยวชาญหลายคน ต่อมาเมื่อบริษัทเลิกทำไม้ ยกสำนักงานให้ทางรัฐบาลทำเป็นศาลากลางอยู่ระยะหนึ่ง ในพ.ศ. 2472 บริษัทบอมเบย์เบอร์ม่า เข้ามาทำไม้จนหมดสัมปทานสุดท้าย คือป่าฝั่งตะวันตกของแม่น้ำยวม จากนั้นป่าทั้งหมดก็ปิดไปชั่วคราว แต่ทางการได้อนุญาตให้พ่อค้าไม้ท้องถิ่นรายย่อยเข้ามาทำไม้แป่ (ไม้ที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม้ที่ถูกคัดออก) ซึ่งเป็นไม้ตกค้างจากการทำของบริษัทบอมเบย์เบอร์ม่า จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงได้หยุดการค้าไม้ไป จวบจนกระทั่งปี พ.ศ. 2533 รัฐบาลประกาศปิดป่า

1.4 แนวคูเมืองเก่า แนวคูเมืองของตัวเมืองแม่ฮ่องสอนเดิม คือบริเวณตำบลจองคำ ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ตามแนวผังเมืองโบราณ ดังนี้

ทิศเหนือ เริ่มจากกำแพงวัดหัวเวียงผ่านตลาดสด เลียบแนวสนามบิน ตัดออกหน้าประตูโรงพยาบาลศรีสังวาลและจากแนวกำแพงด้านทิศตะวันตกของวัดหัวเวียงตัดออกไปทางสามแยกวัดม่วยต่อ เดิมเป็นประตูเมืองเก่าเรียกว่า **“ประตูดำ”** เพราะใช้เป็นทางนำศพออกไปป่าช้า

ทิศตะวันออก จากหน้าประตูโรงพยาบาลศรีสังวาลย์ เดิมเป็นประตูเมืองเรียกว่า **“ประตูทัพ”** ตัดไปตามแนวรั้วโรงพยาบาลศรีสังวาลย์จรดลำน้ำแม่ฮ่องสอน ยังปรากฏแนวคูเมืองอยู่บ้าง

ทิศตะวันตก เริ่มจากแนวรั้วด้านทิศตะวันออกของวัดก้ำก่อ ตัดออกหลังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน เขต 1 ผ่านหมู่บ้านเลียบแนวถนนผดุงม่วยต่อไปจรดสามแยกวัดม่วยต่อ

ทิศใต้ เริ่มจากลำน้ำแม่ฮ่องสอนหลังโรงไฟฟ้าตัดขนานแนวทุ่งไปสู่ถนนขุนลุมประพาส มีประตูเมืองเก่า เรียกว่า **“ประตูโขเผิก”** ตัดไปจรดกำแพงวัดก้ำก่อ

1.5 บุคคลสำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.5.1 ระดับเจ้าเมืองหรือเจ้าฟ้า เก็บรวบรวมชีวประวัติของเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอนในอดีต ซึ่งได้แก่ พญาสิงหนาทราชา เจ้าแม่นางเมี้ยะ พญาพิทักษ์สยามเขต และพญาพิศาลฮ่องสอนบุรี

1.5.2 เจ้าอาวาสวัดในอดีต เก็บรวบรวมชีวประวัติของเกจิอาจารย์เจ้าอาวาสวัดในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วย พระราชวีราภร (บุญมา ญาณคุตโต) พระญาณวีรคม พระครูอนุสุตศาสนจักร พระครูอนุสารสาสนกรณ์ พระมหาธรรมศร ฐานิสุสโร พระครูโสภณสวัสดิการ พระครูสุมนวรคุณ และพระครูศรีวิชัย

1.5.3 ระดับท้องถิ่น พบว่ามีผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และบุคคลสำคัญของชุมชนหลายคน ตามรายชื่อดังนี้ อาจารย์จรูญ คำนวณตา,อาจารย์ประเสริฐ ประดิษฐ์, อาจารย์บุญเลิศ วิรัตนภรณ์,อาจารย์ประเวช คำสวัสดิ์,อาจารย์สุรพล เทพบุญ, อาจารย์สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ,นายต่าเอ ติยะวงศ์,นางเทพินท์ พงษ์วดี,นายบุญภพ วัฒนวงศ์, นายลำดวน จองแก้ว, นางสาววัฒนา กวีวัฒน์,นางจิ่งเมี๊ยะ ภมรภักดีภูมิ ,นางวนิดา จันทิมา (ป้าดำ),นายยอด เข่งภักดี, นายหลี่ วงศ์มณี,นายชัยณรงค์ คงแก้ว (สอน),นายสุขชัย เฉลิมผลวงศ์กุล,นายโซ ไม่มีสกุล,นางสาวทับทิม กวีวัฒน์,นายมานพ ประเสริฐกุล,นายคำหล้า ไม่มีสกุล,นายจินดา ชัยยานนท์,นางสุขเกษม เนตรสมบูรณ์, นางปทุมวดี จอมวงศ์,นางทองใบ หมีจันทร์ต๊ะ,นางเมี๊ยะกี่ ไม่มีสกุล,นายคำใส มะณีศรี, นายหม่อง คำอ่อง,นายป๊ะ ไม่มีสกุล,นายอรุณ สันติกรรม,นางเหย่น ศรีจันตา,นายอ่อน ลือนาม,นางไข่แก้ว จิ่งต่า,นางหอม ไม่มีสกุล,นายเปา ไม่มีสกุล,นายหม่องเมี๊ยะ ไม่มีสกุล,หลวงพ่อเล็ก สันติกรรม,นาย สมัคร สุขศรี, พระปันตุละ ปัญญาสามี, นายจันทร์ต่อ นันย์ตา,และนายทองดี กิติพันธ์

1.6 เขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน เดิมมี 2 ตำบลคือ ตำบลจองคำและตำบลหม่วยต่อ ปัจจุบันแบ่งเป็น 6 ชุมชน (ป๊อก) ดังนี้ ป๊อกกาดเก่า ป๊อกกลางเวียง ป๊อกปางล้อ ป๊อกดอนเจดีย์ ป๊อกตะวันออก และป๊อกหนองจองคำ

1.7 การแต่งกาย พบว่าชาวไทใหญ่ทั้งผู้หญิงและผู้ชายมีศิลปะการแต่งกายแสดงถึงความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเองในแต่ละวัย และตามแต่ละเทศกาล

1.8 เครื่องมือเครื่องใช้โบราณ ชาวไทใหญ่มีเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันเป็นจำนวนมาก ประกอบด้วยดังนี้ ปืนแก๊ปไทใหญ่ เครื่องเสียงของเจ้าเมือง ระฆังใหญ่ เรือขุด กังสดาล ตัวปั้ม 12 ราศี หีบใส่ยาทหารญี่ปุ่น ขันข้าวตอกดอกไม้ มีดทำเรือล่องน้ำปาย เครื่องบูชาพระพุทธ อุ๊ปแดงใส่ข้าวไปวัด และเครื่องสังคโลก

1.9 เครื่องดนตรี พบเครื่องดนตรีไทใหญ่ที่นิยมเล่นในเทศกาลต่างๆ ประกอบด้วย ตอยออฮอร์น กลองก้นยาว กลองมองเซิง มองกาก (ทำมาจากไม้ไผ่) และเต่งตุง (ทำมาจากไม้ไผ่)

1.10. การละเล่นพื้นบ้าน มีการละเล่นพื้นบ้านในเทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลสงกรานต์ ซึ่งคนพื้นบ้านชนบทจังหวัดแม่ฮ่องสอนเรียกกันว่า “ปอยเหลินห้า” คืองานสนุกสนานในเดือน 5 (เมษายน) นอกจากจะมีการสรงน้ำพระพุทธรูป สรงน้ำพระภิกษุสงฆ์ รดน้ำดำหัว ฯลฯ แล้ว กลุ่มหนุ่มสาวจะนิยมจับกลุ่มเล่นการละเล่นต่างๆ ตามประเพณี ส่วนโอกาสที่ไม่มีงานประเพณี กลุ่มเด็กๆ จะเล่นกันตามโรงเรียน ลานวัด หรือลานเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน ปัจจุบันการละเล่นเหล่านี้ ไม่มีผู้นิยมเล่นกันแล้ว เพราะมีการละเล่นอย่างอื่นเข้ามาแทน การละเล่นพื้นบ้านในแม่ฮ่องสอนประกอบด้วย หมากขว่าง หมากนิม หมากนิมโท ม้าก๊อบแก๊บ (ม้ากะลา) และม้าโต่งต้าง (เดินต่อขา) เป็นต้น

1.11 ประเพณีที่สำคัญในรอบปี ในรอบปีหนึ่งๆ ชาวไทใหญ่มีงานที่สำคัญมากมายที่ยังคงรักษาไว้มีการสืบทอดต่อ ๆกันมาอย่างเหนียวแน่น ชาวไทใหญ่ทุกคนเชื่อว่าหากได้ร่วมงานประเพณีแล้วจะส่งผลให้ตนเองมีความสุขเจริญก้าวหน้า ทำไร่ทำนาได้ผลิตผลสมบูรณ์และยังช่วยให้หมู่บ้านของตนเองอยู่อย่างเป็นสุข ไม่มีเหตุร้ายภยันตรายใดๆ มากล้ำกรายในรอบปีมีประเพณีต่าง ๆ มากมายเช่น กาบซอมอู ปอยกาบซอมบุ๋ญเจ้าเข้าก่ำ ปอยหลู่ข้าวหย่ากู๊ ปอยโหลปอยส่างลอง กั่นตอ ปอยจ่าตี่ วานปะลิก ต่างซอมต่อโหลง แฮนซอมโก่จา งานกาดพิดการแห่จองพารา การตักบาตรเทโว การหลู่เตนเหง ต้นแปก ปอยอ่องจ๊อด หรือก๋อยจ๊อด ปอยหวั่งกะป่าหรือเขาวงกต ปอยป๋ายหลอย ปอยล่องผ่องไตหรือลองกระทง หลู่ส่างกานคำ และส่างกานกะฐิ่งหรือการถวายกฐิน

1.12 พิธีกรรม ชาวไทใหญ่นิยมประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพราะเชื่อว่าหากทำแล้วจะเกิดประโยชน์ ทำให้ได้บุญกุศลจากการพิธีกรรมเหล่านั้น ตัวอย่างพิธีกรรมต่างๆมีดังนี้ การนอนวัด การสืบชะตา และปอยเหลิม

1.13 อาหารคาว/หวาน อาหารไทใหญ่มีทั้งอาหารคาว อาหารหวาน ซึ่งอาหารคาวจะมีเครื่องปรุงที่สำคัญ ได้แก่ “ถั่วเน่าแค้บ” ทำจากถั่วเหลือง หากจะรับประทานหรือใช้ใน

การปรุงอาหารต้องนำไปปิ้ง แล้วบดหรือตำจนละเอียด “มะสล่า” ซึ่งมีไว้สำหรับ เป็นเครื่องแกง ฮังเล ใช้กับเนื้อหมู ไก่ เป็ด กุ้ง ปู และปลา และยังใส่เป็นเครื่องเทศในอาหารประเภท อุ๊บ และ “ไม้ขี้ก้าน” เป็นเครื่องปรุงอาหารมีรสเผ็ดนำมาใส่ในมะเขือหุง(แกงมะเขือ) ดอกต้างหุงข้าวคั่ว (แกงดอกต้าง) ประเภทของอาหารสามารถแยกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้ ประเภทอุ๊บ ประเภทโก้ หรือยำ ประเภทแกง ประเภทน้ำพริก และประเภทอื่นๆ ส่วนอาหารหวานที่นิยมทำกันจะประกอบด้วย อาละหว่า ส่วยทะมิน เป็งมุ้ง อาละหว่าจุ่ง ข้าวหย่ากู้ ข้าวปองต่อ เป่จ่อ เป่โหย่ ข้าวซอยตัด ข้าวควบ ข้าวเม็ดก่าย(ข้าวแต๋น) ข้าวซอยจ่อ ข้าวมูนปาด สะล่าพู ข้าวมูนข่วย (ขนมวง) ข้าวปุก(ข้าวคลุกงา) ข้าวหลามมูล ขนมงา และถั่วเหลืองคั่ว เป็นต้น

1.14 สัตว์พื้นบ้าน พบสัตว์พื้นบ้านในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ เขียดแลว ปลาสะแงะ ปลากึง ปลามุง ตะพาบน้ำ แย้ และปลากระทิง (ปลาแค้ว)

1.15 พืชพื้นบ้าน พบพืชพื้นบ้านที่ใช้เป็นอาหาร ได้แก่ ส้มปี้ หมากหนามโก้ง ผักกูด ผักกุ่ม ถั่วแปบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสมุนไพรพื้นบ้านอีกหลายชนิด ที่ชาวไทใหญ่นำมาบด หรือตำ เพื่อนำมาประคบตามร่างกายที่มีรอยซ้ำ หรือสมุนไพรบางตัว นำรากมาต้มอาบเพื่อสุขภาพ เพื่อช่วยในการบำรุงเลือด บำรุงธาตุให้ดีขึ้น และบางตัวช่วยขับลมพิษในร่างกายที่มีผื่นคันขึ้นตามร่างกายอีกด้วย ส่วนพืชกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ ได้แก่ ดอกกระพี้จั่น ดอกบัวตอง ดอกเอื้องแซะ รองเท้านารี ดอกเปียกะโต ดอกเหม่เมี้ยว ดอกปานคยอก และไม้สะเป่

1.16 ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สำคัญ แบ่งออกเป็นภูมิปัญญาด้านแพทย์พื้นบ้าน ด้านวรรณกรรม ด้านศิลปะการแสดง ด้านหมอดู และด้านหัตถกรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.16.1 ด้านแพทย์พื้นบ้าน คือ การนวดแผนโบราณ เป็นการนวดพื้นบ้าน โดยใช้วิธีการบีบนวดเพื่อผ่อนคลายกล้ามเนื้อและรักษาอาการปวดท้องเนื่องจากการยกของหนัก และรักษาอาการปวดไหปลาร้า ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการนวด หรือหมอนวด ได้แก่นายลำดวน จองแก้ว (หมอเล็ก) นางจิ่งเมี๊ยะ ภมรภักดีภูมิ และ นางวนิดา จันทิมา (ป้าดำ)

1.16.2 ด้านวรรณกรรม วรรณกรรมไทใหญ่มีทั้งที่เป็นวรรณกรรมประเภทมุขปาฐะ คือ เป็นการบอกเล่า เรื่องราว หรือการแสดงออกทางอารมณ์ด้วยทำนองเพลงในโอกาสต่างๆ เช่นตำนาน ที่เล่าสืบต่อกันมา ไม่ได้บันทึกไว้เป็นหนังสือ นิทานไทใหญ่ (อะปุ่มไต) เป็นนิทานสั้นๆใช้เล่าสนุกสนาน และวรรณกรรมประเภทลายลักษณ์อักษร คือ การจดบันทึกไว้ใน

ที่ต่างๆ เช่น แผ่นไม้ แผ่นหนัง แผ่นหิน และกระดาษ ประเภทของวรรณกรรมลายลักษณ์อักษร แบ่งกลุ่มใหญ่ๆได้ 2 กลุ่ม คือ ลึกโหลง และลึกอ่อน การเฮดกวามไต นอกจากนี้ยังมีเพลงแม่ฮ่องสอนแดนไพร ที่ถือได้ว่าเป็นเพลงประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.16.3 ด้านศิลปะการแสดง ประกอบด้วย การก้าลาย ก้าแลว รำโต รำไต รำกิ่งกะหล่า และการแสดงจ้าดไต ซึ่งการแสดงเหล่านี้จะนิยมแสดง ในงานเทศกาล หรืองานเฉลิมฉลองในโอกาสสำคัญ ๆ เช่นในการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง เทศกาลวันออกพรรษา และประเพณีต่าง ๆในแต่ละปี

1.16.4 ด้านหมอดู ประกอบด้วย สล่าหรือ หมอดู และพิธีกรรมความเชื่อ ในเรื่องพิธีกรรมความเชื่อ นั้นได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยยึดถือตาม ศาสนาและประเพณีของชาวไทใหญ่ และยึดถือตามตำราโหราศาสตร์ ส่วนสล่าหรือหมอดูนั้น ต้องเป็นผู้ที่ถือศีลห้าอย่างเคร่งครัด ผู้เป็นสล่าจะทำนายดวงชะตาโดยการดูลายมือและ ดูจากวัน เดือน ปีเกิด หากมีเคราะห์จะทำการสะเดาะเคราะห์ โดยการจุดเทียนสืบชะตา

1.16.5 ด้านหัตถกรรม ประกอบด้วย การทำก๊อกซอมต่อ การทำเสื้อไต การทำจองพารา การแกะสลักลายไต และงานจักรสาน กุ๊บไต โก๋ย เปด แปม ซึ่งถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้คิดค้นขึ้นมาจากของที่หาง่ายในสมัยนั้น เช่นในงานจักรสานที่ทำจากไม้ไผ่ที่หาได้ง่ายและ สามมารถนำมาใช้ประโยชน์ในหลายๆด้าน

1.17. ถนนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน พบว่ามีถนนที่สั้นที่สุดในภาคเหนือ คือ ถนนราชธรรมพิทักษ์ ยาวประมาณ 300 เมตร และมีการตั้งชื่อถนนทั้ง 17 สายอย่างคล้องจองกัน ดังนี้

ขุนลมประพาส สิงหนาทบำรุง ผดุงม่วยต่อ ปางล้อนิคม อุดมชาวนิเทศ
นิเวศพิศาล ชำนาญสถิตย์ ประดิษฐ์จองคำ ราชธรรมพิทักษ์มรรคสันติ
ศิริมงคล ประชาชนอุทิศ พาณิชย์วัฒนา ประชาเสกสรร สัมพันธ์เจริญเมือง
รุ่งเรืองการค้า นาวาคชสาร

1.18 ภาคธุรกิจ พบว่ามีภาคธุรกิจที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยว ดังนี้ ร้านขายหนังสือ ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายยา ศูนย์การค้า ตลาด ตลาดรวมรส และร้านอาหารไทใหญ่ นอกจากนี้ยังมีบริษัทนำเที่ยวและรถเช่า ปั๊มน้ำมัน ร้านนวดแผนโบราณ โรงแรมและเกสท์เฮ้าส์

1.19 ศาลเจ้าเมือง พบว่าชาวไทใหญ่ มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตมาช้านาน การรวมตัวกันก่อสร้างบ้านเรือน ชุมชน จะมีการอัญเชิญผีบรรพบุรุษที่เรียกว่า “เจ้าเมือง” มาคอยปกป้องรักษา ดูแลบ้านเมืองหรือชุมชนนั้นๆ ให้อยู่เย็นเป็นสุข เป็นที่พึ่งและยึดเหนี่ยวทางใจของผู้คน โดยการกำหนดสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อสร้างเป็น “ศาลเจ้าเมือง” แล้วอัญเชิญเจ้าเมืองที่ตนเคารพนับถือมาสิงสถิตที่ศาลแห่งนั้น ชุมชนคนไตในจังหวัดแม่ฮ่องสอน แทบทุกหมู่บ้านจะนับถือ “ เจ้าพ่อข้อมือเหล็ก” และ “ เจ้าพ่อเมืองแข่ “จึงได้สร้างศาลขึ้นเป็นศาลเจ้าพ่อข้อมือเหล็ก และศาลเจ้าพ่อเมืองแข่

1.20 หลุมลบภัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่สองประมาณปี พ.ศ. 2484 ถึง พ.ศ. 2488 ชาวบ้านในจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้สร้างหลุมหลบภัยจากการทิ้งระเบิดของฝ่ายสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ 2 ปัจจุบันจะอยู่บริเวณถนนศิริมงคล ใต้เชิงดอยกองมู และบริเวณร้านตลาดโต้รุ่งหน้าสถานีตำรวจภูธรเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งบรรจุคนได้ 15-20 คน ลักษณะของหลุม คือ กว้างประมาณ 2 เมตร ยาวประมาณ 10 เมตร สูงประมาณ 1.20 เมตร หลังคาหลุมปูด้วยท่อนไม้มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 30 เมตรและยาวประมาณ 2 เมตร เรียงชิดติดกันแล้วกลบด้วยดิน เพื่อเป็นการอำพรางสายตาจากนักบิน มีทางลาดลงสู่หลุมเป็นแบบขั้นบันได ปัจจุบันหลุมหลบภัยแห่งนี้ได้ถูกดินทับถมเพื่อเป็นที่สร้างบ้านเรือน และสร้างถนนศิริมงคลผ่าน จึงไม่เห็นร่องรอยของหลุมหลบภัยดังกล่าวแล้ว

1.21 ที่ออกกำลังกาย มีสถานที่การออกกำลังกาย ที่สนามกีฬากลางเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน สนามกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน ส่วนวิ่งและปั่นจักรยานสามารถไปวิ่งและปั่นจักรยานได้ที่ถนนเส้นเลี่ยงเมือง นอกจากนี้ยังศูนย์การกีฬาแห่งประเทศไทยจังหวัดแม่ฮ่องสอน หรือ กกท. มีบริการให้เล่นกีฬาหลายอย่าง เช่น บาสเกตบอล วอลเล่ห์บอล ตระกร้อ ห้องฟิตเน็ท ลานออกกำลังกาย และเทนนิส

1.22. ร้านของที่ระลึก มีร้านขายของที่ระลึกหลายร้านเช่น ร้านอำภา ร้านมณีรัตน์ ร้านมิ้งแม้วซูวีเนีย ศูนย์ OTOP และ CO-OP ส่วนในตอนกลางคืนมีตลาดไนท์บาซาร์จะมีของพื้นบ้านไทใหญ่ขายมากมาย อาทิเช่น ขนมไทใหญ่ อาหารไทใหญ่ให้ได้ลิ้มลอง

1.23 สถานที่ธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม และยังคงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติมากที่สุด ได้แก่ ถ้ำจ๊กต่อ วนอุทยานถ้ำปลา – น้ำตกผาเสื่อ น้ำตกกึดหลวง น้ำตกผาเสื่อ แม่น้ำปาย น้ำบ่อเป็ด น้ำบ่อมูเซอ

ลำน้ำปุ๊ หนองจองคำ ภูโคลน คันทรีคลับ กระเหรี่ยงคอยาว (บ้านห้วยเสือเฒ่า) โครงการสวนสาธารณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามพระราชดำริ (ท่าโป่งแดง) สวนรุกชาติห้วยโป่งแข่ สวนสัตว์ปางหมู สวนสาธารณะข้างโขเผิก บ้านรักไทย น้ำพุร้อนผาบ่อง รอยพระพุทธบาทป่าปุ๊ จุดชมวิวผาบ่อง ดอยไมโครเวฟ(บ้านยอดดอย) ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน สถานีประมงน้ำจืด กรมประมง สถานีวิจัยทดสอบพันธ์สัตว์แม่ฮ่องสอน ศูนย์ส่งเสริมเกษตรพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน โครงการธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank) โครงการพระราชดำริปางตอง 2 (ปางอุ๋ง) ศูนย์พัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ และสวนไผ่ศึกษา

1.24. แหล่งเรียนรู้ เขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการหลายแหล่งดังนี้การ ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน และศูนย์ภาษาและสารสนเทศชุมชนแม่ฮ่องสอน(ชานกะเล) ของวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

1.25 บ้านไทใหญ่ เขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนยังมีบ้านเรือนของราษฎรที่คงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรมไทใหญ่อยู่หลายหลัง เช่นบ้านอัญมณี โรงแรมสงวนสินเดิม(ร้านบัวแก้วปัจจุบัน) บ้านอาจารย์บุญเลิศ บ้านโบราณ บ้านคุณดารณี บ้านลออ บ้านขุนอาทร และอื่นๆ

1.26 วัด ชีวิตของชาวไทใหญ่แม่ฮ่องสอนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัดมาก จึงมีการสร้างวัดในบริเวณเขตเทศบาลเป็นจำนวนมาก แต่ละวัดจะมีสิ่งที่สำคัญทั้งในเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมหลายประการ ได้แก่ วัดพระธาตุดอยกองมู วัดพระนอน วัดม่วยต่อ วัดก้ำก่อ วัดจองคำ วัดจองกลาง วัดหัวเวียง วัดดอนเจดีย์ วัดกลางทุ่ง และวัดปางล้อ นอกจากนี้ยังมีวัดที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ได้แก่ วัดผาอ่าง วัดป่าบ้านใหม่ วัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้น วัดกุงเปา วัดป่าอุดมพร วัดสบป่อง วัดปางหมู วัดผาบ่องใต้ วัดผาบ่องเหนือ วัดห้วยเดื่อ และวัดป่าปุ๊ วัดในเขตเทศบาลเมืองจะมี ปู่จอง หรือคนเก็บข้าวพระตอนเช้า โดยจะเก็บไปตามถนนสายต่างๆ ในตอนเช้าชาวบ้านที่ต้องการถวายอาหารแก่พระภิกษุ แต่ไม่มีเวลาไปถวายที่วัด ชาวบ้านจึงจัดเตรียมอาหารคาวหวานใส่ปิ่นโต หรือ สำรับไว้บริเวณหน้าบ้าน พอได้เวลาประมาณ 08.00 น. – 10.30 น. (ยกเว้นวันพระ) ปู่จองก็จะเดินด้วยเท้าพร้อมรถเข็น มารับอาหารคาวหวานไปถวายพระในแต่ละวัดที่ปู่จองอาศัยอยู่ ปู่จองแต่ละวัดจะรับผิดชอบในการเก็บอาหารคาวหวานตามป๊อกต่าง ๆ เดิมจะมีการตีจีเจ่ (กังสดาล) เพื่อเป็นสัญญาณบอกว่าใกล้มาถึงแล้วให้เตรียมอาหารหรือสำรับไว้ ปัจจุบันไม่มีแล้ว เส้นทางในการเก็บข้าวพระ (ข้าวซอม) ของแต่ละวัดอาจเดินไปใน

เส้นทางเดียวกันแต่ขึ้นอยู่กับคณะศรัทธาของแต่ละวัด ปัจจุบันมีปู่จอง (คนเก็บข้าวพระ) ที่วัดกลางทุ่ง วัดจองคำ และวัดจองกลาง

1.27. หน่วยงาน เขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน ศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ ศาลเด็กและเยาวชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าดีเซลแม่ฮ่องสอน ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน บริษัทเปรมประชาขนส่งแม่ฮ่องสอน บริษัทสมบัติทัวร์ บริษัทการบินไทย และบริษัทนกแอร์ เรือนจำเก่า และบริเวณลานวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

1.1 การออกเทศบัญญัติควบคุมและส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทใหญ่ ควรมีการออกเทศบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคารในเขตเทศบาล ให้มีการอนุรักษ์และส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทใหญ่ไว้ และออกเทศบัญญัติให้สามารถสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซม ปรับปรุงอาคารบ้านเรือนที่คงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรมไทใหญ่

1.2 การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประจำเมืองศูนย์ไทใหญ่ศึกษา ให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประจำเมืองขึ้น บริเวณลานวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.3 การสร้างอนุสาวรีย์และหอประวัติของเจ้าแม่นางเมี๊ยะ เทศบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรออกแบบและสร้างอนุสาวรีย์และหอประวัติของเจ้าแม่นางเมี๊ยะขึ้นบริเวณสนามหญ้าด้านหลังวัดพระนอน

1.4 การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนควรสนับสนุนการจัดทำป้ายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อแสดงประวัติความเป็นมา หรือเรื่องราวที่มีชีวิต และน่าสนใจตามสถานที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ วัด ถนน ศาลเจ้าพ่อ สิงห์คู่วัดพระนอน โบสถ์วัดพระนอน ส่างหว่างวัดก้ำก่อ ภาพงานประเพณีสำคัญประจำวัด และอื่นๆ

1.5 การสร้างทางจักรยานและการรณรงค์ สภาพบริบทของเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองที่มีขนาดเล็ก มีถนนสายหลักในเมืองเพียง 2 สายแต่ปัจจุบันเริ่มมีการใช้รถยนต์และรถจักรยานยนต์กันมากขึ้น ทำให้สูญเสียความงดงามของเมืองลง ครั้นจะสนับสนุนให้มีการใช้จักรยานกันมากขึ้น ก็อาจจะเกิดอันตรายต่อผู้ใช้จักรยานได้ง่ายโดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใช้จักรยานที่เป็น

คนสูงอายุและเด็ก เนื่องจากถนนแคบและไม่มีทางจักรยานโดยเฉพาะ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรกำหนดให้มีการสร้างทางจักรยานในเขตเมืองเก่า และถนนรอบชานเมือง พร้อมทั้งจัดให้มีสัปดาห์แห่งการรณรงค์ใช้จักรยานในทุกเดือน

1.6 การส่งเสริมการปลูกไม้ดอกไม้ประดับพื้นบ้าน ในชุมชนชาวไทใหญ่แต่โบราณนิยมปลูกไม้ดอกไม้ประดับพื้นบ้านไว้เป็นจำนวนมากบริเวณหน้าบ้าน ปัจจุบันเริ่มมีการปลูกน้อยลง ทำให้ อัตตลักษณ์ไม้ดอกไม้ประดับของชาวไทใหญ่หายไปเกือบหมด เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรมีส่งเสริม สนับสนุนการปลูกไม้ดอกไม้ประดับพื้นบ้านไทใหญ่ เช่น ดอกเหม่เมี่ยว ไม้สะเป่ ต้นหมาก ต้นโกศล เอื้องแซะ เอื้องคำ และอื่น ๆ พร้อมทั้งจัดประกวดพันธุ์ไม้พื้นบ้านหน้าบ้านโดยสร้างแรงจูงใจในรูปแบบการลดภาษีโรงเรือน

1.7 การส่งเสริมธุรกิจชุมชนในการผลิตและจำหน่ายอาหารไทใหญ่ จากการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้นำชุมชน ได้สะท้อนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับอาหารไทใหญ่ว่า ชาวไทใหญ่มีอาหารไทใหญ่ทั้งประเภทของคาว และของหวานเป็นจำนวนมาก แต่ปรากฏว่ามีประชาชนชาวไทใหญ่เท่านั้นที่นิยมรับประทานกัน อาหารไทใหญ่ยังไม่เป็นที่แพร่หลายให้คนทั่วไปรู้จักลิ้มลองมากนัก เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการผลิตและการจำหน่ายอาหารไทใหญ่ของชุมชนให้รู้จักเป็นที่รู้จักแพร่หลาย โดยจัดทำเป็นเทศกาลอาหารไทใหญ่ หรืออาหารไทใหญ่เพื่อสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

1.8 ระบบบำบัดน้ำเสีย จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้นำชุมชนและผู้แทนครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ยังไม่มีบ่อบำบัดน้ำเสียประจำครัวเรือน น้ำเสียจากครัวเรือนส่วนใหญ่จะไหลไปลงยังลำน้ำปุ๊ และลำน้ำแม่ฮ่องสอน คาดว่าจะเกิดมลภาวะทางน้ำในอนาคตได้ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรดำเนินการดังนี้

1)กำหนดมาตรการส่งเสริมและบังคับให้ทุกหลังคาเรือนที่กำลังจะสร้างอาคารใหม่หรือปรับปรุงอาคารเดิมต้องสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียประจำครัวเรือนไว้

2)กรณีอาคารเก่าที่ไม่มีระบบบ่อบำบัดน้ำเสีย เทศบาลควรมีมาตรการสนับสนุนและบังคับให้มีการสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียในลักษณะเป็นบ้าน 8-10 หลังต่อบ่อหรือรูปแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

1.9 การฟื้นฟูสภาพลำน้ำ จากการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องพบว่าลำน้ำแม่ฮ่องสอน และลำน้ำปุ๊ ปัจจุบันแม้มีค่ามลภาวะทางน้ำอยู่ในระดับปกติ แต่จำนวนสัตว์น้ำต่าง ๆ และพืชผัก เช่น ปลา ตะพาบน้ำ หรือต้นบอน ต้นผักกูด มีจำนวนลดน้อยลง และหากว่าในอนาคตถ้าไม่มีมาตรการป้องกัน และบำรุงรักษาอย่างชัดเจน คาดว่าจะมีสภาพไม่แตกต่างจากลำน้ำในเมืองต่าง ๆ ที่เต็มไปด้วยมลภาวะ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน จึงควรมีมาตรการดังนี้

1)สร้างกลไกของชุมชนให้มีส่วนร่วมเฝ้าระวังตรวจสอบมลภาวะทางน้ำอย่างสม่ำเสมอ

2) ควรมีการกำหนดเทศบัญญัติกันพื้นที่ห่างจากริมฝั่งลำน้ำ ไม่น้อยกว่า 10 เมตร ไว้เป็นพื้นที่สาธารณะ ไม่ให้มีการก่อสร้างอาคารใหม่ ๆหรือขยายต่ออาคารขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว

3) ประสานกับ อบต.ปางหมู และ สำนักงานการเกษตรและสหกรณ์เพื่อรณรงค์ให้ประชากรที่อยู่ในบริเวณสองฝั่งลำน้ำปุ๋และลำน้ำแม่ฮ่องสอนให้ลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและปุ๋ยเคมี เพราะ สารดังกล่าวถูกชะล้างลงสู่ลำน้ำแล้วมีกระทบต่อสัตว์น้ำ ต่าง ๆ

1.10 การลดขยะ กำจัดขยะ ปัจจุบันเทศบาลมีการนำขยะประเภทเศษอาหาร เศษใบไม้ ใบหญ้า ขยะเปียกมาแปรรูปเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ส่วนขยะแห้งก็ลดปริมาณโดยกระบวนการซื้อขยะรีไซเคิล และทำการฝังกลบ โดยภาพรวมของการกำจัดขยะในเขตเทศบาลก็สามารถแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่งแต่ยังไม่เป็นการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน จากการเก็บข้อมูลภาคสนามได้มีผู้เสนอข้อคิดเห็นต่อปัญหาขยะดังนี้

1) ควรมีมาตรการจูงใจ และบังคับให้ร้านค้า พ่อค้า แม่ค้าลดการใช้ถุงพลาสติกลงหันมาใช้ตะกร้า ถุงผ้า ใบตองหรือวัสดุอื่นที่สลายง่าย

2) สนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกหลังคาเรือนมีการแปรรูปขยะมาเป็นปุ๋ยอินทรีย์

3)ประสานความร่วมมือกับ สถานศึกษาทุกแห่ง ส่วนราชการ ชุมชนและภาคธุรกิจ จัดรณรงค์การลดภาวะโลกร้อนจากขยะ

4)พัฒนาระบบคัดแยกขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน รถเก็บขยะ และการกำจัดขยะให้ชัดเจน

5)ควรมีการประชุมประสานการจัดการขยะบริเวณรอยต่อกับตำบลปางหมูและตำบลผาบ่อง เพราะปัจจุบันมีการทิ้งขยะเรี่ยราดไม่มีระเบียบ ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่สามารถดูแลได้ครอบคลุม

1.11. การสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์ ปัจจุบันมีบุคคลหลายกลุ่มที่มีส่วนช่วยทั้งทางตรงและทางอ้อมในการทำให้เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองที่น่าอยู่อาศัย เช่นเจ้าของบ้านไทใหญ่ ผู้ที่แต่งกายไทใหญ่ ผู้ประกอบการที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และผู้ใช้จักยานเป็นประจำ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนควรมีการจัดทำเกียรติบัตร และป้ายทองเหลือง เพื่อมอบให้แก่บุคคลหรือสถานที่ต่างๆ คือ เจ้าของบ้านสถาปัตยกรรมไทใหญ่ ผู้แต่งกายไทใหญ่ พ่อค้า แม่ค้าที่ใช้วัสดุทางธรรมชาติในการบรรจุหีบห่ออาหาร และ ผู้ใช้จักรยาน

1.12 การส่งเสริมสนับสนุนให้คนหนุ่มสาวและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ปัจจุบันชุมชนในเขตเมืองโดยเฉพาะชุมชนป๊อกกาดมีการรวมตัวทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาวัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นวัยสูงอายุ ประชากรในวัยหนุ่มสาวเข้ามามี

ส่วนร่วมน้อยมาก ในอนาคตถ้ากลุ่มผู้สูงวัยเหล่านี้หมดไป จะทำให้ขาดกลุ่มผู้เชื่อมต่อในการขับเคลื่อนการพัฒนาทางสังคมของชุมชนดังเช่นปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

2.1 การจัดทำระบบฐานข้อมูลเชิงแผนที่ จากการศึกษาพบว่าเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและพื้นที่ใกล้เคียง มีสิ่งต่าง ๆ ที่ดีงามเป็นจำนวนมากที่ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งแก่สิ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี สิ่งแวดล้อม สถานที่ท่องเที่ยว และอื่น ๆ ที่ประชุมประชาสังคมเขตเมือง และจากการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องจึงได้มีข้อสรุปตรงกันว่า จำเป็นที่ต้องมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลเชิงแผนที่ซึ่งแสดงถึงประวัติศาสตร์, วิวัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประวัติศาสตร์เรื่องเล่า สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ, มนุษย์สร้าง วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ผู้รู้ภูมิปัญญา และการท่องเที่ยว ระบบสารสนเทศจะมีประโยชน์ในแง่ของการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ระบบสืบค้นข้อมูล ระบบสารสนเทศเพื่อการวางแผนและตัดสินใจ

2.2 การจัดเวทีเสวนาทางวิชาการ ปัจจุบัน องค์ความรู้เกี่ยวกับแม่ฮ่องสอนในบางประเด็นยังมีข้อขัดแย้งทางวิชาการอยู่หลายประเด็น จึงควรมีการจัดให้มีเวทีวิชาการเพื่อช่วยกระตุ้นให้นักวิชาการ ชุมชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อรับฟังปัญหา หาข้อสรุป กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา และพัฒนาร่วมกันต่อไปในอนาคต

2.3 การผลิตสื่อในรูปแบบต่าง ๆ จากข้อค้นพบในการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีต่าง ๆ พบว่า มีข้อมูลองค์ความรู้ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก จึงควรมีการสนับสนุนผลิตองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และสิ่งที่ดีงามต่างๆ เผยแพร่แก่ประชาชน นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจในรูปแบบ เอกสาร วีดีทัศน์ ป้าย และอื่น ๆ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาคธุรกิจ

3.1 มีส่วนร่วมในการนำข้อมูลจากโครงการวิจัยไปเผยแพร่ทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยว ประชาชน และอื่นๆ

3.2 สนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรต่างๆ ในการพัฒนาเขตเมืองแม่ฮ่องสอนให้ดำรงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรม และศิลปวัฒนธรรมไทใหญ่

3.3 สนับสนุนกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้ลงถึงประชาชนระดับรากหญ้าให้มากที่สุด

3.4 มีส่วนร่วมและสนับสนุนในด้านการลดมลภาวะจากสิ่งแวดล้อมและลดการใช้พลังงาน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการรณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

4. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ

4.1 ช่วยเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และสิ่งที่ดีงามแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว

4.2 มีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะ น้ำเสีย และลดการใช้พลังงาน

4.3 สนับสนุนผลิตภัณฑ์ทางด้านอาหาร ของคบเคี้ยว และของที่ระลึกของชุมชน

4.4 รณรงค์และเข้าร่วมสัปดาห์การใช้จักรยานในเขตเทศบาล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปสู่การพัฒนาเป็นระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม

2) ควรมีการศึกษากลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนให้เป็นเมืองยั่งยืน คงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรม วัฒนธรรมประเพณี และสิ่งดีงามอื่นๆ ตลอดไป

บรรณานุกรม

กองส่งเสริมการประมง กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.**การเพาะเลี้ยงตะพาบน้ำ พันธุ์ใต้หวัน.**มปท,มปป.

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.**แนวทางการคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย.**พิมพ์ครั้งที่ 1.สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย,กรุงเทพฯ: 2547.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.**ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม9.**พิมพ์ครั้งที่ 1.โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพมหานคร: 2533.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.**ชุดสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เมืองสามหมอก.**พิมพ์ครั้งที่ 1. คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพมหานคร.2526.

กลุ่มงานเวชกรรมสังคมโรงพยาบาลศรีสังวาลแม่ฮ่องสอน.**เอกสารเวชกรรมสังคม.**มปท,2549.

โกศล ศรีมณี. **กิ่งกะหล่าและภาษาไต.** มปท, 2534.

โกศล ศรีมณี.**บ่อเกิดประเพณีไต.**มปท,มปป.

โกศล ศรีมณี.**ศิลปลายไต.**พิมพ์ครั้งที่ 1.สำนักพิมพ์มติชน,แม่ฮ่องสอน: มปป.

คณะกรรมการจัดงานสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**รายงานการรณรงค์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน จังหวัดแม่ฮ่องสอน.** มปท,2540.

คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**ย้อนรอยอดีตเมืองแม่ฮ่องสอน.**พิมพ์ครั้งที่1.บริษัทนครฟิล์มอินเตอร์จำกัด,เชียงใหม่: มปป.

คณะอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.**วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดแม่ฮ่องสอน**.มปท,2542.

จิตฺตสโวโร ภิกขุ. **พระเจ้าพลาละแข่ง ศิลปะพม่าพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองอันศักดิ์สิทธิ์.**ห้างหุ้นส่วนจำกัดธัญรัตน์, แม่ฮ่องสอน: มปป.

จังหวัดแม่ฮ่องสอน.**สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือเขต 1.**พิมพ์ครั้งที่1.มปท, เชียงใหม่: มปป.

เจ้าสย่าหว่าหย่ามะ.**ตวยอมลอก๊ะ.**พิมพ์ครั้งที่ 1.มปท,2542.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา **แนวทางและวิธีวิจัยสังคมไทย.** สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด, กรุงเทพมหานคร: 2548.

ชุมชนป๊อกกาดเก่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. **สูตรอาหารและขนมไต.** 2550.

ชูสิทธิ์ ชูชาติ.**โครงการวิจัยนำร่องตามรอยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.** มปท, 2550.

ถวัลย์ มาศจรัส และสำรวย มีสมชัย. **ครูภูมิปัญญาไทย เพชรแท้ของแผ่นดิน**. บริษัทต้นอ้อ จำกัด , กรุงเทพมหานคร: 2537.

ทบวงมหาวิทยาลัย ร่วมกับสถาบันราชภัฏเชียงใหม่.**รายงานการปฏิบัติงานโครงการเรียนรู้ร่วมกันสร้างสรรค์ชุมชน ณ ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน**.มปท, 2545.

ทีมภาคีสุขภาพชุมชนดอนเจดีย์.**การศึกษาสถานการณ์ของชุมชน ชุมชนป๊อกดอนเจดีย์ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน**.มปท, 2547.

เทพินท์ พงษ์วดี.**เอกสารเสนอชื่อเข้ารับการคัดเลือกเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขดีเด่น สาขาการพัฒนาสังคม 2550.**มปท, 2550.

ดวงกมล.ภาคเหนือ.สำนักพิมพ์ภาคเหนือ, มปป.

ดิเรก ก้อนกลีบ. **ไหว้พระเก้าวัด เมืองสวรรค์บนดอย.** มปท, มปป.

นิภา มานะการ. **ชีวิตและวัฒนธรรมไทย.** สำนักพิมพ์เอมพันธ์,กรุงเทพมหานคร: 2546.

บุญศรี สุมโน.**งานพระราชทานเพลิงศพท่านพระครูสุมนวร.**มปท,มปป.

ป้ายประชาสัมพันธ์.**วัดจองกลาง.**2536.

ประวิทย์ ตันตลานุกูล .**หนังสือตำนานวัดพระธาตุดอยกองมู แม่ฮ่องสอน.**พิมพ์ครั้งที่ 1. โรงพิมพ์แสงศิลป์, เชียงใหม่: 2542.

ประเวช คำสวัสดิ์.**ฮอลึก วรรณกรรมท้องถิ่น เล่ม 1 เรื่อง อ่องแปดจ้อง(ชัยมงคลแปด).** มปท,2549.

ประเวช คำสวัสดิ์.**ฮอลึก วรรณกรรมท้องถิ่น เล่ม 2 เรื่อง เสกปืนเจ้าสีวลี(ประวัติพระสีวะลี)**.มปท ,2549.

ประเวช คำสวัสดิ์.**ฮอลึก วรรณกรรมท้องถิ่น เล่ม 3 เรื่อง ประวัติพระอุปคุต.** มปท,2549.

ประเวช คำสวัสดิ์.**ฮอลึก วรรณกรรมท้องถิ่น เล่ม 4 เรื่อง คาถาจินดามณี.** มปท,2549.

ประเวศ วะสี **เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการการดำเนินงานโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร ครั้งที่ 1/2539.** กรุงเทพมหานคร: 2539.

ประเสริฐ ประดิษฐ์.**เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับตำนานล่องผ่องไตและพิธีลอยกระทง.**มปท,มปป.

ประเสริฐ ประดิษฐ์.**เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับศาลเจ้าพ่อข้อมือเหล็กและศาลเจ้าพ่อเมืองแช่.** มปท, มปป.

ประเสริฐ ประดิษฐ์.**เอกสารเผยแพร่ความรู้เรื่องนิทานไต (อะปุ่มไต).**มปท,2550.

ประเสริฐ ประดิษฐ์.**เอกสารเผยแพร่ประวัติหนองจองคำ**.มปท,มปป.

ประเสริฐ ประดิษฐ์.**เอกสารเผยแพร่"ปอยป้ายหลอย "งานประจำปีบูชาพระธาตุดอยกองมู ของชาวจังหวัด แม่ฮ่องสอน.**มปท,มปป.

พระครูญาณวีราคม.**ธรรมศรรำลึก.**หจก.เวียงพิงค์การพิมพ์,เชียงใหม่: 2519.

พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ์.**รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา ศึกษา กรณีแหล่งเรียนรู้วัดจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.** มปท,มปป.

พระใบฎีกาศาสน์ สาสโน.**ประวัติพระอุปคุต.**พิมพ์ครั้งที่1.มปท,.2546.

พระใบฎีกาศาสน์ สาสโน.**ประวัติวัดพระนอนและเมืองแม่ฮ่องสอน.**มปท,2541.

ภาคีสุขภาพชุมชนป๊อกตะวันออก. **การศึกษาสถานการณ์ของชุมชน ชุมชนป๊อกตะวันออก ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.** มปท,2546.

รองศาสตราจารย์ ดร. สมทรง บุรุษพัฒน์ และสรินยา คำเมือง.**กะเหรี่ยงกะยัน สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์.** พิมพ์ครั้งที่1. โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2542.

โรงเรียนห้องสอนศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน.**ที่ระลึกงานเปิดอาคารอเนกประสงค์ "บุญชูตรีทอง".** สำนักพิมพ์พัฒนาการศึกษา, กรุงเทพมหานคร: 2533.

โรงเรียนห้องสอนศึกษา.**เอกสารประกอบการเรียนรายวิชาท้องถิ่นของเรา.** มปท, 2549.

วัดกลางทุ่ง.**หนังสือสวดมนต์และระเบียบการขอบวชเป็นศีลชีวินีและชีพราหมณ์.**มปป.

ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**คู่มือท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอน.** มปท.มปป.

ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**คู่มือท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอน.** มปท.2550.

ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**แม่ฮ่องสอนสัมผัสเสน่ห์เส้นทางท่องเที่ยว โครงการพัฒนาตามแนวพระราชดำริจังหวัดแม่ฮ่องสอน.** มปท,มปป.

ศูนย์พัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ.**เอกสารพระตำหนักปางตอง.**มปท,มปป.

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอนโรงเรียนห้องสอนศึกษา.**วิเคราะห์คติชาวบ้านไต.**จรัสธุรกิจ, เชียงใหม่: 2540.

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดเชียงใหม่ สำนักวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.**หนังสือสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดแม่ฮ่องสอน รายงานประจำปี 2548.** มปท ,2548.

ศูนย์ศิลปาชีพแม่ฮ่องสอน.**เอกสารเผยแพร่ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**มปท, มปป.

สมทรง บุรุษพัฒน์และ สรินยา คำเมือง.**สารานุสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงกะยัน.** พิมพ์ครั้งที่1.โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด,2542.

สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**เอกสารสถานีตำรวจภูธร.**มปท,มปป.

สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดแม่ฮ่องสอน**.เอกสารแผ่นพับ.**มปท,มปป.

สภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**สูตรอาหารและขนมไต,**มปท,2548.

สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**เอกสารประชาสัมพันธ์.**มปท, 2548.

สวนไผ่ศึกษา.**เอกสารศูนย์ศึกษาไผ่ธรรมชาติ.**มปท,มปป.

สำนักงานการท่องเที่ยวภาคเหนือเขต 1.จังหวัดแม่ฮ่องสอน.มปท, 2540.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ **ผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม.** กรุงเทพมหานคร:มปท, 2539.

สำนักงานคณะกรรมวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน กระทรวงวัฒนธรรม.**ศิลปะการร้องเพลงพื้นบ้านไทใหญ่ การเฮดกวามไต.** พิมพ์ครั้งที่ 1.หจก.เจริญวัฒน์การพิมพ์, เชียงใหม่: 2549.

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.**รายงานการปฏิบัติงาน โครงการเรียนรู้ร่วมกันสร้างสรรค์ชุมชนประจำปี 2548 พื้นที่ตำบลแม่ฮี้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน** .มปท,2548.

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดแม่ฮ่องสอน .**รายงานการปฏิบัติงานประจำปี พ.ศ.2549.** มปท, 2549.

สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน .**เอกสารของงานพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน**. มปท, 2545.

สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน. **เอกสารประกอบการประชุมเตรียมจัดงานประเพณีปอยเหลินสิบเอ็ด ประจำปี 2550 ครั้งที่ 1/2550 วันที่ 12 กันยายน 2550.**มปท, 2550.

สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน. กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตร และสหกรณ์.**พิธีเชิดธงชาติและเปิดอาคารพิพิธภัณฑ์ 100ปี เทิดพระเกรียติ 92พรรษา**. มปท, 2543.

สำนักงานพัฒนาธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**พิมพ์ครั้งที่1. ห้างหุ้นส่วนจำกัดเจริญวัฒน์การพิมพ์, 2529.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน. **ประวัติวัดจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**มปท, มปป.

สำนักงานวัฒนาธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน **ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.** พิมพ์ครั้งที่1.ห้างหุ้นส่วนจำกัดเจริญวัฒน์การพิมพ์,2529.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**โครงการภูมิบ้าน ภูมิเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.** มปท, 2548.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**ประวัติวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน,**พิมพ์ครั้งที่ 1. เจริญวัฒน์การพิมพ์. เชียงใหม่: 2549.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพฯ: 2542.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.**ก้าศิลปะการต่อสู้และการฟ้อนรำของชาวไทใหญ่.**มปท. 2550.

เสรี พงศ์พิศ. **คืนสู้รากเหง้า** เทียนวรรณ,กรุงเทพมหานคร: 2529.

แสงสุรีย์ ลดาวัลย์. **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนางสุมิตร ลดาวัลย์ ณ อยุธยา บ.ช.,บ.ม.** พิมพ์ครั้งที่ 1.อัมรินทร์พริ้นติ่งแอ่นเฟริสลิสซิ่ง, กรุงเทพมหานคร: 2545.

หนังสือพิมพ์.**มติชน**.ประจำวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2546.

หนังสือพิมพ์.**เสียงแม่ฮ่องสอน,** ประจำวันที่ 10 สิงหาคม 2550.

อานันท์ กาญจนพันธุ์.**สถานภาพการวิจัยพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรมไทใหญ่.**มปท,มปป.

อธิวโรภิกขุ.**วัดก้ำก่อ จังหวัดแม่ฮ่องสอน.** จงเจริญการพิมพ์, กรุงเทพมหานคร: 2535.

เอกวิทย์ ณ ถลาง **ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการการเรียนรู้ของชาวไทย.** นนทบุรี โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช: 2540.

เอกสารจากสนามบินแม่ฮ่องสอน. มปท, มปป.

เอกสาร บ้านสวนกลางเมือง รีสอร์ท.มปท, มปป.

เอกสารน้ำพุร้อนผาบ่อง.มปท, มปป.

เอกสารโครงการพระราชดำริปางตอง 2 (ปางอุ๋ง)มปท,มปป.

เอกสารเผยแพร่.**คู่มือการสำรวจและลงทะเบียนผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ สินค้า OTOP.**พิมพ์ครั้งที่1 มปท, 2549.

เอกสารเผยแพร่ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน.มปท,มปป.

เอกสาร พระตำหนักปางตอง.มปท,มปป.

เอกสาร ประวัติวัดป่าอุดมพร.มปท,มปป.

อ้างใน http://www.culture.go.th/stuay.php?&YY=2548&MM=5&DD=16

อ้างใน http.//student.swu.ac.th/ hm4910100139/meancul.htm

สืบค้นจาก www.baiyokechalet.com

สืบค้นจาก http://www.chumchonthai.or.th/member/showcontentdetail.asp?data_rec=256

สืบค้นจาก

http://www.codi.or.th/baanmankong/index.php?option=articles&task=viewarticle&artid

=26&Itemid=3

สืบค้นจาก www.dhammathai.org/day/kathin.php - 38k -

สืบค้นจาก www.dnp.go.th

สืบค้นจาก www.dnp.go.th/nursery/pud/wa.htm

สืบค้นจาก http://www.earthhop.co.th/gettingthere/Thailand/MaeHongSon.html

สืบค้นจาก www.7eleven.co.th

สืบค้นจาก www.forest.go.th/com_participate

สืบค้นจาก http://www.geocities.com/sammok2002/tableservice.htm

สืบค้นจาก www.geocities.com/prayat_2000/thethai/allshop.htm - 479k -

สืบค้นจาก http://www.geocities.com/kadkamplaza

สืบค้นจาก http://gotoknow.org/blog/khinla/51920

สืบค้นจาก http://it.nayoktech.ac.th/~4839010012/

สืบค้นจาก www.Jareet.com

สืบค้นจาก www.kanchanapisek.or.th

สืบค้นจาก http://www.geocities.com/kadkamplaza

สืบค้นจาก www.kanchanapisek.or.th/kp8/lpa/lpa707.html

สืบค้นจาก http://www.khonmuang.com/tt3.htm

สืบค้นจาก http://www.lannaworld.com/story/tales/jigjog.html

สืบค้นจาก http://www.lannaworld.com/story/tales/yeganpra.html

สืบค้นจาก http://www.maehongsontravel.com/tn/

สืบค้นจาก http://www.maehongsoncity.com/sabaicorner

สืบค้นจาก http://www.maehongsonculture.com

สืบค้นจาก http://www.maehongsonholiday.com/home.php

สืบค้นจาก www. mhsmountaininn.com

สืบค้นจาก http://www.moohin.com/trips/maehongson/tntour/index.shtml

สืบค้นจาก www.moohin.com/034/034b001.s_html

สืบค้นจาก www.moohin.com/food/034/food013.shtml - 61k -

สืบค้นจาก http://www.oknation.net/blog/print.php?id=43130

สืบค้นจาก http://www.onab.go.th/buddhism_day7.htm

สืบค้นจาก www.pikunthong.com

สืบค้นมาจาก http://www.pooklon.com/contact.htm

สืบค้นจาก http://www.rosegarden-tours.com/about.html

สืบค้นจาก www.salweennews.org/index.php?view=article&id=312

สืบค้นจาก http://www.sat.or.th/maehongson.htm

สืบค้นจาก http://www.tat.or.th/traveltrip.asp?prov_id=58&id=26

สืบค้นจากhttp://thai.tourismthailand.org/attraction/maehongson-58-1213-1.html

สืบค้นจากhttp://www.tourthai.com/province/maehongsorn/attraction-maenumpai.php
สืบค้นจาก www.travelmaehongson.org/accommodation-th.html - 118k -

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ภาพโบราณ

วัดจองคำ

วัดจองคำ

หนองจองคำ

หนองจองคำ

ถนนสิงหนาทบำรุง

ขบวนแห่ปอยส่างลอง

ศาลาที่ยื่นไปกลางหนอง

หนองจองคำ

การบดทำถนนสิงหนาทบำรุง

ถนนสิงหนาทบำรุง

ร.ต.ต.ศิริวัฒน์ ศรีวิชัย กำลังขี่จักรยานบริเวณขัวแดง

ซุ้มรับเสด็จ (บริเวณขัวเผือก) เมื่อ พ.ศ.2508

วัด

ปอยส่างลอง

ซุ้มรับเสด็จบริเวณสี่แยกกลางเมือง(ร้านลออ)

พระเจ้าอยู่หัวเสด็จเยือนแม่ฮ่องสอนเมื่อพ.ศ. 2509

ทิวทัศน์แม่ฮ่องสอนในอดีต

สถานีอุตุนิยมวิทยาในอดีต

หอประชุมเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน(อาคารหมอกใหม่ปัจจุบัน)

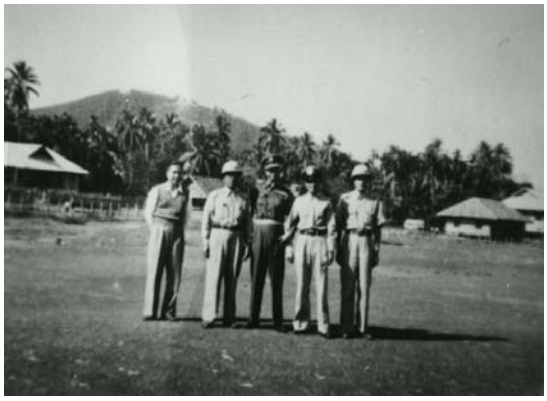
สนามบินแม่ฮ่องสอนในอดีต

เครื่องบินนอร์ทแมน(ที่ตกห้วยกล้วยดอยปุย)

ข้าราชการในอดีต

ข้าราชการในอดีต

วัดหัวเวียง

สิงห์คู่(บริเวณวัดพระนอน)

อำเภอหลังเก่า

(บริเวณอาคารสำนักงานการท่องเที่ยวจ.แม่ฮ่องสอน)

ข้าราชการรอขึ้นเครื่องบิน

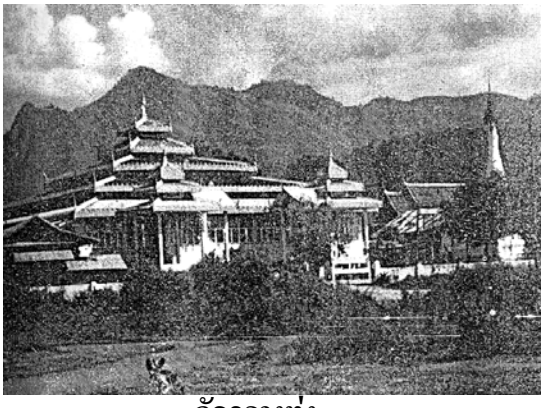
ทางเข้าตลาดขุนศรี(สายหยุด)ในอดีต

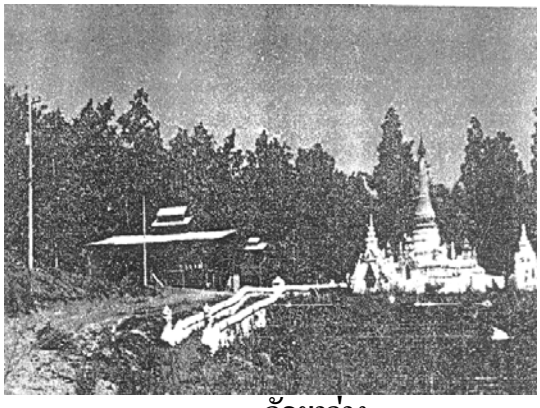
ถนนเส้นข้างบ้านพักอัยการในอดีต

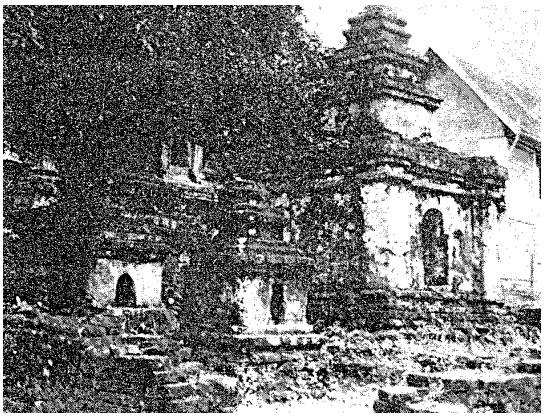
ทิวทัศน์แม่ฮ่องสอนในอดีต

วัดกลางทุ่ง

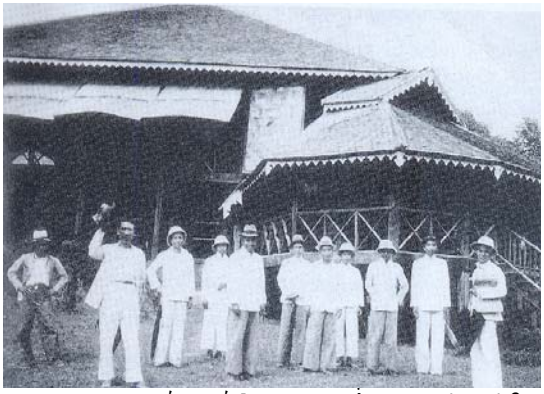
วัดผาอ่าง

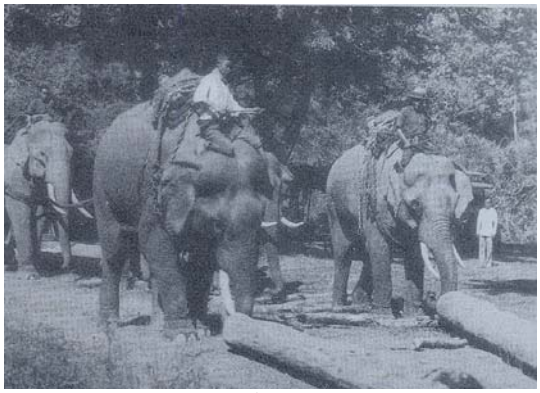
สถูปบรรจุอัฐิของเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอน(บริเวณวัดพระนอน)

ขุนหลู่เจ้าฟ้าแม่ฮ่องสอนองค์ที่ 4

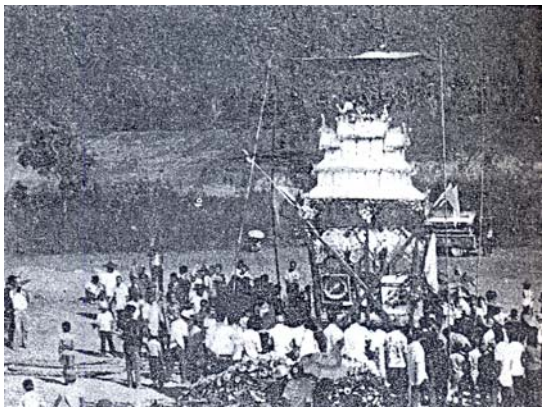

บริษัทบอมเบย์เบอร์ม่า(บริเวณที่ทำการประปาในปัจจุบัน)

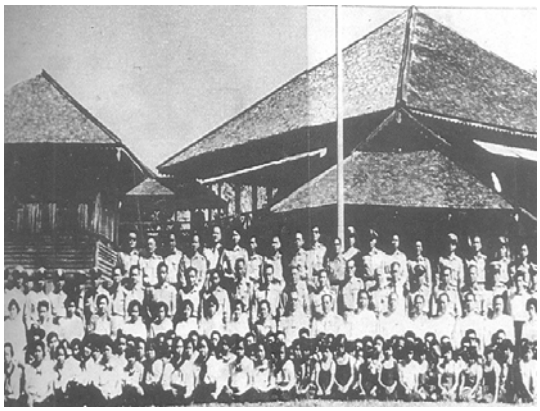

การทำไม้ในอดีต

หลังจากบริษัทเลิกกิจการใช้เป็นที่ทำการศาลากลางจังหวัด

ปอยเหลิม(งานศพของคหบดี)

อำเภอเก่า(ตรงข้ามไปรษณีย์)

สนามบินในอดีต

โบสถ์กลางเก่าแก่ที่สุด(บริเวณวัดพระนอน)

เกวียนใช้ขนพืชไร่ต่างๆ

ครกอีดน้ำมันงา

สนามบินในอดีต

วัดม่วยต่อในอดีต

วัดไม้ฮุงในอดีต

วัดก้ำก่อในอดีต

ขบวนแห่โคหลู่ปอยส่างลองในอดีต

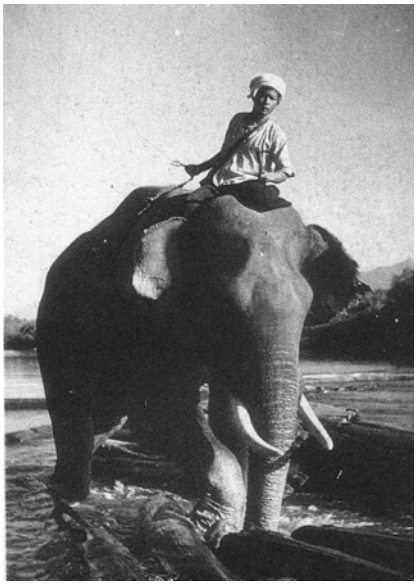

ส่างลองในอดีต

ขบวนแห่ล่างลองรอบหนองจองคำในอดีต

ใช้ช้างขนไม้

ใช้ม้าในการเดินทาง

วัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้น

สิงห์บนวัดกิ่วขมิ้น

การก้าลาย

การแต่งกายในอดีต

พระเจดีย์วัดดอยกิ่วขมิ้น

การก้าแลว

สายตรวจจักรยานในอดีต

การแต่งกายของชาวไทใหญ่

รำหม่องส่วยยี

วัดพระธาตุดอยกองมู

หนองจองคำ

วัดจองคำ

หนองจองคำ

หนองจองคำ

ปอยส่างลอง

ขบวนแห่โคหลู่

ปอยส่างลอง

การแต่งกายในอดีต

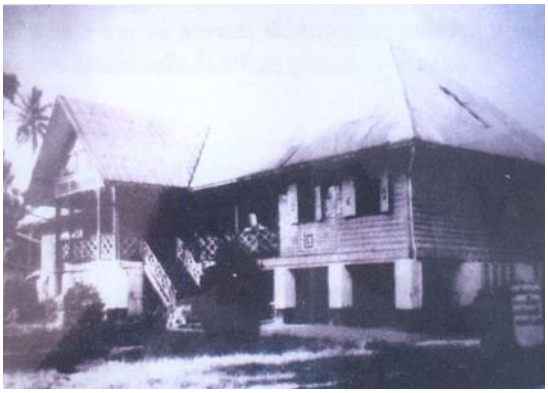
แม่ฮ่องสอน

การทำบุญที่วัดพระธาตุดอยกองมู

กำลังก่อสร้างอุโบสถวัดจองคำ

หนองจองคำ

หนองจองคำ

อุโบสถวัดจองคำ(พ่อเลี้ยงส่างซานเป็นผู้ออกแบบ)

สถานีตำรวจ พ.ศ.2475-2525

การแข่งขันฟุตบอล พ.ศ. 2498

สถานีตำรวจ พ.ศ.2526-2547

การตัดไม้

ล่องไม้ตามแม่น้ำปาย

เส้นทางในการลำเลียงไม้

การขนไม้โดยใช้ช้างลาก

ใช้ช้างลาก

ไม้สักที่ใหญ่ที่สุดที่ อ.แม่สะเรียง

สำนักงานป่าไม้ พ.ศ.2443

สำนักงานป่าไม้ในปัจจุบัน

(ปัจจุบันเป็นที่ทำการป่าไม้จังหวัด)

รถโรงแรมสงวนสิน

เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนหลังเก่า

กำแพงเรือนจำหลังเก่าพังในปีพ.ศ.2512มีนักโทษ 4 คนไม่หนี

กำแพงอีกด้านหนึ่งของเรือนจำ

นักโทษสร้างกำแพงเรือนจำ

บริเวณที่สร้างเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนในปัจจุบัน

เรือนจำไม้หลังเก่าพ.ศ. 2512

เรือนนอนหลังเก่า พ.ศ. 2512

นักโทษกำลังทานอาหาร

เรือนจำหลังเก่า

เรือนจำหลังเก่า

นักโทษเข้าแถวรับอาหาร

สิงห์คู่ วัดพระนอน

โบสถ์วัดพระนอน

ปอยส่างลอง

แม่ฮ่องสอน

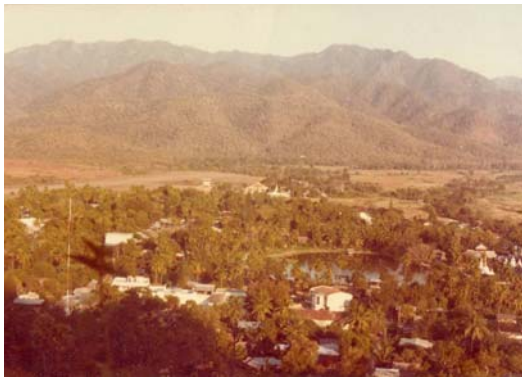
วัดจองกลาง

หนองจองคำ

ทิวทัศน์แม่ฮ่องสอน

ทิวทัศน์แม่ฮ่องสอน

วัดม่วยต่อ

หนองจองคำ

หนองจองคำ

วัดหัวเวียง

เจดีย์วัดกิ่วขมิ้น

การตักบาตรเทโว

1405

การตักบาตรเทโว

วัดกิ่วขมิ้น

หนองจองคำ

วิหารวัดพระนอนหลังเก่า พ.ศ.2430

เจดีย์วัดม่วยต่อ

ป๊อกกาด(บ้านเลขที่1 ถนนสิงหนาทบำรุง)

ศาลาท่าเรือท่าโป่งแดง

ศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอนในอดีต

คนหาบ

ม้าต่าง

วิหารหลวงพ่อโต วัดจองคำ

ตลาดสายหยุดในอดีต

งานศพจองอูพะก่าแวง

สนามบินแม่ฮ่องสอน

ทางขึ้นวัดพระธาตุดอยกองมูในอดีต

รถยนต์ทางราชการในอดีตปีพ.ศ. 2509 (มีอยู่ 3 คัน)

การแต่งกายชาวไทใหญ่ในอดีต

ครอบครัวขุนเพียรพิรุณกิจ

ครอบครัวจองอูพะก่าแวง

ศาลาท่าเรือท่าโป่งแดงอดีต

ที่บรรจุอัฐิเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอน วัดพระนอน

พิธีมอบพวงมาลัยให้กับครูโรงเรียนห้องสอนศึกษา ที่จะย้าย ประมาณปี พ.ศ. 2499

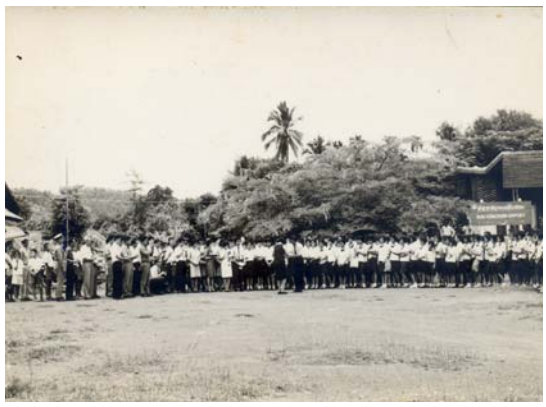
พิธีมอบพวงมาลัยให้กับครูโรงเรียนห้องสอนศึกษา ที่จะย้าย ประมาณปี พ.ศ. 2499

พิธีมอบพวงมาลัยให้กับครูโรงเรียนห้องสอนศึกษา ที่จะย้าย ประมาณปี พ.ศ. 2499

บริเวณท่าอากาศยานเมืองแม่ฮ่องสอนเก่า ประมาณปี พ.ศ. 2499

ภาคผนวก ข

ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

1. **พระครูอนุศาสน์ธรรมกิจ**

   อายุ 82 ปี 38 พรรษา

   เจ้าคณะอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน เจ้าอาวาสวัดหัวเวียง

   วัดหัวเวียง เลขที่ 15 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612003

2. **พระราชวีราคม**

   อายุ 54 ปี 47 พรรษา

   เจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน เจ้าอาวาสวัดก้ำก่อ

   วัดก้ำก่อ ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-611361

3. **พระครูอนุสรณ์ ชัยสิทธิ**

   อายุ 47 ปี

   รองเจ้าคณะอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน เจ้าอาวาสวัดจองคำ

   วัดจองคำ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

   จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-61137 , 053-611238

4. พระครูอนุศาสน์โสภณ

อายุ 52 ปี 32 พรรษา

เจ้าอาวาสวัดม่วยต่อ

วัดม่วยต่อ ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-611316

5. พระจิตตะ ฐานธมโม

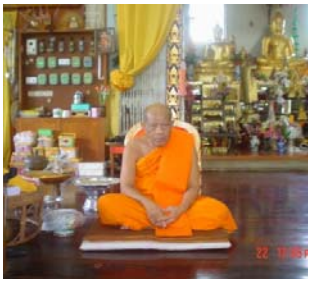
อายุ 56 ปี

เจ้าอาวาสวัดจองกลาง

วัดจองกลาง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

6. พระครูอนุรักษ์ธรรมาเจดีย์

อายุ 70 ปี

เจ้าอาวาสวัดดอนเจดีย์

วัดดอนเจดีย์ เลขที่ 24 ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

7. พระใบฎีกาศาสน์ สาสโน

อายุ 58 ปี

วัดพระนอน เลขที่ 22 ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

8. พระกิตติชัย สุจิโต

อายุ 45 ปี

เจ้าอาวาสวัดพระธาตุกิ่วขมิ้น

วัดพระธาตุดอยกิ่วขมิ้น หมู่ 8 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

9. พระอาจารย์เล็ก ปัญโย

อายุ 45 ปี

เจ้าอาวาสวัดปางล้อ

บ้านเลขที่ 18 ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-611236

10. พระเสรี ธีรปญโญ

อายุ 37 ปี

เจ้าอาวาสวัดกลางทุ่ง (รักษาการแทน)

วัดกลางทุ่ง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 083-320-30305

11. พระครูอนุสิฐธรรมสาร

อายุ 43 ปี เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยกองมู

วัดพระธาตุดอยกองมู ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-611221หมายเลขโทรสาร 053-620681

12. พระครูอนุชิต สุตาธร

อายุ 50 ปี

เจ้าอาวาสวัดผาอ่าง

ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-611599 มือถือ 081-386-0100

13. พระอาจารย์ ทองปาน

เจ้าอาวาสวัดป่าบ้านใหม่

วัดป่าบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

14. พระมงคล สุจิณฺ ณฺธรรมโม

อายุ 32 ปี

วัดจองคำ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-611237

15. พระสมพร จนฺทวโร

อายุ 33 ปี

วัดจองกลาง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 081-594-0697,053-611352

16. พระปันตุละ ปัญญาสามี

อายุ 57 ปี

วัดจองคำ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 085-711-3596

17. หลวงพ่อเล็ก สันติกรรม

อายุ 63 ปี

เจ้าอาวาสวัดบ้านในสอย

วัดบ้านใสสอย ตำบลปางหมู อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

18. อาจารย์ประเสริฐ ประดิษฐ์

อายุ 53 ปี

บ้านเลขที่ 64 หมู่ 1 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 081-784-5118

19. อาจารย์ประเวช คำสวัสดิ์

อายุ 65 ปี

ที่อยู่ 125 หมู่ที่ 8 ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 081-950-0925

20. อาจารย์สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ

อายุ 59 ปี

อาชีพ รับราชการครู

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 28 ถนนขุนลุมประพาส

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-612230,081-289-6704

21. ส.ต.ต.สามารถ หิมะนันท์

อายุ 80 ปี

บ้านเลขที่ 36/1 ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-614390

22. ร.ต.ต. ศิริวัฒน์ ศรีวิชัย

อายุ 68 ปี

บ้านเลขที่ 5 ถนนขุนลมประพาส ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-611705

23. นางขิ่น ธุวะตระกูลวงศ์

อายุ 76 ปี

อาชีพ เกษตร (แต่ปัจจุบันนี้ไม่ได้ทำงานแล้ว)

บ้านเลขที่ 6 ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

24. นางจม อินแก้ว

อายุ 80 ปี

อาชีพ แม่บ้าน

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 48 หมู่ 3 ตำบลผาบ่อง

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-684340

25. นายเกษม สืบตระกูล

อายุ 80 ปี

116/1 ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-620289

26. นางยุ้น สืบตระกูล

อายุ 78 ปี

116/1 ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-620289

27. นายสมัคร สุขศรี

อายุ 51 ปี

อาชีพ อ.บ.ต บ้านทุ่งกองมู

28/2 หมู่ 3 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

28. นายจันทร์พล ฟองแก้ว

อายุ 44 ปี

อาชีพ กิจการส่วนตัว

ที่อยู่ 114/13 ถนนขุนลุมประพาส

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-614050

29. นายมานพ ประเสริฐกุล

อายุ 58 ปี

บ้านเลขที่ 8/3 ถนนศิริมงคล ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 086-917-5855

30. นาย สมเกียรติ ปะวันละ

อายุ 73 ปี

อาชีพ เดิมรับจ้าง

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 30 ถนนปางล้อนิคม

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-611653

31. นางมณี เอี่ยมกระสินธุ์

อายุ 63 ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 9 ถนนสิงหนาทบำรุง

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 5800 เบอร์โทรศัพท์ 053-611728

32. นางสาวเสาวคนธ์ รัตน์ชัยโชติกุล

อายุ 44 ปี

บ้านเลขที่ 30 ถ.มรรคสันติ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

อาชีพ ค้าขาย

เบอร์โทรศัพท์ 081-602-3286

33. นางสาวทับทิม กวีวัฒน์

อายุ 50 ปี

อาชีพ รับราชการครู

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 10 ซอย 1 ถนน ขุนลุมประพาส

ตำบล จองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 089-854-2636

34. นางสาววัฒนา กวีวัฒน์

อายุ 64 ปี

อาชีพ ข้าราชการบำนาญ

บ้านเลขที่ 2 ถนนราชธรรมพิทักษ์ ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-612206

35. นายสุขชัย เฉลิมผลวงศ์กุล

อายุ 33 ปี

อาชีพ รับราชการครู

บ้านเลขที่ 1 ซอย 1

ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 085-037-6684

36. นางเทพินท์ พงษ์วดี

อายุ 57 ปี

ประธานชุมชนป๊อกกาดเก่า

บ้านเลขที่ 24/1 ถนนผดุงม่วยต่อ

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

58000 เบอร์โทรศัพท์ 089-637-8478

37. นายประพิณ จันทร์ประยูร

อายุ 96 ปี

บ้านเลขที่ 73 ถนน สิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ

อำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053 – 611800

38. นายแค้น จายส่วย

อายุ 82 ปี

บ้านเลขที่ 29 ถนนชำนาญสถิตย์ ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

39. นางสาวสมจิตร จันทประยูร

อายุ 73 ปี

ที่อยู่ ซอย 2 ถนนราชธรรมพิทักษ์

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053 – 611800

40. นายปรีชา พรนิมิต

อายุ 46 ปี

อาชีพ สท.แม่ฮ่องสอน ประสบการณ์ 20 ปี

ประธานป๊อกดอนเจดีย์

ที่อยู่ เลขที่ 25/1 ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 081-111-3535

41. นายสมบูรณ์ ศิลปนันท์

อายุ 44 ปี

ประธานป๊อกตะวันออก

บ้านเลขที่ 9/1 ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 081-882-8225

42. นายเสงี่ยม สุดรัมย์

อายุ 30 ปี

อาชีพค้าขาย

ประธานป๊อกกลางเวียง

เบอร์โทรศัพท์ 053 – 611049

43. นางสายใจ บุญมาก

อายุ 46 ปี

ประธานชุมชนป๊อกปางล้อ

บ้านเลขที่ 38 ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-61211

44. นายประยงค์ วงศ์ตาผา

อายุ 62 ปี

อาชีพ ค้าขาย (ก๋วยเตี๋ยวป้าหอม)

ประธานชุมชนป๊อกหนองจองคำ

บ้านเลขที่ 14/45 ซอย 4 ถนนขุนลุมกระพาส

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 081-022-0076

45. นายทองดี กิติพันธ์

อายุ 75 ปี

อาชีพทำนา ทำสวน

บ้านเลขที่ 29 ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053 – 611535

46. นายพีรพงษ์ นันทพู

อายุ 65 ปี

อาชีพข้าราชการ

บ้านเลขที่ 81/1 ถนนผดุงม่วยต่อ

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-611417

47. นายต่าเอ ติยะวงศ์

อายุ 83 ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4 ถนนอุดมชาวนิเทศน์

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เบอร์โทรศัพท์ 053-611632

48. นายยอด เข่งภักดี

อายุ 61 ปี

อาชีพ รับจ้างทั่วไป

หมู่บ้านกุงไม้สัก บ้านเลขที่ 20 หมู่ 2

ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 087-192-9100

49. นายหลี่ วงศ์มณี

อายุ 67 ปี

อาชีพ ทำนา

หมู่บ้านกุงไม้สัก บ้านเลขที่ 33/1 หมู่ 2

ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

50. นายชุมพร ชูสุวรรณ

อายุ 63 ปี

บ้านเลขที่ 7 หมู่ 12 บ้านชานเมือง

ตำบลปางหมู อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 อาชีพ ค้าขาย ทำยาปรุง

51. นางอำภา จองแก้ว

อายุ 60 ปี

อาชีพ แม่บ้าน

บ้านเลขที่ 3 ถนนนิเวศพิศาล ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053- 612408

52. นางไข่แก้ว จิ่งต่า

อายุ 45 ปี

อาชีพจักสานทำกุ๊บไต

บ้านเลขที่ 32 หมู่ 1 บ้านผาบ่อง

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

53. นายคำใส มะณีศรี

อายุ 79 ปี

บ้านเลขที่ 23 หมู่ 4 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

54. ลุงหม่อง คำอ่อง

อายุ 60 ปี

อาชีพ ทำนา ทำสวน

บ้านเลขที่ หมู่ 4 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

55. ลุงป๊ะ ไม่มีสกุล

อายุ 67 ปี

อาชีพ รับจ้าง

บ้านในสอย หมู่ 4 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

56. นายอรุณ สันติกรรม

อายุ 58 ปี

อาชีพ ทำนา ทำสวน

บ้านเลขที่ 69 หมู่ 4 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

57. นางเหย่น ศรีจันตา

อายุ 69 ปี

บ้าน เลขที่34/1 หมู่ 3 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 5800

58. นายอ่อน ลือนาม

อายุ 60 ปี

อาชีพ ทำสวน ทำไร่

บ้านเลขที่ 49 หมู่ 3 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

59. นางสุขเกษม เนตรสมบูรณ์

อายุ 45 ปี

อาชีพ ค้าขาย

บ้านเลขที่ 1 บ้านทุ่งกองมู หมู่ 3 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-612312

60. นางปทุมวดี จอมวงศ์

อายุ 37 ปี

อาชีพ รับจ้างทั่วไป

บ้านเลขที่ 19/2 บ้านกุงไม้สัก หมู่ 2

ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

61. นางทองใบ หมีจันทร์ต๊ะ

อายุ 58 ปี

อาชีพ ทำนา

บ้านเลขที่ 93 บ้านกุงไม้สัก หมู่ 2 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

62. นางเมี๊ยะกี่ ไม่มีสกุล

อายุ 56 ปี

อาชีพ ตัดเย็บเสื้อผ้า

บ้านเลขที่ 19/1 ถ.ปางล้อนิคม ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 084-481-8010

63. นางสมศรี อุดมพาณิชย์

อายุ 42 ปี

อาชีพ ค้าขาย

ประสบการณ์ 20 ปี

บ้านเลขที่ 80 ถนนขุนลมประพาส ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612213

64. นางบงกช ฟองแก้ว

อายุ 39 ปี

อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว

บ้านเลขที่ 14/13 ถนนขุนลุมประพาส

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-614050

65. สิบเอกวัชระ ทอผา

อายุ 40 ปี

อาชีพ รับราชการทหาร

เลขที่ 128/2 ถ.ขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัด แม่ฮ่อองสอน

เบอร์โทรศัพท์ 053 – 611649

66. นาง วรรณนา นันทาน

อายุ 46 ปี

อาชีพ ค้าขาย

บ้านเลขที่ 31 ถนนอุดมชาวนิเทศ ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-612387

67. นางสาวจันทร์เพ็ญ อ่วมจิ๋ว

อายุ 29 ปี

ผู้จัดการ

เลขที่ 114/11 ถนนรุ่งเรืองการค้า

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612465

68. แม่ศรีบัว นวลคำ

อายุ 65 ปี

อาชีพ ค้าขาย เปิดร้านขายอาหารมา 27 ปี

บ้านเลขที่ 51 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-612471

69. นางสาวหอม ไม่มีสกุล

อายุ 29 ปี

อาชีพ ค้าขาย

เลขที่ 3 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-612050

70. นางภัสรา บัวบุญ

อายุ 41 ปี

อาชีพ ค้าขาย

เลขที่ 5 ถนนสิงหนาทบำรุง

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 089-631-3790

71. นายประพาส คำสุวรรณ

อายุ 39 ปี

ผู้จัดการ

เลขที่ 142/3 หมู่5 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-614491 มือถือ 089-467-9248

72. นางธรรมนูญ สวัสดิชัย

อายุ 73 ปี

อาชีพ ค้าขาย

บ้านเลขที่ 9 ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 084-175-8256

73. นายจำเริญ พรหมวังศรี

อายุ 55 ปี

อาชีพ ค้าขาย

บ้านเลขที่ 35 ถนนสิงหนาทบำรุง

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053 - 611241

74. นางสาวอัญชลี บุญจรัส

อายุ 55 ปี

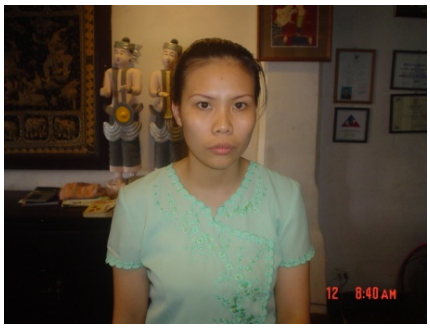
อาชีพ เจ้าของกิจการโรงแรม

เลขที่ 112/2 ถนนขุนลุมประพาส

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-611802,053-612285,053-612808

75. นางประภา สุนันตา

อายุ 27 ปี

อาชีพ พนักงานโรงแรมเมาท์เท่นอิน

บ้านเลขที่ 51 ถนนชำนาญสถิตย์ ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-611802

76. นางนฤภร แนบพลกรัง

อาชีพ พนักงานโรงแรม

เลขที่ 1/1 ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-611260

77. นางอนงค์ โพธิวาณิชญ์

อายุ 57 ปี

อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว (เจ้าของกิจการ)

เลขที่ 22/7 ถนน ชำนาญสถิต

ตำบล จองคำ อำเภอ เมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน

58000 เบอร์โทรศัพท์ 053 - 612437

78. นายจันทร์ต่อ นันย์ตา

อายุ 53 ปี

อาชีพ ส่าลา

บ้านเลขที่ 9/1 ถนนอุดมชาวนิเวศน์

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 087 - 789-4854

79. นางสาวสุดาพร ไพรศรีนพคุณ

อายุ 27 ปี

อาชีพ ค้าขาย

ที่ว่าการอำเภอเมือง (หลังเก่า) ถนนขุนลมประพาส

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-611726

80. นายแดง ทุนจันทร์ฉาย

อายุ 51 ปี

อาชีพ รับจ้างทั่วไป

บ้านเลขที่ 124 หมู่ 4 ตำบล ปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

81. นายอุทิตย์ แก้วมณี

อายุ 55 ปี

อาชีพ รับจ้างทั่วไป และหาปลา

บ้านเลขที่ 5/1 หมู่ 3 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

82. นายจ่อละ ไม่มีสกุล

อายุ 28 ปี

อาชีพ หาปลา

บ้านเลขที่ 25 หมู่ 3 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

83. นายบุญศรี วิจิตร

อายุ 46 ปี

อาชีพ รับจ้างทั่วไป หาปลา

บ้านเลขที่ 29 หมู่ 3 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

84. นายปานนุ สมบูรณ์ชัย

อายุ 48 ปี

อาชีพ รับจ้าง

บ้านเลขที่ 90/1 หมู่ 4 ตำบล ปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 086-114-4087

85. นางยุพิน ต่อมกมน

อายุ 48 ปี

อาชีพ ทำนา

บ้านเลขที่ 99 หมู่ 2 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 087-186-9952

86. นางแดง ป้ามี

อายุ 45 ปี

อาชีพ ทำนา

บ้านเลขที่ 112 หมู่ 2 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 084-523-2491

87. นางจ่า สวพงศ์โชติกุล

อายุ 71 ปี

บ้านเลขที่ 70 หมู่ 2 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

88. นางสมศรี ยอดทอง

อายุ 48 ปี

อาชีพ ทำนา

บ้านเลขที่ 82 หมู่ 2 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 087-192-9003

90. นายไชยณรงค์ คำวัน

อายุ 51 ปี

ประสบการณ์การทำงาน 23 ปี

อาชีพ พนักงานขายตั๋วรถบริษัทเปรมประชา

91. นางสาวพรรณิภา กองบุญ

อายุ 22 ปี

ประสบการณ์การทำงาน 1 ปี

อาชีพ พนักงานขายตั๋วรถบริษัทสมบัติทัวร์

97. นายอาจ เชาว์เลขา

อายุ 60 ปี

อาชีพ ข้าราชการบำนาญ(หัวหน้าฝ่ายปกครอง)

บ้านเลขที่ 4/2 ซอยชำนาญสถิตย์

ตำบล จองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-613-991

98. นางสาวอำพันธ์ ดวงแก้ง

อายุ 28 ปี

อาชีพ พนักงานของรัฐ

บ้านเลขที่ 24/3 หมู่ 4 ตำบลหมอกจำแป่

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 08-980-3493

99. นายวรวุฒิ พนมไพร

อายุ 34 ปี

อาชีพทำสวน

เลขที่ 25/3 หมู่ 11 ตำบลห้วยโป่ง

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 081 -023-6547

100. นายสุรศักดิ์ โสภนจิตร

อายุ 41 ปี

อาชีพ นักวิชาการสัตว์บาล 6

เลขที่ 71 หมู่ 5 ตำบล ผาบ่อง

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-684031

101. นางฮุยหลิน แซ่จิง

อายุ 35 ปี

อาชีพค้าขาย

บ้านเลขที่ 1 หมู่ 6 ตำบลหมองจำแป่

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 086-189-3604

102. นายณรงค์ มาลัยวรรณ

อายุ 45 ปี

บ้านเลขที่ 91 หมู่ 4 ตำบลหมอกจำแป่

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053 - 692152

103. นายปริญญา จิระมิตร

อายุ 33 ปี

อาชีพ ลูกจ้างข้าราชการ

บ้านเลขที่ 118/1 หมู่ 9ตำบลหมอกจำแป่

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 089-554-7795

104. นายวรรณชัย ขุนเอม

อายุ 40 ปี

อาชีพ ข้าราชการ

บ้านเลขที่ 85/1 หมู่ 5 บ้านใหม่ ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 086-114-1792

105. นายพงษ์พันธุ์ ซื่อตรง

อายุ 27 ปี อาชีพ ข้าราชการ

อาชีพข้าราชการ

บ้านเลขที่ 70 หมู่ 4 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 084-703-1861

106. นาย สิงห์คำ สิทธิคงขจร

อายุ 33 ปี

อาชีพ ข้าราชการ

บ้านเลขที่ 60/2 หมู่ 6 ตำบลแก่นหลวง

อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ 50270

เบอร์โทรศัพท์ 089-560-6589

107. นางสาวศิริพร วุทธาคง

ตำแหน่ง นักวิชาการประมง 5

อายุ 38 ปี

สถานีประมงน้ำจืด 60 หมู่ 5 ตำบลผาบ่อง

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-611883

108. นายธง พรม

อายุ 28 ปี

อาชีพเจ้าหน้าที่อุทยานน้ำตกผาเสื่อ

บ้านเลขที่ 404 หมู่ 13 ตำบลบ้านกาด

อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-692005

109. นายไข่เมา ไม่มีสกุล

อายุ 26 ปี

อาชีพ ขายของที่กระเหรี่ยงคอยาว

บ้านเลขที่ 33/ช หมู่ที่ 8 ตำบลผาบ่อง

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 081-027-5229

110. นางจิตร จันทร์ดวง

อายุ 48 ปี

บ้านเลขที่ 6/1 หมู่ 5 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

111. นายสุวิทย์ กุลประดิษฐ์

อายุ 58 ปี

อาชีพคนช่วยงานวัด (ปู่จอง)

บ้านเลขที่ 33 หมู่ 3 บ้านทุ่งกองมู

ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

112. นางพรรณี อ่อนสำอาง

อายุ 49 ปี

อาชีพค้าขาย

บ้านเลขที่ 61/2 หมู่ 5 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

113. นายธนานันท์ เพ็ชรเอี่ยม

อายุ 38 ปี

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง 1 ปี

วัดจองคำ ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 085-712-404, 084-365-2425

114. นายชนก กันฑนา

อายุ 28 ปี

อาชีพ ค้าขายผลิตภัณฑ์ถั่วแปจ่อ ถั่วแปหล่อ ถั่วลิสง

บ้านเลขที่ 77 หมู่ 1 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053 -061061

115. นางธัญญารัตน์ คงสินสุขอดุลย์

อายุ 45 ปี

อาชีพ เป็นกลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายข้าวซอยตัด ขนมงา ตราผึ้ง

บ้านเลขที่ 104 หมู่11 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

116. นางเข่น จึ่งสว่างวรกุล

อายุ 67 ปี

อาชีพ แม่บ้าน (รับทำข้าวปอง, ข้าวแคบต่อเมื่อมีงานประเพณี-ต่างๆ)

บ้านเลขที่ 132/9 หมู่ 1 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

117. นางอารีรัตน์ วารินทร์

อายุ 43 ปี

อาชีพ ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรม่อนตะแลง (ขนมเมิงไต)

บ้านเลขที่ 4 หมู่ 11 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 089-261-2851, 084-480-4425, 053-613-101

118. นางสาวบังอร ติวัน

อายุ 23 ปี

บ้านเลขที่ 115/1 หมู่ 2 ตำบลผาบ่อง

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 084-809-1269

119. นางอุไร ชินวงศ์

อายุ 81 ปี

บ้านเลขที่ 9 ถนนราชธรรมพิทักษ์ ซอย 1

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

120. นางสมจิตต์ อุณหนันท์

อายุ 69 ปี

บ้านเลขที่ 45 ถนนนิเวศพิศาล ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

121. นางพันธิพา ปิติวุฒิ

อายุ 49 ปี

อาชีพ ค้าขาย

บ้านเลขที่ 72 ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-611290, 089-430-3219

122. นายศรีโบ อุปคำ

อายุ 67 ปี

อาชีพ ข้าราชการบำนาญ

บ้านเลขที่ 31/1 ถนนขุนลุมประพาส ซอยขัวแดง1

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053- 614478

123. นายบุญพบ วัฒนวงศ์

อายุ 68 ปี

อาชีพ อาจารย์สอนดนตรีพื้นบ้านไทใหญ่

บ้านเลขที่ 36 หมู่ 8 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 086-923-235

124. นายโซ ไม่มีสกุล

อายุ 47 ปี

อาชีพ ส่าลาทางด้านศิลปะการร่ายรำของไทใหญ่

บ้านเลขที่ 21/7 หมู่ 11 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 081-023-5769

125. นายบุญยืน ไขแสง

อายุ 45 ปี

อาชีพ รับจ้างทั่วไป

ที่อยู่ 156 หมู่ 4 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

126. นายวีระพล ศรีจันทร์

อายุ 39 ปี

อาชีพ ผู้จัดการศูนย์บริการตอนในส่วนบริการลูกค้า

บ้านเลขที่ 13/4 ถนนประดิษฐ์จองคำ

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 081-992-4053

127. นายปรีชา ศิริกุล

อายุ 42 ปี

อาชีพ ค้าขาย

ที่อยู่ เลขที่ 117/5 ถ.ขุนลุมประพาส

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เบอร์โทรศัพท์ 053-611320

128. นายนิพนธ์ พิทักษ์

อายุ 58 ปี

อาชีพ ข้าราชการ

ที่อยู่ 57/1 ถนนชำนาญสถิตย์

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

129. นายปฏิญาณ กองศรี

อายุ 31 ปี

อาชีพ พนักงานราชการ

บ้านเลขที่ 38 ขัวแดง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 084-609-5340

130. นางยุ้งจืด ไม่มีสกุล

อายุ 67 ปี

อาชีพ เกษตรกร

บ้านเลขที่ 32/ช หมู่ 4 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

131. นาง ติ่น เอี่ยมกระสินธุ์

อายุ 80 ปี

อาชีพ ทำไร่ ทำนา

บ้านเลขที่ 93 ถนนสิงหนาทบำรุง

ตำบลจองคำ อำเมืองแม่ฮ่องสอน 58000

132. นายจอตีก๊ะ ไม่มีสกุล

อายุ 50 ปี

วัดกลางทุ่ง ถนนนิเวศพิศาล ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-612001

133. นางธัญญาธร สงวนชม

บ้านเลขที่ 28 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-620-441 , 081-530-5148

E-mail:banthai_spa@yahoo.com,thunyatron@yahoo.co.th

134. นางยุพา ใจบุญ

อายุ 49 ปี

บ้านเลขที่ 27/2 ตำบลผาบ่อง

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 086-1945693

135. นางโสภา รักพินิตยิ่ง

อายุ 35 ปี

บ้านเลขที่ 216/2 ตำบลผาบ่อง

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 087-183-9341 , 086-923-5189

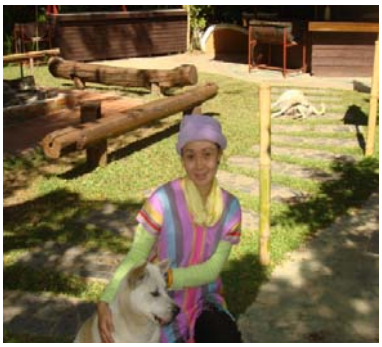
136. นายอนุชิต ผาเทิดพงษ์

อายุ 24 ปี

อาชีพ พนักงานต้อนรับ

เลขที่ เลขที่ 285 บ้านปางหมู

ตำบล จองคำ อำเภอ เมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน 58000

137. นางเด่นฤดี มณีวรรณ

อายุ 30 ปี

อาชีพ พนักงานร้านใบเฟิร์น

บ้านเลขที่ 64 หมู่ 10 ตำบล ปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-686110 ต่อ 1

138. นางอายอิง วงศ์ศร

อายุ 37 ปี

อาชีพ พนักงาน

บ้านเลขที่ 29/1 หมู่ 1 ตำบลผาบ่อง

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-686033

139. นางสาวสุดาณี ดำดี

อายุ 50 ปี

อาชีพ ทำธุรกิจส่วนตัว(งา)

ประกอบอาชีพอิสระ

บ้านเลขที่ 255/1 หมู่ 1 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053 – 612534 , 089-557-5420

140. นางจันทร์ศรี สุธรรม

อายุ 44 ปี

อาชีพ ทำธุรกิจส่วนตัว (งา)

ประกอบอาชีพอิสระ

บ้านเลขที่ 8/2 บ้านปางหมู หมู่ที่ 1 ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-613106 , 053-061108

141. นาย ชัยณรงค์ คงแก้ว (สอน)

อายุ 65 ปี

อาชีพ รับจ้างรับเหมาก่อสร้าง

บ้านเลขที่ 18/2 หมู่ 11 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 089-632-3013

142. นาง สายพิศ จันทร์ตา

อายุ 54 ปี

อาชีพ ค้าขาย

บ้านเลขที่ 108/1 ถนนขุนลุมประพาส

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612355

143. นายประสาน สิทธิเวช

อายุ 93ปี

อาชีพ ข้าราชการบำนาญ

ที่อยู่ 34/2 ถนนประชาเสกสรร ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-612331

144. นายหาญ เพียรดี

อายุ 78 ปี

อาชีพ ค้าขาย

บ้านเลขที่ 14 ถนนประชาเสกสรร ตำบลจองคำ

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

145. นายวิเชษฐ ใจดี

อายุ 78 ปี

อาชีพ ที่พัก อิงดอยรีสอร์ท

บ้านเลขที่ 133/2 ถนนขุมลุมประพาส

ตำบลจองคำอำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612479

146. นายเปา ไม่มีสกุล

อายุ 46 ปี

อาชีพ จักสานกุ๊บไต

บ้านเลขที่ 32 หมู่ 1 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

147. นายการุน วงค์สำราญ

อายุ 65 ปี

อาชีพ รับจ้าง

บ้านเลขที่ 22 บ้านป่าปุ๊ ตำบลผาบ่อง

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

148. นางไข่ ทองคำ

อายุ 68 ปี

อาชีพ ค้าขาย

บ้านเลขที่ 33 ถนนนิเวศพิศาล ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053-611663

149. นางโสภี อารีรัตน์

อายุ 40 ปี

อาชีพ ค้าขาย

บ้านเลขที่ 53 ถนนนิเวศพิศาล ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053 – 61218

150. นายสวาท อาสายุทธ์

อายุ 45 ปี

อาชีพขายของ

บ้านเลขที่ 34/1 หมู่ 3 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

151. นางสาวศิริพร มาตรพันนา

อายุ 22 ปี

อาชีพ พนักงานต้อนรับ

บ้านเลขที่ เลขที่ 64 หมู่ 10 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

152. นางรุ่งโรจน์ สันทิวานิช

อายุ 41 ปี

อาชีพ ผู้จัดการโรงแรมใบหยกชาเลต์

เลขที่ 90 ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053- 613132-9

153. นางสาวสินีพร นุชทรวง

อายุ 23 ปี

อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว

บ้านเลขที่ 105/3 ถนน ขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

154. นางเพ็ญศรี สืบตระกูล

อายุ 44 ปี

อาชีพ รับจ้างทั่วไป

บ้านเลขที่ 116/1 ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 081-180-2495

155. นายณัฐวุฒิ ดุลสุข

อายุ 33 ปี

บ้านเลขที่ 1/35 ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

โทรศัพท์ 089-838-8846

156. นางจำนง มาลอด

อายุ 31 ปี

อาชีพ เจ้าหน้าที่อุทยานถ้ำปลา

บ้านพักห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

เบอร์โทรศัพท์ 053 – 692005

157. นางอัจฉรา สุธัญญาพฤทธิ์

อายุ 62 ปี

อาชีพ ข้าราชการบำนาญ รัฐวิสาหกิจและประกอบธุรกิจส่วนตัว

บ้านเลขที่ 158 หมู่ 3 บ้านทุ่งกองมู ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 081-610-6816

158. นางจอขิ่น คีรีวนานุรักษ์

อายุ 89 ปี

บ้านเลขที่ 89 ถ.ขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

159. นาย เฉลิมชัย เจริญสุข

อายุ 52 ปี

อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว

บ้านเลขที่ 100 ถนนสิงหนาทบำรุง

ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

160. นางหอม ไม่มีสกุล

อายุ 30 ปี

อาชีพจักสานทำกุ๊บไต

หมู่ 1 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

161. นายหม่องเมี๊ยะ ไม่มีสกุล

อายุ 51 ปี

อาชีพ จักสานกุ๊บไต

บ้านเลขที่ 101 หมู่ 1 ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

ภาคผนวก ค

ภาพการประชุม

การประชุมวันที่ 4 ตุลาคม 2550

การประชุมป๊อก

การประชุมวันที่ 21 มกราคม 2551

การประชุมวันที่ 14 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงแรมอิมพิเรียลธารา

การประชุมวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2551

การประชุมวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2551

การประชุมเตรียมการวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2551

การประชุมวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2551

